

J. R. R. TOLKIEN THE SILMARILLION

©GEORGE ALLEN & UNWIN (PUBLISHERS) LTD.,

1977, 1979, 1983

HUNGARIAN TRANSLATION

©GÁLVÖLGYI JUDIT, 1991

ELŐSZÓ

A szilmarilok, amely először 1977-ben, négy esztendővel szerzőjének halála után jelent meg, az ősidőkről, a világ első koráról szól. A *Gyűrűk Ura* elmesélte a harmadkor végének nagy eseményeit; ám *A szilmarilok* történetei sokkal régebbi korokból származó legendák, amikor Morgoth, az első Fekete Úr még Középföldén lakozott, s a nemes-tündék háborút indítottak ellene, hogy visszaszerezzék a szilmarilokat.

Ám *A szilmarilok* nemcsak hogy sokkal korábbi eseményeket mesél el, mint *A Gyűrűk Ura*, hanem minden lényeges vonásában sokkal korábbi munka. Bár akkor még nem *A szilmarilok* volt a címe, lényegében már fél évszázaddal ezelőtt létezett, s már az 1917-ből származó, ütött kopott, gyakran sietősen és ceruzával írott jegyzetfüzetekben olvashatók a mitológiai történetek első változatai. De sohasem jelent meg (bár a tartalmáról egyet s mást megtudhatunk *A gyűrűk Urából*), és hosszú élete során apám sohasem hagyta abba az írását, még

utolsó éveiben is dolgozott rajta. Ez alatt a hosszú idő alatt *A szilmarilok* - amely egyetlen hosszú elbeszélésnek tekinthető nem esett át semmiféle alapvető változtatáson: már régen rögzített hagyománnyá, a későbbi írások háttérévé vált. Ugyanakkor a szöveg egyáltalán nem maradt változatlan, s nem maradtak változatlanok még bizonyos alapvető elgondolások sem annak a világnak a természetével kapcsolatban, amelyet ábrázol; s ugyanazok a legendák megismétlődtek hosszabb és rövidebb változatban, más és más stílusban. Ahogy teltek az évek, a részletek és az átfogóbb elgondolások változásai és változatai annyira összetettek, mindent áthatók és sokrétegűek lettek, hogy az egyetlen és végleges változat létrehozása elérhetetlennek látszott.

Ráadásul a régi legendák (nemcsak azért "régiek", mert a távoli első korból származnak, hanem apám életében is régen keletkeztek) egyre inkább apám legmélyebb gondolatainak hordozóivá váltak. Későbbi írásaiban a mitológia és a költészet meghúzódott a teológia és a filozófia mögött: ebből ered a hangnem változatossága.

Apám halála után rám maradt a feladat, hogy a művet kiadhatóvá tegyem. Megértettem, hogy ha megpróbálom egyetlen kötetben belül közölni az igen különböző anyagokat - s *A szilmarilok* annak mutatni, ami valójában, egy fél évszázadon át folyamatosan alakuló alkotásnak -, az csupán zavarhoz és a lényeg elsikkadásához vezet. Ezért elhatároztam, hogy egyetlen szövegváltozatot készítek, úgy válogatva és rendezve el a részleteket, hogy azok összefüggő és logikus elbeszélést alkossanak. Az utolsó fejezetek (Túrín Turambar halálától kezdve) azért okoztak különösen nagy gondot, mert hosszú éveken át változatlanok maradtak, s így sok szempontból komoly ellentmondásba kerültek a kötet más fejezeteinek továbbfejlesztett elgondolásaival.

Teljes következetességre (sem magán *A szilmarilokon* belül, sem *A szilmarilok* és a többi írás között) nem törekedtem, hiszen ez nemcsak nehéz lett volna, de szükségtelen is. Ráadásul apám *A szilmarilok*at gyűjteményes műnek, kivonatnak tekintette, amelyet igen régi és igen különböző forrásokból (versek, krónikák, szájhagyomány) állítottak össze jóval az események után; s ez igaz magának a könyvnek a történetére is, hiszen sok régebbi vers és elbeszélés képezi az alapját, így tehát nemcsak elméletben, de valójában is kivonat. Ennek tudható be az elbeszélés váltakozó sebessége meg a részletek teljessége bizonyos részekenél, az ellentét (például) Túrín Turambar legendájának pontos részletei és az első kor végének ködös elbeszélése között (amikor Thangorodrimot lerombolták, és Morgoth uralmát megdöntötték); valamint a hangnem és a jellemzés eltérései, a zavaros pontok és itt ott az összefüggés hiánya. A *Valaquentá* esetében például azt tapasztaljuk, hogy míg az eldáknak Valinorban töltött első napjairól szól, apám később átdolgozhatta; csak ez magyarázhatja az igeidőt és a nézőpont állandó változását: néha úgy érezzük, hogy az isteni erők aktívan jelen vannak és tevékenykednek a világban, máskor olyan távolinak érezzük őket, mint egy letűnt rend képviselőit, akiknek már csak az emléke él.

A kötetben - bár *A szilmarilok a* címe - nemcsak maga a *Quenta Silmarillion*, azaz *A szilmarilok története* szerepel, hanem négy másik, rövidebb írás is. Az *Ainulindale* és a *Valaquentá*, amelyek a kötet elején olvashatók, szorosan összefüggnek *A szilmarilokkal*; ám a kötet végén olvasható *Akallabéth* és *A Gyűrűkről* (ezt hangsúlyoznom kell) teljesen különálló és független írás. Ezek apám határozott szándéka szerint kerültek a kötetbe; így bontakozik ki az egész történet az ainuk muzsikájától, azaz a világ kezdetétől a Gyűrűhordozók elhajozásáig Mithlond kikötőjéből, azaz a harmadkor végéig.

A kötetben igen sok név szerepel, ám sokkal kisebb azoknak a személyeknek (tündékek és embereknek) a száma, akik fontos szerepet játszanak az első kor történetében, s ezek mindegyike

megtalálható a családfák valamelyikén. A kötethez tartozik még egy táblázat a különböző tünde népek meglehetősen bonyolult elnevezéseiről; egy jegyzet a tünde nevek kiejtéséről, valamint a nevekben található fontosabb elemek listája és egy térkép. Fölhívom a figyelmet arra is, hogy a térkép keleti szélén látható Kék Hegyek - az Ered Luin és az Ered Lindon - A *Gyűrűk Urának* térképén nyugaton helyezkednek el. A kötetben található egy kisebb térkép is: ezen egyetlen pillantással megállapítható, hogy hol helyezkedtek el a tünde királyságok, miután a noldák visszatértek Középföldre. További kommentárokkal és jegyzetekkel nem terheltem a kötetet. Valójában apámnak még rengeteg kiadatlan írása van a három korról - elbeszélések, nyelvtanok, történelem és filozófia -, s remélem, hogy később ezekből is megjelenhet még valami.

A kötet szövegének nehéz és kétségekkel teli összeállításában nagy segítségemre volt Guy Kay, aki 1974-1975-ben velem dolgozott.

Christopher Tolkien

Ainulindale

AZ AINUK MUZSIKÁJA

Kezdetben volt Eru, az Egyetlen, akit Ardán Ilúvatarnak neveznek; s először az ainukat teremtette, a szentségeseket, akik gondolatának szülöttei voltak, s vele voltak, mielőtt bármi mást teremtett volna. S ő szólt hozzájuk, dallamokat dalolt nekik; s azok énekeltek előtte, s ő boldog volt. Ám hosszú időn át mindegyikük csak egyedül énekelt, vagy csupán néhányan daloltak együtt, míg a többiek hallgattak; mert mindegyikük csupán Ilúvatar elméjének azt a részét értette, amelyből származott, s a testvérek csak lassan ismerték meg egymást. Ám ahogyan hallgatták, egyre jobban megértették egymást, s összhangjuk és harmóniájuk növekedett.

S eljött a nap, amikor Ilúvatar összehívta valamennyi ainut, s fenséges dallamot dalolt nekik, amelyben sokkal nagyobb és csodálatosabb dolgok bontakoztak ki, mint amilyenekről addigélé szólt; s kezdetének dicsősége és végének ragyogása ámulatba ejtette az ainukat, tehát hódoltak Ilúvatarnak, és hallgattak.

Ekkor Ilúvatar így szólt hozzájuk: "Parancsolom, hogy a dallamból, amelyet nektek daloltam, közös harmóniában Nagy Muzsikát formáljatok. S mivel föllobbantottam bennetek az Olthatatlan Lángot, valamennyien meg fogjátok mutatni hatalmatokat a dallam díszítésében, ki-ki a maga gondolataival és eszközeivel. S én ülök majd és hallgatom, és örvendek, hogy általatok csodálatos szépség kel életre a dalban."

S ekkor az ainuk hangja - mint megannyi hárfá és fuvola, tilinkó és trombita, hegedű és orgona és számtalan szavakkal szóló kórus - Nagy Muzsikává kezdte formálni Ilúvatar dallamát; s a vég nélkül

váltakozó, harmóniába szőtt melódiák a hallás határán túl leszálltak a mélybe és föl a magasba, csordulásig megtöltötték mindazokat a helyeket, ahol Ilúvatar lakozott, majd a muzsika meg a muzsika visszhangja kiáradt a Semmibe, s az immár nem volt semmi. Azóta sem daloltak az ainuk ennél nagyobb muzsikát, bár úgy mondták, hogy még ennél is nagyobb muzsikát dalolnak majd az ainuk és Ilúvatar Gyermekei Ilúvatar előtt az idők végezte után. Akkor majd pontosan szólalnak meg Ilúvatar dallamai, s Valósággá válnak, mihelyt megszólaltak, mert mindenki érteni fogja immár az ő szándékát, s mindenki ismerni fogja már a másikat, s Ilúvatar a titkos tűzzel életet lehel gondolataikba, mert elégedett lesz.

Ám most Ilúvatar csak ült és hallgatott, s hosszú időn át jónak találta, mert a muzsika hibátlan volt. tlm ahogyan a dallam egyre jobban kibontakozott, Melkor szívében vágy ébredt, hogy beleszöje a saját gondolatait, amelyek nem voltak összhangban Ilúvatar dallamával; mert Melkor növelni kívánta a maga hatalmát és dicsőségét. Az ainuk közül Melkor kapta a legnagyobb hatalmat és tudást, s részesült mindazokban az ajándékokban, amelyeket test vérei kaptak. Gyakran keresett föl egymagában távoli helyeket, az Olthatatlan Lángot. kutatva, mert forró vágy égette a szívét, hogy Valósággá változtassa a maga Gondor tatait, és úgy hitte, hogy Ilúvatar nem gondol a Semmivel, őt pedig türelmetlenné tette annak üressége. Ám a Lángot nem találta meg, mivel az Ilúvattal volt. De a magányban Melkorban másféle gondolatok fogantak, mint amilyenek testvéreiben.

S most némely gondolatát beleszötte a muzsikába, s nyomban disszonancia keletkezett körülötte, s a közelében dalolókon csüggedés lett úrrá, gondolataik összezavarodtak, muzsikájuk megtorpant; ám néhányan Melkor dallamát kezdték követni a maguk gondolatai helyett. Melkor disszonanciája nőttön-nőtt s a korábban hallott dallamok alámerültek a ricsajban. De Ilúvatar csak ült és hallgatta, míg végül úgy tetszett, mintha dühöngő vihar tombolna a trónja körül, sötét hullámok ostromolnák egymást véghetetlen haraggal, amely semmiképpen nem akar csillapulni.

Ekkor Ilúvatar fölállt, s az ainuk látták, hogy mosolyog; és Ilúvatar fölemelte balját, és új dallam bontakozott ki a vihar közepette, hasonlatos és mégsem hasonlatos az előzőhöz, majd erőre kapott, s új szépségeket villantott föl. Ám Melkor disszonáns akkordjai is erősödtek, s versengtek Ilúvatar dallamával, a hangok csatája egyre hevesebb lett, míg nem több ainu kedvét veszítette, s nem dalolt tovább, s így Melkor kerekedett felül. S ekkor Ilúvatar ismét fölállt, s az ainuk látták, hogy az arca komoly; s ő fölemelte a jobbját, és íme! egy harmadik dallam bontakozott ki a hangzavarban, amely nem hasonlított az előbbiekre. Mert kezdetben lágy volt és édes, gyöngéd hangok és finom melódiák aprócska fodra; ám nem lehetett elnyomni, s egyre erőteljesebb és mélyebb lett. S végül úgy tetszett, hogy kétféle, teljesen különböző muzsika csatázik Ilúvatar trónja előtt. Az egyik mély volt, áradó és gyönyörűséges, ám lassú és mélységes bánattal átítatott: ez adta a szépségét is. A másik is elérte immár a maga tökéletességét, ám harsány volt, hiú és vég nélkül ismétlődő, a harmónia hiányzott belőle, s ezt nem pótolhatta a számtalan, csupán néhány hangot harsogó trombita zajos összezsengése. Ez a zene hangjának erejével megpróbálta elfojtani a másik muzsikát, ám az a maga ünnepélyes melódiáiba olvasztotta Melkor zenéjének legdiadalmasabb hangjait.

És a küzdelem kellős közepén, amikor Ilúvatar termei rengtek, és a remegés kiáramlott a kinti csöndességbe is, Ilúvatar harmadszor is fölállt, s az arca félelmetes volt. Fölemelte mindkét kezét, és egyetlen akkordban, amely mélyebb volt az alvilágnál s magasabb a mennyboltnál, áthatóbb Ilúvatar tekinteténél, a muzsika megszakadt.

Ekkor Ilúvatar így szólt: "Hatalmasak az ainuk, s közülük is a leghatalmasabb Melkor; ám hogy megtudja, s megtudják mind az ainuk, hogy én vagyok Ilúvatar, amit daloltatok, azt megmutatom nektek, hogy lássátok, mit cselekedtetek. És te, Melkor, látni fogod, hogy nem játszatsz egyetlen olyan dallamot seri, amelynek ne bennem volna a végső forrása, s hogy ellenemre senki sem változtathatja meg a muzsikát. Mert aki ezt próbálja, csupán eszköz lesz a kezemben, hogy olyan, még csodálatosabb dolgokat teremtsék, amilyenekre ő nem is gondolt."

Az ainuk féltek, s még nem fogták föl Ilúvatar szavainak értelmét; ám Melkort szégyenkezés töltötte el, melyből titkos harag fakadt. Ilúvatar dicsőségben emelkedett föl trónjáról, s elhagyta az ainuk számára

teremtett szépséges tereket, s az ainuk követték.

Ám amikor a Semmibe értek, Ilúvatar így szólt hozzájuk: "Nézzétek a muzsikátokat!" S látomást idézett eléjük, hogy lássák, amit addig csak hallottak; s egy új világ bontakozott ki előttük a Semmiből, amely körülfogta azt, ám amelynek nem volt része. S amint ámulva nézték, kezdték megérteni az új világ történetét, az új világét, amely a szemük láttára élt és növekedett. Némán figyeltek, s Ilúvatar ismét megszólalt: "Nézzétek a muzsikátokat! Ez a ti dalotok; s mindegyikötök meg fogja találni benne azt, amit hite szerint ő tervezett s adott az új világnak. S te is, Melkor, itt láthatod minden titkos gondolatodat, melyek csupán részei az egésznek, alárendeltjei az egész dicsőségének."

Sok mindent mondott akkor még Ilúvatar az ainuknak, s mivel az ainuk emlékeznek az ő szavaira, s mind ismerik a maguk részét a muzsikában, sokat tudnak arról is, ami volt, ami van, és ami lesz, s kevés maradhat rejtve előttük. Ám mégis vannak dolgok, amelyeket nem láthatnak sem magukban, sem együttesen, mert Ilúvatar minden tervét csupán ő maga ismeri, s minden korban fölbukkannak új dolgok, amelyeket nem lehet megjósolni, mert nincs gyökerük a múltban. Ezért láthattak az új világ látomásában az ainuk olyan dolgokat is, amelyekre ők nem gondoltak. Ámulva látták Ilúvatar Gyermekének az eljövételét s az őket váró lakhelyet, s megértették, hogy maguk is építették ezt a lakhelyet muzsikájukkal, amelyről nem is sejtették, hogy más célja volna önnön szépségénél. Mert Ilúvatar egyedül teremtette a Gyermekét, akik a harmadik dallammal jöttek, s még nem voltak jelen Ilúvatar első dallamában, s egyetlen ainu sem vett részt a megalkotásukban. Ezért amikor az ainuk megpillantották, nyomban meg is szerették őket, hiszen mások voltak, mint ők, különösek és szabadok, Ilúvatar gondolatainak új tükörképei, s általuk még többet ismerhettek meg Ilúvatar bölcsességéből, amely még az ainuk előtt is rejtve maradt.

Ilúvatar Gyermekei pedig a tündék és az emberek, az Elsőszülöttek és követőik. S a világ minden csodái, tágas terei és űrjei, lobogó lángjai között Ilúvatar lakhelyet választott nekik az idők mélyén, a számtalan csillag közepette. S ez a lakhely kicsiségnek tetszett azoknak, akik csupán az ainuk fönségére gondolnak, s végtelen bölcsességükre nem; mert ki kerítené össze Arda minden mezejét egyetlen oszlop talapzatának, amely azután addig emelkedik, amíg csúcsa hegyesebb a tünél; s ki gondol csupán a világ végeláthatatlan tágasságával, melyet az ainuk még mindig, formálnak, s az aprólékos gonddal sem, amellyel teszik. Ám amikor az ainuk látták a látomásban a lakhelyet s Ilúvatar ott ébredő Gyermekét, a leghatalmasabbakat minden gondolatuk és vágyuk kezdte odavonzani. S közülük is Melkor volt az első, ahogyan kezdetben ő volt a muzsikát létrehozó ainuk legnagyobbika is. S azt hazudta, kezdetben még önmagának is, hogy azért kíván odamenni, hogy a javát szolgálja Ilúvatar Gyermekének, féket vessen az ő énekéből ott fakadt hőségnek és hidegnek. Valójában alá akarta vetni akaratának a tündéket és az embereket, irigylvén tőlük az ajándékokat, amelyeket Ilúvatar ígért nekik; alattvalókra és szolgákra vágyott, akik uruknak nevezik, úr akart lenni a mások akaratán.

De a többi ainu csak nézte ezt a világ végtelenjében teremtett lakhelyet, amelyet a tündék Ardának, Földnek neveznek; s szívük örvendett a fényben, s a számtalan szín láttán boldog volt szemük; csupán a tenger tombolása nyugtalanította őket. S megfigyelték a szelet és a levegőt, s mindazt, amiből Arda készült, a vasat és a követ és az ezüstöt és az aranyat és minden mást; ám mindenkifölött a vizet vélték becsesnek. S az eldák úgy tartják, hogy a vízben él még most is az ainuk muzsikájának visszhangja, inkább mint bármi másban a Földön; s Ilúvatar sok Gyermeké még most is örök-elégedetlenül fülel a tengerre, bár maga sem tudja, mire figyel.

S az ainuk közül az, akit a tündék Ulmónak neveznek, leginkább a vízre gondolt, s Ilúvatar őt tette a muzsika legnagyobb mesterévé. Ám a szelekre meg a levegőre Manwe gondolt, az ainuk legnemesebbike. A Föld teste Aule gondolata volt, akinek Ilúvatar Melkornál alig valamivel kisebb tudást adott; ám Aule öröme s büszkesége a teremtés és a teremtett, s nem a birtoklás vagy önnön tudása, ezért bő kézzel ad, s nem gyűjt, hanem gond nélkül kezd új és új munkákba.

És Ilúvatar így szólott Ulmóhoz: "Látod, hogy ebben az idők mélyén lévő kis birodalomban Melkor megostromolta országodat? Féktelen fagyot bocsátott ki magából, mégsem ejtett csorbát kútjaid

szépségén, sem a tiszta tavakon. Nézd csak a havat, nézd a fagy finom művét! Melkor hőséget, megfélemezhetetlen tüzet teremtett, mégsem szikkasztotta ki vágyadat, mégsem oltotta ki a tenger muzsikáját. Nézd inkább a felhők s örökkön változó ködök szárnyalását és dicsőségét, hallgasd, hogyan esik az eső a Földön! S ezek a felhők közelebb visznek Manwéhoz, a barátodhoz, akit szeretsz."

És Ulmo így felelt: "Valóban, a vizek szebbek, mint valaha is képzeltem, s legtitkosabb terveimben sem szerepelt a hóhegy, sem a hulló eső muzsikája. Fölkeresem Manwét, hogy együtt formáljunk dallamokat a te örömdre, mindörökké!" Így hát Manwe és Ulmo kezdték szövetségeseik, s mindenben hűséggel szolgálják Ilúvatar céljait.

Ám Ulmo még beszélt, s az ainuk még ámulva nézték a látomást, amikor az hirtelen eltűnt a szemük elől; s abban a pillanatban valami újat láttak, a Sötétséget, amelyet addig csak gondolatban ismertek. De ők belészerettek a látomás szépségébe, s elmerültek a születő világ csodáiban, amelyek minden gondolatukat kitöltötték; mert a világ története még nem volt teljes, s az idők még nem érték el végüket, amikor a látomás eltűnt. És azt beszélik, hogy a látomás véget ért, még mielőtt az ember uralma s az Elsősülöttek visszavonulása beköszöntött volna; s ezért bár a muzsikában benne volt minden - a valák szemmel nem látták a későbbi korokat, sem a világ végét.

S akkor az ainuk nyugtalanok lettek, ám Ilúvatar így szólt hozzájuk: "Ismerem vágyatokat, hogy mindaz, amit láttatok, valóban legyen is, ne csupán gondolatokban, de létezzen, akár ti magatok, s mégis másként. Azért azt mondom: Ea! Legyen! Elküldöm hát a Semmibe az Olthatatlan Lángot, hogy legyen a világ szíve, s hogy a világ legyen; s aki erre vágyik közületek, leszálljon oda." S hirtelen az ainuk megpillantottak egy távoli fényt, felhő volt az, amelynek eleven láng volt a magja; s tudták, hogy ez immár nem látomás, mert Ilúvatar új dolgot teremtett: Eát, a létező világot.

Így történt hát, hogy az ainuk némelyike még mindig Ilúvattal lakozik a világ végén túl; ám sokan - köztük a leghatalmasabbak és a legszebbek - Ilúvatar engedelmével leszálltak a világba. Ám Ilúvatar azt a föltételt szabta vagy szeretetük parancsa volt -, hogy hatalmuk attól kezdve ne haladja meg a világ határait, maradjon vele mindörökké, az idők végezetéig, s éltesse a világot, ahogyan az őket. Ezért nevezik őket valáknak, a Világ Erőinek.

Amikor pedig a valák leszálltak Eára, először megdöbbenek és tanácstalanok voltak, mert szinte semmi nem volt ott, amit a látomásban láttak, s minden még csak akkor kezdett alakulni, és sötét volt. Mert a Nagy Muzsika csupán a gondolat kibontakozása volt az Időtlen Csarnokában, s a látomás csupán az idők előrevetített képe; s ők csak most értek el az idők kezdetéhez, s a valák megértették, hogy a megálmodott és megdalolt világot meg kell teremteniük. Megkezdtek hát nagy munkájukat a végzetlen s földéretlen tereken, a számlálatlan és elfeledett években, amíg az idők mélyén és Ea tágas terein el nem érkezett az az óra és hely, amely Ilúvatar Gyermekének lakhelye lett. S a legtöbbet Manwe és Aule és Ulmo munkálkodott; ám Melkor is ott volt kezdetét fogva, s beleavatkozott mindenbe, ami történt, a maga célja és vágyai szerint formálva azt; és nagy tüzeket csiholt. Ezért aztán amikor a Föld még fiatal volt és csupa tűz, Melkor megkívánta, s azt mondotta a többi valáknak: "Ez lesz az én királyságom, s a magaménak nevezem!"

Manwe pedig Melkor fivére volt Ilúvatar gondolatában, s ő volt a legerősebb hangszer abban a második dallamban, amelyet Ilúvatar szembeszegezett Melkor diszsonanciájával; így hát sok szellemet hívott magához, hatalmasakat és csekélyebbeket, akik leszálltak Arda mezőire, és segítették Manwét, hogy Melkor ne akadályozhassa a nagy munka beteljesülését, el ne hervassza a Földet, mielőtt még kivirágozhatott volna. És Manwe így szólt Melkorhoz: "Ezt a királyságot nem nevezheted a magadénak, jogtalanul, mert mások is munkálkodtak itt, nálad nem csekélyebbek." S akkor harc tört ki Melkor meg a többi valák között; s akkor Melkor egy időre visszavonult más vidékekre, s ott tette, amit tehetett; ám szívéből soha nem vetette ki a vágyat; hogy Arda királya legyen.

A valák pedig testet öltöttek; s mivel az Ilúvatar Gyermekéi iránti szeretet vezérelte őket a világba, olyan alakot öltöttek, mint azok a látomásban, csupán fenségük s dicsőségük volt nagyobb. S alakjuk inkább a látható világ ismeretét tükrözte, mint magáét a világét, s nem is volt rá szükségük, csupán mint

öltözékre, hiszen a mi lényünk sem lesz kevesebb, ha mezítelenek vagyunk. Ezért aztán a valák, ha kedvük tartja, látható test nélkül is járhatnak, s ilyenkor még az eldák sem látják őket tisztán, ha köztük vannak is. Ám ha kedvük másként tartja, a valák férfiúi és asszonyi alakot öltenek, mert ez a különbség megvolt bennük kezdetől fogva, bár ez csupán alakot ölt mindegyiknek a választásában, s nem a választástól függ, ahogyan mi is viselhetünk férfiúi vagy asszonyi ruhát, de attól nem leszünk férfivá vagy asszonnyá. Ám a Nagyok nem mindig úgy jelennek meg, mint Ilúvatar Gyermekének a királyai és királynői, mert néha csupán gondolataikba burkolódnak, fenséges és rémítő alakot öltenek.

És a valák sok társat hoztak magukkal, csekélyebbeket is, de majd oly hatalmasakat is, mint maguk, s együtt munkálkodtak, hogy megalkossák a rendet a Földön, s megfékezzék viharait. S akkor Melkor látta a munka eredményét, s hogy a valák látható alakban járnak a Földön, világi öltözékben, amelyben szépek és fenségesek és dicsőségesek, s hogy a Földet kertté változtatták a maguk gyönyörűségére, mert megfékeztek vad viharait. S ekkor irigysége még nagyobbra nőtt; és ő is látható alakot öltött, ám a benne égő harag és gyűlölet miatt ez az alak sötét és félelmetes volt. És leszállt Ardára fenségesen és hatalmasabban, mint bármely más vala, akár egy hegy, amelynek a lábát a tenger mossa, és feje a felhők fölé ér, és jégbe burkolózik, míg fejét füst és láng koronázza; és Melkor szemének a pillantása olyan volt, mint a tűz, amely elfonnyaszt forróságával, és átdöf jeges hidegével.

És megkezdődött az első csata a valák és Melkor között Arda uralmáért; ám erről a tündék keveset tudnak. Mert ami itt áll, az maguktól a valáktól tudott, akikkel az eldák beszéltek Valinor földjén, akiktől tudásukat kapták; ám a valák keveset szóltak a tündék eljövetele előtti háborúkról. S az eldák mégis tudják, hogy a valák szünet nélkül munkálkodtak Melkor ellenében, hogy berendezzék a Földet az Elsőszülettek eljövetelére; szárazföldeket építettek, s Melkor elpusztította őket; völgyeket vájtak, s Melkor föltöltötte őket; tengereket teremtettek, s Melkor kiszárította őket; és semmi sem növekedhetett tartósan és békességben, mert mihelyt a valák megkezdték egy munkát, Melkor megsemmisítette vagy megrontotta. S munkájuk mégsem volt hiábavaló; mert bár sehol és semmiben nem teljesült teljesen céljuk és szándékuk, s mindennek más lett a színe meg a formája, mint amilyennek a valák kezdetben elgondolták, a Föld lassan mégis megszilárdult. Elkészült végre hát Ilúvatar Gyermekének lakhelye az idők mélyén, a megszámlálhatatlan csillagok között.

Valaquenta

A VALÁKRÓL ÉS A MALIKRÓL AZ ELDÁK SZERINT

Kezdetben volt Eru, az Egyetlen, akit tünde nyelven Ilúvatarnak neveznek, s megteremtette gondolatának szülötteit, az ainukat; s azok Nagy Muzsikát formáltak előtte. Ez a muzsika volt a világ kezdete; mert Ilúvatar láthatóvá tette az ainuk dalát, s ők látták, mint a fényt a sötétben. És sokan közülük beleszerettek szépségébe és történetébe, amelynek kezdetét és kibontakozását látomásban látták. Ezért Ilúvatar létet adott a látomásnak, és elhelyezte a Semmiben, s a Titkos Tüzet a világ szívének a közepébe tette; s a neve Ea lett.

S akkor azok az ainuk, akik így kívánták, leszálltak a világba az idők kezdetén; mert az ő feladatuk volt, hogy megteremtsék és munkálkodásukkal olyanná tegyék, amilyenek a látomásban látták. Sokáig munkálkodtak Ea tágas terein, amelyek tágasabbak, mintsem a tündék és emberek gondolnák, mígnem a meghatározott időben elkészült Arda, a Föld királysága. Ekkor az ainuk földi alakot öltöttek, s leszálltak a Földre.

A VALÁKRÓL

A Nagyokat ezek közül a szellemek közül a tündék valáknak nevezik, Arda Erőinek, s az emberek gyakran nevezték őket isteneknek. A valák királyai heten vannak, s heten vannak a királynők is. S a nevük a következő a tündék nyelvén, amit Valinorban beszéltek, bár sok más nevük is van Középfölde tündéinek a nyelvén, s megint sok más az emberek között. A királyok neve illendő sorrendben: Manwe, Ulmo, Aule, Orome, Mandos, Lórim és Tulkas; a királynők neve pedig: Varda, Yavanna, Nienna, Este, Vaire, Vána és Nessa. Melkort immár nem sorolják a valák közé, s a nevét nem ejtik ki a Földön.

Manwe és Melkor fivérek voltak Ilúvatar gondolatában. Kezdetben Melkor volt a leghatalmasabb az ainuk közül, akik leszálltak a világba; ám Manwe a legkedvesebb neki, s ő érti legjobban a céljait. Őt választotta, hogy amikor betelik az idő, minden királyok közül az első legyen: Arda birodalmának ura, parancsolója minden ott élőknek. Ardán a szelekben és a felhőkben leli örömét s a levegő minden tartományaiban a magasságtól a mélységig, Arda Fátylának végső határáig a fűszálak közt zizzető szellőig. Súlímónak is nevezik, ami annyit tesz: Arda Lélegzetének ura. Minden erős szárnyú, gyors madár kedves neki, s azok az ő parancsára jönnek és mennek.

Manwéval lakozik Varda, a Csillagok Királynője, aki ismeri Ea minden tartományát. Szépségét az emberek és a tündék szavai nem tudják leírni, mert Ilúvatar fénye ragyog az arcán. Hatalma és öröme a fény. Ea mélyéről sietett Manwe segítségére; mert Melkort már a muzsika előtt ismerte és elutasította, és Melkor gyűlölte őt, s jobban félté, mint bárki mást Eru teremtményei közül. Manwe és Varda ritkán válnak el egymástól, és Valinorban lakoznak. Csarnokaik az örök hó fölött vannak, az Oiolossén, a Föld legmagasabb hegye, a Taniquetil legfőbb csúcsán. Ha Manwe föllép a trónjára ott, és Varda az oldalán van, akkor messzebb lát bárki másnál, át ködön és sötétségen, át a tágas tengereken. Es ha Manwe mellette van, Varda tisztábban hallja mindenki másnál a távoli hangokat kelettől nyugatig, kiáltanak bár hegyen, völgyben vagy a mélyből melyet Melkor alkotott a Földön. A világban lakozó összes Nagyok közül a tündék Vardát tisztelik és szeretik a legjobban. Elberethnek nevezik, s az ő nevét kiáltják Középfölde árnyai közül, az ő nevét dalolják, amikor fölkelnek a csillagok.

Ulmo a Vizek Ura. Egyedül él. Sehol sem marad sokáig, de kedvére jár minden mély vízben a földön vagy a föld alatt. Hatalma Manwéét követi, s Valinor elkészülte előtt ő volt a legközelebbi barátja is; ám azóta ritkán látogatja a valák tanácsát, hacsak nem nagy dolgokról van szó. Mert mindig Arda egészével gondol, s nincs szüksége nyughelyre. Meg aztán nem szeret a szárazföldön járni, s ritkán ölt testet, nem úgy, mint társai. Eru Gyermekait nagy rémület fogta el mindig, ha látták; mert rettenetes a Tenger Királya, amikor fölágaskodik, akár a szárazföldet bekebelezni kívánó hatalmas hullám, fején sötéten habzó koronája, ezüstpáncélja odalent sötétzöldbe vész. Hangos Manwe trombitája, ám Ulmo hangja mély, mint az óceán mélye, melyet csak ő látott.

Ám Ulmo mégis szereti a tündéket meg az embereket, s még akkor sem hagyta el őket, amikor magukra vonták a valák haragját. Néha láthatatlanul fölkeresi Középfölde partjait, vagy mélyen fölúszik egy-egy tengeröblbe, s ott játszik nagy kürtjén, az Ulumúrin, amely fehér kagylóból készült; s aki meghallja ezt a muzsikát, a szíve mélyén örökké hallani fogja, s attól kezdve örökké a tengerre vágyik. Ám Középfölde lakosaihoz Ulmo többnyire olyan hangokon szól, amelyekről úgy vélik, hogy csupán a vizek zenéje. Mert ő az ura minden tengernek, tónak, folyónak, forrásnak és pataknak; ezért mondják a tündék, hogy Ulmo szelleme folyik a világ vénáiban. Így aztán Ulmo hírt kap, még a mélyben is, Arda minden szükségéről és bánatáról, amelyek másként rejtve maradnának Manwe előtt.

Aule hatalma alig kisebb Ulmóénál. Ő az ura minden anyagnak, amelyekből Arda készült. Kezdetben sokat munkálkodott Manwe és Ulmo szövetségeseiként, s minden szárazföld az ő keze műve. Kovács ő és minden mesterségek tudója, s örömét leli minden munkában, a legapróbban éppúgy, mint a teremtés nagy művében. Övé minden drágakő a Föld mélyében s a kézben szépen csillogó arany, s övé minden hegyfal s a tengerek medencéje. A noldák tőle tanulták a legtöbbet, s ő mindig a barátjuk volt. Melkor féltékeny volt rá, mert Aule volt mind gondolatban, mind hatalomban a leghasonlóbb hozzá; s hosszú harc dúlt közöttük,

mert Melkor mindig megsemmisítette vagy megrontotta Aule műveit, s Aule ráunt, hogy helyrehozza a zűrzavart és bajt, amit Melkor okozott. Hasonlóak voltak abban is, hogy mindketten olyan dolgokra vágytak, melyek csak az övék, melyek újak, s melyekre senki más nem gondolt, s abban lelték örömeiket, ha dicsérték a kezük művét. Ám Aule hű maradt Eruhoz, s minden cselekedetét alárendelte az ő akaratának; s Aule nem irigyelte a mások művét, de szívesen adott jó tanácsot. Melkor lelkét pedig irigység és gyűlölet töltötte el, s végül már alkotni sem tudott mást, csupán a mások gondolatainak torzképeit, vagy ha tehette, elpusztította a mások művét.

Aule hitvese Yavanna volt, a Gyümölcsadó. Szívének kedves minden, ami csak növekszik a Földön, ismeri számtalan fájtájukat a hajdánvont toronymagas fáktól a köveken tenyésző moháig, a jelentéktelen penészgombáig. Varda után legjobban Yavannát tisztelik a valák királynői közül. Amikor asszony alakban jár, magas, és zöld ruhát visel; ám más alakot is ölthet. Néhányan látták őt, amint fa alakját öltve állt az ég alatt, koronája a Nap volt, ágairól aranyló harmat hullott alá a csupasz földre, amely nyomban zöldbe borult; ám a fa gyökereit Ulmo vizei mosták, s lombja közt Manwe szellői susogtak. Elda nyelven Kementárinak is nevezik, a Föld Királynőjének.

A Feanturok, a szellemek urai ikrek, s jobbra Mandos és Lórim néven emlegetik őket. Ám ez a két név valójában lakhelyük neve, igazi nevük Námó és Irmo.

Az idősebb, Námó Mandosban lakozik, Valinor nyugati vidékén. Ő az őrzője a Holtak Házának, ő szólítja magához a meggyilkoltak lelkét. Semmit sem felejt, s tud mindent, ami lesz, kivéve azt, amiről csak maga Ilúvatar tud. Ő a valók Ítéletmondója, ám ítéletet csupán Manwe parancsára mond. Vaire, a Takács a társa, aki mindazt, ami valaha is létezett az idők mélyén, beleszövi sokrétegű kelméibe, amelyek elborítják Mandos az idővel együtt növekvő csarnokait.

Irmo, a fiatalabb, a látomások és álmok ura. Kertjei Lórimban vannak, a valák földjén, s szebbek minden más vidéknél, és sok szellem lakozik bennük. A gyöngéd Este, a sebek és bánatok gyógyítója a hitvese. A köntöse szürke, s ajándéka a nyugalom. A nappalt végigalussza Lórellin fák árnyékolta tavának egyik szigetén. Irmo és Este forrásaiból merít frissülést Valinor minden lakosa; ám néha még a valák is ellátogatnak Lórimba, hogy kipihenjék Arda terheit.

Esténél is hatalmasabb Nienna, a Feanturok nővére, aki egyedül él. Jól ismeri a bánatot, s megsiratja Arda minden, Melkor okozta sebé. Akkora volt a bánata, amikor a muzsika szárnyra kelt, hogy dala siratóvá változott még jóval a vége előtt, így hát a gyász hangjai beleszövédket a világ dallamába még a világ keletkezése előtt. Ám nem magát siratja; s akik jól figyelnek rá, tőle tanulják a könnyörületet meg a makacs reményt. Csarnokai nyugatnál is nyugatabbra, a világ végén vannak; s ő ritkán látogat Vakmar városába, ahol mindenki boldog. Inkább Mandost keresi föl, amely nincs messze az otthonától; s a Mandosban várakozók mind hozzá könyörögnek, mert ő erőt ad a léleknek, s a bánatból bölcsességet csíhol. Házának ablakai kifelé néznek a világ falaiból.

Erőben és bátorságban a legnagyobb Tulkas, akit Astaldónak, Vitéznek is neveznek. Ő érkezett utoljára Ardára, hogy segítse a valákat első csatáikban Melkor ellen. Kedveli a birkózást s az erő próbáit; nem jár paripán, mert gyorsabban fut minden lábon járó lénynél, s nem ismeri a fáradtságot. Haja és szakállja arany, a bőre vörös, s a keze a fegyvere. Nem sokat törődik múlttal és jövővel, s tanácsadóként nem sokat ér, ám igaz barát. A hitvese Nessa, Orome húga, aki maga is friss és fürgé lábú. Ő az özeket szereti, akik mindenhol elkísérik a vadonban; bár Nessa gyorsabb náluk, suhan, akár a nyílvevő, s fürtjei közt a szél susog. A táncot kedveli, és Vakmarban a soha nem hervadó, zöld pázsiton táncol.

Orome hatalmas úr. Ha gyöngébb is Tulkasnál, haragjában félelmetesebb; mert Tulkas minden kacag, akár mulat, akár csatázik, s még Melkor képébe is nevetett a tündék születése előtti csatákban. Orome szerette Középföldét, nem szívesen hagyta el, s utolsónak érkezett Valinorba; ám gyakorta visszatért keletre a hegyen át, s kísérvőivel újra a dombokat meg a síkságokat járta. A szörnyeket meg az ádáz fenevadakat vadássza, ám kedveli a lovakat s a jó kutyákat; és szeret minden fát, ezért is nevezik Aldaronnak, sinda nyelven pedig Tauronnak, az Erdők Urának. Lova, a Nahar, fehéren ragyog a napfényben, ezüstösen az éjszakában. Hatalmas kürtje a Valaróma, amelynek olyan a hangja, akár a

bíborszínű felkelő Nap vagy a felhőket hasító villám. Ez a kürt hangosabban zengett minden más kürtnél Yavanna valinori erdeiben; mert Orome ott tanítja seregét és állatait a Melkor gonosz teremtményei elleni küzdelemre. Orome hitvese Vána, az Örökifjú, Yavanna húga. A lába nyomán előbújnak a virágok, s tekintetétől kibontják szirmukat; s amerre jár, minden madár dalolni kezd.

Ezek hát a valák királyai és királynői, s ilyenek látták őket az eldák egykor Amanban. Ám bármilyen szép és nemes alakban jelentek is meg Ilúvatar Gyermekei előtt, fátyol volt az csupán valódi szépségükön és hatalmukon. S ha mindez csekélység is ahhoz képest, amit az eldák egykor tudtak, a valák valós lényéhez képest bizonytalannal semmi, mert az régebben s távolabb kezdődött, mintsem tudnánk. Közülük kilencnek volt fölöttebb nagy hatalma és tisztessége; ám egy elveszett közülük, s nyolcan maradtak, Arda Hatalmasai: Manwe és Varda, Ulmo, Yavanna és Aule, Mandos, Nienna és Orome. Bár Manwe a királyuk, s ő fogja össze szövetségüket Eru alatt, egyformák ők fenségükben, amely messze fölülmúl minden mást, valát és maiát, s minden más rendből valót, akit csak Ilúvatar Eára küldött.

A MAIAKROL

A valákkal más szellemek is jöttek, akik szintúgy a világ kezdete előtt születtek, s a valákkal egy rendből valák, ám csekélyebbek voltak. Ezek a maiák, a valák szolgálói és segítői. A számukról a tündék mit sem tudnak, s csupán kevésnek van neve Ilúvatar Gyermekeinek a nyelvén; mert bár Amanban másként van, Középföldén kevés maia jelent meg a tündék meg az emberek számára látható alakban.

A legnevezetesebbek a valinori maiák közül, akiknek a neve fönmaradt az óidőkből, Ilmare, Varda szolgálóleánya, és Eonwe, Manwe zászlóhordozója és hírnöke, akit fegyverforgatásban senki sem múlt fölül Ardán. Ám a maiák közül Ilúvatar Gyermekei a legjobban Ossét és Uinent ismerik.

Osse Ulmo hűbérese, s ő az ura a tengereknek, amelyek Középfölde partjait mossák. Osse nem merül a mélybe, a partokat meg a szigeteket kedveli, s örvend Manwe szeleinek; mert gyönyörét leli a viharban, s kacag, ha bömböl a hullám. Uinen a hitvese, a Tengerek Asszonya, akinek hajszálai behálózna minden vizet az ég alatt. Szereti a sós habok minden lakóját s minden növényét; a tengerjárók hozzá fohászkodnak, mert meg tudja fékezni a hullámokat; meg tudja zabolázni Osse vadságát. A númenóriak sokáig élvezték a pártfogását, s éppúgy tisztelték, mint a valákat.

Melkor gyűlölte a tengert, mert nem tudta az uralma alá hajtani. Azt beszélik, hogy Arda alkotásakor megkísérelte a maga pártjára csábítani Ossét, neki ígérte Ulmo minden birodalmát és hatalmát, ha őt szolgálja. Így esett, hogy réges-régen a tenger háborogni kezdett, ostromolta, pusztította a földet. Ám Uinen, Aule kérésére, megfékezte és Ulmo elé vezette Ossét; és Osse bocsánatot nyert, s visszatért Ulmo szolgálatába, s hű is maradt hozzá. Nagyjából; mert továbbra is kedvét leli az erőszakban, s olykor a maga kedvére tombol, ha nem kapott is parancsot erre urától, Ulmótól. Ezért aztán a tenger partján lakók meg a tengerjárók kedvelik ugyan, de nem bíznak benne.

Melian volt annak a maiának a neve, aki egyaránt szolgálta Vánát és Estét; sokáig lakozott Lórimban, s gondozta Irmo kertjének fáit és virágait, mielőtt Középföldre jött. Fülemlék daloltak róla, amerre csak járt.

A maiák legbölcsebbike Olórin volt. Ő is Lórimban lakozott, ám gyakran fordult meg Nienna házában is, tőle tanulta a könyörületet és a türelmet.

Melianról sok szó esik a Quenta Silmarillionban. Ám Olórinról abban a történetben semmi sincs; mert bár szerette a tündéket, láthatatlanul járt közöttük, vagy maga is tünde alakot öltött, azok pedig nem tudták, honnan származnak a szép látomások vagy bölcs gondolatok, amelyeket Olórin plántált a

szívükbe. Később barátja lett Ilúvatar minden Gyermekének, mert szánta szenvedéseiket; s akik hallgattak rá, azokat elhagyta a csüggedés és a sötétség árnyéka.

AZ ELLENSÉGEKRŐL

Az utolsó név a sorban Melkoré, a Hatalmasé. Ám Melkor eljátszotta ezt a nevet; s a noldák, akik a tündék közül a legtöbbet szenvedtek Melkor gonoszságától, ki sem ejtik, hanem Morgothnak, a Világ Fekete Ellenségének nevezik. Nagy hatalmat adott neki Ilúvatar, és egyidős volt Manwéval. Részes volt a többi valák minden hatalmának és tudásának, ám mindezt gonosz célokra fordította, erőszakra és zsarnokságra fecsérte az erejét. Mert megkívánta Ardát mindenestül, s magáénak akarta Manwe királyságát s a többi valák birodalmait.

A dicsőségtől a gögje fosztotta meg, s a megvetés, amelyet önmagán kívül mindenki iránt érzett ez a pusztító és könyörtelen szellem. A tudásból nála ravaszság lett, amellyel megrontotta mindazokat, akiket a maga céljaira kívánt használni, s végül szégyentelen hazuggá vált. Kezdetben a Fényt kívánta, ám amikor az nem lett egyedül az övé, tűzben és haragban alászállt a Sötétségbe. S a sötétséget használta föl minden gonosz munkájához Ardán, s félelemmel töltötte meg minden élőlény számára.

Ám kezdetben akkora volt a hatalma, hogy versenyre kelt Manwéval s a többi valákkal, s hosszú korokon át ő uralta a Föld legtöbb tartományát. De nem volt egyedül. Mert a maiák közül sokat megszedített a dicsősége, amikor még nagy volt, s ezek hűségesek maradtak hozzá akkor is, amikor alászállt a Sötétségbe; másokat meg később csábított a szolgálatába hazugsággal és csalóka ajándékokkal. A legfélelmetesebbek ezek közül a szellemek közül a valaraukák voltak, a lángostorok, akiket Középföldén balrogoknak, a hatalom démonainak neveztek.

Azon szolgálói közül, akiknek van nevük, a leghatalmasabb az a szellem volt, akit az eldák Sauronnak vagy Kegyetlen Gorthaurnak ismernek. Kezdetben Aule maiája volt, s mindig is hatalmas maradt ennek a népnek az emlékezetében. Melkor, a Morgoth minden Ardán elkövetett tettének, minden gonosz munkájának és ravasz csalásának részese volt Sauron, aki csak annyival volt kevésbé gonosz gazdájánál, hogy hosszú időn át mást szolgált, nem önmagát. Ám később maga lett Morgoth árnyéka, gonoszságának szelleme, s követte egykori ura végzetes útját a nagy Semmibe is.

ITT ÉR VÉGET A VALAQUENTA

Quenta silmarillion

A Szilmarilok Története

AZ IDŐK KEZDETÉRŐL

A bölcsek úgy tartják, hogy az Első Háború akkor kezdődött, amikor Ardát még nem formálták meg teljesen, s még semmi sem nőtt vagy járt a földön; s hosszú időn át Melkor volt a sikeresebb. Ám a háborúság kellős közepén egy hatalmas erejű és bátorságú szellem jött a valák segítségére, mert hallotta a messzi mennyekben, hogy háború dúl a Kis Királyságban; s Ardát betöltötte a kacagása. Így jött Tulkas, az Erős, akinek a haragja, akár az erős szél, szétoszlatja a felhőket és a sötétséget; és Melkor menekült Tulkas haragja és nevetése elől, és elhagyta Ardát, és hosszú időn át béke volt. És Tulkas itt maradt, s Arda királyságának egyik valája lett; ám Melkor a kinti sötétségben bolyongott, s attól fogva gyűlölte Tulkast.

Akkor a valák rendet teremtettek a tengereken és földeken és hegyeken, és Yavanna végre elültette a magokat, amelyeket már régen kigondolt. S mivel a tüzeket kioltották vagy az ősi hegyek alá temették, és szükség volt fényre, Yavanna kérésére Aule két hatalmas lámpást kovácsolt a mindent körbeölelő tengerek közepette, hogy bevilágítsák Középföldét. Akkor Varda megtöltötte és Manwe megszentelte a lámpásokat, s a valák olyan hatalmas oszlopokra állították őket, amelyek magasabbak voltak a későbbi korok legnagyobb hegyeinél is. Az egyik lámpást Középfölde északi részén állították föl, Illuin volt a neve; a másikat, az Ormalt délen; s a valák lámpásainak fénye levilágította az egész Földet, mintha állandóan nappal lett volna.

S ekkor a Yavanna vetette magok gyorsan kipattantak és szárba szöktek, és számtalan növény indult növekedésnek, nagyok és kicsik, mohák és füvek és nagy páfrányok és fák, amelyeknek a koronája a felhőkhöz ért, akárha elevenhegyek volnának, ám lábukat zöldes félhomály takarta. S állatok jöttek elő, és lakoztak a füves mezőkön vagy a folyókban meg a tavakban, míg mások az árnyas erdőkben tanyáztak. Ám nem nyílt még virág, nem dalolt még madár, mert ezek még eljövételük idejét várták Yavanna kebelében; s Yavanna nagy bőséget álmodott, kivált a Föld kellős közepére, ahol a két lámpás fénye találkozott, és egymásba olvadt. És ott, Almaren szigetén, a Nagy Tó közepén volt a valák első lakhelye, amikor még minden fiatal volt, s a frissen teremtett zöldet még teremtője is megcsodálta; s a valák hosszú időn át elégedettek voltak.

Úgy esett aztán, hogy amikor a valák éppen pihentek munkáik után, s figyelték, hogyan növekszik és fejlődik mindaz, amit elkezdtek, Manwe nagy ünnepséget rendezett, s a valák kíséretükkel mind megjelentek a parancsára. Ám Aule és Tulkas fáradt volt, mivel Aule tudása és Tulkas ereje szünet nélkül szolgálta a többi valákat minden munkáik közben. És Melkor tudott mindentről, mert már akkor is voltak titkos barátai és kémei a maiák között, akiket sikerült megnyernie ügyének; és a kinti sötétségben gyűlölet töltötte el a szívét, mert irigyelte a többiek művét, s társait az alattvalóivá kívánta tenni. Ezért maga köré gyűjtötte Ea csarnokaiból azokat a szellemeket, akiket megnyert a szolgálatára, s erősnek vélte magát. S elérkezettnek vélvén idejét, közelebb húzódott Ardához, s lenézett rá, s a Föld tavaszának szépsége újabb gyűlölettel töltötte el.

Így hát a valák összegyűltek Almaren szigetén, s nem tartottak semmi rossztól, hiszen az Illuin fényétől nem látták a messzi északon Melkor árnyékát; pedig Melkor ekkor már olyan fekete volt, mint a Semmi éjszakája. És úgy tartja az ének, hogy Arda tavaszának ezen az ünnepén vette hitvesül Tulkas Nessát, Orome húgát, aki táncolt a valák előtt Almaren zöld fűvén.

Azután Tulkas elaludt, hiszen fáradt és elégedett volt, s Melkor úgy érezte, hogy eljött az ő ideje. Ezért seregével átkelt az Éjszaka Falain, és Középföldre jött a távoli északon; és a valák nem vették észre.

Ekkor Melkor hatalmas erődítményt kezdett ásni, mélyen a föld alatt, sötét hegyek alatt, ahová az Illuin sugara már csak hűvösen és halványan hatoltak el. Az erősség neve Utumno volt. S bár a valák még mit sem tudtak róla, Melkor gonoszsága és gyűlöletének penésze kiáramlott onnan, s elhervasztotta Arda tavaszát. A zöld növények fonnyadtak és rothadtak, a folyókat eltorlaszolta a nyálkás hínár, bűzös és mérges mocsarak keletkeztek, ahol legyek tenyésztek; az erdőkben nőttön-nőtt a sötétség és a veszély és a

félelem; s a szelíd állatok csupa-szarv szörnyekké váltak, s vérrel festették vörösre a földet. Ekkor a valák tudták már, hogy Melkor ismét munkálkodik, s keresni kezdték búvóhelyét. Ám Melkor bízott Utumno szilárdságában és szolgálai erejében, s ő mérte az első csapást, amely készületlenül érte a valákat; mert Melkor megostromolta az Illuint és az Ormait, ledöntötte oszlopaikat, és összetörte a lámpásokat. S amikor a hatalmas oszlopok összedőltek, megtöredezett a Föld, és kiöntöttek a tengerek; s a széttört lámpákból pusztító tűz áradt szét a Földön. Arda eredeti formája, vizeinek és szárazföldjeinek szimmetriája akkor pusztult el, és soha többé nem állt helyre.

A zűrzavarban és a sötétségben Melkor elmenekült, bár félelem fogta el, mert a tengerek bömbölését is túlharsogta Manwe hangja, a süvöltő szél, s a föld rengett Tulkas lába alatt. Ám Melkor Utumnóba ért, mielőtt Tulkas megfoghatta volna, s ott maradt rejtve. Akkor tehát a valák nem tudták legyőzni, mert erejük javát arra fordították, hogy megfékezzék a Föld tomboló erőit, s mentsek munkáikból a menthető; később pedig féltek megszagatni a Földet ismét, amíg nem tudták, hol fognak lakozni Ilúvatar Gyermekai, akikről még a valák sem tudták, hogy mikor kell érkezniük.

Így ért véget Arda tavasza. A valák lakhelye Almaren szigetén teljesen elpusztult., s nem volt hol lakozniuk a Földön. Ezért elhagyták Középföldét, és Amanba mentek, a legnyugatibb földre a világ határain belül; mert Aman nyugati partjai a Külső Tengerre néznek, amelyet a tündék Ekkaiának neveznek, mivel körbeöleli Arda Királyságát. Csak a valák tudják, milyen széles ez a tenger, s mögötte az Éjszaka Falai húzódnak. Ám Aman keleti partján a Belegaer, a Nagy Nyugati Tenger legvége volt; s minthogy Melkor visszatért Középföldre, s még nem tudták legyőzni, a valák megerősítették lakhelyüket, s a tenger partján megteremtették a Pelórit, Aman hegyeit, amelyek a legmagasabbak a Földön. S a Pelóri hegyei közül is a legmagasabb csúcs tetején állt Manwe trónja. Taniquetilnek hívják a tündék azt a szent hegyet, és Oiolossénak, Örök Fehérnek, és Eleminának, Csillagkoronásnak; ám a sindák nyelvén később Amon Uilos lett a neve. A Taniquetil csúcsán álló csarnokból Manwe és Varda belátják az egész Földet, még a legkeletibb csücskét is.

A Pelóri falai mögött hozták létre a valák birodalmukat, amelyet Valinornak hívnak, s ott voltak házaik, kertjeik, tornyaik. Ezen a védett földön sok-sok fényt gyűjtöttek össze a valák, és mindazt a szépet, amit sikerült kimenteniük a pusztulásból; és még szebb új dolgokat teremtettek, és Valinor ragyogóbb lett, mint Középfölde volt Arda tavaszának az idején, s áldott is volt, mert a Halhatatlanok lakoztak ott, így hát semmi sem romlott vagy pusztult, s nem volt hibája egyetlen virágnak vagy levélnek sem azon a földön, s nem fenyegetett ott betegség vagy pusztulás semmi élő, mert maguk a kövek és a vizek is megszenteltettek.

S amikor Valinor teljesen elkészült, s álltak már a valák csarnokai, túl a hegyeken, a síkság közepén megépítették városukat, a sokharangú Valmart. Nyugati kapuja előtt zöld domb emelkedett, az Ezellohar, más nevén Corollaire; és Yavanna megszentelte, és sokáig ült ott a zöld pázsiton, s nagy erejű dalt dalolt, melybe beleszötte minden gondolatát mindazokról a dolgokról, amelyek a földön növekedtek. Ám Nienna némán töprengett, s könnyével öntözte a dombot. Abban az időben a valák mind összegyűltek, hogy meghallgassák Yavanna énekét, és némán ültek tanácskozó trónjukon a Máhanaxarban, a Végzet Gyűrűjében, Valmar aranykapuinak közelében; és Yavanna Kementári dalolt előttük, és ők nézték.

S amint nézték, a dombon két gyöngye facsemete kezdett növekedni; és csönd volt a világ fölött abban az órában, Yavanna varázsénekét meg nem törte semmi nesz. S dalának hangjaitól a két fácska szépséges-sudárrá növekedett, és virágba borult; így született a világra Valinor Két Fája. Yavanna minden művei közül őket övezi a legnagyobb tisztelet, s az óidők minden regéje róluk szól.

Az egyikén a sötétzöld levelek alja ezüstösen ragyogott, s számtalan virágának mindegyikéből ezüstharmatfény permetezett alá, s odalent a földre foltokat festett leveleinek játéka. A másiknak halványzöldek voltak a levelei, akár a friss bükké, csillogó aranyszegéllyel. Sárga lángként lobogó virágainak izzó kelyhéből aranyeső záporozott a földre; s ennek a fának minden virága meleget és ragyogó fényt árasztott. Telperionnak nevezték az előbbit Valinorban és Silpionnak és Ninquelóténak és még annyi másnak; a másik neve pedig Laurelin volt és Malinalda és Culúrien és számtalan egyéb a dalokban.

Hét óra alatt bontakozott ki teljesen s halványult el ismét mindkét fa ragyogása; ám mindkettő megújult újra meg újra egy órával azelőtt, hogy a másik fénye kihuny. Így hát Valinorban mindennap kétszer eljött a csendes óra, amikor mindkét fa fénye halványabb volt, s ezüst és arany sugaraik összevegyültek. Telperion volt a két fa idősebbike, s először ő növekedett teljessé és borult virágba; s az első órát, amelyben ő világított, az ezüstös hajnal fehér ragyogását a valák nem foglalták bele az órák történetébe, hanem a Kezdő Órának nevezték, s ettől az órától számították valinori uralkodásukat. Ezért az Első Nap hatodik órájában s az azt követő örömteli napok mindegyikén egészen addig, amíg Valinor homályba nem borult - Telperion megszűnt virágozni; s a tizenkettedik órában Laurelin virágai hervadtak el. És a valák minden egyes napja Amanban tizenkét órából állt, s a fények összeolvadásával zárult, amikor Laurelin halványodni, ám Telperion virágozni kezdett. Ám a fény, melyet a fák ontottak, soká eltartott, mielőtt beszívta volna a lég, vagy benyelte volna a föld; és Telperion harmatát meg Laurelin esőjét Varda hatalmas hordókban fogta föl, s ezek - akár a ragyogó tavak - a víz és a fény forrásai voltak a valák egész országa számára. Így kezdődtek az Áldott Napok Valinorban, s így kezdődött az Időszámítás is.

Ám amint közeledett az óra, amelyet Ilúvatar kijelölt az Elsőszülöttek eljövetelére, Középföldét hajnalpír borította, amelyet Varda alkotott régen elfeledett időkben, nagy munkálkodása során az Eán. És Melkor a sötétségben lakozott, és gyakran járt szabadon, az erő és a félelem alakját öltve magára, és fagyot és tüzet szított a hegyek tetején meg az alattuk rejtőző mély kemencékben; s bármi kegyetlen vagy erőszakos vagy halálos volt abban az időben, annak ő volt az oka.

A szépséges és áldott Valinorból a valák ritkán keltek át a hegyeken Középföldre, ám gondoskodásuk és szeretetük övezte a Pelórin túli földet. És az Áldott Birodalom kellős közepén lakozott Aule, s ott munkálkodott sokáig. Mert neki volt a legnagyobb része mindabban, ami azon a földön létrejött, és számtalan szép és jó dolgot alkotott nyíltan is, titokban is. Tőle származik a tudás, a Földnek és minden dolgainak ismerete: azoké is, akik nem alkotnak, csak a megértést keresik, s azoké is, akik a két kezükkel dolgoznak: a takácsé, a fafaragóé, és azé, aki megmunkálja a fémeket; s a földművesé meg az állattenyésztőé is, bár az utóbbiak, akiknek növekvő és gyümölcsöző dolgokkal kell bánniuk, gondolniuk kell Aule társával, Yavanna Kementárilal is. Aule az, akit a Noldák Barátjának neveznek, mert sokat tanultak tőle a későbbi időkben, s ők a legügyesebbek minden tündék közül; és a maguk módján, no meg Ilúvatar adta tudásuk szerint, maguk is sokat hoztattak a tőle kapott tudáshoz, mert örömeiket lelték a nyelvekben és írásokban, a hímzett, a rajzolt meg a faragott ábrákban. A noldák készítettek először ékszereket is; s minden ékszerek közül a legszebbek a szilmarilok, ám elvesztek.

Ám Manwe Súlimo, a valák legnagyobbja s legszentebbje Aman határán ült trónján, s gondolatai sohasem hagyták el a kinti földet. Mert a trónja dicsőségesen állt a Taniquetil csúcsán, a világ legmagasabb hegyének tetején, a tenger partján. Sólymok és sasok alakjában szellemek serege szárnyalt szerte csarnokaiból; s szemük belelátott a tengerek mélyébe s a föld alatti rejtett barlangokba. Így hát hírt hoztak uruknak jószerivel mindenről, ami Ardán történt; mégis rejtve maradt egy és más Manwe és Manwe szolgálai előtt, mert ott, ahol Melkor lakozott sötét gondolataiba burkolódzva, áthatolhatatlan volt a sötétség.

Manwe nem gondol a maga dicsőségével, és nem félti a hatalmát, ám békét akar mindenkinek. A vanyákat kedvelte leginkább a tündék közül, s azok tőle kapták a dalt s a verset; mert a vers Manwe öröme, s a szavak zenéje az ő muzsikája. A köntöse kék, és kék a szeme lángja is, és zafir kezében a jogar, melyet a noldák készítettek neki; s őt jelölte ki helytartójául Ilúvatar, ő a valák és a tündék és az emberek királya a világon, ő a legfőbb oltalom Melkor gonoszága ellen. Manwéval lakozott Varda, a szépek szépe, akinek sinda nyelven Elbereth a neve, a valák királynője, a csillagok alkotója; és szellemek nagy serege élt velük áldott békeességben.

Ulmo pedig egyedül volt, s nem lakozott Valinorban, nem is jött ide csupán nagy tanácskozásokra; Arda születésétől kezdve a Kinti Óceánban élt, s ott él most is. Onnan uralja minden vizek folyását és az apályt, a folyók útját és a források fakadását, a harmat párolgását meg az eső patakozását minden földeken az ég alatt. A mélységes mélyben szülik gondolatai a hatalmas és félelmetes zenét; és ennek a muzsikának

a visszhangja fut végig a világ erein bánatban és örömben; mert örömteli a napfényben fakadó forrás, ám mérhetetlen bánatban gyökerezik a Föld mélyén. A telerek sokat tanultak Ulmótól, ezért olyan bánatos és varázslatos a muzsikájuk. Vele jött Ardára Salmar, aki Ulmo kürtjét készítette, amelynek hangját sohasem felejtí, aki egyszer is hallotta; s vele jött Osse és Uinen is, akiknek hatalmat adott a Belső Tengerek hullámai fölött, és még sok-sok szellem. Ulmo hatalmának köszönhető, hogy' Melkor sötétségének idején az élet továbbfolyt sok titkos teléren, s a Föld nem halt meg; s mindazok előtt, akik elvesztek abban a sötétben, s messzire kerültek a valák fényétől, Ulmo füle nyitva volt; sohasem hagyta el Középföldét, s bármilyen pusztulás vagy változás történt is azóta, Ulmo nem szűnt meg gondolni vele, s nem is szűnik meg a világ végéig.

És a sötétség idején Yavanna sem hagyta el a Kinti Földet; mert kedves neki minden, ami növekszik, és megsiratta mindazt, amit alkotott Középföldén, s amit Melkor megrontott. Ezért gyakran elhagyja Aule házát és virágzó mezőit Valinorban, s eljön, hogy begyógyítsa a Melkor okozta sebeket; s valahányszor visszatér, háborúra sürgeti a valákat Melkor gonosz hatalma ellen, mert az összecsapásnak meg kell történnie még az Elsőszülottek eljövele előtt. És Orome, a barmok szelídítője is gyakran lovagolt a sötét erdők úttalan útjain; hatalmas vadászként jött, lándzsával és íjjal, pusztította Melkor királyságának szörnyeit és gonosz állatait, és fehér lova, a Nahar, ezüstként ragyogott a sötétben. És az alvó föld megremegett Nahar aranypatái alatt, és a világ pirkadatában Orome megfújta nagy kürtjét, a Valarómát, Arda síkságain; és a hegyek visszhangoztak, a gonosz árnyak menekültek, s maga Melkor is elcsüggedt Utumnóban, megérezve az eljövendő haragot. Ám amint Orome ellovagolt, Melkor szolgálái ismét összegyülekeztek, árnyék és aljasság töltötte meg a Földet.

Elmondattott tehát minden a Földről és urairól az idők kezdetén, mielőtt a világ olyanná lett volna, amilyennek Ilúvatar Gyermekai megismerték. Mert a tündék és az emberek Ilúvatar Gyermekai; s minthogy az ainuk nem teljesen értették a dallamot, amely a Gyermekeket a muzsikába szötte, egyikük sem mert semmit hozzátenni a maga elképzelése szerint. Éppen azért a valák inkább idősebb testvérei és vezetői a tündéknek és az embereknek, mintsem urai; s ha az ainuk az embereknél meg a tündéknél erővel próbálkoztak, ha nem hallgattak a jó tanácsra, az ritkán vezetett jóra, még ha nemes volt is a szándék. Az ainuknak valójában leginkább a tündékkal akadt dolga, mert azokat Ilúvatar hasonlatosabbá tette hozzájuk természetükben, ha kisebb hatalmat és termetet adott is nekik; ugyanakkor az embereknek különös ajándékokat adott.

Mert úgy mondják, a valák távozása után csönd volt; és Ilúvatar sokáig ült egyedül, és gondolkodott. Azután megszólalt: "Nézzétek a szeretett Földet, amely a quendi és az atani, a tündék és az emberek lakhelye lesz! Ám a tündék lesznek a legszebbek a Föld minden teremtményei közül, s több szépet fognak birtokolni és teremteni, mint az összes többi gyermekeim; s nagyobb áldásban lesz részük ezen a világon. De az embereknek újfajta ajándékot adok." Ezért megparancsolta, hogy az emberek szíve ne találjon nyugalmat a világ határain belül; hanem hogy maguk alakítsák a sorsukat a világ erői és véletlenei közepette, túl az ainuk muzsikáján, amely minden más dolognak a sorsa; és cselekedeteik által teljesebbé ki a világ, a legapróbb részletekig.

Ám Ilúvatar tudta, hogy a világ hadakozó erői között élő emberek gyakran el fognak tévelyedni, s nem fogják egyetértésben használni a tőle kapott ajándékokat, és azt mondta: "A maguk idejében ők is meg fogják tudni, hogy minden, amit tesznek, végül az én munkám dicsőségét fogja öregbíteni." A tündék mégis gyakorta hiszik, hogy az emberek csupán Manwe bánatául szolgálnak, s Manwe ismeri a legjobban Ilúvatar gondolatait; mert a tündék úgy vélik, hogy az emberek az ainuk közül leginkább Melkorhoz hasonlatosak, habár Melkor mindig is félté és gyűlölte az embereket, még azokat is, akik a szolgálatában álltak.

A szabadság ajándékával együtt jár, hogy az emberek gyermekei csupán rövid időt töltenek elevenen a világon, s nincsenek a világ köreihez kötve, és hamarosan eltávoznak belőle, de hogy hová, azt a tündék nem tudják. Ugyanakkor a tündék a napok végezetéig maradnak, ezért a Föld és az egész világ iránt érzett szeretetük egyedülállóbb és hevesebb is, s az idők múlásával egyre több bánat vegyül belé. Mert a tündék nem hálnak meg, míg meg nem hal a világ, hacsak meg nem ölik őket, vagy sírba nem viszi őket a bánat

(mert a halál e két nemének ők is ki vannak téve); s az idő nem csökkenti az erejüket sem, hacsak bele nem fárad valaki tízezer évszázadba; s haláluk után összegyűlnek Mandos csarnokaiban Valinorban, ahonnan idővel visszatérhetnek. Ám az emberek valóban meghalnak, és elhagyják a világot; ezért nevezik őket vendégeknek vagy idegeneknek. A halál a sorsuk, Ilúvatar ajándéka, amelyet az idők múltával még a hatalmasok is megirigyelnek. Ám Melkor rávetette az árnyékát, megrontotta sötétséggel, és gonoszat teremtett a jóból, félelmet a reményből. S mégis, a valák réges-régen elmondták a tündékeknek Valinorban, hogy az emberek részt fognak venni az ainuk második muzsikájában; míg Ilúvatar nem árulta el, hogy mi a szándéka a tündékekkel a világ vége után, s ezt még Melkor sem tudta kideríteni.

II

AULE ÉS YAVANNA

Azt beszélük, hogy kezdetben Aule a törpöket teremtette meg a Középfölde sötétségének idején; mert olyannyira kívánta Aule a Gyermekek eljövetelét, hogy lennének, akiket megtanítsa minden tudására és mesterségére, hogy nem akaródzott kívánnia Ilúvatar terveinek beteljesülését. S Aule olyannak teremtette a törpöket, amilyenek most is, mivel elméjében nem látta tisztán az eljövendő Gyermekeket, s mivel Melkor ereje még uralkodott a Földön, s Aule azt akarta, hogy gyermekei erősek és hajlíthatatlanok legyenek. Ám attól tartott, hogy a többi valák elítélnék munkáját, ezért titkon tevékenykedett, s először a Törpök Hét Atyját teremtette egy csarnokban, Középfölde hegyei alatt.

Ilúvatar pedig tudta, mi történt; s mihelyt Aule bevégezte munkáját, és elégedett volt, és tanítani kezdte a törpöket a beszédre, amelyet nekik szánt, Ilúvatar szólott hozzá; s Aule hallotta és hallgatta Ilúvatart. S Ilúvatar hangja imígyen szólt: "Miért tetted ezt? Miért próbálkozol olyasmivel, amiről tudod, hogy meghaladja az erődöt s a hatalmadat? Mert tőlem csupán önnön létedet kaptad ajándékba, nem többet; ezért kezded és elméd teremtménye csupán a te léteddel létezhet, akkor mozdul, ha mozdítani gondolod, s ha gondolatod máshol jár, moccanatlanul áll. Ezt vágytad?"

Akkor Aule így felelt: "Nem vágyom ilyen uralomra. Lényekre vágytam, akik nem én vagyok, hogy szerethessem és taníthassam őket, s hogy ők is megértsék, milyen szépséges Ea, amelyet te teremtettél. Mert úgy láttam, sok hely van Ardán számosaknak, akik örvendezhetnének a szépségén, mégis jobbára üres és néma. S türelmetlenségemben ostobaságot tettem. Ám a dolgok teremtésének vágya teremtem őta a szívemben él; s a gyermek, aki oktalanságában játéknak veszi atyja cselekedeteit, nem gúnyból teszi ezt, hanem azért, mert az apja fia. De mit tegyek most, hogy ne ébresszem föl örök haragodat? Akár a gyermek atyjának, följánlom neked ezeket a lényeket, az általad alkotott kéz teremtményeit. Tégy velük, amit akarsz. Avagy pusztítsam el elbizakodottságom műveit?"

S Aule hatalmas kalapácsot ragadott, hogy szétzúzza a törpöket, és sírt. Ám Ilúvatar megértette Aulét és vágyát, megértette Aule alázatát; és a törpök menekültek a kalapács elől, és rettegetek, és lehajtották fejüket, és kegyelemért könyörögtek. És Ilúvatar hangja így szólott Auléhoz: "Ajánlatodat elfogadtam, mihelyt kimondtad. Nem látod-e, hogy ezeknek a lényeknek immár saját élete van, s a maguk hangján beszélnek? Másként nem menekülnének csapásaid elől, sem parancsaid elől." S akkor Aule elvette kalapácsát, és boldog volt, és hálát adott Ilúvatarnak, szólván: "Eru áldja meg s fordítsa jóra munkámat!"

Ilúvatar pedig ismét szólt: "Ahogyan létet adtam az ainuk gondolatainak a világ kezdetén, úgy adok helyet most vágyadnak a való világban; ám semmi más módon nem jobbítom kezded munkáját, olyan marad az, amilyenek alkottad. De egyet nem tűrhetek: hogy ezek előbb jöjjenek, mint az én

Elsőszülötteim, s nem érdemel jutalmat türelmetlenséged sem. Aludni fognak hát a sötétben, kő alatt, s elő nem jönnek addig, amíg az Elsőszülöttek föl nem ébrednek a Földön; mindaddig várnak, és vársz te is, bármilyen hosszú is legyen az az idő. De amikor eljön az idő, majd fölébresztem őket, s ők lesznek a te gyermekeid; és gyakran lesz viszály a tiéd s az enyéim, fogadott és szívem szerint választott gyermekeim között."

És Aule fogta a Törpök Hét Atyját, s nyugalomba helyezte őket távoli, elhagyatott helyeken; aztán visszatért Valinorba, s várakozott hosszú-hosszú éveken át.

Minthogy a törpök Melkor hatalma idején születtek volna, Aule erősnek, szívósnak alkotta őket. Ezért kőkemények, nyakasak, szilárdak barátságban és ellenségességben, s jobban tűrik a fáradságot, az éhséget és a testi szenvedést, mint bármely más beszélő nép; és hosszú életűek, sokkal tovább élnek az embernél, bár nem örökké. Hajdanán Középfölde tündéi úgy tudták, hogy halálukkor a törpök kővé és földdé lesznek, amelyből vétettek, ám nekik más a hitük. Ok úgy tartják, hogy Aule, a Teremtő, akit ők Mahalnak neveznek, gondoskodik róluk, külön csarnokokban gyűjti össze őket Mandosban; s hogy azt ígérte az Atyáknak, hogy Ilúvatar meg fogja szentelni őket, s helyet ad majd nekik a Gyermekek között végül. Akkor pedig majd az lesz a dolguk, hogy szolgálják Aulét, és segítsék Arda újraterejtésében a Végső Csata után. Azt is mondják, hogy a Törpök Hét Atyja újjá fog születni, s ismét viselik majd ősi nevüket; s közülük Durint tisztelték legjobban a későbbi korokban, aki a tündékkal a legjobb barátságban lévő nemzetség atyja volt, és Khazad-dúmban lakozott.

Amikor tehát Aule a törpöket alkotta, munkáját eltitkolta a többi vala elől; ám végül megnyitotta gondolatait Yavannának, s beszámolt neki mindenről. Ekkor Yavanna így szólt:

- Eru kegyes. Látom immár, hogy örvend a szíved, és joggal, hiszen nemcsak bocsánatot nyertél, de ajándékot is kaptál. Ám mivel eltitkoltad előlem ezt a gondolatot, amíg be nem teljesült, a te gyermekeidben csekély lesz a szeretet azon dolgok iránt, amelyek nékem kedvesek. Elsősorban a maguk keze munkáját fogják szeretni, akár az apjuk. A földet fogják túrni, s nem sokat törődnek majd azzal, ami a földön él és növekszik. Sok fa lesz áldozata könyörtelen fejszecsapásaiknak.

Ám Aule így felelt:

- Így lesz ez Ilúvatar Gyermekeivel is, hiszen ők is esznek és építenek majd. S bár birodalmad teremtményei magukban is becsesek, s azok lennének akkor is, ha nem jönnének a Gyermekek, Eru mégis hatalmat ad Gyermekeinek, hogy fölhasználjanak mindent, amit Ardán lelnek; igaz, nem tisztelet és hála nélkül.

- Hacsak Melkor meg nem mérgezi a szívüket - mondta Yavanna. Es nem nyugodott meg, inkább elszomorodott szívében azoktól a dolgoktól, amelyek Középföldre vártak. Ezért Manwe elé járult, s Aule tanácsához híven így szólt:

- Arda Királya, igaz-e, amit Aule mondott nekem, hogy amikor eljönnek a Gyermekek, uralkodni fognak majd munkám minden gyümölcsén, s kedvükre bánnak velük?

- Igaz - felelte Manwe. - Miért kérded, hiszen nincs szükséged Aule tanítására?

Ekkor Yavanna hallgatott, s a gondolataiba merült. Majd így válaszolt:

- Mert szívem aggódik a jövő miatt. Számomra minden munkám kedves. Nem elég mindaz, amit Melkor megrontott? Hát az én teremtményeim közül egy sem menekülhet a mások uralmától?

- Ha választhatnál, mit őriznél a leginkább? - kérdezte Manwe. - Birodalmadból mégis mi számodra a legbecsesebb?

- Mindennek megvan a maga értéke - mondta Yavanna -, s mindegyik hozzátesz a másik értékéhez. Csakhogy míg a kelvar elmenekülhet vagy védekezhet, a növekvő olvar ezt nem teheti. S közülük igen nagy becsben tartom a fákat. I Hosszú a növekedésük, s egyetlen fejszecsapás végezhet velük; s hacsak gyümölcsrel meg nem fizetnek érte, aligha gyászolják majd őket. Így gondolom. Azt szeretném, ha a fák

beszélni tudnának minden gyökeres teremtmény nevében, s megbüntethetnék, aki kárt tesz bennük.

- Különös gondolat - mondta Manwe. I, - Mégis benne volt a muzsikában - mondta Yavanna. Mert amíg te odafönt jártál a mennyekben, s a felhőket építetted Ulmóval, s alázúdíttad az esőt, én nagy fák ágait emeltem az ég felé, hogy fogadják az esőt, s fák daloltak Ilúvatarhoz a szélben s az esőben.

Aztán Manwe némán ült, s Yavanna gondolata egyre növekedett, egyre jobban kibomlott a szívében, s fölfigyelt reá Ilúvatar. S Manwe úgy érezte, hogy ismét körülöleli a muzsika, s hogy sok olyasmit hall benne, aminek korábban nem szentelt kellő figyelmet. S a Látomás megújult, de most nem volt távoli, hiszen Manwe ott volt benne, s mégis látta, amint Ilúvatar keze tartja az egészet; s az a kéz a világban számos csodát teremtett, amelyeket addig az ainuk szíve rejtett Manwe előtt.

S akkor Manwe fölbredt, s lement Yavannához Ezellohárra, s leült mellé a Két Fa alá. És így szólt:

- O, Kementári, Eru szólott, s azt mondta: "Úgy véli-e hát a valák bármelyike, hogy én nem hallottam a teljes muzsikát, a legutolsó daloló legvégső hangjait? Nézd! Amikor a Gyermekek fölbrednek, életre kel Yavanna gondolata is, s távoli szellemeket hív magához, akik a kelvar és az olvar között élnek majd, akiket tisztelnek, s akik jogos haragját félik. Egy időn át: amíg az Elsőszülötté a hatalom, s a Másodszülött még nagyon fiatal." De nem emlékszel-e, Kementári, hogy gondolatod nem mindig dalolt egyedül? Nem találkozott-e a te gondolatod az enyémmel, nem együtt szálltak-e, akár két nagy madár a felhők fölött? Ez is megvalósult Ilúvatar akaratából, s még mielőtt a Gyermekek fölbrednek, szélesebb szárnyra kelnek a sasok, Nyugat urainak a madarai.

Yavanna ekkor örvendett, fölállt, karját az égre tárta, s így szólt:

- Magasra növekedjenek Kementári fái, hogy a Király Sasmadarai otthonra leljenek rajtuk!

Ám fölállt Manwe is, s olyan magas volt, hogy a hangja csak úgy hallatszott le Yavannához, ahogyan a szél súrolja az ösvényt.

- Nem - mondta -, csupán Aule fái elég magasak. A sasok tehát a hegyekben fognak lakozni, s hallják majd azok hangját, akik hozzánk kiáltanak. Ám az erdőkben ott járnak majd a fák pásztorai.

Ekkor Manwe és Yavanna elváltak egy időre, s Yavanna visszatért Auléhoz, aki éppen fémet öntött kovácsműhelyében.

- Eru bőkezű - mondta Yavanna. - Most aztán óvakodjanak a gyermekeid! Mert az erdőt olyan erő járja majd, amelynek nem lesz ajánlatos magukra vonniuk a haragját.

- Mégis szükségük lesz fára - felelte Aule, s folytatta kovácsmunkáját.

III

A TÜNDÉK ÉRKEZÉSE ÉS MELKOR FOGSÁGA

Hosszú korszakokon át éltek a valák áldott békességben a Fák fényében Aman hegyein túl, ám egész Középföldén csupán a csillagok félhomálya uralkodott. Amíg a Lámpások ragyogtak, elindult a növekedés, ám megtorpant, mert ismét sötét volt. De a legősibb élőlények már léteztek: a tengerekben a nagy vízi növények és a földön a nagy fák árnyéka; s az éjbe öltözött hegyek völgyeiben sötét teremtmények éltek, vének és erősek. A valák ritkán jártak azokon a tájakon, azokban az erdőkben, csupán Yavanna és Orome; s Yavanna bánatosan haladt a homályban, mert Arda tavaszának ígérete és növekedése

megtorpant. S álmat bocsátott számos dologra, amelyeket a tavasz teremtett, hogy ne vénüljenek, hanem várakozzanak, amíg el nem jön az ébredés ideje.

És északon Melkor építette erősségét, ő nem aludt, de figyelt és munkálkodott; s az általa megrontott gonosz lények szabadon jártak, s a sötét és szunnyadó erdőket szörnyek és rémek népesítették be. Utumnóban gyűjtötte maga köré démonait, a szellemeket, akik még dicsősége idején álltak hozzá, s romlásában hozzá hasonlóvá váltak; a szívük tűzből volt, ám sötétségbe burkolódtak, s rémület járt előttük; s fegyverük a lángostor volt. Később Középföldén Balrogoknak nevezték őket. S a sötétség idején Melkor még sokféle és -fajta szörnyet kitenyésztett, amelyek sokáig háborgatták a világot; s Melkor uralma egyre délebbre terjedt Középföldén.

És Melkor erődítményt és fegyvertárat is épített nem messze a tenger északnyugati partjától, hogy ellenálljon minden Amanból jövő támadásnak. Az erődítmény parancsnoka Sauron volt, Melkor hadnagya; s a várat Angbandnak hívták.

A valák pedig tanácsot tartottak, mert nyugtalanították őket a hírek, amelyeket Yavanna és Orome hoztak a Külső Világból; s Yavanna így beszélt a valák előtt:

- Arda hatalmasai, Ilúvatar látomása rövid volt, s hamar eltűnt a szemünk elől, ezért tán nem is tudjuk egy rövidebb időszakon belül, hogy melyik a választott óra. De tudjátok: az óra közeleg, s reményünk még ezen a korszakon belül valóra válik, a Gyermekek fölédrednek. Engedhetjük-e, hogy leendő otthonuk elhagyatott s gonosszal teli legyen? Sötétben járjanak-e, mikor reánk fény ragyog? Melkort nevezzék-e uruknak, mikor Manwe trónol a Taniquetilen?

- Nem! - kiáltotta Tulkas. - Indítsunk nyomban háborút! Vagy nem pihentünk-e már túlságosan is sokáig, nem frissült-e meg az erőnk? Megállhat-e az az egy velünk szemben mindörökké?

Ám Manwe parancsára Mandos szólalt meg:

- Ilúvatar Gyermekei valóban ebben a korszakban érkeznek, de még nem. S az is elhatározott, hogy az Elsőszülöttek a sötétben jönnek, s elsőként a csillagokra vetik tekintetüket. Számukra az lesz a fényesség, s szükségben mindig Vardához fohászkodnak majd.

Ekkor Varda odahagyta a tanácsot, s a Taniquetil csúcsáról körültekintett, s látta a sötét Középföldét a számtalan halovány, távoli csillag alatt. S ekkor nagy munkába kezdett, a legnagyobb a valák Ardára érkezte óta. Összegyűjtötte az ezüstös harmatot a Telperion alól, s abból teremtett fényesebb új csillagokat, hogy köszöntse az Elsőszülötteket; ezért nevezték őt, akit az idők mélyén és Ea megformálásakor még Tintallénak, Fénygyújtónak hívtak, később a tündék Elemárinak, a Csillagok Királynőjének. Akkor alkotta Carnilt és Luinilt, Nénart és Lumbart, Alcarinquét és Elemmirét, s összegyűjtött sokat a régebbi csillagok közül, s jelül tette őket Arda égboltjára: Wilwarint, Telumendilt, Sorónumét és Anarrimát, s Menelmacart a fénylő övével, amely megjósolja majd a Végső Csatát az idők legvégén. S messze északon - kihívásul Melkornak - az égre rakta a hét hatalmas csillagból formált koronát, Valacircát, a Valák Sarlóját, a végét jelét.

Azt beszélnek, hogy amikor Varda befejezte munkáját - s az hosszú volt -, amikor Menelmacar először szökött az égre, s Helluin kék tüze először ragyogta át a ködöt a világ határán, abban az órában ébredtek föl a Föld Gyermekei, Ilúvatar Elsőszülöttei. Cuiviéne csillagfényes tengerénél, az Ébredés Vízénél ébredtek föl Ilúvatar álmából; s amíg némán álltak a Cuiviéne partján, tekintetük először a mennybolt csillagait érte. Ezért is szerették mindig a csillagfényt, ezért tisztelték minden valák fölött Varda Elemárit.

A világ változásai során szárazföldek és tengerek tűntek el s születtek újjá; a folyók folyása megváltozott, a hegyek megrendültek; s Cuiviénehez nincs visszaút. Ám a tündék úgy tartják, hogy Középfölde távoli, keleti vidékén volt, észak felé, s hogy Helcar beltengerének az egyik öble volt; s hogy ez a tenger ott volt, ahol még korábban Illuin hegyének a gyökerei voltak, mielőtt Melkor ledöntötte a hegyet. Sok víz lefolyt oda kelet magaslatairól, s az első hang, amelyet a tündék hallottak, a folyóvíz hangja, a kövön csobbanó víz hangja volt.

Sokáig lakták első otthonukat a víz partján, a csillagok alatt, és ámulva járták a Földet; és beszédet kezdtek alkotni, és nevet adtak mindennek, amit csak láttak. Magukat quendeknek nevezték, azaz szóval szólóknak, mert addig nem találkoztak egyetlen más eleven lényvel sem, amely beszélt vagy énekelt.

Akkor történt, hogy Orome keletnek lovagolt vadászat közben, majd északnak fordult a Melcar partjain, s eljutott az Orocarni, a Keleti Hegység árnyékába. S ekkor Nahar nagyot nyerített és megtorpant. És Orome elcsodálkozott, és némán ült, mert úgy tetszett neki, hogy a csillagok alatti csendes vidéket a távolból sok-sok daloló lény hangja tölti be.

Így bukkantak rá a valák - mintegy véletlenül - azokra, akiket oly régen vártak. S a tündéket nézve Orome elcsodálkozott, mintha hirtelen termett, csodás és előre nem sejtett lényeket látna; mert így lesz ez mindig a valákkal. Mert aki odakintről lép be Eára - lett légyen bár minden előre elgondolva muzsikában vagy előre látva távoli látomásban -, mindig találkozni fog valami újjal és váratlannal.

Kezdetben Ilúvatar Idősebb Gyermekei erősebbek és nagyobbak voltak, mint amilyenné azóta lettek, ám nem szebbek, mert bár a quendek szépsége ifjúságukban fölülmúlt minden más szépséget, melyet Ilúvatar valaha is létrehozott, az nem tűnt el, hanem tovább él nyugaton, s a bánat meg a bölcsesség csak gazdagította. És Orome megszerette a quendeket, s a saját nyelvükön eldákna, a csillagok népének nevezte őket; bár később ezt a nevet csak azok viselték, akik követték őt a nyugatra vezető úton.

Ám sok quendet megrettentett Orome jötte, és ez Melkor műve volt. Mert a későbbi tudást birtokló bölcsek szerint elsőként a mindig figyelő Melkor szerzett tudomást a quendek ébredéséről, és árnyakat meg gonosz szellemeket küldött, hogy kémkedjenek utánuk, s orvul megtámadják őket. Így esett, hogy már évekkel Orome jötte előtt, ha egy-egy tünde magában vagy kis társasággal távolabbra tévedt, gyakorta eltűnt, és soha többé nem tért vissza; és a quendek ilyenkor azt mondták, hogy a Vadász fogta el, és félték. S valóban, a tündék legősibb dalai, amelyek visszhangjára még emlékeznek nyugaton, szólnak a Cuiviénen dombjait járó árnyalakokról, amelyek néha hirtelen a csillagok fölé libbentek meg a sötét Lovasról vad lován, aki üldözőbe vette az eltévedteket, hogy elfogja és fölfalja őket. Minthogy Melkor igencsak félté és gyűlölte Orome lovaglását, vagy lóháton küldte a quendekhez sötét szolgálait, vagy ő bocsátotta szárnyukra a hazug híreszteléseket, hogy a quendek féljék Oromét, ha egyáltalán találkozna vele.

Így esett, hogy amikor Nahar nyerített, és Orome valóban elment közéjük, a quendek némelyike elrejtőzött, mások pedig elmenekültek és elvesztek. Ám akikben volt bátorság és maradtak, gyorsan fölismerték, hogy a Nagy Lovas nem a sötétség fia, hiszen Aman fénye ragyogott az arcán, s a tündék legnemesebbjeit vonzotta ez a fény.

Ám azokról a szerencsétlenekről, akiket Melkor megejtett, kevés biztosat tudunk. Mert ugyan melyik élő szállt alá Utumno tárnáiba, s ki kutatta Melkor tanácsának sötétjét? Eressea bölcsei mégis úgy tartják, hogy azokat a quendeket, akik még Utumno eleste előtt Melkor kezébe kerültek, börtönbe vetették ott, s lassú kegyetlenséggel megrontották és rabságba törték; így tenyésztette ki Melkor - a tündék iránti irigységből és ocsmány gúnyból - az orkok förtelmes fajtáját, amelyek aztán a tündék legelszántabb ellenségei lettek. Mert az orkok ugyanúgy éltek és szaporodtak, mint Ilúvatar Gyermekei; márpedig Melkor - az Ainulindale idején, még a Kezdet előtti lázadása óta - nem tudott életet, még élethez hasonlót sem teremteni, mondják a bölcsek. S a szívük legmélyén az orkok gyűlölték a Gazdát, akit félelemben szolgáltak, aki csupán nyomorúságukat teremtette. Ez volt Melkor legsötétebb cselekedete, s az Ilúvatar számára a leggyűlöletesebb.

Orome egy darabig a quendek között időzött, azután gyorsan visszalovagolt szárazon és vízen Valinorba, s elvitte a hírt Valmarba; szólt a Cuiviénet nyugtalanító árnyakról is. S ekkor a valák örvendeztek, ám örömükbe kétség vegyült, s hosszasan vitáztak arról, hogyan lehetne a legjobban megóvni a quendeket Melkor árnyékától. De Orome nyomban visszatért Középföldre, s a tündékkal lakozott.

Manwe sokáig ült gondolataiba merülve a Taniquetil csúcsán, s Ilúvatar tanácsát kérte. Aztán lement

Valmarba, s a valákat a Végzet Körébe hívta, s elfőtt még Ulmo is a Külső Tengerből.

S ekkor Manwe így szólt a valákhoz:

- Ez Ilúvatar tanácsa a szívemben: ismét a kezünkbe kell vennünk Arda uralmát, mindenáron meg kell szabadítanunk a quendekeket Melkor árnyékától.

Akkor Tulkas örvendett, ám Aule búsult, előre sejtve a sérelmeket, amelyeket a küzdelem okoz majd a világnak. De a valák fölkészültek, s nagy harci erővel vonultak ki Amanból, hogy megostromolják Melkor erődjét, s véget vessenek uralmának. Nem is feledte el soha Melkor, hogy ezt a háborút a tündékért indították, hogy ők voltak bukásának okozói. Pedig nekik nem is volt részük azokban a tettekben, s napjaik kezdetén alig sejtettek valamit arról, hogyan lovagolt a nyugat serege észak ellen.

Melkor Középfölde északnyugati részén várta be a valák támadását, s ez a vidék ugyancsak tönkrement. Ám a nyugat seregeinek első győzelmei gyorsak voltak, s Melkor szolgálai menekültek előlük Utumnóba. S akkor a valák alászálltak Középföldre, s őrséget állítottak Cuiviéne fölé; aztán a quendek mit sem tudtak az Erők Nagy Csatájáról, csupán annyit, hogy a föld reszketett és nyögött a lábuk alatt, a vizek rengtek, és északon mintha hatalmas tüzek lobbantak volna. Hosszú és gyászos volt Utumno ostroma, és sok csatát vívtak kapui előtt, - amelyeknek csupán hírért hallották a tündék. Ekkor változott meg Középfölde, ekkor lett széles és mély a Nagy Tenger, amely Amantól elválasztja; és megostromolta a partokat, s mély öblöt vágott dél felé. Több kisebb öböl keletkezett a Nagy Öböl meg a távoli, északi Helcaraxe között, ahol Középfölde és Aman majdnem összeértek. Ezek legjelentősebbike a Balari-öböl volt; oda folyt le a hatalmas Sirion folyó az újonnan fölemelkedett északi felföldekről, Dorthonionból meg Hithlum ügyeiből. Akkoriban a távoli északon minden vidék sivár volt, mert Utumno tárnáit igen mélyre ásták, s teli voltak tűzzel és Melkor szolgálainak nagy seregeivel.

Ám legvégül csak leomlott Utumno kapuja, le a csarnokok teteje, s Melkor a legmélyebb mélységben keresett menedéket. Ekkor előállt Tulkas, a valák bajnoka, és megküzdött vele, s arccal a földre terítette; és megbilincselte az Angainor lánccal, amelyet Aule kovácsolt, és fogságba vetették; és a világ hosszú időn át békében élhetett.

Csak hogy a valák nem derítették föl Angband és Utumno erősségének valamennyi ravaszul rejtett hatalmas üregét és tárnáját. Sok gonosz lény lakta még ezeket, míg mások szanaszét menekültek a sötétbe, s a világ tágas tereit járták, a gonosz idejét várva; és nem találták meg a valák Sauront.

Amikor a Csata véget ért, és észak romlásának füstje fölszállt és eltakarta a csillagokat, a valák Valinorba hurcolták a megkötözött, bekötött szemű Melkort, s a Végzet Körébe állították. Az arcán feküdt Manwe lába előtt, és kegyelemért könyörgött, de kérését elutasították, és Mandos börtönébe zárták, ahonnan nem szökhet meg sem vala, sem tünde, sem halandó ember. Vastagok és erősek a falai, s, Aman nyugati részén állnak. Ott kellett eltöltenie Melkornak három hosszú korszakot, mielőtt ügyét újra fontolóra vették volna, s ő újra kegyelemért folyamodhatott volna.

S a valák ismét tanácsot tartottak, s megosztották a véleményük a vitában. Már némelyeknek - s köztük Ulmo volt a legfőbb - az volt a nézete, hogy hagyják a quendekeket szabadon járni Középföldén, hadd uralják a maguk tehetsége szerint földjeit, gyógyítsák sebeit. Ám a többség féltette a quendekeket a csillagfényes félhomályban létező világ veszélyeitől; s rabul ejtette őket a tündék szépsége iránti szeretet, s óhajtották a tündék társaságát. Ezért végül a valák Valinorba hívták a quendekeket, hogy ott éljenek az Erők lábainál, a Fák fényében örökkön-örökké; és ekkor Mandos megtörte hallgatását, s így szólt: "Így hát elvégeztetett." Mert ebből a parancsból származott sok későbbi bánat és baj.

Ám a tündék vonakodva fogadták először a hívó parancsot, hiszen a valákat csak haragjukban látták, ahogyan hadba mentek, kivéve Oromét; s szívüket félelem töltötte el. Ezért ismét Oromét küldték el hozzájuk, s ő követeket választott közülük, hogy azok menjenek Valinorba, s szóljanak népük nevében; Ingese; Finwe és Elwe voltak ezek, akik később királyok lettek. És jöttükkor félelmet és tiszteletet ébresztett bennük a valák dicsősége és fensége, s igen kívánták a Fák fényét és ragyogását. Aztán Orome visszavitte őket Cuiviénebe, s ők szóltak népükhöz, s azt tanácsolták, hallgassanak a valák hívó szavára,

s induljanak nyugatra.

Ekkor történt a tündék első szakadása. Mert Ingese nemzetsége meg Finwe és Elwe nemzetségének java is hallgatott uraik szavára, és szívesen útnak indult és követte Oromét; ezeket nevezték később eldáknak azon a néven, amelyet Orome adott nekik a saját nyelvükön. De sokan megtagadták a parancsot, mert többre becsülték a csillagfényt és Középfölde tágas tereit a Fák hírénel; ezek az avárok, a vonakodók, akik elszakadtak az eldáktól, és sok-sok koron át nem is találkoztak többé velük.

Az eldák tehát nagy menetelésre készültek első, keleti otthonukból, és három seregre oszlottak. A legkisebb és legelső sereget Ingese, az egész tünde faj legnagyobb ura vezette. El is jutott Valinorba, s az Erök lábainál ül, s minden tünde tiszteli a nevét; ám sohasem tért vissza, soha többé nem látta Középföldét. Az ő népe a vanyák, a széptündék, Manwe és Varda kedvencei, akikkel nemigen beszélt halandó ember.

Őket követték a noldák, a bölcsék, Finwe népe. Ok a bölcs-tündék, Aule barátai; érdemeikről sok dal szól, mert sokat és keményen dolgoztak az egykori északi vidékeken.

Utoljára ment a legnagyobb sereg, s őket telereknek nevezték, mert késlekedtek az úton, s nem igazán akarták a félhomályt odahagyni Valinor fényéért. Nagy örömeiket lelték a vízben, s akik utoljára érkeztek a nyugati partokra, beleszerettek a tengerbe. Amanban belőlük lettek a tengertündék, a falmórok, akik a csobbanó hullámok mellett muzsikáltak. Két uruk is volt, annyian voltak: Elwe Singollo (ez utóbbi Szürkeköpenyest jelent) és fivére, Olwe.

Ez volt az Eldalie három nemzetgége, akik végül is eljutottak Messzi Nyugatra a Fák napjaiban, s akiket ezért calaquendeknek, fény-tündéknek is neveznek. Ám akadtak az eldák között olyanok is, akik elindultak nyugatnak, de elvesztek a hosszú úton, vagy elfordultak; ezek többsége a telerek közül való volt, amint azt még látni fogjuk. A tenger partján éltek, vagy a világhegyeit-erdőit járták, ám szívük nyugat felé fordult. Őket a calaquendek urnanyáknak hívják, mert sohasem jutottak el Amanba és az Áldott Birodalomba; s az umanyákat meg az avárokat egyaránt moriquendeknek nevezik, sötét-tündéknek, mert sohasem látták a Fényt, amely a Nap meg a Hold előtt létezett.

Azt beszéljük, hogy amikor az Eldalie seregei megindultak Cuiviéneből, Orome haladt az élükön aranypatkós fehér lova, a Nahar hátán; s hogy északnak tartva Hekar tengere mellett nyugatnak fordultak. Előttük északon még nagy fekete fellegek jelezték a háború pusztítását, s arra felé nem ragyogtak a csillagok. Akkor nem kevesen megrémültek, meggondolták magukat, visszafordultak és elvesztek.

Hosszú és lassú volt az eldák útja nyugatra, mert Középfölde mérőföldjei megszámlálhatatlanok, fārsztóak és úttalanok. De nem is akartak az eldák sietni, mert ámulattal töltötte el őket mindaz, amit láttak, és szívesen letelepedtek volna számos vidéken; s bár még készek voltak vándorolni, sokan inkább félték az útjuk végét, mint várták. Így aztán valahányszor Orome eltávozott, mert más dolga akadt, a tündék megálltak, és addig nem mozdultak, amíg Orome vissza nem tért vezetni őket. És sokévi ilyenfajta vándorlás után történt, hogy az eldák áthaladtak egy erdőn, s egy nagy folyóhoz értek, szélesebbhez, mint amilyent valaha is láttak; s azon túl hegyek álltak, melyeknek hegyes csúcsai szinte a csillagokig értek. A folyó, mondják, ugyanaz volt, amelyet Anduinnek, a Nagy Folyónak hívnak, s mindig is határt jelentett a nyugat és Középfölde között. A hegység pedig a Hithaeglir volt, a Kőd Tornyai Eriador határán; de akkoriban még magasabb és félelmetesebb volt, hiszen Melkor emelte, hogy akadályt állítson Orome elé. A telerek tehát hosszan elidőztek a folyó keleti partján, s ott is kívántak maradni, ám a vanyák és a noldák átkeltek, s Orome vezette őket a hegység hágóin át. S amikor Orome eltávozott, a telerek fölpillantottak a sötétbe vesző magaslatokra, és félték.

Akkor támadt valaki Olwe seregében, amelyik mindvégig leghátul haladt; Lenwe volt ennek a neve. O odahagyta a nyugatra tartó menetet, és számos társát dél felé vezette, le a nagy folyón, s hosszú évekre eltűntek ezek a többiek életéből. Ezek voltak a nandák; külön néppé váltak, már alig hasonlítottak rokonaikra, hacsak a víz szeretetében nem, mert jobbára vízesések és rohanó patakok mellett éltek. Jobban ismertek minden élőt, fāt és füvet, barmot és madarat minden más tündénél. Évekkel később aztán Lenwe

fia, Denethor, végül ismét nyugatnak fordult, s népének egy részét a hegyeken át elvezette Beleriandba, még a Hold teremtése előtt.

Végül a vanyák és a noldák túljutottak az Ered Luinon, a Kék Hegyeken Eriador és Középfölde legnyugatibb vidéke között, s eljutottak Beleriandba, ahogyan később nevezték; s a legelől haladó csapatok a Sirion völgyén át elérték a Nagy Tenger partját Drengist és a Balári-öböl között. Am amikor megpillantották, nagy félelem lett úrrá rajtuk, és sokan visszahúzódtak Beleriand erdeibe és felöldjeire. Ekkor Orome eltávozott, és visszatért Valinorba, hogy Manwe tanácsát kérje, és otthagya őket.

A telerek serege pedig átkelt a Kődhegységen, és átvágott Eriador tágas terein, mert sürgette őket Elwe Singollo, aki visszavágyott Valinorba és a Fénybe, melyet a tulajdon szemével látott; s nem akart elszakadni a noldáktól sem, mert igen jó barátságban volt urukkal, Finwéval. Így hát sok-sok év után a telerek is átkeltek végül az Ered Luinon Beleriand keleti vidékére. Ott aztán megálltak, s egy ideig a Gelion folyó partján éltek.

IV

THINGOL ÉS MELIAN

Melian maia volt a valák fajából. Lórim erdejében élt, s népében nem volt nála szépségesebb, sem bölcsőbb, sem járatosabb a dalban meg a varázslásban. Azt beszélik, hogy a valák odahagyták munkájukat, a madarak Valinorban fölthagytak a csicsergéssel, Valmar harangjai nem kondultak, s még a szökőkutak csobogása is elállt, amikor a fények összevegyülésekor Melian dalra fakadt Lórimban. Fülemlék röpdöstek a nyomában, s ő tanította dalra őket; s a nagy fák mély árnyékát kedvelte. Magának Yavannának volt ő rokona a világ teremtése előtt; s amikor a quendek fölbredtek Cuiviénen vizei mellett, akkor kelt át Valinorból a Földre, s a hajnal beköszönte előtt megtöltötte Középfölde csöndjét a maga meg a madarai hangjával.

Nos, hogy útjuk a végéhez közeledett, így beszélik, a telerek hosszasan elidőztek Kelet-Beleriandban, a Gelion folyón túl; s akkoriban sokan a noldák közül nyugaton éltek, azokban az erdőkben, amelyek később a Neldoreth meg a Region nevet kapták. Elwe, a telerek ura gyakran kelt át a hatalmas erdőségeken, hogy felkeresse a barátját, Finwét, a noldák között; s egy ilyen alkalomkor eljutott Nan Elmoth csillagfényes erdejébe, s hirtelen meghallotta a fülemlék énekét. Ekkor varázslat szállott rá, és mozdulatlanul állt; s a lómelindi énekénél is erősebben hallotta Melian hangját, amely csodálatot és vágyat ébresztett a szívében. Teljesen megfeledkezett népéről és minden céljáról, követte a madarakat Nan Elmoth szívébe, és nyoma veszett. Végül egy csillagfényes tisztásra ért, és ott állt Melian; s ő a sötétségből nézett a maiára, akinek Aman fénye tündökölt az arcán.

Melian nem szólt; ám Elwe szívét szerelem töltötte el, odament a lányhoz, megfogta a kezét, s varázslat szállt ekkor rájuk, így hát mozdulatlanul álltak ott, míg odafönt a körbeforgó csillagok hosszú éveket számláltak, s Nan Elmoth fái sudár-sötétté növekedtek, mielőtt ők megszólaltak volna.

Így hát Elwét hiába kereste a népe, s Olwe lett a király, s vezette őket, ahogyan később mesélték. Elwe Singollo soha többé nem kelt át a tengeren Valinorba, amíg csak élt; s nem tért vissza Melian sem, amíg kettőjük hatalma tartott; ám tőle származott a tündékek és az embereknek az a törzse, amelynek ősei az ainuk, akik Ilúvatarral voltak még Ea teremtése előtt. Később Elwéből nagy király lett, az ő elda népe lakta egész Beleriandot; sindáknak hívták őket, szürke-tündékek, a Félhomály tündéinek, őt pedig Szürkeköpenyes Királynak, Elu Thingolnak annak a földnek a nyelvén. És Melian volt az ő királynéja,

Középfölde legbölcsebb teremtménye, s rejtett csarnokai Menegrothban, az Ezer Barlangban álltak, Doriath földjén. Nagy hatalmat adott Melian Thingolnak, aki maga is hatalmas volt az eldák között, hiszen a sindák közül egyedül ő látta a tulajdon szemével a Fákat virágzásuk idején, s bár az úmányák királya volt, mégsem a moriquendek között tartották számon, hanem a fény-tündék között, akik nagy hatalommal bírtak Középföldén. És Thingol és Melian szerelméből született a világra a legeslegszebb Ilúvatar valamennyi Gyermeke közül, aki valaha is élt vagy élni fog.

V

ELDAMAR ÉS AZ ELDÁK HERCEGEI

Idővel a vanyák és a noldák seregei az Innenső Föld legnyugatibb partjaira értek. Az Erők Csataját követő időben a part északi része nyugatra hajlott, úgy, hogy Arda legészakibb csücskét csupán egy keskeny tengersáv választotta el Amantól, ahol Valinor állt, ám ezt a keskeny tengersávot zajló jég töltötte meg, oly kegyetlen volt arrafelé Melkor hidege. Ezért Orome nem vezette az eldák seregét északra, inkább a Sirion folyó szép vidékére, amelyet később Beleriandnak neveztek, s arról a partról pillantottak először az eldák félőn és ámulattal a tengerre, amely széles, sötét és mély óceánként választotta el őket Aman hegyeitől.

Ekkor Ulmo a valák tanácsára Középfölde partjára sietett, és beszélt az eldákkal, akik ott váraoztak a sötét hullámokat lesve; s szavai, no meg tengeri kagylóinak muzsikája az eldák félelmét vágyakozássá változtatta a tenger iránt. Ezért Ulmo eloldozott egy szigetet, amely Illuin pusztulása óta állt a tenger közepén, mindkét parttól távol, s szolgálainak segítségével elvontatta, akár egy nagy hajót, Balar öblébe, ahová a Sirion vize ömlik. S akkor a vanyák és a noldák fölszálltak arra a szigetre, s annak a hátán hajóztak a tengeren, s elértek végül az amani hegyek alatti hosszú partra, s beléptek Valinorba, s élvezhették ragyogását. Ám a sziget keleti csücske, amely mélyen gyökeredett a Sirion torkolatának sekély vizeiben, leszakadt és hátramaradt; beszélik, az lett Balar szigete, amelyet később gyakorta fölkeresett Osse.

A telerek pedig Középföldén maradtak, hiszen Kelet Beleriandban éltek, távol a tengertől, s mire híret vették Ulmo szavának, már késő volt; aztán közülük sokan még mindig elveszett urukat, Elwét keresték, mert nélküle nem akartak elindulni. Ám amikor megtudták, hogy Ingese és Finwe meg a népük elment, sokan a telerek közül Beleriand partjára húzódtak, s annak utána a Sirion torkolatánál éltek, mert vágyakoztak eltávozott barátaik után; s Elwe fivérét, Olwét választották királyukul. Sokáig maradtak a nyugati tenger partján, s Osse és Uinen eljött hozzájuk, és barátságot kötött velük; Osse tanította őket egy nagy sziklán ült ilyenkor a part legszélén -, tőle tanulták a tenger ismeretét meg a tenger muzsikáját. Így történt, hogy a telerek, akik mindig is szerették a vizet, s a legjobb dalosok voltak a tündék között, végképp beleszerelmesedtek a tengerbe, s énekeikben attól kezdve mindig ott lüktetett a partra csapó hullámok csobogása.

Sok-sok év telt el, amíg Ulmo meghallgatta a noldák és Finwe király könyörgését, akiket igen bántott hosszas távollétük a telerektől, s megígérte, hogy elhozza őket Amanba, ha ugyan jönni akarnak. És most már akartak; de nagy volt Osse bánata, amikor Ulmo visszatért Beleriand partjára, hogy elvigye a telereket Valinorba, mivel ő leginkább Középfölde tengereire s az Innenső Föld part faira ügyelt, s nem volt csöppet sem kedvére, hogy a telerek hangja többé ne hangozzék föl birodalmában. Ezért néhányukat rábeszélte a maradásra, ezek voltak a falatkák, a Falas-tündék, akik később Brithombar és Eglarest kikötőiben éltek, Középfölde első hajósai és hajóépítői voltak. Círdan, a Hajóács volt az uruk.

Elwe Singollo rokonai és barátai is az Innenső Földön maradtak, még mindig urukat keresve, bár

szíves örömet mentek volna már Valinorba, a Fák fényébe, ha Ulmo és Olwe hajlandó még várni. Ám Olwénak menni támadt kedve, így aztán a telerek főserége is behajózott végre a szigetre, és Ulmo elvontatta őket. Csupán Elwe barátai maradtak hátra, s ettől kezdve egláknak, cserbenhagyottaknak nevezték magukat. Inkább Beleriand erdeiben és hegyeiben éltek, mintsem a tengernél, mert az bánattal töltötte el a szívüket, amely még mindig Aman után vágyott.

Ám amikor Elwe magához tért a hosszú kábulatból, Meliannal tért vissza Nan Elmothból, s attól kezdve a szárazföld erdeiben éltek. Bármennyire vágyta is látni Elwe a Fák fényét, Melian arcán úgy látta ragyogni Aman fényét, akár a hibátlan tükörben, s neki elég volt ez a fény A népe boldogan és csodálattal gyűlt köré, mert szép és nemes volt ő korábban is, ám most olyan lett, akár a maiák egyik uralkodója, a haja ezüstszürke, termete a legszálásabb Ilúvatar Gyermekei között, s fontos küldetés várt rá.

Osse pedig követte Olwe seregét, s amikor Eldamar, a Tündeon öblébe értek, szólott hozzájuk, s azok megismerték a hangját, s kérték Ulmót, hogy álljanak meg. Ulmo teljesítette a kérésüket, s parancsára Osse kikötötte s a tenger fenekéhez erősítette a szigetet. Ulmo szívesen cselekedett így, mert ismerte a telerek szívét, s a valák tanácsában elhívásuk ellen szólt, mert jobbnak vélte, ha a quendek Középföldén maradnak. A valáknak nem volt kedvére ez a tette; és Finwe búsult, hogy a telerek nem jöttek, s még inkább, amikor megtudta, hogy Elwét odahagyták, mert tudta jól, hogy nem látja soha többé, hacsak Mandos csarnokában nem. Ám a sziget többé nem mozdult, ott állt egymaga Eldamar öblében, s aztán Tol Eresseának, Magányos Szigetnek nevezték. Ott lakoztak hát a telerek, ahogyan kívánták, az ég csillagainak fényében, ahonnan mégis láthatták Amant és Halhatatlanföldet; s a Magányos Szigeten való hosszas lakozás tette, hogy a telerek beszéde elkülönült a vanyák meg a noldák nyelvétől.

Ezeknek a valák földet és lakhelyet adtak. Mert még Valinornak a Fák világította kertjeiben, a sugárzó virágok között is látni kívánták néha a csillagokat, ezért nyílást vágtak a Pelóri nagy falán, s ott a mély völgyben, amely a tengerig lefutott, az eldák magas, zöld dombot emeltek, amelyet Túnának neveztek. Nyugatról esett erre a Fák fénye, az árnyéka pedig mindig keletre mutatott; s a keleti oldaláról elláthattak Tündeon öblébe, a Magányos Szigetre és az Arnyas Tengerekre. Ekkor a Calaciryán, a Fényszoroson át az Áldott Birodalom fénye kiáradt, s a sötét hullámokat ezüstre meg aranyra festette, megérintette a Magányos Szigetet, s annak nyugati partja zöld és szépséges lett. Aman hegyeitől keletre ott nyíltak először virágok.

A Túna tetején épült a tündék városa, ott álltak Tirion teraszai és fehér falai; s a legmagasabb Ingwe tornya volt, Mindon Eldaliéva, amelynek ezüstlámpása távolra világított a ködös tengeren. A halandók közül kevesen láthatták gyöngéd fényű sugarát. Tirionban, a Túna tetején éltek hát sokáig békességben a vanyák és a noldák. S mivel Valinorban mindenekfölött a Fehér Fát szerették, Yavanna megalkotta számukra Telperion egy csekélyebb mását, amely magától fényt nem adott, s ezt a fát sinda nyelven Galathilionnak nevezték. A fát a Mindon alatti kertben ültették el, ott virult, s számos csemetéje növekedett szerte Eldamarban. Ezek közül egyet később Tol Eresseában ültettek el, ott szépen fejlődött, s Celeborn volt a neve; onnan származott az idők teljességekor, ahogyan másutt mesélik, a Nimloth, Númenor Fehér Fája.

Manwe és Varda leginkább a vanyákat szerette, a széptündéket; ám a noldák Aule kedvencei voltak, aki gyakran járt közöttük. Nagyra nőtt tudásuk és ügyességük, ám még nagyobb volt tudásszomjuk, és számos dologban rövidesen fölülmúlták mestereiket. Változatos volt a beszédük, mert fölöttébb szerették a szót, s mindig jobb nevet igyekeztek találni mindannak, amit csak ismertek vagy elképzelték. Akkor történt, hogy Finwe házának kőművesei, akik a hegyekben kutattak kő után (mert örömeiket lelték magas tornyok építésében), első ízben bukkantak drágakövekre, s számolatlan sokaságban hozták elő őket, és szerszámokat készítettek a drágakövek alakításához, és számtalan alakban faragtak köveket. A kincset nem gyűjtötték, hanem bő kézzel elajándékozták, s munkájuk Valinort gazdagította.

A noldák később visszatértek Középföldre, s ez a rege jobbára az ő tetteikről szól, ezért hercegeik rokonsági fokát és neveiket helyesnek látszik itt elmondani abban a formában, ahogyan később a beleriandi tündék nyelven használták.

Finwe volt a noldák királya. Finwe fiai Feanor, Fingolfin és Finarfin voltak, ám Feanor anyja Míriel Serinde volt, míg Fingolfin és Finarfin anyja a vanya Indis volt.

Feanor volt a legügyesebb szavú és kezű, a fivéreinél tanultabb, a szelleme lángolt, akár a tűz. Fingolfin volt a legerősebb, a legkitartóbb és a leghősiesebb. Finarfin volt a legszebb, a legnyájasabb szíta í, s később ő lett a barátja a telerek-ura Olwe fiainak, s az ő asszonya volt Earwen, az Alqualondei Hattyúlány, Olwe lánya.

Feanornak hét fia volt: a szálas Maedhros, a dalos Maglor, akinek a hangja messzire szállt földek és tengerek fölött, Celegorm, a szöke, és Caranthir, a fekete; Curufin, az ügyes kezű, aki a legtöbbet örökölte apja tehetségéből; s a két legifjabb, Amrod és Amras, az ikrek, testben-lélekben egymáshoz hasonlóak. Ezek később nagy vadászok lettek Középföldén; s vadász volt Celegorm is, aki Valinorban Orome barátja volt, s gyakran követte a vala kürtjét.

Fingolfin fia volt Fingon, aki később az északi noldák királya lett, és Turgon, Gondolin ura; hűguk a Fehér Aredhel volt. Ifjabb volt fivéreinél, ám amikor elérte teljes szépségét és magasságát, szálas volt ő is és erős, s szívesen lovagolt és vadászott az erdőkben. Gyakran járt ott unokafivéreinek, Feanor fiainak a társaságában, ám a szívét nem adta senkinek. Ar-Feinielnek is nevezték, a Nokiák Fehér Hölgyének, mert arca sápadt volt, bár a haja sötét, és nem viselt soha mást, csak fehér meg ezüst ruhát.

Finarfin fiai a következők voltak; Finrod, a hűséges (akit később Felagundnak, a Barlangok Urának neveztek), valamint Orodreth, Angrod és Aegnor; s mind a négyen olyan nagy barátságban voltak Fingolfin fiaival, mintha édestestvérek lettek volna. Egyetlen hűguk volt, Galadriel, Finwe házának legszebb virága; hajának aranya úgy ragyogott, mintha Laurelin fénye sugározna belőle.

Itt kell elmondanunk, hogyan jutottak a telerek végül Amanba. Hosszú korokon át éltek Tol Eresseában, ám a szívük lassan megváltozott, s sóvárogni kezdtek a fény után, amely a tengeren át áradt a Magányos Szigetre. Kétféle érzés gyötörte őket: szerették a hullámok muzsikáját partjaikon, de látni kívánták rokonaikat, no meg Valinor dicsőségét; végül a fény utáni vágy bizonyult az erősebbnek. Ezért a valák parancsára Ulmo elküldte hozzájuk barátjukat, Ossét, aki - bár nem szívesen - megtanította őket a hajóépítésre, s amikor hajóik elkészültek, búcsúajándékkul erős szárnyú hattyúkat vitt nekik. A hattyúk vontatták a telerek fehér hajóit a szélcsöndes tengeren, így érkeztek végül utolsókként Amanba, Eldamar partjaira.

Ott lakoztak hát, s ha kívánták, láthatták a Fák fényét, járhatták Valmar aranyló utcáit s a Túnán épült Tirion kristálylépcsőit, ám jobbra gyors hajóikon szeltek Tündeheon vizeit, vagy a parti hullámokban gázoltak, s hajukon ragyogott a hegyen túli fény. A noldák sok-sok ékkövet adtak nekik, amelyeket széthintettek a partokon és a tavakban; csodások voltak akkoriban Elende partjai. S maguk is sok-sok gyöngyöt nyertek a tengerből s gyöngyből építették csarnokaikat, gyöngyből épült Olwe palotája is Alqualondéban, a Hattyúk Kikötőjében, ahol megannyi lámpás tündökölt. Mert az volt az ő városuk és hajóik kikötője; azok pedig hattyúformák voltak, aranycsőrrel, arany' és fekete borostyánkő szemmel. A kikötő bejárata pedig tenger mosta eleven szikla volt, amely Eldamar határán állt, a Calaciryától északra, ahol a csillagok tisztán fénylettek.

Az évek múltával a vanyák megszerették a valák földjét meg a Fák teljes fényét, s odahagyták a Túnán épült Tiriont, s attól kezdve Manwe hegyén meg Valinor környező erdőiben-mezőin éltek, s eltávolodtak a noldáktól. Ám a csillagfényes Középfölde emléke elevenen élt a noldák szívében, s ezért ők a Calaciryában lakoztak, s bár közülük sokan és gyakorta járták a valák országát, hosszú utazásokat téve kutatták a föld meg a víz meg minden élő dolog titkait, Túna és Alqualonde népe akkoriban összetartott. Finwe Tirionban uralkodott, Olwe Alqualondéban, ám mindig Ingwét tekintették a tündék nagykirályának. S ő attól kezdve Manwe lábánál ült a Taniquetilen.

Feanor meg a fiai ritkán lakoztak sokáig egyetlen helyen, mert széltében-hosszában bejárták Valinort, s eljutottak még a Sötétség meg a Kültenger határáig is, az ismeretlent kutatván. Gyakran vendégeskedtek Aule csarnokaiban, bár Celegorm inkább Orome házát kereste föl, ahol megtanulta ismerni az állatokat

meg a madarakat, s beszélte is azok valamennyi nyelvét. Mert Melkor alantas és gonosz teremtményeit kivéve Arda királyságának minden élőlény, amely van és volt valaha, Aman földjén élt akkoriban; s létezett ott még sok másféle lény is, amelyeket soha nem láttak Középföldén, s tán soha nem is fognak látni, hiszen a világ megváltozott.

VI

FEANOR ÉS MELKOR MEGSZABADÍTÁSA

Az eldák három nemzetsége tehát végre összegyűlt Valinorban, és Melkor láncra volt verve. Ez volt az Áldott Birodalom delelője, dicsőségének és pompájának teljessége, amely hosszú évekre nyúlt, ám az emlékezet mégis rövidnek őrizte meg. Azokban az években fejlődött teljessé az eldák termete és szelleme, s a noldák tudása és ügyessége nőttön-nőtt; s azokban a hosszú években sok sok örömteli munkát végeztek, sok-sok szép és csodás dolgot hoztak létre. A noldák akkor találták föl a betűt is, a úrioni Rúmil volt az a mester, aki elsőként alkotott jeleket a beszéd meg a dal lejegyzésére, s ezek némelyikét kőbe vagy fémbe lehetett karcolni, míg másokat ecsettel vagy tollal rajzoltak.

Akkor született Eldamarban, a Túnán épült Tirion királyi házában Finwe legidősebb és legkedvesebb fia. Curufinwe volt a neve, ám anyja Feanornak szólította, a Tűz Szellemének, s ezen a néven emlegetik a noldák regéi is.

Míriel volt az anya neve, akit Serindének neveztek, mert szövésben s a tű forgatásában járatosabb volt mindenki másnál, s a noldák között nem akadt az övénél ügyesebb finomabb kéz. Finwe és Míriel szerelme nagy és boldog volt, hiszen az Áldott Birodalomban szövődött a Dicsőség napjaiban. Ám fia világrahozatala elemésztette Míriel testét és lelkét, s a fiú születése után csupán arra vágyott, hogy letehesse az élet terhét. S amikor nevet adott fiának, így szólt Finwéhez:

- Soha többé nem szülök gyermeket, mert az erő, amely még sokat táplálhatott volna, mind Feanorba áradt. Finwe elszomorodott, mert a noldák még napjaik elején jártak, s sok gyermeket szeretett volna nemzeni Aman dicsőségében, s így szólt:

- Kell lennie gyógyrának Amanban. Itt minden megfáradt pihenésre lel.

Ám amikor Míriel egyre csak sorvadt, Finwe kikérte Manwe tanácsát, és Manwe Irmo gondjaira bízta Mírielt Lórimban. Elválásukkor (Finwe akkor azt hitte még, csupán rövid időről lesz szó) Finwe búsult, mert szomorú, amikor az anya nem kísérheti nyomon fia gyermekkorának első napjait.

- Valóban szomorú - mondta Míriel -, és sírnék is, ha nem lennék annyira kimerült. Ám ne hibáztass

sem ezért, sem a következményekért.

Aztán Lórien kertjébe ment, és lefeküdt aludni; s bár aludni látszott csupán, valójában a lelke elhagyta a testét, s csöndesen Mandos csarnokába suhant. Este szolgálólányai vették gondjukba a testét, s az mit sem változott; ám Míriel nem tért vissza többé. Attól kezdve Finwe bánatban élt, és gyakran fölkereste Lórien kertjét, üldögélt az ezüstös fűzfák alatt a felesége teste mellett, és szép nevein szölongatta. De mindhiába; s az Áldott Birodalomban egyedül ő volt megfosztva az örömtől. Aztán egy idő után nem ment többé Lórimba.

S attól kezdve minden szeretetével a fián csüggött; és Feanor gyorsan növekedett, mintha titkos tűz égne benne. Szálas volt és szép arcú, uralkodásra teremt, átható volt a szeme tüze, a haja meg hollófekete; s minden ügyében-dolgában mohó volt és makacs. Tanáccsal ritkán téríthették el céljától, erővel soha. Minden idők noldái közt ő volt a legélesebb eszű és a legügyesebb kezű. Még fiatal volt, amikor továbbvitte Rúmil művét, s megalkotta az azóta is a nevét viselő, az eldák által azóta is használt Feanor - betűket; s a noldák közül ő volt az első, aki kifundálta, hogyan lehet nagyobb és csillogóbb ékköveket alkotni, mint amilyeneket a Föld terem. Feanor legelső ékkövei fehérek és színtelenek voltak, ám a csillagfényben a Helluinnál ragyogóbban szikráztak kék-ezüst tüzeik; s készített olyan kristályokat is, amelyekben jól látszottak - aprón, de tisztán - a távol lévő dolgok, akárha Manwe sasmadainak szemén át nézték volna őket. Ritkán pihent Feanor keze.

Még kora ifjúságában feleségül vette Nerdanelt, aki a Mahtan nevű nagy kovács lánya volt a noldák Aulénak oly kedves nemzetségéből; s Mahtantól sokat tanult: hogyan bánjon kővel, ércel. Nerdanel is erős akarátú volt, ám türelmesebb Feanornál, s nem uralni, de megérteni vágyta a mások szellemét, így hát kezdetben visszafogta urát, ha túlságosan forrón lobogott szívében a láng; ám Feanor későbbi tettei a kedvét szegték, s így elhidegültek egymás iránt. Hét fiút szült Feanornak, s némelyikre örököül hagyta a maga természetét, ám nem valamennyire.

Akkor történt, hogy Finwe második feleséget választott magának, a Szép Indist. Indis vanya volt, Ingwe nagykirály közeli rokona, aranyhajú és sudár, mindenben ellentéte Mírielnek. Finwe erősen szerette, és ismét boldog volt. Ám Míriel emléke nem távozott sem Finwe házából, sem Finwe szívéből, s minden kedvesei közül a leginkább Feanor foglalkoztatta.

Apja házassága nem volt Feanor kedvére, s nemigen kedvelte sem Indist, sem a két fiát, Fingolfint és Finarfint. Tőlük távol élt, kutatta Aman földjét, vagy a tanulásban meg a munkálkodásban lelte örömet. Sokan úgy vélik, hogy ez a szakadás Finwe házában volt az oka annak a sok szerencsétlenségnek, ami később történt, s amelyekben Feanor játszott a főszerepet, mert úgy tartják, hogy ha Finwe tudomásul vette volna fájdalmas veszteségét, s beérte volna egyetlen - és hatalmas - fia nemzésével, nagy bajt lehetett volna elkerülni; mert a Finwe házában bekövetkezett harc és gyász mélyen él a noldák emlékezetében. Csakhogy Indis fiai nagyok és dicsők voltak, s az ő gyermekeik is, s nélkülük az eldák története sem lett volna oly dicső.

Amíg tehát Feanor meg a nolda mesterek örömmel munkálkodtak, s azt hitték, a tennivalóknak soha nem lesz vége, s amíg Indis fiai férfivá növekedtek, Valinor delelője a végéhez közeledett. Mert Melkor, amint azt a valók kinyilatkoztatták, letöltötte láncre verettetése idejét, hiszen három hosszú koronát Mandosban lakozott, egyedül. Végül - ahogyan Manwe ígérte - ismét a valók trónja elé vezették. Ekkor Melkor látta dicsőségüket és ragyogásukat, és irigység költözött a szívébe; látta Ilúvatar Gyermekeit, akik a Hatalmasok lábánál ültek, és gyűlölet költözött a szívébe; látta a csillogó ékkövek gazdagságát, és kapzsi vágy költözött a szívébe; ám elrejtette gondolatait, és bosszúját későbbre halasztotta.

Valmar kapuinál Melkor Manwe lábához borult, bocsánatért könyörgött, s esküvel fogadta, hogy ha Valinor szabadjainak akár csak a legcsekélyebbike lehet, minden munkájukban segíteni fogja a valókat, s mindenekelőtt segít begyógyítani a sok sebet, amelyet ő maga ejtett a világon. És Nienna a pártját fogta, ám Mandos hallgatott.

És Manwe megbocsátott, ám a valók még nem tűrhatték, hogy Melkor ne legyen figyelmes tekintetük

előtt, ezért megszabták, hogy Valmar falain belül kell lakoznia. Ám akkoriban jónak és szépnek tetszett Melkor minden szava és tette, valók és eldák egyaránt haszonnal fogadhatták segítségét és tanácsát, ezért egy idő múlva megengedték, hogy szabadon járja az országot, s Manwe úgy látta, hogy Melkor kigyógyult gonoszságából. Manwétól idegen volt a rossz, s meg sem értette, csak azt tudta, hogy a kezdet kezdetén, Ilúvatar gondolatában Melkor olyan volt, akár ő maga, nem látott hát Melkor szíve mélyére, nem látta, hogy nem maradt ott a szeretetnek szikrája sem. De Ulmót nem vezethette félre, és Tulkas ökölbe szorította a kezét, valahányszor csak meglátta ellenségét, Melkort, mert nehezen lobban haragra Tulkas, de nehezen is felejt. De engedelmeskedtek Manwe akaratának, hiszen akik a lázadás ellen védelmezik a hatalmat, maguk nem lázadhatnak.

A szíve mélyén pedig Melkor a legjobban az eldákat gyűlölte, mivel szépek és vidámak voltak, s mivel bennük látta a valók fölemelkedésének s önnön bukásának az okát. Ezért annál inkább barátságot mutatott irántuk és szeretetet, s följánlotta minden tudását és tehetségét, hogy segítségükre legyen minden nagy munkájukban. A vanyák gyanakodtak rá, hiszen a Fák fényében éltek, és elégedettek voltak, a telerekkel meg ő nem törődött, mert gyöngécske eszközöknek tartotta őket céljaihoz. A noldák

pedig örvendtek a titkos tudásnak, amelyet Melkor föltárt előttük, és sokan hallgattak azon szavaira is, amelyeket jobb lett volna soha nem is hallaniuk. Melkor később azt állította, hogy Feanor sokat tanult tőle titokban, s hogy ő irányította Feanort legnagyobb művében, csak hogy ezt a hazugságot Melkor kapzsisága és irigysége szülte, mert az eldák közül senki sem gyűlölte jobban Melkort Finwe fia Feanornál, aki először nevezte őt Morgothnak, s aki belebonyolódott ugyan Melkornak a valók ellen szőtt gonosz hálójába, ám soha nem állt szóba vele, és soha nem fogadott el tőle tanácsot. Mert Feanort csupán tulajdon szívének tüze hajtotta, s mindig gyorsan és magányosan dolgozott; és soha nem kérte sem a tanácsát, sem a segítségét senkinek Aman földjén, lett légyen az nagy vagy kicsiny, csupán egy rövidke időn át Nerdanelnek, a bölcsnek, a tulajdon asszonyának.

VII

A SZILMARILOK ÉS A NOLDÁK LÁZADÁSA

Abban az időben készültek azok a dolgok, amelyeket később a tündék legnagyobb műveként ismertek. Mert az immár tudása teljességét elért Feanornak új gondolata támadt, vagy talán előre megérezett valamit a közeledő végzetből, s azon töprengett, hogyan őrizhetné meg elpusztíthatatlanul a Fák fényét, az Áldott Birodalom dicsőségét. S akkor hosszas és titkos munkába kezdett, és összeszedte minden tudását és minden erejét és minden ügyességét, s végezetül elkészítette a szilmarilokat.

Alakra olyanok voltak, mint három nagy ékkő. Ám az idők végezetéig, amikor majd visszatér Feanor, aki odaveszett, még mielőtt a Napot teremtették volna, s aki most a Várakozás Csarnokában ül, s nem jó többé népe közé; amíg el nem tűnik a Nap és le nem hull a Hold, nem fogjuk megtudni, hogy miféle anyagból készültek a szilmarilok. Olyannak tetszett, mint a gyémántkristály, ám erősebb volt a gyémántnál, nem rongthatta meg, nem pusztíthatta el semmi erőszak Arda királyságán belül. De a kristály csak annyi volt a szilmariloknak, mint a test Ilúvatar Gyermekeinek: csarnoka annak a tűznek, amely bennük van, s ott van minden atomjukban is, s amely az életük. S a szilmarilok benső tűzét Feanor Valinor Fáinak egymásba kevert fényéből alkotta, amely bennük még mindig él, habár a Fák már régen kiszáradtak, s többé nem fénylenek. Ezért aztán a szilmarilok még a legsötétebb kincseskamra mélyén is tündököltek a tulajdon fénylőtől, akár Varda csillagai, ám - akárha élnének örvendtek a fénynek is, s csodásnál csodásabb színekben adták vissza.

Aman minden lakosa ámulattal és örömmel szemlélte Feanor művét. És Varda megáldotta a szilmarilokat, hogy azon túl halandó hús, tisztátalan kéz vagy bármi gonosz ne érinthesse őket anélkül, hogy megperzselődne és elpusztulna; és Mandos megjósolta, hogy Arda sorsa - földé, vízé és levegőé - beléjük van zárva. Feanor szíve pedig szorosan kötődött ezekhez a dolgokhoz, amelyeket maga alkotott.

És akkor Melkor megkívánta a szilmarilokat, fényük pusztá emléke is emésztő tűzként marta a szívét. Attól kezdve ez a vágy hajtotta, s egyre annak az útját-módját kutatta, hogy elpusztítsa Feanort, és véget vessen a valók meg a tündék barátságának; ám ravaszsággal álcázta szándékát, s akkori alakján nyoma sem látszott még gonosz természetének. Sokáig munkálkodott, s munkája kezdetben lassú és eredménytelen volt. Aki pedig hazugságot vet, végül bőséges aratást ér meg, s akkor neki már munkálkodnia sem kell, mert mások vetnek-aratnak helyette. Melkor mindig talált figyelmes füleket és nyelveket, amelyek eltúlozva adták tovább, amit hallottak, s hazugságai eljutottak egyik baráttól a másikig, mint olyan titkok, amelyek tudója bölcsebbnek hiheti magát. Keservesen megfizettek később a noldák azért, hogy ostoba módon hallgattak rá.

Amikor látta, hogy sokan hajlanak már hozzá, Melkor gyakran járt a noldák között, s szép szavai közé másféléket is szőtt, de olyan ügyesen, hogy akik hallották és később visszagondoltak, azt hitték, maguk találták ki azokat a dolgokat: Látomásokat tudott fölidézni a szívükben hatalmas birodalmakról, amelyeket a maguk kedve szerint uralhatnának, szabadon és erős kézzel keleten; aztán elterjedt a szóbeszéd, hogy a valók féltékenységből hívták az eldákat Amanba, mert attól tartottak, hogy a quendek szépsége és Ilúvatartól kapott ereje nagyobbra nő, ha a tündék szaporodnak és szétszóródnak a világban, semhogy a valók uralhatnák őket.

Ráadásul azokban az időkben a valók már tudtak az ember jöveteléről, ám a tündék még nem, mert Manwe nem avatta be őket. És Melkor beszélt nekik titokban a Halandó Emberről, hogy a valók hallgatását a maga komisz céljaira fölhasználja. Keveset tudott ugyan az emberről, hiszen saját gondolataiba mélyedve a muzsikában alig-alig vett tudomást Ilúvatar harmadik dallamáról; ám a tündék között most az a hír járta, hogy Manwe fogságban tartja őket, hogy az ember eljöhessen, és kiszoríthassa őket Középföldről, mert a valók úgy látják, hogy könnyebben uralhatják azt a rövid életű és gyöngébb fajt, s meg akarják fosztani a tündéket Ilúvatartól kapott öröklíktől. Csekély igazság volt ebben, mert a valók ritkán próbálták megváltoztatni az emberek akaratát, ám sok nolda hitte is, meg nem is ezeket a gonosz szavakat.

Így hát mire a valók ráeszméltek, Valinor békéjét már megmérgezték. A noldák zúgolódtak ellenük, sokukban büszkeség égett, s elfeledték, hogy javaik és tudásuk nagyobb részét a valóktól kapták ajándékba. A szabadság és a tágasság vágya a legtüzesebben Feanor mohó szívében égett; s Melkor kacagott titkon, hiszen éppen ezt a célt szolgálták hazugságai, mert mindenekfölött gyűlölte Feanort, és vágyott a szilmarilokra. Csakhogy nem juthatott a közelükbe, mert nagyobb ünnepeken Feanor ugyan viselte őket a homlokán, ám jobbára erősen őrizték őket a kincseskamra legmélyén, Tirionban. Mert Feanor kapzsi szerelemmel szerette immár a szilmarilokat, irigyelte a fényüket mindenkitől - az apját meg a hét fiát kivéve -, s ritkán jutott csak az eszébe, hogy a bennük égő fény nem az övé.

Dicső herceg volt Feanor és Fingolfin, Finwe két idősebb fia, egész Aman tisztelte őket, ám egyszeriben büszkék lettek, s mindegyik féltékenyen vigyázta a maga jogait és kincseit. Ekkor Melkor újabb hazugságokat kezdett terjeszteni Eldamarban, arról kezdtek suttogni Feanornak, hogy Fingolfin meg a fiai el akarják ragadni a hatalmat Finwétől meg az idősebb Feanor családjától a valók támogatásával, mert a valóknak nem tetszik, hogy a szilmarilok Tirionban vannak és nem az ő birtokukban. Fingolfin és Finarfin pedig ilyen suttogásokat hallott: "Óvakodjatok! Míriel büszke fia soha nem érzett igaz szeretetet Indis gyermekei iránt. Most nagy ember lett, s apját a kezében tartja. Nem telik bele sok idő, s elűz benneteket Túnából!"

S amikor Melkor látta, hogy hazugságainak parazsa izzik, s a noldákban fölébredt a büszkeség meg a harag, fegyverekről kezdett beszélni nekik; s akkor kezdtek el a noldák kardokat, fejszéket meg lándzsákat kovácsolni. Pajzsokat is készítettek a sok-sok egymással versengő ház és nemzetség jelvényével, s az

utcákon immár csak ezekkel jártak; más fegyverekről pedig nem beszéltek, mert mindegyik azt hitte, hogy csak ő kapott figyelmeztetést. És Feanor berendezett egy titkos kovácsműhelyt, amelyről még Melkor sem tudott, s ott mérges kardokat kovácsolt magának meg a fiainak, és vörös tollas, magas sisakokat készített. Keservesen bánta Mahtan a napot, amikor megtanította Nerdanel férjének a kovácstudományt, amelyre őt még Aule tanította.

Így szított hazugsággal, gonosz suttogással és hamis tanácsokat Melkor viszályt a noldák között, s az ő vitájuk okozta végül Valinor delelőjének végét, régi dicsőségének alkonyát. Mert Feanor immár nyíltan szólt lázadó szavakat a valók ellen, s fennen hirdette, hogy ő bizony visszamegy Valinorból a külső világba, s megszabadítja a noldákat is a rabszolgaságból, ha követik.

Nagy volt a nyugtalanság Tirionban, bajban volt Finwe is, hát tanácskozássra hívta valamennyi emberét. Ám Fingolfin odasietett, s ily szókkal állt a király elé:

- Királyom és atyám, nem fogod-e vissza Curufinwe bátyánk büszkeségét, akit joggal neveznek a Tűz Szellemének? Miféle jogon beszél úgy egész népünkhöz, mintha király lenne? Te voltál az, aki egykor szóltál a quendek előtt, te mondtad, hogy fogadják el a valók hívását Amanba. Te vezetted a noldákat a hosszú úton Középfölde veszedelmei közepette Eldamar fényébe. Ha most nem érzel bűnbánatot emiatt, még mindig van két fiad, akik tiszteletben tartják a szavadat.

Ám miközben Fingolfin beszélt, a tetőtől talpig fölfegyverzett Feanor rontott a terembe.

- Úgy van, ahogyan gyanítottam! - mondta. - A féltestvérem megelőzött atyámnál, s így van ez más dolgokban is. - Akkor Fingolfinhoz fordulva kirántotta a kardját, s így kiáltott: - Pusztulj innen, s foglald el méltó helyedet!

Fingolfin meghajolt Finwe előtt, s egyetlen szó vagy Feanorra vetett pillantás nélkül kiment a teremből. Ám Feanor követte, megállította a király termének ajtajában, s fényes kardjának hegyét Fingolfin mellének szögezte.

- Látod, féltestvér? - mondta. - Ez élesebb a nyelvednél. Csak próbáld még egyszer bitorolni a helyemet és atyám szeretetét, talán ez megszabadítja a noldákat valakitől, aki arra törekszik, hogy rabszolgák vezére legyen!

Sokan hallották ezeket a szavakat, mert Finwe háza a nagy téren állt a Mindon alatt, ám Fingolfin nem felelt, hanem némán átvágott a tömegen, hogy megkeresse a fivérét, Finarfint.

A noldák lázadása immár nem volt titok a valók előtt, csak hogy a magokat sötétben vetették, ezért - mivel Feanor beszélt először nyíltan ellenük - azt hitték, hogy Feanor az elégedetlenség szítója, hiszen mindig is elől járt önfejűségben és önteltségben, bár a többi noldák is igen büszkék lettek. És Manwe elszomorodott, de csak figyelt, és nem szólt semmit. A valók szabadon hozták az eldákat a földjükre, hogy maradjanak vagy menjenek szabadon, s bár a távozást ostobaságnak tartották, eszükben sem volt akadályozni. De Feanor tetteit nem lehetett szó nélkül hagyni, s a valók haragosak és bosszúsak voltak, s elrendelték, hogy jelenjen meg előttük Valmar kapuinál, hogy feleljen a tetteiért és a szavaiért. Odahívtak mindenki mást is, akinek része volt a dologban, vagy bármit tudott róla, és Feanor Mandos előtt állt a Végzet Körében, hogy válaszoljon minden kérdésre. Ekkor végre fény derült a bajok gyökerére, és Melkor gonosz szándéka lelepleződött, s Tulkas nyomban elhagyta a tanácsot, hogy kézre kerítse és ismét bírái elé hozza Melkort. Ám Feanort sem találták büntelennek, mert ő volt, aki megbontotta Valinor békéjét, és kardot emelt testvére, és Mandos így' szólt hozzá:

- Rabszolgaságról beszélsz. Ha ez rabszolgaság, nem menekülhetsz előle, mert Manwe Arda királya, nemcsak Amané. És tettet törvénytelen volt, akár Amanban történt, akár nem. Ezért ezt a törvényt hozom: tizenkét évre elhagyod Tiriont, ahol fenyegető szavaidat kimondtad. Ez

alatt az idő alatt gondold meg jól, ki vagy, mi vagy. De azután ezt az ügyet többé nem bolygatjuk, jóvátettnek tekintjük, ha másnak nincs szava ellened.

- Nekem nincs szavam a fivérem ellen - szólt Fingolfin. Ám Feanor nem válaszolt, némán állt a valók előtt. Aztán megfordult, kiment a tanácsteremből, s elhagyta Valmart.

A száműzetésbe vele ment hét fia, és Valinor északi részén építettek erősséget és kincstárat a hegyekben; és ott, Formenosban garmadával állt az ékkő meg a fegyver, s a szilmarilokat acélterembe zárták. Odaköltözött Finwe király is, olyannyira szerette Feanort; a noldákat pedig Fingolfin uralta Tirionban. Így Melkor hazugságai látszólag valónak bizonyultak, bár Feanor maga idézte elő tetteivel ezt a helyzetet, s a keserűség, melynek magját Melkor vetette el, megmaradt még sokáig Fingolfin és Feanor fiai közt.

Melkor megtudta tehát, hogy praktikáira fény derült, s elrejtőzött, fellegként vándorolt a hegyek között, és Tulkas hiába kereste. És Valinor népe úgy látta akkor, hogy a Fák fénye elhalványult, s minden magasba nyúló tárgy árnyéka hosszabb és sötétebb lett.

Azt beszéltek, hogy Melkort akkor egy ideig nem látták Valinorban, hírt sem hallottak felőle, amíg váratlanul Formenosba nem érkezett, ahol a kapuban váltott szót Feanorral. Barátságot tettetett és ravaszul érvelt, s sürgette Feanort, hogy kövesse korábbi tervét, meneküljön el a valók csapdájából.

- Lásd, igaz volt mindaz, amit mondtam - beszélt -, s téged ártatlanul száműztek. Ám ha Feanor szíve még mindig oly szabad és merész, amilyenek a szavai voltak Tirionban, akkor segíteni fogom, s elviszem ebből a kicsiny országból. Tán nem vagyok vala magam is? De még meny nyíre, s különb is azoknál, akik dölyfösen trónolnak Valmarban, s mindig barátja voltam a noldáknak, Arda legtanultabb és legvitézesebb embereinek.

Feanor szívét még mindig keserűség töltötte el a megaláztatástól, Mandos ítéletétől, s most némán nézte Melkort, hogy vajon megbízhat-e benne legalább a szökés segítségével. És Melkor látta, hogy Feanor megingott, s tudta, hogy szívét a szilmarilok tartják rabságban, és így beszélt:

- Ez a hely erős és jól őrzött, de ne hidd, hogy a szilmarilok biztonságban lehetnek bárhol is a valók birodalmában!

De ravaszkodásával túllőtt a célján, szavai túlságosan mélyre hatoltak, s hevesebb tüzet lobbantottak lángra, mint akarta. És Feanor Melkor szemébe nézett, s tekintete áthatolt Melkor szép álcáján s elkendőzött gondolatain, s fölfedte bűnös vágyakozását a szilmarilok után. S ekkor a gyűlölet legyőzte Feanor félelmét, s megátkozta Melkort, és elküldte ezekkel a szavakkal:

- Pusztulj a kapum előtt, te Mandos kutyája!

S becsapta háza kapuját a leghatalmasabb előtt Ea minden lakói közül.

És Melkor megszegyenülten távozott, hiszen őt is veszély fenyegette, s még nem látta elérkezettnek bosszúja idejét; ám szíve fekete volt a haragtól. S Finwét nagy félelem töltötte el, és sietve futárt küldött Manwéhoz Valmarba.

A valók pedig tanácsot ültek éppen kapuik előtt - az egyre nyúló árnyak aggasztották őket-, amikor a követség megérkezett Formenosból. Orome és Tulkas nyomban talpra ugrott, ám amikor indulni akartak, követek érkeztek Eldamarból, akik elmondták, hogy Melkor átmenekült a Calaciryán, s Túna hegyéről a tündék látták őt dühödt viharfelhőként tovaszállni. S azt mondták, onnan északnak fordult, mert az alqualondei telerek látták az árnyékát elhaladni a kikötőjük felé Araman felé.

Így távozott Melkor Valinorból, s a Két Fa egy ideig ismét beárnyékolatlanul ragyogott, s az ország csupa fény volt. Ám a valók hiába kutattak az ellenségük után, s akár az egyre magasabban, lassú és hideg szél hátán szálló felhő, úgy borult rá a kétség Aman minden lakójának az örömére, s rettegték máris a még nem is ismert gonoszt.

VIII

VALINOR HOMÁLYBA BORULTA

Amikor Manwe hallotta, hogy Melkor merre indult, nyilvánvalónak vélte, hogy az ellenség a Középfölde északi részén lévő régi erősségébe akar menekülni. Orome és Tulkas tehát sebesen északra indult, hogy utolérjék Melkort, ha tudják, ám a telerek partjain túl semmi hírt nem hallottak felőle a lakatlan pusztaságban, amely már-már a Jéggel volt határos. Akkor megkettőzték az őrséget Aman északi határán, ám hiába, mert még mielőtt a hajsza megindult volna, Melkor visszafordult, és nagy titokban messze délre ment. Mert ekkor még maga is a valók egyike volt, s változtatni tudta alakját, s tudott úgy is járni - akár testvérei -, hogy alakot sem öltött, bár ezt a hatalmát hamarosan elveszítette.

Így, láthatatlanul érkezett tehát Avathar sötét vidékére. Ez a keskeny földszáv az Eldamari-öböltől délre húzódott, a Pelóri keleti nyúlványai alatt, s hosszú és gyászos partjai fénytelenül és földérintetlenül nyúltak messze délre. Ott, a csupasz hegyfalak meg a hideg és sötét tenger között, ahol a legsűrűbb és legmélyebb volt a homály a földön, ott Avatharban lakozott titkon és ismeretlenül Ungoliant. Az eldák sem tudták, honnan jött, bár némelyek azt beszéltek, hogy régestelen-régen szállt alá a sötétségből amely körülöleli Ardát, amikor Melkor először pillantott irigykedve Manwe királyságára, s ő volt az első egyike, akit Melkor megnyert a maga szolgálatára. Ám Ungoliant megtagadta gazdáját, mert a maga mohóságának úrnője akart lenni, magának kívánt mindent, hogy megtöltse ürességét, és délre menekült a valók és Orome vadászai elől, hiszen azok jobbára északon örködtek, s a déli vidéket sokáig elhanyagolták. Onnan araszolt hát Ungoliant az Áldott Birodalom ragyogása felé, mert szomjazta és rettegte is a fényt.

Egy szurdokban élt hatalmas pók alakjában, s a sziklahasadékokban szövögette fekete hálóját. Magába szívott minden fényt, amit csak talált, s aztán fojtogatóan fekete pókhálóként bocsátotta ki magából ismét, amíg végül már semmi fény el nem juthatott vackához, és Ungoliant éhezett.

Melkor pedig Avatharba ment, és megkereste Ungoliantot, s ekkor ismét Utumno urának alakját öltötte magára: ő volt a Fekete Úr, a szálas és iszonyatos. Azután már mindig ezt az alakot viselte. És ott, a fekete árnyékban, ahová még Manwe sem láthatott el legmagasabban álló csarnokából sem, ott szövögette Melkor bosszújának tervét Ungolianttal. Ám amikor Ungoliant fölfogta Melkor szándékát, ingadozni kezdett mohó vágya és nagy félelme között, hiszen rettegett Aman veszélyeitől meg a félelmetes Urak erejétől, s inkább nem mozdult volna búvóhelyéről. Ezért Melkor azt mondta neki:

- Tedd, amit parancsoltam; s ha aztán még akkor is éhes leszel, amikor mindennel végeztünk, neked adok mindent, amit csak mohó vágyad megkíván. Úgy ám, két kézzel.

Könnyen tette ezt az ígéretet, hiszen mindig is könnyen ígért, és szívében csak kacagott. Így csapta be hát a nagy tolvaj a csekélyebbet.

Sötétségből szőtt tehát köpönyeget maguknak Ungoliant, amikor Melkorral elindultak, ez maga volt a Fénytelenység, mert a dolgok nem látszóttak benne, s szem át nem hatolhatott rajta, hiszen maga volt az üresség. Aztán Ungoliant lassan szövögette a hálóját, fonál után fonalat erősített szikláról sziklára, kiálló kötőt haladt égbe nyúló pillérig, amíg el nem érte a Hyarmentir csúcsát, a Taniquetilől messze délre eső vidék legmagasabb hegyének legtetejét. Ott a valók nem örködtek, mert a Pelóritól nyugatra csupán félhomály és üres vidék terült el, keleten pedig a hegyek - az elfeledett Avathart kivéve - csak az úttalan tenger sötét vizeire néztek.

Ám most a sötét Ungoliant búj meg a hegytetőn, és fonalaiból kötélhágcsót szőtt és lehajította, és Melkor fölmászott a hágcsón a tetőre, és megállt a pók mellett, s lepillantott az Őrzött Birodalomra. Ott

voltak alatta Orome erdőségei, s nyugatra ragyogtak Yavanna szántóföldjei, amelyeken az istenek szálas búzája aranylott. És Melkor északra pillantott, s látta a távolban a ragyogó síkságot és Valmar ezüstkupoláinak csillogását Telperion és Laurelin összeolvadó fényében. S ekkor Melkor hangosan fölnevetett, és sebesen megindult lefelé a hosszú nyugati lankán, s az oldalán ott volt Ungoliant, aki sötétségbe burkolta mindkettőjüket.

Ünnep ideje volt, s Melkor jól tudta ezt. Bár a valók urai voltak minden időknél és koroknak, s Valinorban nem ismerték a telet és a halált, a valók akkor Arda királyságában lakoztak, amely csupán csöppnyi birodalom Ea csarnokaiban, amelynek élete maga az Idő, amely szakadatlanul árad Eru első dallamától végső akkordjáig. S a valók akkor abban lelték örömüket (amint az *Ainulindale* is meséli), hogy Ilúvatar Gyermekének formáját öltötték magukra, akár egy ruhát, és ettek meg ittak is, s betakarították Yavanna gyümölcsseit a Földről, amelyet Eru uralma alatt maguk alkottak.

Ezért Yavanna meghatározta az időt, hogy mikor boruljon virágba és mikor érjen be mindaz, ami Valinorban növekedett, s az első gyümölcsök betakarításakor Manwe mindig nagy ünnepséget rendezett Eru dicséretére, amikor Valinor minden lakója dalban és muzsikában adott hangot örömének a Taniquetil hegyén. Ennek volt az ideje, és Manwe ragyogóbb ünnepségre adott parancsot, mint bármikor is volt, amióta csak az eldák Amanba érkeztek. Mert Melkor szökése ugyan további bajokkal és bánatokkal fenyegetett, és senki sem tudta valóban, hogy mennyi kárt tesz még Ardán, mielőtt ismét legyőzik, Manwe ekkor akarta jóvátenni a rosszat, amely fölütötte fejét a noldák között, és a Taniquetilen álló csarnokába hívatott mindenkit, hogy a hercegek tegyék félre sérelmeiket, s teljesen feledjék az Ellenség hazugságait.

Eljöttek a vanyák, s ott voltak Tirion noldái, és egybegyűltek a maiák, s a valók szépségbe és fenségbe öltöztek, és daloltak Manwe és Varda előtt a fölséges csarnokban, és táncoltak a nyugatra, a Fákra néző Hegy lejtőin. Valmar

utcái üresek voltak azon a napon, és Tirion lépcsői némák, s az egész ország békecsendesben pihent. Csak a telerek daloltak még a hegyeken túl a tenger partján, mert ők nem sokat törődtek az évszakokkal, sem Arda uralkodóinak gondolataival vagy a Valinorra boruló árnyékkal, hiszen az őket nem érintette - akkor még.

Csupán egy dolog hibáztat Manwe tervéből. Mert Feanor eljött, lévén az egyetlen, akit Manwe parancssal kényszerített, ám Finwe nem jött el, sem más a formenosi noldák közül. Mert Finwe így vélekedett: "Ameddig fiam, Feanor, tilalom terhe mellett nem léphet be Tirionba, trónfosztottnak tekintem magam, s nem akarok találkozni népemmel." És Feanor sem érkezett ünnepi öltözékben, nem viselt ékszert, sem ezüstöt, sem aranyat, sem ékkövet, s a szilmarilok látását megtagadta a valóktól meg az eldáktól, mert azok bizony Formenos acélkamrájában maradtak. De azért találkozott Fingolfinnal Manwe trónja előtt, és szóban békét kötött vele, és Fingolfin megbocsátotta neki, hogy kirántotta a kardját. Mert Fingolfin a kezét nyújtotta, és így szólt:

- Azt teszem most, amit ígértem. Megbocsátok, s nem emlékszem többé semmi sérelemre.

Feanor némán szorította meg a kezét, de Fingolfin azt mondta:

- Vér szerint féltestvéred, szívem szerint a testvéred vagyok. Vezess, és én követlek. Ne álljon közénk viszály.

- Emelek - mondotta Feanor. - Úgy legyen.

Ám egyikük sem tudta még, mit jelentenek majd szavaik. Azt beszéljük, hogy éppen amikor Feanor és Fingolfin Manwe trónja előtt állt, akkor jött el a fények egybeolvadásának ideje, amikor mindkét Fa ragyog, és Valmar elnémult városát elöntötte az ezüst és arany fényesség. És ugyanabban az órában száguldott át Valinor mezőin Melkor és Ungoliant, ahogyan egy fekete felhő árnyéka röpköd a szél szárnyán a napsütötte mezők fölött, és Ezellohar zöldellő dombjához értek. És akkor Ungoliant fénytelenége egészen a Fák gyökeréig hatolt, és Melkor fölhangzott a dombra, s fekete lándzsáját a Fák szívéig döfte, mély sebet ejtett rajtuk, s azok nedve akár a vér ömlött a földre.

Ungoliant pedig fölnyalta a nedvet, azután előbb az egyik, majd a másik Fába ütötte fekete csőrét, s kiszívta a maradék nedvüket is, s közben a testében lakozó Halált a Fákba fecskendezte, s azoknak elsorvadtt gyökere-levele-ága, s a Fák meghaltak. És Ungoliant még mindig szomjazott, hát Varda kútjaihoz ment, s kiitta azokat is, ám közben fekete párát böfögött, s oly hatalmassá és ocsmánnyá dagadt, hogy immár Melkor is félt tőle.

Így borult Valinorra a nagy sötétség. Annak a napnak a tetteiről sok szó esik az *Aldudénie* lapjain, amelyet a vanya Elemmire írt, s melyet az eldák jól ismernek. Ám nincs olyan dal vagy rege, amely elmondhatná mindazt a bánatot és rettegést, amely akkor kitört. A Fény eltűnt, ám az azt követő Sötétség nem egyszerűen a Fény hiánya volt. Abban az órában olyan Sötétség született, amely nem valaminek a hiánya volt, hanem önálló létezéssel bíró valami, hiszen valójában a Fényhól hozta létre a gonoszság, s az ereje behatolt a szembe, be a szívbe és az agyba, és megbénította az akaratot.

Varda lenézett a Taniquetilről, s látta a Sötétség fölszálló oszlopait; Valmart elborította az éjszaka tengere. Hamarosan a Szent Hegy állt csak magában, utolsó szigetként a sötétbe fulladt világon. Elhallgatott minden dal. Csönd volt Valinorban, hang sem hallatszott, csupán a hágókon át hozta a szél a távolból a telerek sírását, akár messzi sirályrikoltást. Mert hideg szél fújt abban az órában keletről, és a tenger hatalmas árnyai a part falát ostromolták.

De Manwe szétekintett trónusáról, s egyedül az ő tekintete hatolt át az éjszakán, amíg meg nem pillantotta a sötéten túli Sötétséget, amelyen már az ő tekintete sem tudott áthatolni, a hatalmast és messzit, amint nagy sebességgel távolodott északnak, és akkor tudta, hogy Melkor járt ott.

S akkor megkezdődött a hajsza, és a Föld rengett Orome seregének a lovai alatt, és a Nahar patái alól fölcsapó szikra volt az első fény Valinorban. Ám mihelyt bármelyikük Ungoliant felhőjéhez ért, a valók lovasai elvakultak és megzavarodtak, s szét is szóródtak, nem tudván, merre mennek, s megbicsaklott még a Valaróma rikoltása is. Tulkas pedig olyan volt, mint aki éjszaka fekete hálóba keveredett, erejét veszítve állt, s hiábavalóan csapdosta a levegőt. És amikor a Sötétség eloszlott, már késő volt: Melkor kedvére távozott, s bosszúját beteljesítette.

IX

A NOLDÁK FUTÁSA

Egy idő után hatalmas sokaság gyűlt össze a Végzet Körénél, és a valók sötétben ültek, mert éjszaka volt. Am most már Varda csillagai ragyogtak odafönt, és a levegő tiszta volt, mert Manwe szelei elűzték a Halál páráit, és visszakergették a tenger árnyait. Akkor Yavanna fölállt, és fölment Ezelloharra, a Zöld Dombra, amely most csupasz és fekete volt, s a Fákra tette kezeit, ám azok halottak és feketék voltak, s érintésére ágaik élettelenül hullottak a földre. Akkor számtalan hangon szólalt meg a siratóéneket, s a gyászolók azt hitték, hogy fenéig ürítették a bánat poharát, amelyet Melkor töltött meg számukra. De nem így volt.

Yavanna szólott a valók előtt:

- A Fák fénye eltávozott, s immár csupán Feanor szilmariljaiban él. Milyen előrelátó volt! Még azok is, akik a leghatalmasabbak Ilúvatar alatt, némely munkát csupán egyszer, egyetlenegyszer végezhetnek el. A Fák fényét én hoztam létre, s amíg Ea áll, erre soha többé nem leszek képes. Ám ha csupán egy kicsinyke lenne is abból a fénybók életre kelthetném a Fákat, mielőtt még gyökerük elpusztul, s akkor sebeink begyógyulnának, s Melkor gonosz terve meghiúsulna.

Azután Manwe szólt:

- Hallod-e, Finwe fia Feanor, Yavanna szavait? Teljesíted-e, amit kér?

Hosszú volt a csönd, ám Feanor nem felelt. S akkor fölkiáltott Tulkas:

- Beszélj, ó, nolda, igen vagy nem! De ki tagadná meg Yavanna kérését? S vajon nem az ő keze művéből ered-e a szilmarilok fénye?

Am Aule, a Teremtő így beszélt:

- Ne olyan hevesen! Nagyobb dolgot kívánunk, mint gondoljátok. Hagyjátok hát békében gondolkodni.

Es ekkor megszólalt Feanor, és a szava keserű volt:

- A csekélyebb számára csakúgy, mint a hatalmas számára van olyan tett, amelyet csupán egyszer tehet meg, és szíve-lelke van abban a tettben. Napfényre hozhatom én az én ékköveimet, de hozzájuk hasonlót soha többé nem készíthetek, és ha bajuk esik, megszakad a szívem, és elpusztulok, elsőként az eldák közül Amanban.

- Nem az elsőként - mondotta Mandos, de nem értették a szavát, és ismét hosszú volt a csend, amíg Feanor borongott a sötétben. Ugy érezte, ellenségek veszik körül, s eszébe jutottak Melkor szavai, hogy a szilmarilok nem lennének biztonságban a valók kezében. "S tán nem vala ő maga is? - mondták gondolatai. - Nem ismeri-e jól a szívüket? Tolvajt csak tolvaj leplezhet le, így igaz!" Aztán fennhangon így szólt:

- Ezt szabad akaratomból nem teszem meg. Ám ha a valók kényszerítenek rá, akkor igazán tudni fogom, hogy Melkor az ő fajtájukból való.

- Beszéltél - mondotta ekkor Mandos. Es Nienna fölkel, s az Ezelloharra ment, hátravetette szürke csuklyáját, és könnyeivel mosta le Ungoliant mocskát, és dallal siratta a világ keserűségét és Arda romlását.

S amíg Nienna gyászolt, hírnökök érkeztek Formenosból, noldák voltak ezek, s újabb rossz híreket hoztak. Mert elmondták, hogy valami vakító Sötétség jött észak felé, amelynek a közepében valami erő mozgott, amelynek neve sincs, és abból áradt a Sötétség. És ott volt Melkor is, és Feanor házához jött, és ott levágta a kapu előtt Finwét, a noldák királyát, aki egyedül nem menekült el az iszonyatos Sötétség elől, s így folyt először vér az Aldott Birodalomban. Es elmondták, hogy Melkor lerontotta Formenos erősségét, s elvitte a noldák minden ott összegyűjtött kincsét, s odalettek a szilmarilok is.

Ekkor Feanor fölpattant, s fölemelte a kezét Manwe előtt, s megátkozta Melkort, akit Morgothnak nevezett, a Világ Fekete Ellenségének; s azután az eldák már csak ezen a néven ismerték. S Feanor megátkozta akkor

Manwe hívó szavát is meg az órát, amikor a Taniquetilhez érkezett, mert bánata és haragja esztelen dühében azt hitte, hogy ha Formenosban maradt volna, erejével többre ment volna, mint önmaga lemészároltatása, hiszen Melkornak az is szándéka volt. S akkor Feanor elfutott a Végzet Köréből, bele az éjszakába, mert az apja drágább volt neki Valinor fényénél és keze páratlan műveinél, s ugyan ki becsülte többre nála az apját tündék és emberek minden fiai közül?

Sokan osztották Feanor bánatát, ám vesztesége nemcsak az övé volt; és Yavanna is ott sírt, mert attól tartott, hogy a Sötétség örökre elemészti Valinor fényének végső fény sugarait is. Mert bár a valók még nem tudták egészen, hogy mi történt, azt megértették, hogy Melkor Ardán túlról szerzett magának valamiféle segítséget. A szilmarilok elvesztek, s immár mindegynek látszott, hogy igent vagy nemet mondott Feanor Yavannának; ám mégis, ha kezdetben igent mondott volna, mielőtt megjöttek a hírek Formenosból, talán a további cselekedetei is másként alakultak volna. Ám most már közel volt a noldák végzete.

Közben a valók elől menekülő Melkor Araman pusztáira érkezett. Ez a föld északon terült el a Pelóri hegyei és a Nagy Tenger között, akárcsak Avathar délen, ám Araman jóval nagyobb terület volt, s a partok meg a hegyek közötti csupasz puszták is egyre hidegebbek lettek, amint a Jég közelebb húzódott. Ezen a vidéken kelt át sietve Morgoth és Ungoliant, és Oiomüre nagy kódén át eljutottak a Helcaraxéhoz, ahol az Araman és Középfölde közti tengerszorost megtöltötte a zajló jég, ám ő átkelt, s végre a Külső Föld északi vidékére jutott. Együtt mentek tovább, mert Morgoth nem tudott elfutni Ungoliant elől, aki az összes szemével őt leste mindig, s a Drengisti-öböltöt északra eső vidékre érkeztek. Morgoth egyre közelebb

jutott hajdani nagy nyugati erőssége, Angband romjaihoz, és Ungoliant megérezte Melkor reménykedését, s tudta, hogy el akar menekülni tőle, ezért megállította, és követelte, hogy teljesítse az ígétét.

- Feketeszív! - mondta. - Teljesítettem a parancsodat. De még mindig éhezem.

- Mit akarsz még? - kérdezte Morgoth. - Az egész világot fölfalnád? Azt nem ígértem neked. Mert én vagyok az ura.

- Annyit nem kívánok - mondta Ungoliant. - Ám nagy kincseket szerezteél Formenosból, azt akarom. Igen, két kézzel fogod nekem adni.

Akkor Morgoth kelletlenül átadta neki a magával hozott ékköveket, egyenként és nem szívesen, és Ungoliant fölfalta ólctet, s így a szépségük eltűnt a világból. Es Ungoliant még nagyobb és még feketébb lett, de az éhsége nem csillapodott.

- Csupán egy kézzel adsz, ballal - mondta. - Nyisd ki a jobb markodat is.

A jobb kezében Morgoth a szilmarilokat szorongatta, s bár a köveket kristályládika rejtette, mégis égetni kezdték, fájdalom hasított a kezébe, mégsem nyitotta ki.

- Nem! - mondta. - Megkaptad a részed. Mert én adtam neked az erőt, amellyel munkádat elvégezhetted. Nincs többé szükségem rád. Ezeket a dolgokat nem kapod meg, még látni sem fogod, mert ezeket a magaménak nevezem immár mindörökké.

Am Ungoliant hatalmasra növekedett, Melkor pedig kisebb lett, hiszen sok erőt bocsátott ki magából, és Ungoliant fölkelt Morgoth ellen, felhőjébe burkolta, erős szíjak hálójába fonta, hogy megfojtsa. Akkor Morgoth iszonyút kiáltott, hogy visszhangzottak tőle a hegyek. Ezért nevezték el azt a vidéket Lammothnak, mert Morgoth hangjának visszhangja attól kezdve mindig ott volt, s fölébresztette mindenki, aki ott kiáltott, s a hegyek meg a tenger közötti pusztaságot a rémület kiáltásai töltötték be. Morgothnak ez a kiáltása volt a legnagyobb és legszörnyűbb, amit valaha is hallottak északon, megremegtek a hegyek, ingott a föld, a sziklák is meghasadtak belé. Hallották ezt a kiáltást az elfeledett helyek legmélyén is. Mélységes mélyen Angband romjai alatt, az üregekben, amelyekbe a sietős ostromkor nem szálltak alá a valók, még mindig balrogok bujkáltak, várták uruk visszatértét; ezek most sebesen fölkerekedtek, s Hithiumon át eleven tűzviharként száguldottak Lammoth földjére. Korbácsaik

kal széthasogatták Ungoliant hálóját, s a pók meghunyászkodott, és menekülésre fogta a dolgot, fekete párába burkolva magát; s északról Beleriandba menekült, ahol Ered Gorgoroth alatt ütött tanyát, a sötét völgyben, amelyet aztán Nan Dungorthebnek, a Szörnyű Halál Völgyének neveztek, mert olyan iszonyatot teremtett ott. Mert más, pók formájú szörnyek is éltek ott már Angband alapítása óta, és Ungoliant párosodott velük, majd felfalta ólctet, s miután Ungoliant maga eltávozott onnan a világ elfeledett déli tájaira, utódai még mindig ott éltek, és szövögették ocsmány hálóikat. Ungoliant sorsáról nincs hír. Sokan mégis úgy tudják, hogy már régen véget ért, mert végtelen éhségében végül fölfalta önmagát.

Így hát Yavanna félelme - hogy a szilmarilokat fölfalják, és elenyésznek - nem teljesült be, ám a kövek Morgoth hatalmában maradtak. O pedig immár szabadon összegyűjtötte megmaradt szolgálait, és Angbandba ment. Újra kivájta tágas termeit és pincebörtöneit, s a kapu fölé állította a Thangorodrim hármass csúcsát, amely fölött mindig sűrű, sötét füst gomolygott. Megszámlálhatatlanra növekedett ott barmainak és démonainak serege, s az orkok régen kitenyésztt faja is nőtt és szaporodott a föld mélyén. Sötét árnyék borult Beleriandra, s Angbandban Morgoth vaskoronát kovácsolt magának, s a Világ Királyának nevezte magát. Ennek jeléül a szilmarilokat koronájába illesztette. A kezét megégették azok a megszentelt kövek, s attól kezdve fekete is maradt, és soha nem szabadulhatott az égő fájdalomtól, sem a fájdalom okozta dühtől. Soha nem vette le a fejéről a koronát, pedig a súlya elviselhetetlen, halálos fáradságot okozott. Csupán egyetlenegyszer hagyta el titokban északi birodalmát, igen ritkán bújt ki erődítménye legmélyebben fekvő zugaiból, s északi trónjáról uralta seregeit. S amíg birodalma fennállt, fegyvert is csupán egyszer öltött.

Mert ellentétben az Utumnóban töltött idővel, mielőtt a büszkeségét megalázták, most már marta őt a gyűlölet, s szellemét kimerítette az uralkodás szolgái fölött; meg a mohóság és a gonoszság táplálása a lelkükben. Am vala nagysága még így is sokáig megmaradt, ha iszonyattá vál

tozott is, s csupán a legnagyobbak nem zuhantak előtte a félelem mélységes kútjába.

Amikor kiderült, hogy Morgoth elmenekült Valinorból, s az üldözésére nincs remény, a valók sokáig ültek a Végzet Körében, s a maiák meg a vanyák mellettük álltak és sírtak; ám a noldák nagyobb része visszatért Tirioiiba, és gyászolta szép városuk homályba borultát. A Calaciryra homályló szurdokán át köd kúszott be az árnyékos tengerről, és beburkolta a város tornyait, s a Mindon lámpásai alig pislákolnak a félhomályban.

Hirtelen Feanor jelent meg a városban, s mindenkit a királyi udvarba szólított a Túna csúcsára, csak hogy száműzetését még nem oldották föl, ezért hát ez lázadás volt a valók ellen. Így hát gyorsan nagy tömeg gyűlt össze, hogy hallják, mit akar, s a hegyet meg a hegyre vezető lépcsőket és utcákat betöltötte az emberek kezében égő fáklyák fénye. Feanor a szavak mestere volt, s nyelvének nagy volt a hatalma a szívek fölött, s azon az éjszakán olyan beszédet mondott a noldák előtt, hogy azt soha nem felejtették el. Tüzesek és komiszak voltak a szavai, tele haraggal és büszkeséggel, s hallásuk valósággal elvette a noldák eszét. Feanor mindenkinél jobban gyűlölte Morgothot, s amit akkor mondott, mégis jobbára Morgoth hazugságaiból táplálkozott; ám Feanort lesújtotta a fájdalom apja haláláért, a düh a szilmarilok vesztéért. Most már minden noldák királyának mondta magát, hiszen Finwe halott volt, s mit sem törődött a valókkal.

- Miért, ó, noldák népe - kiáltotta -, miért szolgálunk tovább az irigy valókat, akik sem minket, de még önnön birodalmukat sem tudják megvédeni az Ellenségét? Aki ugyan most éppen az ellenségük, ám mégis egy fajta velük... A bosszu vágya űz el innen, ám ha nem így lenne is, akkor sem laknak többé egy földön azokkal, akiknek fajtájából való apám gyilkosa, kincseim elrablója. Ám nem én vagyok az egyetlen vitéz ebben a vitéz népben. S nem vesztettétek-e el valamennyien a királyotokat? S még mi mindent, beszorítva erre a keskeny földsávra tenger és hegyek közé? Itt világított egykor a fény, amelyet a valók irigyeltek Középföldétől, ám most mindenütt egyforma a

sötétség. Gyászoljunk tán itt tétlenül mindörökké, ködre vadászó árnyéknép, ontsunk hiábavaló könnyeket a könnyörtelen tengerbe? Vagy térjünk vissza otthonunkba? Guiviéneben édesen futottak a vizek a felhőtlen csillagok alatt, s a tágas tereken szabadon járhatott a szabad nép. Most is ott várnak ránk, akik ostobán odahagytuk őket. Jöjjetek! Csak a gyávák maradjanak ebben a városban!

Hosszan beszélt, s arra biztatta a noldákat, hogy kövessék, s a maguk erejéből nyerjenek szabadságot és tágas birodalmat keleten, mielőtt még késő lesz; mert ő is Melkor hazugságait visszhangozta, hogy a valók becsapták s fogságban akarják tartani őket, hogy az emberek uralhassák Középföldét. Sok elda ekkor hallott először a Másodszülöttekről.

- A vége szép lesz - kiáltotta -, ha az út hosszú és nehéz is! Mondjatok búcsút a rabságnak! De mondjatok búcsút a könnyű életnek is! Mondjatok búcsút a gyöngéknek! Mondjatok búcsút kincseiteknek! Annál könnyebb lesz. Mert könnyű poggyással utazunk, de a kardunkat magunkkal visszük! Mert messzebbre megyünk, mint Orome, s kitartóbbak leszünk Tulkasnál: soha nem adjuk föl a hajsztát Morgoth után, a világ végéig! Számíthat ostromunkra és soha ki nem alvó gyűlöletünkre. Ám ha győzünk és visszaszerezzük a szilmarilokat, akkor egyedül mi leszünk a be nem mocskolt Fény urai; Arda szépségének és áldásának gazdái. Nem szoríthat ki más faj!

S akkor Feanor rettenetes esküt tett. Hét fia is odalépett mellé, és együtt tették meg az esküvést, és vérvörösen izzott kivont kardjuk pengéje a fáklyák fényében. Olyan esküt tettek, amilyent senki meg nem szeghet, ám senkinek meg nem kellett volna tennie Ilúvatar nevében, s az Örök Sötétséget zúdítja magára, aki meg nem tartja. Manwét hívták tanúul, és Vardát meg a Taniquetil szent hegyét, hogy bosszúval és gyűlölettel fognak üldözni a világ végezetéig bárki valót, démont, tündét vagy még meg sem született

embert, bármilyen lényt, lett légyen az nagy vagy kicsiny, jó vagy rossz, szülessen a világra bármikor az idők végezetéig, ha az magánál mer tartani vagy őrizni egy szilmarilt.

Így beszélt Maedhros és Maglor és Celegorm, Curufin és Caranthir, Amrod és Amras, a noldák hercegei; és sokan meghunyászkodtak, hallván iszonyú szavaikat. Mert az így fogadott eskü, akár jó, akár gonosz, meg nem szeghető, s a világ végezetéig üldöz eskütartót és esküszegőt egyaránt. Ezért Fingolfin meg a fia, Turfion, Feanor ellen beszélt, s szavuk tüzes volt, s a harag kis híján ismét a kardok élén csapott ki. Am Finarfin - szokása szerint lágyan szólt, nyugalomra intette a noldákat, kérte, álljanak meg és gondolkodjanak, mielőtt olyat cselekednének, amit aztán meg nem történné tenni többé nem lehet, s a fiai közül egyedül Orodreth szólt hasonlóképpen. Finrod Turfionnal tartott, a barátjával, ám Galadriel, azon a napon az egyetlen nő a vetélkedő sudár és merész hercegek között, menni vágyott. Esküt nem esküdött, ám Feanor szavai Középföldéről lángra lobbantották a szívét, mert tágas, őrizetlen vidékre vágyott, ahol a maga kedvére uralkodhat. Galadriel véleményét osztotta Fingolfin fia Fingon is, akit szintúgy megindítottak Feanor szavai, pedig nem kedvelte őt; s mint mindig, vele tartott most is Finarfin két fia, Angrod és Aegnor. Am ezek békén maradtak, s nem szóltak apjuk ellenében.

Hosszú vita után Feanor győzött, s az ott összegyűlt noldák többségében izzó vágyat ébresztett új dolgok és idegen országok iránt. Ezért aztán amikor Finarfin ismét meggondolásra és maradásra kérte őket, fölzengett a kiáltás: "Nem, menjünk innen!" És Feanor meg a fiai nyomban készülődni kezdtek a menetelésre.

Kicsiny lehetett azoknak az előrelátása, akik vállalkozni mertek arra a sötét útra. Csakhogy minden olyan sietősen történt, mert Feanor sürgette őket, attól tartván, hogy' ha a szívük lecsillapodik, az ő szavai is kihűlnek, s más tanács kerekedhet fölül; no meg aztán büszke beszéde ellenére sem feledkezett meg a valók hatalmáról. Am Valmarból nem jött üzenet, és Manwe hallgatott. Nem kívánta sem megtiltani, sem megakadályozni Feanor tervét, mert elszomorította a valókat, hogy az eldák gonoszat tartanak róluk, és senkit nem kívántak akarata ellenére visszatartani. Hát figyeltek és vártak, mert nem hitték, hogy Feanor a mafla akaratára tudja hajlítani a noldákat.

S valóban, mihelyt Feanor útnak akarta indítani a noldákat, kirobbant az ellenségeskedés. Mert egységre tudta ugyan bírni őket a távozás dolgában, ám távolról sem mindenki kívánta Feanort királynak. Többen szerették Fingolfin meg a fiait, s az ő háza népe meg Tirion lakóinak többsége az ő vezetéséhez ragaszkodott; így aztán végül a noldák két külön sereggel indultak keserű útjukra. Feanor haladt elől a kíséretével, őt követte a nagyobb sereg Fingolfin vezetésével, aki a maga jobb belátása ellenére ment, mert a fia, Fingon, erre biztatta, és ő nem akart elszakadni menni vágyó népétől, és nem is akarta őket a meggondolatlan Feanorra bízni. Aztán nem feledte azt sem, amit Manwe trónusa előtt mondott. Fingolfinnal tartott Finarfin is, hasonló megfontolásból, ám semmi kedve nem volt a menéshez. Így hát a valinori noldák közül akik immár nagy nép voltak - csak mintegy egytizednyi nem vállalkozott az útra: néhányan a valók (s elsősorban Aule) iránti szeretetből, mások a Tirion meg a két kezük munkája iránti szeretetből; egy sem azért, mintha félt volna az út veszélyeit.

Ám amikor fölharsant a trombita, és Feanor éppen kilovagolt Tirion kapuján, hírnök érkezett Manwétól.

- Feanor tébolya ellenében csupán a tanácsomat szögezhetem. Ne menjetek! Mert gonosz az óra, s utatok olyan vészbe visz, amelyet nem sejtetek. A valók nem segítenek benneteket ebben az ügyben, ám nem is gátolnak, mert tudnotok kell: ahogyan szabadon jöttetek, izgy szabadon is mehettek. Ám téged, Finwe fia Feanor, száműz önnön esküd. Keserű lesz, amikor megérted végre, miben hazudott Melkor. Azt mondod, vala ő is. Akkor hát hiába esküdtél, mert sem most, sem máskor nem kerekedhetsz egyetlen vala fölé sem Ea csarnokain belül, még ha Eru háromszor akkorává tenne is, mint amekkora vagy.

De Feanor nevetett, s nem a hírnökhöz, hanem a noldákhoz fordult:

- Ugye Akkor hát ez a vitéz nép megengedné, hogy királya egyetlen örököse csupán a fiai kíséretében

menjen száműzetésbe, s ők maguk visszatérnek a fogságba? Ám ha valaki velem tart, ezt mondom neki: bánatot jósolnak nek

tek? Azt ismertük Amanban is. Amanban az áldáson át jutottunk bánatra. Most megpróbáljuk a fordítottját: a bánaton át eljutni a boldogságig vagy legalább a szabadságig. Aztán a hírnökhöz fordult:

- Mondd meg Manwe Súlímónak, Arda nagykirályának: ha Feanor nem tudja is megdönteni Morgothot, legalább nem késlekedik úzóbe venni, nem ül tehetetlenül bánatában. S meglehet, Eru nagyobb tüzet tett a szívembe, mint tudjátok. Olyan kárt teszek a valók Ellenségében, hogy még a Végzet Körében ülő nagyok is elcsodálkoznak majd. Igen, a végén követni fognak. Isten veled!

S abban az órában Feanor hangja olyan nagy és erős volt, hogy még a valók hírnöke is meghajolt előtte, mint aki kielégítő választ kapott; a noldákat pedig leigázta ez a hang. Ezért folytatták a menetelést, és Feanor házának tagjai vezették őket Elende partja mentén, és egyszer sem fordultak meg, hogy visszapillantának Tirionra vagy Túna zöldellő hegyére. Lassabban és csekélyebb lelkesedéssel követte őket Fingolfin serege. Közülük Fingon haladt az élen, ám Finarfin és Finrod leghátul haladtak a noldák legbölcsebbjeivel s legnemesebbjeivel, és gyakran néztek hátra szép városukra, amíg a Mindon Eldaliéva lámpásának fénye bele nem veszett az éjszakába. A száműzöttek közül ők vitték magukkal az elhagyott boldogság legtöbb emlékét, néhányan még egy-egy tárgyi emlékét is, ami vigasz és teher volt az úton.

Feanor északnak vezette a noldákat, hiszen legfőbb célja Morgoth követése volt. Meg aztán a Taniquetil alatti Túna amúgy is Arda derekának a közelében feküdt, ahol a Nagy Tenger mérhetetlenül széles volt, míg északon a földeket elválasztó tenger keskenyebb lett, amint Araman pusztasága Középfölde partjához közelített. Am amint Feanor kissé lecsillapodott és eltöprengett, rájött, ha későn is, hogy ezek a nagy seregek sohasem járhatják meg az északra vezető hosszú utat, s végül nem kelhetnek át a tengeren hajók nélkül; bár ekkora flotta építése még akkor is rengeteg időbe és munkába telne, ha akadna a noldák között, aki ért hozzá. Így hát elhatározta, hogy rábeszéli a noldák

kal mindig jó barátságban lévő telereket, hogy csatlakozzanak hozzájuk; lázadó szellemével úgy hitte, hogy ezzel Valinor dicsősége tovább csökkenne, az ő Morgoth elleni háborújának esélyei pedig növekednének. Ezért hát Alqualondéba sietett, s úgy szólt a telerekhez, ahogyan Tirionban beszélt.

Ám a telesekre nem hatott a mondandója. Elkésérítette ugyan őknek rokonaik és régi barátaik távozását, ám inkább lebeszéltek, mint segítettek volna őket; s sem kölcsönbe nem akartak hajót adni, sem a hajóépítésben nem kívántak segídeni a valók akarata ellenében. Ami őket illette, nem kívántak más otthont, mint Eldamar partjait, sem más urat, mint Olwét, Alqualonde herceget. Az pedig soha nem figyelmeztetett Morgothra, nem is fogadta birodalmában, s változatlanul hitte, hogy Ulmo meg a valók többi nagya begyógyítja majd a Morgoth ütötte sebeket, s az éjszaka új hajnalra virrad majd.

Akkor Feanor megharagudott, mert tartott a késlekedéstől, és hevesen szólt Olwéval.

- Szükségünk órájában megvonod tőlünk barátságodat mondta. - Bezzeg szívesen fogadtad a mi segítségünket, amikor nagy sokára erre a partra értél nyúl szívű, üres kezű, lézengő seregeddel. Még mindig kalyibákban laktok a parton, ha a noldák föl nem építették volna kikötőket, nem dolgoztak volna falaitokon.

- Nem vonjuk meg a barátságunkat - felelte Olwe. - De a barát dolga az is, hogy szemére vesse barátjának, ha ostobaságot akar elkövetni. S amikor a noldák köszöntöttek minket és segítséget nyújtottak nekünk, másként szóltál te is, azt mondtad: örökké Amanban élünk majd, akár a fivérek, akiknek egymás mellett áll a háza. S ami fehér hajóinkat illeti: azokat nem ti adtátok nekünk. Építésüket nem a noldáktól tanultuk, hanem a Tenger Uraitól, fehér deszkájukat a mi kezünk faragta, fehér vitorlájukat a mi lányaink asszonyaink szőtték. Így hát sem szövetség, sem barátság kedvéért el nem adjuk s el nem ajándékozzuk őknek. Mert azt mondom én neked, Finwe fia Feanor, olyanok ezek nekünk, mint az ékkövek a noldáknak: szívünk legkedvesebb művei, amelyekhez hasonlót többé soha nem készítünk.

Akkor Feanor otthagya őt, és sötét gondolatokba merülve várt Alqualonde falain kívül, amíg serege

oda nem gyűlt. Amikor aztán elegendőnek vélte az erejét, a Hatytyúk Kikötőjébe ment, s emberei kezdték megszállni az ott horgonyzó hajókat, hogy erővel elvegyék őket. Am a telerek ellenálltak, és sok noldát a tengerbe hajítottak. Akkor előrántották a kardokat, és kegyetlen csata kezdődött a hajókon, a kikötő lámpafényes rakpartjain és mólóin, de még nagykapujának boltívén is. Háromszor verték vissza Feanor embereit, és mindkét oldalon sokan elesetek, ám segítségükre érkezett Fingon Fingolfin seregének első soraival, akik csak azt látták, amikor odaértek, hogy csata dül és az övéik hullanak, így hát előretörték anélkül, hogy tudták volna az összecsapás valós okát; néhányan talán azt hitték, hogy a telerek el akarják zárni a noldák útját a valók parancsára.

Így végül legyőzték a telereket, s Alqualondéban élő tengerészeik javát kegyetlenül lemészárolták. Mert a noldák tüzesek és elkeseredettek voltak, a telereknek csekélyebb volt az erejük, s jobbára csak gyöngye íj volt a fegyverük. Akkor a noldák elkötötték a fehér hajókat, evezőhöz ültek, s északnak indultak a part mentén. Es Olwe Ossét hívta, de az nem jött, mert a valók nem engedték, hogy a noldák futását erővel megakadályozza. Uinen pedig siratta a teler hajósokat, és a tenger haraggal támadt a gyilkosokra, és sok hajó föl is borult, s a bennük ülők megfulladtak. Az alqualondei testvérmészárlásról több szó esik a *Noldolante*, azaz a Nokiák bukása című siratóban, amelyet Magtor szerzett pusztulása előtt.

Mindazonáltal a noldák zöme megmenekült, s mikor a vihar elült, folytatták útjukat, ki hajón, ki a szárazon; ám az út hosszú volt, s egyre komiszabb, amint haladtak előre. Miután hosszasan gryalogoltak a mérhetetlen éjszakában, végül a Védett Birodalom északi határára értek, Araman pusztaságának szélére, amely hegyes és hideg volt. Ott hirtelen sötét alakot pillantottak meg, aki egy magas sziklán állt, onnan nézett le a partra. Némelyek szerint maga Mandos volt az, nem Manwe holmi csekélyebb követe. Es erős hangot hallottak, komolyat és félelmeteset, amelynek

hallatán meg kellett állniok, s figyelmeznük kellett. Megtorpantak, és némán álltak tehát, s a noldák serege egyik szélétől a másikig tisztán hallotta az átkot és jóslatot, amely az Északi Jóslat és a Noldák Végzete néven ismert. Sok mindent megjövendölt sötét szavakkal, amit a noldák nem értettek mindaddig, amíg a bajok meg nem estek valóban; ám mindenki hallotta az átkot, amely mindazokra kimondatott, akik nem maradnak és nem kérik a valók ítéletét és bocsánatát.

- Megszámlálhatatlan könnyet fogtok ontani, s a valók elzárják előletek Valinort, titeket kirekesztenek, még siralmatok visszhangja sem jut át a hegyeken. Feanor házát a valók haragja sújtja nyugattól a legtávolibb keletig, s ez áll mindazokra, akik követik ölcet. Esküjük hajszolni fogja őket, de el is árulja, s mindig elorozza előW k a kincset, amelynek üldözésére fölesküdtek. Rosszra fordul minden, amit jól kezdenek, s ennek a testvérárulás s az árulástól való félelem lesz az oka. Mindörökre Kisemmizettek lesznek. Jogtalanul ontottatok testvéri vért, s beszennyeztétek Aman földjét. A vért vérral fogtok fizetni, s Amanon kívül a Halál árnyékában éltek majd. Mert bár Eru úgy rendelte, hogy meg ne haljatok Eán, s betegség meg ne támadjon, titeket is el lehet pusztítani, és el is fognak pusztítani: fegyverrel és kínzással és bánattal, s hazátlan szellemetek akkor Mandoshoz megy. Sokáig lakoztok majd ott, és vágyakoztok testetek után, s nemigen számíhattok irgalomra akkor sem, ha mindazok könyörögnek értetek, akiket lemészároltatok. Akik pedig megélnék Középföldén, és nem mennek Mandoshoz, belefáradnak a világ hatalmas terhébe, elaszna, s a bűnbánat árnyai lesznek a később érkező, fiatalabb faj előtt. A valók szóltak.

Akkor sokan meghunyászkodtak, ám Feanor megkeményítette a szívét, és így beszélt:

- Súlyos esküt tettünk. Megtartjuk. Sok bajjal fenyegetnek, köztük árulással; ám egy dologról nem esett szó: hogy gyávaságtól fogunk szenvedni, nyúl szívüektől vagy a nyúl szívűek félelmétől. Ezért hát továbbmegyünk, s azt mondom: tetteinkről dalok szólnak Arda legvégső napjaiig.

Am Finarfin elhagyta a menetet, és visszafordult, mert bánat töltötte el és harag Feanor háza iránt, hiszen rokonságban állt az alqualondei Olwéval; és sok embere is vele ment, bánatosan ballagtak vissza, míg meg nem pillantották a Mindon távoli sugarát, amely még mindig világított a Túnán az éjszakában, így értek végül Valinorba. Ott a valók bocsánatában részesültek, s Finarfin lett az Áldott Birodalomban maradt noldák ura. De a fiai nem voltak vele, mert nem akarták odahagyni Fingolfin fiait; és Fingolfin

teljes népe egyre csak ment előre, hajtotta őket Feanorhoz fűződő rokonságuk és Feanor akarata, de féltek is a valók ítélőszéke elé állni, mert nem voltak büntelene az alqualondei testvérmészárlásban. Meg aztán Fingon és Turfion tüzes szívű és merész volt, nem szívesen hagytak föl a feladattal, amelybe belekezdtek, akár a keserű végig, ha ugyan a végnek keserűnek kellett lennie. Így hát a sereg java haladt tovább, s a megjósolt gonosz hamarosan munkához látott.

A noldák végre Arda legészakibb vidékére értek, s megpillantották a tengerben lebegő jég első fogait, s tudták, hogy közel már a Helcaraxe. Mert Aman északon kelet felé kanyarodó földje és Endor (ami már Középfölde) nyugat felé kanyarodó keleti partja között volt egy keskeny tengersizor, ahol a Körülölelő Tenger hideg habjai meg Belegaer hullámai összevegyültek, ahol nagy volt a köd, és gyilkos-hideg a pára, s a tengeráramlatok egymásnak csapódó jéghegyeket és zajló jeget sodortak. Ez volt a Helcaraxe, ahol senki sem mert még járni a valókon és Ungolianton kívül.

Ezért Feanor álljt parancsolt, s a noldák vitatni kezdték, merre menjenek. De egyre jobban szenvedtek a hidegtől meg a makacs ködtől, amelyen nem hatolt át csillagsugár; és sokan már bánták az utat, és zúgolódní kezdtek, kivált Fingolfin követői, s átkozták Feanort, s úgy mondták, ő az oka az eldák minden bajának. Am Feanor, aki tudott minderről, ami elhangzott, a fiaival tanácskozott, s összesen két utat láttak, melyeken Aramanból Endorba juthattak: a szoroson át vagy hajón. De úgy vélték, a Helcaraxe járhatatlan, hajóból viszont kevés volt. Sok odaveszett a hosszú

úton, nem maradt elegendő az egész hatalmas sereg átszállításához; de senki nem akart a nyugati parton maradni, amikor az elsőket már átszállítják; fölébredt már a noldákban az árulástól való félelem. Ezért Feanor meg a fiai úgy vélték, hogy a hatalmukba kell keríteniük az összes hajót, s nyomban át kell kelniük; hiszen ők uralták a hajókat a kikötőben vívott csata óta, s csupán azok voltak rajtuk, akik ott harcoltak, s mind Feanorhoz kötődtek. S mintha csak a hívására jönne, északnyugati szél támadt, és Feanor titkon útnak indult azokkal, akiket magához hűnek tartott, tengerre szállt, s Fingolfin Aramanban hagyta. S mivel a tenger ott keskeny volt, s keletre s kissé délre kanyarodott, veszteség nélkül átkeltek, s a noldák ismét partra szálltak Középföldén. Feanor annak a Drengist nevű öbölnek a torkolatában szállt partra, amely Dor-lóminba vezetett.

Amikor pedig kikötöttek, a legidősebb fia, Maedhros, aki Morgoth hazugságait megelőzően Fingon barátja volt, így szólt Feanorhoz:

- Mely hajókat és evezősöket kívánod először visszaküldeni, és kit hozzanak át először? A vitéz Fingom?

De Feanor nevetett, mint a bolond.

- Semmit és senkit! Amit hátrahagytam, nem tekintem veszteségnek; az úton fölösleges poggyásznak bizonyult. Hadd átkozzák a nevemet, akik eddig átkozták, és hadd könyörögjék vissza magukat a valók börtönébe! Égessük el a hajókat!

Maedhros akkor némán állt magában, ám Feanor felgyújtatta a telerek fehér hajóit. A Losgarnak nevezett helyen, a Drengisti-öböl bejáratánál pusztultak el tehát a legszebb hajók, melyek valaha is szeltek a tengert, odalettek a nagy, a fényes, a rettenetes tűzben. Es Fingolfin meg a népe látták a távoli tüzet, a felhők fölé fölcsapó vörösséget, és tudták, hogy elárulták őket. Ez volt a Testvérmészárlás első gyümölcse.

Akkor Fingolfin látta, hogy Feanor arra kárhoztatta, hogy elpusztuljon Aramanban, vagy szégyenszemre visszatérjen Valinorba, és keserűség töltötte el. Am most még jobban vágyott arra, hogy eljusson Középföldre, s újra találkozzon

Feanorral. De ő meg a serege hosszan bolyongtak a nyomorúságban, de bátorságuk és kitartásuk a bajokkal együtt nőtt; mert nagy nép voltak ők, Eru Ilúvatar idősebb és halhatatlan gyermekei, akik még éppen csak hogy elhagyták az Aldott Birodalmat, s még nem fárasztották ki őlctet a Föld fāradalmait. Szívükben még fiatal volt a tűz, s Fingolfin meg a fiai és Finrod meg Galadriel vezetésével elmerészkedtek a legkegyetlenebb északra, s minthogy már utat nem leltek, végül megbirkóztak a

Helcaraxe iszonyatával s a kegyetlen jéghegyekkel. A noldák későbbi tet tei közül kevés múlta fölül nehézségben és keservben ezt az elszánt átkelést. Odaveszett Turgon asszonya, Elenwe, és sokan mások; s Fingolfin ugyancsak megfogyatkozott sereggel ért végre partot a Külső Világon. Nem sok szeretetet éreztek Feanor meg a fiai iránt, akik végül is Fingolfin nyomában meneteltek, s megfűjták trombitáikat Középföldén, amikor először kelt föl a Hold.

X

A SINDÁK

Ahogy pedig mesélték, Elwe és Melian hatalma egyre növekedett Középföldén, s Beleriand összes tündéi Círdan tengerészeitől a Kék Hegyek kóbor vadászaiig Elwét uralták királyuknak; Elu Thingolnak nevezték, Szürkeköpenyes királynak a maguk nyelvén. Ezeknek sinda a nevük, ők a csillagfényes Beleriand szürke-tündéi, s habár moriquendek, Thingol uralma alatt és Melian tanításával Középfölde legszebb, legbölcsebb és legügyesebb tündéivé váltak. És Melkor fogsága első korszakának a végén, amikor az egész Föld élvezte a békét, s Valinor dicsősége csúcsán tündökölt, akkor jött a világra Lúthien, Thingol és Melian, egyetlen gyermeke. Bár Középfölde javát még Yavanna Alma borította, Beleriandban Melian hatalma életet és örömet teremtett, s a fényes csillagok ezüst tüzekként ragyogtak; ott, Neldoreth erdejében született Lúthien, s előbújtak a niphredil fehér virágai, hogy köszöntsék őt, akár a föld csillagai.

Melkor fogsága második korszakában történt, hogy Ered Luin Kék Hegyein át törpök érkeztek Beleriandba. Ok khazadnak mondták magukat, de a sindák naugriknak, satnyáknak és gonnhirriknak, a kő mestereinek nevezték őket. Távol, keleten voltak a naugrik legősibb szállásai, ám a maguk módjára nagy csarnokokat és termeket vájtak maguknak az Ered Luin keleti oldalán, s azokat a városokat a maguk nyelvén Gabilgatholnak és Tumunzaharnak nevezték. A Dolmed-hegy csúcsa felé északra volt Gabilgathol, amelyet a tündék a maguk nyelvén Belegost nak, Nagyvárnak hívtak; délre vájták Tumunzahart, amelyet a tündék Nogrod, Szirtüreg néven ismertek. A törpök legnagyobb palotája mégis Khazad-düm volt, tünde nevén

Hadhodrond, amelyet később, sötétsége napjaiban Morffának hívtak; ám az messze volt a Kődhegységben, túl a tágas Eriadoron, s az eldák csak a hírét-nevét ismerték a Kék Hegyek törpjeitől.

Nogrodból és Belegostból tehát előjöttek a törpök Beleriandba, s a tündék elámultak, mert azt hitték, Középföldén csupán ők beszélnek szókkal, és ők dolgoznak a két kezükkel, minden más élő csak állat vagy madár. Am nem értették a naugrik nyelvét, amely számukra nehézkes és csúf volt, s az eldák közül csupán igen kevesen tudták megtanulni. Ugyanakkor a törpök gyorsan tanultak, és sokkal hajlamosabbak voltak megtanulni a tünde nyelvet, mintsem a magukéra megtanítani az idegen fajt. Az eldák közül kevés járt Nogrodban és Belegostban, tán csak a Nan Elmoth-heti Eol meg a fia, Maeglin; ugyanakkor a törpök bejárták Beleriandot, s nagy utat építettek, amely a Dolmed-hegy válla alatt haladt, s az Ascar folyó vonalát követte, hogy átkeljen rajta Sarn Athradnál, a Kőgázlónál, ahol később csatára is sor került. Mindig csekély barátság volt az eldák meg a naugrik között, bár mindkét félnek csak hasznot hozott; ám akkoriban még nem estek meg a bajok, és Thingol király szívesen látta a törpöket. A naugrik pedig később minden tündéknél és embereknél szívesebben fogadták barátságukba a noldákat, hiszen mindenkifölött szerették és tisztelték Aulét; s a noldák ékköveit minden kincsnél többre becsülték. Arda sötétjében a törpök már sok nagy munkát végeztek, hiszen már Atyáik legelső napjaitól kezdve pompásan bántak a fémmel meg a kővel; bár abban az ősi időben inkább vassal és rézzel dolgoztak, mint ezüsttel meg arannyal.

Melian - maia lévén - a jövőbe látott, s amikor Melkor fogságának a második korszaka is letelt, elmondta Thingolnak, hogy Arda Békéje nem tart majd örökké. Thingol tehát elhatározta, hogy királyi szállást épített, jó erőset, hogy ellenálljon, ha a gonosz ismét föltámad Középföldén, s a belegosti törpök tanácsát és segítségét kérte ehhez. S a törpök szívesen adták mindkettőt, mert akkoriban még frissek voltak, és új munkákra vágytak; s bár a törpök mindig megkérték az árát annak, amit akár jóked

vükben, akár nagy fáradsággal alkottak, most úgy vélték, meg vannak fizetve. Mert Melian sok mindenre megtanította őket, amit tudni kívántak, Thingol pedig szép gyöngyöket adott nekik. O Círdantól

kapta a gyöngyöt, amelyből bőven akadt Balar szigetének sekély vizeiben, ám a naugrik még nem láttak ilyesmit, és nagy becsben tartották. Az egyik galambtojásnyi volt, s a színe akár a csillagfény a tenger tajtékján; Nimphelos volt a neve, s a belegosti törpök főnöke kincshegyeknél többre tartotta.

Így hát a naugrik hosszan és örömmel dolgoztak Thingolnak, s a maguk népéhez méltó csarnokokat építettek neki mélyen a földbe vájva. Ahol az Esgalduin kettészeli Neldorethet és Regiont, ott állt az erdő közepén egy sziklás hegy, s folyó futott a lábánál. Ott építették meg Thingol palotájának kapuját, s a folyó fölé köhidat emeltek, s a kapuhoz csak azon a hídon át lehetett eljutni. A kapun túl aztán folyosók futottak le a magas csarnokokba és termekbe, amelyeket az eleven kőből vájtak ki, s akkora volt ez a palota, hogy a Menegroth, az Ezer Barlang nevet kapta.

Am tündék is részt vettek a munkában, s a tündék meg a törpök együtt változtatták valósággá Melian látomásait, a tengeren túli Valinor csodáinak és szépségeinek képeit. Menegroth oszlopai olyanok voltak, mint Orome bükkfái - törzs, korona, levél -, s aranylámpások égtek rajtuk. A fülemülék úgy daloltak ott, akár Lórien kertjeiben; s voltak ott ezüst szökőkutak, márványmedencék és sokszínű kőből rakott padozatok. Faragott állat- és madárfigurák futottak végig a falakon, másztak az oszlopokon, vagy kukucskáltak ki az oszlopfők virágai közül. S ahogy múltak az évek, Melian meg a szolgálói szöttesekkel töltötték meg

' a termeket, amelyek a valók tetteit ábrázolták, meg az Arda kezdete óta történeteket s a még be nem következett események árnyékát. Ez volt a legszebb palota, amelyben valaha is király élt a tengertől keletre.

S amikor Menegroth építése befejeződött, és béke hoi nolt Thingol és Melian birodalmában, a naugrik még ' , mindig egyre járták a vidéket, bár a Falast ritkán keresték a föl, mert gyűlöltek a tenger hangját, és féltek a vízre pil

lantani. Belerianid nem kapott hírt a környező világról.

Amikor pedig Melkor fogsága harmadik korszaka a végéhez közeledett, a törpök nyugtalankodni kezdtek, s elmondták Thingol királynak, hogy a valók nem irtották ki gyökerestül a rosszat északon, s annak maradéka - miután hosszan szaporodott a sötétben - most ismét előjött, és messze vidékeket fenyeget.

- Gonosz állatok élnek - mondták - a hegyektől keletre, s rokonaid a síkságról a hegyekbe menekülnek előlük.

S nemsokára magában Belerianidban is megjelentek a gonosz lények, amelyek magas hágón át jöttek, vagy délről, a sötét erdőkön át. Farkasok voltak ezek, vagy farkasforma lények és más árnyalakok; és orkok is voltak ott, amelyek később elpusztították Belerianidot, ám ekkor még kevesen voltak, s nagy óvatosan csupán szimatolták az ország útjait, s várták uruk visszatértét. Hogy honnan jöttek és kik voltak ezek, a tündék akkor még nem tudták, s tán azt hitték, avárok, akik elvadultak és gonosszá lettek a pusztaságban; s ebben - mondják - volt is némi igazság.

Ezért Thingol fegyvereket készíttetett, amelyekre népének addig nem volt szüksége, s először a naugrik készíteték ezeket, mivel fölöttébb ügyesek voltak az ilyen munkában, bár senki sem múlta fölül a nogrodi kovácsokat, s közülük is a legkülönbet, Telchart. A naugrik mindig is harciasak voltak, s dühödtlen harcoltak mindazok ellen, akik megbántották őket, lett légyen az Melkor szolgálja, elda vagy avár vagy vadállat vagy a maguk fajtája, holmi más törzsből való törp. A kovácsmesterséget a sindák hamarosan megtanulták tőük, ám az acélművességben a törpöket még a noldák sem múlták fölül soha, s az egybefűzött fémgűrűkből való páncél készítésében - amit a belegosti kovácsok találtak ki - soha nem akadt vetélytársuk.

Ebben az időben tehát a sindák jól fel voltak fegyverezve, elűztek minden gonoszt, s ismét békességben éltek. Ám Thingol fegyvertára tele volt fejszékkel és lándzsákkal és kardokkal, magas sisakokkal és hosszú páncélokkal; s a törpök készítette páncélok nem rozsdásodtak, mindig úgy ragyogtak,

mintha akkor készültek volna éppen. S mindez hasznára vált Thingolnak az elkövetkező időkben.

Azt beszéljük, hogy Olwe seregéből egy bizonyos Lenwe odahagyta a menetelő eldákat, amikor a telerek megtorpantak a Nagy Folyó partján, Középfölde nyugati vidékének a határán. Keveset tudunk a nandák vándorlásáról, akiket ő vezetett az Anduin folyása mentén; mondják, némelyek sokáig éltek a Nagy Folyó völgyében, majd a folyó torkolatához értek, s ott laktak a tenger partján; mások az Ered Nimraison, a Fehérhegységen átkelve ismét I

északra mentek, s leszivárogtak Eriador pusztájára az Ered Luin meg a távoli Kődhegység között. Ezek erdei emberek voltak, nem ismerték a fémről készült fegyvert, s a gonosz teremtmények föltünedezése északon nagy félelemmel töltötte el őket, mesélték a törpök Thingol királynak Menegrothban. Ezért aztán Lenwe fia Denethor, aki hallotta hírét Thingol hatalmának és dicsőségének s birodalma békéjének, összeszedte megmaradt népét, s a hegyeken át Beleriandba vezette őket. Thingol úgy fogadta őket, ahogy . Yx:

régen elveszett és most megkerült rokonokat illik, s attól kezdve ezek Ossiriandban, a Hét Folyó Földjén éltek.

A Denethor érkezését követő hosszú békeévekről nem ~"k" sok szó esik. Azt beszéljük, Daeron, a Dalnok, Thingol ~,' királyságának legbölcsebbje ekkor találta föl a rúnákat, s a

Thingolnál járt naugrik megtanulták és igen sokra tartot ták ezeket, s többre becsülték Daeron találmányát, mint a sindák, a tulajdon népe. A naugrik vitték át a *Cirth* írást a hegyeken, ólc tanítottak meg rá sok más népet; ám a sindák alig használták a dolgok följegyzésére egészen a Háborúig, és Doriath pusztulásakor sok, csupán fejben őrzött emlék odaveszett. Am a békességről meg a boldog életről - míg véget nem ér - nem sokat lehet mondani; a szép és csodás dolgok pedig - amíg fennállnak és szemmel láthatók - önmaguk emlékei, s csupán akkor szól róluk ének, ha örökre elpusztultak.

Akkoriban Beleriandban tündék jártak, folyók folytak, csillagok ragyogtak, éjszakai virágok ontották illatukat; s Melian szépsége olyan volt, akár a délidő, Lúthien szépsége pedig akár a tavaszi hajnal. Beleriandban Thingol király olyan volt, akár a maia urak, akiknek szunnyad az ereje, akiknek az öröme olyan, akár a levegő, melyet

naponta belélegeznek, akiknek a gondolatai úgy áradnak akadálytalanul, akár a föntről alázóduló ár. Beleriandban akkoriban még lovagolt a nagy Orome, akár a szél a hegyek fölött, s a tündék rettegtek arca ragyogását meg a Nahar vágatását; ám amikor a Valaróma hangja visszhangzott a hegyekben, azt is tudták, hogy minden gonosz messzire menekült.

Akkor történt, hogy az áldott idők vége elközelgett, s Valinor delelője estére fordult. Mert ahogyan beszéljük, és ahogyan mindenki tudja, és ahogyan megírták könyvekben és megénekelték számtalan dalban, Melkor elpusztította Ungoliant segítségével a Valák Fáit, és elszökött, és visszatért Középföldre. Messze északon csapott aztán össze Morgoth és Ungoliant, Morgoth kiáltása pedig végigvisszhangzott Beleriandon, s az emberek összerezzentek a félelemtől, mert nem tudták még ugyan, hogy mit jelent, ám tudták, hogy a Halál hírnöke. Nem sokkal később Ungoliant elmenekült északról, és Thingol király birodalmába érkezett, és a sötétség iszonyata vette körül; ám Melian ereje megállította, nem lépett be Neldorethba, hanem hosszú időn át azoknak a szakadékoknak az árnyékában élt, amelyekben a Dorthonion délre zúdult. Ugy ismerték ezt a vidéket, mint Ered Gorgoroth, az Iszonyat Hegye, és senki sem mert oda vagy arra menni; ott az élet meg a fény megfulladt, s minden víz mérgezett volt. Morgoth, úgy beszéljük, visszatért Angbandba, s azt ú~jáépítette, s kapuja fölé állította a Thangorodrim égbe törő tornyát; és Morgoth kapui mindössze száz és ötven mérföldnyire voltak Menegroth hídjától: messze és mégis túlsá~osan közel.

Es az orkok, amelyek a föld sötétjében szaporodtak, erősek és komiszak lettek, és sötét uruk a pusztítás és a halál vágyát ültette a szívükbe; és kiáradtak Angband kapujából a Morgoth küldte felhők árnyékában, s titkon az északi felföldekre surrantak. Onnan aztán hirtelen nagy sereg tört Beleriandba, s megtámadta Thingol királyt. A király hatalmas birodalmában pedig sok tünde kószált szabadon és szerte, vagy élt békén a maga kis, másoktól elszakadt

nemzetségével, és csupán az ország kellős közepén lévő Menegrothban meg a tengerészek lakta Falasnál élt együtt több nép. Ám az orkok kétfelől támadtak Menegrothra, keletről Celon és Gelion felől jöttek, nyugatról Sirion és Narog síkságairól, és pusztítottak-raboltak; és Thingol el volt vágva az Eglarestban lévő Círdantól. Ezért Denethort hívta, és jöttek a fegyveres tündék az Aroson túli Regionból és Ossiriandból, s megvívták a Beleriandi Háborúk első csatáját. Es az orkok keleti seregét közrefogták az elda seregek Andramtól északra, félúton Aros és Gelion között, és teljesen legyőzték őket, s akik közülük megmenekültek a mérsárlástól, azokkal végzett a Dolmed-hegyből előtörő törpök fejszéje; nem sokan tértek vissza Angbandba.

Am a tündék nagy árat fizettek a győzelemért. Mert az ossiriandiak csak könnyű fegyvert viseltek, amely nem sokat számított az orkok ellen, amelyek vaspáncélt és nagy vaspajzsokat viseltek, meg hatalmas lándzsákat és széles pengéjű pallosokat; és Denethort bekerítették Amon Ereb dombján. Ott esett el a legközelebbi rokonaival, mielőtt Thingol serege a segítségére siethetett volna. Thingol ugyan kegyetlen bosszút állt érte, amikor halomra vágta a menekülő ork utóvédet, ám Denethort a népe mindörökké siratta, és soha többé nem választottak királyt maguknak. A csata után néhányan visszatértek Ossiriandba, a híreik nagy félelemmel töltötték el a maradék népet, ezért aztán soha többé nem is álltak ki nyílt háborúban, hanem nagy óvatosan és titokban éltek; és ezeknek a neve laiquend, azaz zöld-tünde volt, mert zöld volt a köntösük, akár a falevél. Sokan mentek közülük északra, sokan léptek át Thingol védett birodalmába, ahol összeolvadtak a király népével.

Es amikor Thingol Menegrothba ért, ott hallotta, hogy a nyugati ork sereg győzött, és Círdant a tenger partjára szorították vissza. Ezért összehívatta minden emberét, akit csak elérhetett, Neldoreth és Region erősségeibe, és Melian latba vetette minden erejét, és az egész birodalmat körülkerítette egy láthatatlan árnyék- és rémítő csodafallal, Melian Övével; s azután senki be nem juthatott az ő akarata vagy Thingol király akarata ellenére, hacsak nem

volt nagyobb hatalma, mint Meliannak, a maiának. Es ezt a belső földet, amelyet korábban Egladornak hívtak, attól kezdve Doriathnak, az őrzött királyságnak, az Ov Országának nevezték. Odabent jól őrzött béke volt, odakint veszély és nagy félelem, mert Morgoth szolgálói szabadon jártak mindenütt, a Falas körülkerített kikötőjét kivéve.

Ám új dolgok voltak készülöben, amelyeket senki sem sejtett Középföldén; sem Morgoth a tárnáiban, sem Melian Menegrothban; mert Amanból nem jött hír - sem hírvívó, sem szellem, sem álom útján - a Fák pusztulása óta. Ugyanebben az időben kelt át Feanor a tengeren a telerek fehér hajóin, ekkor kötött ki a Drengisti-öbölben, ekkor égette el Losgarnál a hajókat.

XI

A NAP ÉS A HOLD MEG VALINOR ELREJTÉSE

Azt beszéljük, hogy Melkor szökése után a valók sokáig ültek mozdulatlanul trónjukon a Végzet Körében, ám nem voltak tétlenek, ahogyan Feanor állította ostobaságában. Mert a valók sok mindent megcselekedhetnek gondolattal, a kéz munkája nélkül, s harag nélkül is tudnak tanácskozni egymással. Így virrasztottak hát Valinor éjszakájában, s gondolatuk túlszárnyalt Eán egészen a Végig, ám sem hatalmuk, sem bölcsességük nem enyhítette fájalmukat, sem a rossz létezésének tudatát. S a Fák halálát sem gyászolták jobban, mint Feanor megrontását, Melkor egyik leggonoszabb művét. Mert Ilúvatar minden gyermeke közül Feanor volt a legnagyobb termetében és szépségében, szellemében és vitézségében, kitartásában és eszességében, ügyességében, erejében és ravaszságában egyaránt, és izzó láng lobogott benne. Azokat a csodás műveket, amelyeket másként létrehozhatott volna Arda dicsőségére, talán csak Manwe gondolhatta volna ki rajta kívül. Es a vanyák, akik a valókkal virrasztottak, azt beszéljük, hogy amikor a hírvívólc elmondták, milyen választ adott Feanor Manwe hírnökének, az lehajtotta a fejét, és sírt. Ám amikor Feanor végső szavait hallotta, hogy a noldák tettei örökké élnek majd a dalban, fölemelte a fejét, mint. aki távoli hangot hall.

- Ugy legyen! Nagy árat fizetnek majd azokért a dalokért, de talán megéri. Ahogyan Eru mondotta

nekünk, eddig soha nem látott szépség fogan majd Eán, s még az is jó lesz, hogy volt rossz.

De Mandos azt mondta:

- A rossz attól rossz marad. Feanor nemsokára hozzám költözik.

Amikor a valók végül megtudták, hogy a noldák valóban elhagyták Amant, és visszatértek Középföldre, fölkeltek s

hozzáfogtak azokhoz a dolgokhoz, amelyeket gondolatban megtanácskoztak, hogy helyrehozzák Melkor kártevését. Akkor Manwe megparancsolta Yavannának és Niennának, hogy idézzék föl minden gyógyító és növesztő erejüket, s ők minden erejükkel hozzáláttak a Fák gyógyításához. De Nienna könnyei nem tudták begyógyítani a halálos sebeket, és Yavanna sokáig dalolt egyedül az árnyékban. Am amikor már jóformán nem volt remény, és Yavanna éneke megszakadt, Telperion egy nagy ezüstvirágot nyitott az egyik csupasz ágán, Laurelin pedig egy aranygyümölcsöt termett.

Ezeket Yavanna magához vette; és akkor a Fák meghaltak, és halott törzsük ma is ott áll Valinorban, emlékeztet az elveszett boldogságra. A virágot meg a gyümölcsöt pedig Yavanna Aulénak adta, és Manwe megszentelte ólctet, és Aule meg a népe tartót készített nekik, hogy megőrizték ragyopásukat, így meséli a *Narsilion*, A Nap meg a Hold éneke. A tartókat a valók Vardának adták, hogy az égbolt lámpásai legyenek, fényesebbek az ősi csillagoknál, közelebb lévén Ardához; s ő hatalmat adott nekik arra, hogy átszeljék Ilmen alsóbb régióit, s meghatározott pályára tette őket a Föld körül, hogy ott haladjanak nyugatról keletre.

Ezeket cselekedték a valók, amikor a félhomályban fölidézték magukban Arda földjeinek sötétségét, s úgy döntöttek, hogy megvilágítják Középföldét, és a fény segítségével gátolják Melkor cselekedeteit. Mert emlékeztek az avárookra, akik ébredésük vizének partján maradtak, és száműzetésükben sem hagyták el teljesen a noldákat; és Manwe azt is tudta, hogy közel az ember érkezésének ideje. Ugy mondják, hogy a valók hadra keltek Melkorral a quendek kedvéért, ám most tartózkodtak ettől a hildák, a Követők, Ilúvatar fiatalabb gyermekei kedvéért. Mert Középfölde olyan súlyos sebeket kapott Utumno ostrománál, hogy a valók most még rosszabbtól tartottak, s a hildákról tudták, hogy halandók lesznek, s a quendeknél csekélyebb erővel állhatnak ellen bajnak és szenvedésnek. Ráadásul Manwe azt sem tudta, hol születik meg az ember: északon, délen vagy keleten. Ezért fényt küldtek, ám a tulajdon otthonukat is megerősítették.

'~ ;:

., -..~.3

fin. E: "~~~ V.

Fénylő Isiinek nevezték a régi kor vanyái a Holdat, a valinori Telperion virágát, s Tűzarany Anarnak a Napot, Laurelin gyümölcsét. De a noldák Rónának, Kéretlennek meg Vásónak, Tűzsívnek is hívták, amely fölébred, és mindent elemészt; mert a Nap az ember ébredésére s a tündék hatalmának csökkenésére is jel volt, ám a Hold őrzi az emléküket.

A leányzó, akit a maiák közül a valók kiválasztottak, hogy a Nap kocsiját hajtsa, Arien volt, a Hold szigetét pedig Tilion kormányozta. A Fák napjaiban Arien az aranylő virágokat gondozta Vána kertjében, azokat öntözgette Laurelin harmatával; ám Tilion, az ezüstíjas vadász volt Orome seregében. Az ezüstöt szerette, s ha tehetné, odahagyta Orome seregét, Lórimba ment, s ott aludt Este tavainál, Telperion ragyogó sugaraiban, s kérve kérte, bízzák rá örökre az utolsó ezüstvirág gondozását. Arien, a leányzó hatalmasabb volt nála, s őt azért választották, mert nem félt Laurelin tüzétől, s nem is esett baja tőle, mivel kezdet tői tűzszellem volt, ám olyan, akit Melkor nem tudott megnyerni a maga szolgálatára. Arien ragyogó szemébe még az eldák sem tudtak belenézni, s amikor elhagyta Valinort, levetette azt az alakot és öltözetet, melyet ott hordott, maga lett a mezítelen láng, amely félelmetes a maga teljes ragyogásában.

Először Isii készült el, s az emelkedett föl a csillagok közé, az volt az új fények közül az idősebb, ahogyan a Fák közül Telperion. A világ akkor egy ideig holdfényben fürdött, és sok olyan dolog megmoccant és fölébredt, amely sokáig Yavanna álmát aludta. Morgoth szolgálait rémület töltötte el, ám a Külső Világ tündéi örömmel pillantottak föl; s amikor a Hold a sötétség fölé kerekedett nyugaton, Fingolfin megfúvatta ezüstrombitáit, s megindult Középfölde felé, s seregének árnya hosszan és feketén tört előre előttük.

Tikon hétszer szelte át az eget, s a kelet legtávolibb pont jón volt, amikor Arien kocsija elkészült. Akkor kelt föl dicsőségesen Anar, s a Nap első hajnala olyan volt, akár a lobogó tűz a Pelóri csúcán: lángra lobbantotta Középfölde felhőit, és fölharsogtak a vízesések. Ekkor Morgoth

igazán megrettent, és leszállt Angband legmélyebb tárnáiba, és visszahívta szolgálait, s nagy füstöt és sötét felhőt bocsátott ki, hogy elrejtse országát a Nappali Csillag elől.

Varda azt akarta, hogy a két jármű örökké járja Ilment, s mindig fönt ragyogjon, ám nem egyszerre; mindkettő menjen Valinorból keletre, azután térjen vissza, ám az egyik akkor induljon el keletről, amikor a másik nyugatról. Így aztán az új időszámítást ugyanúgy a két fény összeolvadásától kezdték, amint az a Fák idejében volt; csak hogy ez most akkor következett be, amikor Arien és Tilion elhaladtak egymás mellett, pontosan a Föld közepe fölött. Ám Tilion szeszélyes volt és változó sebességű, s nem tartotta be a kijelölt útját, és Arien közelébe kíváncozott, mert vonzotta annak ragyogása, bár perzseltek Anar lángjai, s így a Hold szigete elsötétült.

Ezért Tilion szeszélyei miatt, no meg Lórien és Este kérésére, akik azt mondták, hogy az álom és a pihenés száműzetett a Földről, és a csillagok eltűntek, Varda megváltoztatta döntését, s újra engedélyezte az árnyék meg a félhomály létezését. Anar ezért egy ideig Valinorban pihent a Külső Tenger hűvös kebelén, s az este, a Nap lepihenésének és nyugvásának ideje volt a legnagyobb fényesség és öröm ideje Amanban. Ám a Napot hamarosan levonták Ulmo szolgálai, s aztán a Föld alatt sietve és láthatatlanul ismét keletre ment, hogy újra föl szálljon az égboltra, nehogy túlságosan sokáig tartson az éjszaka, és szabadon garázdálkodhasson a gonosz a Hold alatt. De Anar fölforrósította a Külső Tenger vizét, s az színes tűzben izzott, így aztán Valinor fényben állt Arien távozása után is. Am amikor Arien a Föld alatt keletnek tartott, a fény elhalványult, Valinor ismét homályba borult, s a valók ilyenkor gyászolták a legjobban Laurelin pusztulását. Hajnalonta a Védelem Hegyeinek árnyéka súlyosan borult az Aldott Birodalomra.

Varda hasonló utat szabott a Holdnak, hogy a Föld alatt utazva az is keljen föl keleten, ám csak a Nap lenyugvása után. De Tilion akkor is bizonytalanul járt, akárcsak ma, s mindig vonzódott Arimhoz, ahogyan vonzódni is fog; így aztán gyakran látni egyszerre mindkettőjüket a Föld fő

Jött, és néha az is megesik, hogy Tilion túlságosan közel merészkedik, és árnyéka eltakarja Arien ragyogását, s ilyenkor nappal is sötét van.

Ezért a valók attól kezdve a Világ Változásáig Anar jötte és mente alapján számlálták az időt. Mert Tilion ritkán időzött Valinorban, gyakrabban szelte át nagy sebesen a nyugati vidéket Avathar vagy Araman vagy Valinor fölött, hogy ott a Külső Tengerbe vesse magát, ahol egyedül járta a mély barlangokat Arda gyökereinél. Sokszor és sokáig kóborolt arrafelé, s gyakran csak késve tért vissza.

A Hosszú Éjszaka után Valinor fénye mégis nagyobb és szebb volt, mint Középföldéé, hiszen a Nap ott nyugodott, s az égbolt fénye ott közelebb volt a Földhöz. Am sem a Nap, sem a Hold nem képes megidézni a hajdanvolt fényt, amely a Fákól áradt, mielőtt Ungoliant mérge megrontotta ólcet. Az a fény csupán a szilmarilokban él.

Am Morgoth gyűlölte az új fényeket, s egy időre megzavarta a valóknak ez a váratlan csapása. Aztán megtámadta Tiliót, árnyszellemeket küldött ellene, és harc dúlt Ilmenben a csillagok ösvényei alatt, ám Tilion győzedelmeskedett. Arient pedig nagy félelemmel félté Morgoth, de nem mert közelíteni hozzá, hiszen már csekély volt ehhez az ereje, mert ahogyan gonoszsága növekedett, és egyre több gonoszt lövellt ki magából hazugságok és komisz teremtmények formájában, a hatalma ezekben áramlott és

szétoszlott, s ő maga egyre inkább a Földhöz kötődött, egyre kevésbé kívánta elhagyni sötét tárnáit. Árnnyékokkal rejtette el magát és szolgálait Arien elől, akinek a tekintetét nem sokáig állhatták, s a vára körüli vidék füstbe és nagy felhőkbe burkolódzott.

De a Tilion elleni támadás kétséget ébresztett a valók szívében, nem tudhatták, miféle ravaszat és rosszat forral még ellenük Morgoth. Nem kívántak háborút indítani ellene Középföldén, ám emlékeztek Almaren pusztulására, s úgy határoztak, hogy Valinorral ez nem eshet meg. Ezért akkor újra megerősítették országukat, és a Pelóri hegyfalait csupaszra és félelmetes-magasra vonták keleten északon és délen. A külső oldaluk sötét és sima volt,

rajtuk sehol egy szegély, amelyen bárki megvethetné a lábát, s a falak mélységes mély, üvegsima völgyekbe ereszkedtek alá, és fehér jégkoronás csúcsokig emelkedtek. Soha nem pihenő őrőség őrizte ezeket a falakat, amelyeken át nem vezetett hágó, csak a Calaciryánál, ám azt a valók nem zárták le a hűségesek eldák miatt, mert Tirion városában, a hegyek mély ölében Finarfin még mindig uralta a noldák maradványát. Mert minden tündének, még a vanyáknak és uruknak, Ingwénének is szippantania kell néha a kinti légből, amely a tengeren át jön szülőhelyikről, s a valók nem akarták a telereket sem elválasztani testvéreiktől. A Calaciryában pedig erős tornyokat és sok őrszemet állítottak föl, s a torkánál Valmar síkján sereg állomásozott úgy, hogy sem madár, sem állat, sem tünde, sem ember, sem más középföldei lény ott át nem mehetett.

Es abban az időben, amelyet a dal *Nurtale Valinórez~a*, Valinor Elrejtése néven ismer, teremtették az Elvarázsolt Szigeteket, s köröttük a tengert árnyakkal és rémítő csodákkal töltötték meg. Es ezek a szigetek behálózták az Arnyas Tengereket északtól délig, mielőtt Tol Eresseát, a Magányos Szigetet bárki hajója elérhette volna. Alig juthatott át köztük valaki, mert veszélyes zajok között sóhajtoztak örökké a hullámok a ködbe burkolt sötét sziklák között. És a félhomályban nagy fáradtság lett úrrá a tengerészekben, és meggyűlölték a tengert; ám aki mégis kikötött egy ilyen szigeten, az csapdába esett, s ott aludt a Világ Változásáig. Ugy történt hát, ahogyan Mandos megjósolta nekik Aramanban, hogy az Áldott Birodalom bezárult a noldák előtt; és a sok hírnök közül, akik később keltek útra nyugat felé, egy sem ért soha Valinorba - kivéve egyet, a legendák legnagyobb tengerészét.

XII

AZ EMBEREK ÉBREDÉSE

A valók békében ültek hegyeik mögött, s miután fényt adtak Középföldének, sokáig nem is törődtek vele, így Morgoth hatalmának csupán a noldák vitézsége állt ellen. Leginkább Ulmo tartotta emlékezetében a Számúzótteket, aki a Föld összes vizeiből kapott híreket.

Ettől kezdve számolták a Nap Éveit. Sebesebbek és rövidebbek ezek, mint a valinori Fák hosszú évei. Alikor Középfölde levegője nehéz lett a növekedés meg a halandóság leheletétől, s minden dolgok változása és öregedése hihetetlenül fölgyorsult; az élet pezsgett a földben meg a vizekben Arda Második Tavaszának idején, az eldák sokasodtak, s az új Nap alatt Beleriand zöld és szépséges volt.

A Nap első fölkeltekor ébredtek föl Ilúvatar ifjabb Gyermekai Hildórien földjén, Középfölde keleti vidékén; ám a Nap nyugaton kelt föl, s az ember fölnyíló szeme arrafelé tekintett, s ahogyan a Földet járták, vándorló lábuk is arrafelé vitte ólcut. Atánoknak hívták őket az eldák, a Második Népnak, és Hildáknak is, a Követőknek, és sok más nevet is adtak nekik: apanónak, a később születettek és engwák, a betegesek és firimák, a halandók; és nevezték őket bitorlóknak, idegeneknek és kifürkészhetetleneknek, magukat átkozóknak és nehézkezüeknek, éjszakát rettegőknek, a Nap gyermekeinek. Ezekben a regékben kevés szó esik az emberekről, hiszen ezek a legősibb napokról szólnak, a halandók hatalmának növekedése és a tündék hatalmának csökkenése előtti időkről, legföljebb az emberek atyjait említik, az atanatárokat, akik a Nap meg a Hold első éveiben járták a világ északi tájait. Hildórienba nem érkezett vala, hogy vezesse az embereket, hogy Valinorba hívja ólcut, s az emberek inkább félték, mint

szerették a valókat, mert nem értették az Erők céljait, hiszen különböztek tőlük, s harcban álltak a világgal. De azért Ulmo gondolt velük, Manwe tanácsát és parancsát követve, s a folyók és vizek gyakran

vitték el nekik az üzeneteit. Ám az emberek nem értenek az ilyen dolgokhoz, s még kevésbé értettek akkoriban, mielőtt még a tündékkal keveredtek volna. Azért hát szerették a vizeket, s a szívük fölbuzdult, de az üzeneteket nem értették. Mégis azt beszélük, hogy rövidesen sokfelé találkoztak sötét tündékkal, akik a barátságukba fogadták őket; s az ember gyermekkorában kísérője és tanítványa lett ennek az ősi népnek, a tünde faj vándorainak, akik soha nem keltek útra Valinor felé, s akik a valókat csak hírhól ismerték.

Morgoth nemrégiben tért csak vissza Középföldre, s a hatalma még nem ért messzire, de vissza is tartotta a hirtelen jött nagy fény. Nem sok veszély leselkedett a földeken meg a hegyekben, és sok olyan új dolog, amelyeket Yavanna már régen elgondolt, s amelyek magját el is vetette a sötétben, végre bimbózni és virágozni kezdett. Nyugaton, északon és délen az ember gyermekei szaporodtak és vándoroltak, s örömük a hajnal öröme volt, amikor még föl sem száradt a harmat, és minden levél zöld.

Am a hajnal rövid, s a nap nem mindig teljesíti be a hajnal ígétét; s az idő egyre közeledett az északi hatalmak nagy háborújához, amikor a noldák meg a sindák meg az emberek hadra keltek Morgoth Bauglir ellen, és odavesztek. Ehhez vezettek Morgoth régen elvetett és újra meg újra megismételt ravasz hazugságai, az alqualondei mészárlásból eredő átok és Feanor esküje. Csupán egy részét mondjuk itt el az akkori tetteknek, s a legtöbb szó a noldákról meg a szilmarilokról esik, s azokról a halandókról, akiknek a sorsa egybefonódott velük. Akkoriban tündék és emberek testi formája és ereje nagyjából egyforma volt, bár a tündék bölcsőbbek, ügyesebbek és szebbek voltak; s azok, akik jártak Valinorban, és a tulajdon szemükkel látták az Erőlcet, annyiival múlták fölül ezekben a dolgokban a sötét-tündéket, mint azok a halandó embereket. Csupán Doriathban, ahol a valókkal rokon Melian volt az úrnő, voltak a sindák hasonlatosak az Aldott Birodalmat megjárt calaquendekhez.

Halhatatlanok voltak a tündék, és bölcsességük az idővel egyre növekedett, és nem okozhatta a halálukat semmiféle betegség. A testük egy volt a Föld testével, ezért el lehetett pusztítani; s akkoriban még hasonlatos volt az emberek testéhez, hiszen nem olyan régen égett benne a lélek tüze, amely belülről emészti el őket az idők során. S az ember törekenyebb volt, könnyebben végzett vele a fegyver vagy a balszerencse, és nehezebben gyógyult, pusztította a betegség is, és megöregedett és meghalt. Hogy az emberek lelkével mi történt a halál után, a tündék nem tudták. Néhányan úgy tudják, hogy ők is Mandoshoz mennek, ám nem ott vároknak, ahol a tündék, s Ilúvatar alatt Manwén kívül csak Mandos tudja, hogy a Külső Tenger melletti néma csarnokokban eltöltött idő után hová távoznak. A Halál Csarnokából senki sem tért vissza soha, csupán Barahir fia Beren, akinek a keze érintett egy szilmarilt; ám azután ő sem szólt többé soha halandóval. Az emberek halál utáni sorsa talán nincs is a valók kezében, hiszen nem mindenről szólt jövendölés az Ainuk Muzsikájában sem.

A későbbi korokban, amikor Morgoth győzelmének következtében a tündék meg az emberek elhidegültek egymástól - ahogyan Morgoth kívánta -, a még mindig Középföldén élő tündék hatalma megcsappant, és az ember bitorolta a napfényt. Akkor a quendek a nagy birodalmak és szigetek elhagyatott vidékeit járták holdfényben meg csillagfényben, erdőkben és barlangokban húzódtak meg, s olyanná lettek, akár az árnyék vagy az emlék, azokat kivéve, akik elhajóztak nyugatra, s eltűntek Középföldről. Ám az évek hajnalán a tündék meg az emberek szövetségesek voltak, s rokonoknak tartották egymást, s némely emberek eltanulták az eldák bölcsességét, és nagy és vitéz harcosok lettek a noldák kapitányai között. És a tündék dicsőségéből és szépségéből és sorsából teljes rész jutott tünde és halandó utódjának, Earendilnek és Elwingnek, és gyermeküknek, Elrondnak.

XIII

A NOLDÁK VISSZATÉRÉSE

Azt beszélük, hogy a Számúzóttak közül elsőként Feanor meg a fiai jöttek Középföldre, és Lammoth, a Nagy Visszhang pusztáján kötöttek ki, a Drengisti-öböl külső partján. Es mihelyt a noldák a partra léptek, kiáltásuk fölszállt a hegyekbe, és megsokszorozódott úgy, hogy számtalan erőteljes hang harsogása töltötte be észak partjait; a Losgarnál elégetett hajók ropogása pedig akár a torraboló harag hangja szállt a tengeri szelek szárnyán, s még az is elámult, aki nagy távolból hallotta.

Annak a tűznek a lángjait pedig nemcsak Fingolfin látta, akit Feanor a sorsára hagyott Aramanban,

hanem orkok és Morgoth őrszemei is látták. Arról sehol nem esik szó, mit szólt Morgoth ahhoz, hogy legnagyobb ellensége, Feanor sereggel szállt partra nyugaton. Am meglehet, hogy nem rémült meg, hiszen még nem tapasztalta meg a nolda kardok erejét, s hamarosan úgy tetszett, hogy vissza akarja kergetni őket a tengerbe.

A holdkelte előtti hideg csillagfényben gyalogolt végig Feanor serege a hosszú Drengisti-öblön, amely behatolt Ered Lómin Visszhangozó Hegyei közé, s így jutottak a partról Hithlum nagy földjére, s végül a hosszú Mithrimtó partjára értek, s annak az északi oldalán ütöttek tábor a vidéken, amely ugyanazt a nevet viselte. Ám Morgoth serege, amelyet fölriasztott a lammothi láрма meg a losgari tűz lángja, átkelt az Ered Wethrin, az Árnyék-hegység hágóin, és megtámadta Feanort, még mielőtt tábora teljesen elkészült volna; ott, Mithrim szürke mezején vívták meg tehát a Beleriandi Háborúk második csatáját. Dagornuin-Giliathnak nevezik ezt, a Csillagok Alatt Vívott Csatának, mert akkor a Hold még nem kelt föl; és sok ének szól róla. Hiába voltak a noldák kevesebben, hiába érte őket váratlanul a támadás, gyorsan győzedelmeskedtek, hiszen a szemükben még nem halványult el Aman fénye, erősek voltak és fürgék s haragjukban veszedelmesek,

kardjuk pedig hosszú volt és rettenetes. Az orkok menekültek előlük, mert nagy vérontás közepette üzték el őket Mithrim alól, át az Árnyékhegységen Ard-galen nagy síkjára, amely Dorthoniontól északra terült el. Ott a segít ségükre siettek Morgoth azon seregei, amelyek korábban délre vonultak Sirion völgyébe, és Círdant ostromolták a Falas kikötőjében, s azokat is utolérte a pusztulás. Mert Feanor fia Celegorm már tudott a jövetelekről, s a tünde sereg egy részével rajtuk ütött Eithel Sirion közelében, s visszakergette őket a Serech-mocsárba. Valóban rossz hírek érkeztek végül Angbandba, és Morgoth dühöngött. Tíz napig tartott a csata, s az összes seregéből, amelyeket Beleriand megszállására készített föl, mindössze annyian tértek vissza, mint egy marék falevél.

Mégis nagy öröme volt oka, de ezt akkor még nem tudta. Mert Feanort hajtotta az Ellenség iránti gyűlölet, és nem állt meg, hanem üldözőbe vette az orkok maradékát, azt remélve, hogy így eljut magához Morgothhoz, és kardját rázva kacagott, mert a szíve örvendett, hogy lám, szembe mert szállni a valók haragjával, az út veszedelmeivel, és közel bosszújának órája. Mit sem tudott Angbandról, sem a nagy védelmi erőről, amelyet Morgoth sietősen fölállított; ám ha tudott volna is, az sem téríti el céljától, hiszen eszeveszett volt, és saját dühének tüze emésztette. Így történhetett, hogy jóval seregének előőrsei elé került; ezt látva Morgoth szolgálói szembefordultak vele, és a megsegítésükre balrogok érkeztek Angbandból. Dor Daedeloth közelében, Morgoth földjén fogták körül Feanort és néhány barátját. Sokáig küzdött rettenthetetlenül, bár tűz ölelte, és számtalan sebből vérzett; végül mégis földre sújtotta Gothmog, a balrogok ura, akivel később Ecthelion végzett Gondolinban. Feanor ott is veszett volna, ha a fiai nem jönnek nagy erővel a segítségére; így hát a balrogok odahagyták, és visszaindultak Angbandba.

Akkor a fiúk fölemelték apjukat, és elindultak Mithrim felé. Am amikor Eithel Sirionhoz közeledtek, és már fölfelé indultak a hegyekbe, Feanor megálljt parancsolt, mert érezte, hogy a sebei halálosak, és elérkezett az órája. Es utolsó pillantásával lenézett az Ered Wethron lankáiról,

és látta Thangorodrim csúcsait, Középfölde leghatalmasabb tornyát, s a halál előtti jövőbelátással érezte, hogy a noldák sohasem fogják bevenni azt; ám háromszor is megátkozta Morgoth nevét, és megparancsolta fiainak, hogy tartsák be esküjüket, és álljanak bosszút apjukért. És akkor meghalt, ám emlékét nem őrzi sírhant, mert szelleme olyan tüzes volt, hogy amikor elhagyta a testét, az hamuvá omlott, és elszállt, mint a füst; testi alakjában soha többé nem jelent meg Ardán, és szelleme soha nem hagyta el Mandos csarnokát. Így ért véget a legnagyobb nolda, akinek a tettei a legnagyobb megbecsülést és a legtöbb bajt hozták népének.

Mithrimben pedig éltek szürke-tündék, olyan belerianói népek, akik északra vándoroltak a hegyeken át, s a noldák örömmel üdvözölték régen elveszített rokonaikat; de eleinte nehezen értették meg egymást, mert a hosszú távollét alatt a valinori calaquendek és a belerianói moriquendek nyelve eltávolodott egymástól. Mithrim tündéitől hallottak a noldák Elu Thingol doriathi király hatalmáról meg a birodalmát övező varázsövről, s e nagy tettek híre eljutott délre is, Menegrothba meg Brithombar és Eglarest

kikötővárosokba. Akkor az összes belerianói tündék csodálattal és reménységgel üdvözölték hatalmas rokonaik érkezését, akik oly váratlanul jöttek nyugatról a szükség órájában, s eleinte valóban a valók követeinek vélték a noldákat.

Am Feanor halálának az órájában követség érkezett a fiaihoz Morgottitól, aki elismerte a vereséget, s egyezséget ajánlott, ráadásul egy szilmarilt is. Szálas Maedhros, a legidősebb fiú rábeszélte fivéreit, hogy tegyenek úgy, mintha hajlandóak lennének az egyezségre, s találkozzanak a követekkel a megadott helyen, ám a noldák éppoly kevéssé hittek Morgothnak, mint ő. Ezért mindkét fél a megbeszéltnél nagyobb csapatot küldött, ám Morgothé volt a nagyobb, s benne balrogok is voltak. Rajtaütöttek Maedhrosra, és lemészárolták egész seregét, ám Morgoth parancsára őt magát élve hurcolták Angbandba.

Akkor Maedhros fivérei visszavonultak, és erős tábornok vertek Hithiumban; de Morgoth túsul tartotta Maedh

rost, s megüzente, hogy nem engedi szabadon, hacsak a noldák föl nem hagynak háborújukkal, és vissza nem mennek nyugatra vagy Belerianótól messzire, délre. Feanor fiai pedig tudták, hogy Morgoth rászedi őket, s bármit tesznek, úgysem engedi szabadon Maedhrost, meg aztán kötötte ólcet az eskü is, ezért semmi módon föl nem hagyhatták a háborúval az Ellenség ellen. Ezért Morgoth Thangorodrim egyik szakadéka fölé akasztotta Maedhrost úgy, hogy a jobb kezének csuklójára acélbilincset erősített, s azon kellett függenie.

Hithiumba pedig hír érkezett Fingolfin és a sereg jöveteléről, akik átkeltek a Zajló Jégen; s az egész világot ámulattal töltötte el a Hold. Am amikor Fingolfin bevonult Mithrimbe, a Nap is fölkelte lángolva nyugaton, és Fingolfin kibontotta kék-ezüst lobogóit, megfúvatta kürtjeit, s menetelő lába alatt virágok nyíltak, amikor a csillagok kora véget ért. A nagy fényesség elöl Morgoth szolgái Angbandba menekültek, így Fingolfin ellenállás nélkül vonulhatott át Dor Daedelothon, míg ellenségei a föld alatt bujkáltak. Akkor a tündék megdöngették Angband kapuját, s kürtjeik szavától megremegtek Thangorodrim tornyai, s Maedhros hallotta őket kínja közepette, és kiáltott, ám hangja elveszett a kövek visszhangjai közt.

Fingolfin józanabb volt Feanornál, s tartott is Morgoth csselfogásaitól, ezért Dor Daedelothtól visszafordult Mithrim felé, hiszen tudta, hogy ott találja Feanor fiait, és szükségét érezte annak is, hogy az Árnyékhegység pajzsként védelmezze népét, amíg megerősödnek, hiszen látta Angband erejét, s tudta, hogy annak falai a kürtök hangjától nem fognak leomlani. Ezért Hithiumba érve először a Mithrim-tó északi partján vert tábornok. Fingolfin követőinek a szívében nemigen volt szeretet Feanor háza iránt, mert sokat szenvedtek, akik átkeltek a Jégen, s Fingolfin a fiúkat apjuk bűntársainak tartotta. Már-már úgy látszott, összecsap a két sereg; ám bármilyen súlyos veszteségeket szenvedtek is az úton, Fingolfinnak meg Finarfin fia Finrodnak a serege lényegesen nagyobb volt a Feanor-fiak seregénél, ezért azok meghátráltak, a déli partra húzódnak

tak vissza, s a két had között ott volt a tó. Feanor hívei közül már sokan bánták a losgari hajóégetést, és csodálták sorsukra hagyott barátaik vitézségét, ahogyan leküzdötték észak Jegét, s szívesen üdvözölték volna öltet, ám szíveinkben mégsem tették ezt.

Ezért az ólcet sújtó átok miatt a noldák nem értek el semmit, amíg Morgoth habozott, s az új fényt az orkok még vadul rettegtek. Am Morgoth látta ellenségei megosztott ságát, és nevetett. Angband mély tárnáiban nagy füstöt és párákat szittatott, amely kiáramlott a Vashegység csúcsán, s jól lát szott Mithrimben is, amint elkendőzi a világ legelső reggeleit. Szél támadt keleten, s a füstöt meg a párákat Hithlum fölé sodorta, az új Nap elbújt, a mérges és nyomasztó kigőzölgések pedig alászálltak Mithrim síkjaira, völgyeire, vizeire.

Akkor a vitéz Fingon, Fingolfin fia elhatározta, hogy véget vet a noldák megosztottságának, mielőtt még az Ellenség fölkecsül a háborúra; mert északon rengett a föld Morgoth föld alatti kovácsműhelyeinek pörölycsapásaitól. Réges-régen, Valinor dicsőségének idején, Melkor szabadulása s az általa elvetett hazugságok kivirágzása előtt Fingon legjobb barátja Maedhros volt; s bár nem tudhatta, hogy Maedhros gondolt rá akkor is, amikor a hajókat elégették, a régi barátság elevenen élt a szívében. Ezért olyasmit

merészelt, amit joggal tartanak számon a nolda hercegek legvitézesebb cselekedetei között: egyedül, minden segítség nélkül Maedhros keresésére indult, s éppen a Morgoth teremtette sötétség segítségével észrevétlenül ellenségei erődjéhez osont. Magasra mászott a Thangorodrim oldalán, s elkeseredve nézte a kietlen vidéket; ám semmiféle hágón vagy hasadékon át nem tudott Morgoth erősségébe bejutni. Akkor - mit sem törődve az orkokkal, akik még mindig a sötét, föld alatti tárnákban bujkáltak elővette hárfáját, s dalolni kezdett egy' valinori éneket, amelyet a noldák még akkor költöttek, mielőtt kitört volna a háborúság Finwe fiai közt, s hangja visszhangzott a gyászos csarnokokban, amelyekben addig csak a félelem s a fájdalom kiáltásai voltak ismertek.

Így találta meg Fingon, akit keresett. Mert hirtelen messziről és erőtlenül - fölhangzott a feje fölött a dal, s

egy hang szólította őt. Maedhros énekelt kínjai közt. És Fingon fölmászott a szakadékig, amelynek pereméről rokona aláfüggött, de tovább nem jutott, és sírt, amikor látta Morgoth kegyetlenségét. Es Maedhros, aki látta, hogy nincs reménye a kínoktól való szabadulásra, kérte Fingom, hogy löje le őt íjával; és Fingon nyilvánzótt vett elő, s megfeszítette, íját. S mert nem volt remény, így kiáltott Manwéhoz: "O, király, akinek minden madár kedves, irányítsd ezt a tollas vesszőt, s légy könyörületes a noldákhoz szükségükben!"

Imájára gyors válasz érkezett. Mert Manwe, akinek minden madár kedves, s akinek mind híreket visz a Taniquetilre Középföldről, megteremtette s északra küldte lakni a sasok fajtát, hogy szemmel tartsák Morgothot; mert Manwe szívében még élt a könyörület a száműzött tündék iránt. És a sasok sok mindenről hírt vittek akkoriban Manwe szomorú fülének. Így aztán, amikor Fingon megfeszítette az íját, alászállt a magasból Thorondor, a sasok királya, minden idők leghatalmasabb madara, akinek széttárt szárnyai harmincötnyi távolságot hidaltak át, megállította Fingon kezét, s a vitézt fölvitte a sziklához, ahol Maedhros függött. Am Fingon nem tudta elvágni a pokoli bilincset Maedhros csuklóján, s a kőből sem tudta kirántani. Fájdalmában Maedhros hát újra kérte, hogy végezzen vele; ám Fingon inkább levágta Maedhros kezét a csukló fölött, s Thorondor elvitte őket Mithrimbe.

Ott Maedhros idővel meggyógyult, mert az élet tüze még forró volt benne, s ereje még az ősi világból való volt, mint mindazoké, akik Valinorban nevelkedtek. A teste kiheverte a szenvedést, és egészséges lett, de a fájdalom emléke örökké megmaradt a szívében; s megtanulta a kardját bal kézzel jobban forgatni, mint ahogyan jobb kézzel tette. Es Fingonnak nagy dicsőséget szerzett ez a tette, s az összes noldák dicsérték érte; és Fingolfin meg Feanor háza között elült a gyűlölködés. Mert Maedhros bocsánatot kért az Aramanban elkövetett árulásért, s lemondott arról is, hogy ő legyen az összes noldák királya.

- Ha nem lenne köztünk sérelemről szó, uram - mondotta Fingolfinnak -, akkor is téged illelt meg a király

ság, hiszen te vagy Finwe házának legidősebb s nem is a legcsekélyebb bölcsességű örököse.

Am nem minden fivére értett egyet vele a szíve legmélyén.

Ezért - ahogyan Mandos megjósolta - neveztek Feanor házát a Kisemmizetteknek, mert a nagykirályság, mind Elendében, mind Beleriandban átszállt tőlük, az idősebbektől, Fingolfin házára, no meg a szilmarilok elvesztése miatt is. Az újraegyesült noldák pedig őrseget állítottak Dor Dadeloth határaitra, szemmel tartották Angbandot nyugat, dél és kelet felől, és küldötteket küldtek mindenfelé Beleriand országaiba, hogy fölvegyék a kapcsolatot az ott élő népekkel.

Thingol király pedig nem nagy örömmel látta ennyi hatalmas és birodalomra éhes herceg érkezését nyugatról, és nem nyitotta meg királyságát, nem távolította el a bűvös övet körüle, mert Meliantól nyert tudásával tudta, hogy Morgoth nem marad féken örökké. A noldák hercegei közül csupán a Finarfin házából származók léphettek Doriath földjére, hiszen ólc közeli rokonai voltak magának Thingol királynak, mivel anyjuk Alqualondei Earwen, Olwe leánya volt.

Finarfin fia Angrod volt a Számúzóttak közül az első, aki Menegrothba érkezett mint fivérének, Finrodnak a követe, és hosszasan beszélt a királlyal, elmesélte neki a noldák tetteit északon, seregeik nagyságát és megoszlását; ám mivel derék és bölcs volt, no meg azt hitte, már minden bánat bocsánatot nyert, egy szót sem szólt a testvérmészárlásról, sem a noldák száműzetésének természetéről, sem Feanor esküjéről. Thingol király meghallgatta Angrod szavait, majd ezt mondta neki:

- Mondd el a nevemben azoknak, akik hozzám küldtek. Hithiumban szabadon lakozhatnak a noldák és Dorthonion hegyvidékein és az üres és zabolázatlan vidékeken Doriathtól keletre; ám másutt szép számmal élnek az én népemből valók, s nem engedem, hogy őket korlátozzák szabadságukban, még kevésbé, hogy megfosszák őket ott honuktól. Ügyeljenek hát nyugat hercegei arra, hogyan viselkednek; mert én vagyok Beleriand ura, s aki ott akar

élni, annak én parancsolok. Doriathba senki sem jöhet lakni, csak akit én hívok vendégemül, vagy aki nagy szükségben kéri a segítségemet.

A noldák urai pedig Mithrimben tartottak tanácsot, oda érkezett Doriathból Angrod Thingol király üzenetével. A noldák hívósnek találták a fogadtatást, s Feanor fiait földühítették a szavak, ám Maedhros nevetett.

- Az a király, aki meg tudja védelmezni azt, ami az övé, másként nem király. Thingol csupán olyan vidékeket ad nekünk, ahol ő nem úr. Valójában csak Doriath lenne ma az övé, ha nem jöttek volna a noldák. Ezért hát uralkodjon Doriathban, s örüljön, hogy Finwe fiai a szomszédai, nem pedig az orkok, akiket itt találtunk. Másutt úgy lesz, ahogyan mi jónak látjuk.

Am Caranthir, aki nem szívelte Finarfin fiait, s amúgy is a legkeményebb és leggyorsabb haragú volt a fivérek közül, hangosan így kiáltott:

- Nem addig van az! Mit futkosnak Finarfin fiai ehhez a sötét-tündéhez a barlangjába? Ki hatalmazta föl őket arra, hogy a mi nevünkben szóljanak? S bár eljöttek Beleriandba, ne feledjék olyan gyorsan, hogy az apjuk ugyan a noldák egyik ura, ám az anyjuk más törzsből való.

Angrod akkor megmérgesedett, és odahagyta a tanácsot. Maedhros azután rendreutasította Caranthirt, ám a noldák zöme - mindkét seregben - zavartan hallgatta szavaikat, félté Feanor fiainak mérgezett szellemét, amely úgy tetszett - mindig meggondolatlan szavak vagy erőszak formájában robbant felszínre. De Maedhros féken tartotta fivéreit, és elhagyták a tanácsot, s hamarosan Mithrimet is, és keletre vonultak, Aroson túlra, a Hunring dombja körüli vad vidékre. Ezt a vidéket azután Maedhros Hátárvidékének nevezték, mert csekélyke védelem övezte hegy vagy folyó formájában Angband rohamai ellen. Ott örködött tehát Maedhros a fivéreivel meg azokkal, akik velük tartottak, s csupán szükség esetén érintkeztek nyugatra élő rokonaikkal. Azt beszélik, Maedhros eszelte ki ezt így, hogy csökkentse az összetűzések lehetőségét, s hogy alkalomadtán az első támadás őt érje; s a maga részéről továbbra is fönntartotta a barátságot Fingolfin és

Finarfin házával, s időről időre tanácskozott is velük. Ugyanakkor őt is kötötte az eskü, bár az eskü ekkor egy ideje aludt.

Caranthir emberei laktak a legkeletebbre, a Gelion felső folyásán túl, a Helevorn-tónál, a Rerir-hegy alatt és délre; és megmászták Ered Luin csúcsait, és ámulva néztek kelet re, mert oly tágasnak és vadnak látták Középfölde vidékeit. Így bukkantak rá Caranthir emberei a törpökre is, akik Morgoth támadása és a noldák jötte után nem jártak többé Beleriandba. S bár mindkét nép sokra tartotta az ügyességet és szívesen tanult, nem volt köztük nagy szeretet, mert a törpök titkolódzó és sértődékenyek, Caranthir viszont fennhéjázó volt, s nemigen titkolta, mennyire megveti a naugrik csúfságát, az emberei meg urukat utánnozták. Minthogy azonban mindkét nép félté és gyűlölte Morgothot, szövetséget kötöttek, s ennek mindkét fél hasznát látta; mert a naugrik sok titkos dolgot megtanultak akkoriban úgy, hogy Nogrod és Belegost kovácsai és kőművesei nagy hírnévre tettek szert a maguk fajtáján belül, amikor pedig a törpök újra jární kezdték Beleriandot, a törp bányákból érkező szállítmányok először Caranthir kezén haladtak át,

aki így nagy vagyont szerzett.

Amikor immár húsz esztendő telt el a Nap korszakából, Fingolfin, a noldák királya nagy ünnepséget rendezett; tavasszal történt, Ivrin tavainál, ahonnan a sebes Narog folyó ered, mert arrafelé zöld és szép a táj az Árnyékhegység lábainál, amely elzárja az utat észak felé. Ennek az ünnepnek az öröme sokszor emlékeztek vissza később, a bánat napjaiban; s a neve Mereth Aderthad, az Ujraegyesülés Unnepe volt. Sokan voltak ott Fingolfin és Finrod vezérei és emberei közül; Feanor fiai közül ott volt Maedhros és Maglor a Keleti Menetelés harcosaival, és eljött sok szürke-tünde is, Beleriand erdősegeinek vándorai meg a Kikötő népe az urukkal, Círdannal. Még zöldtündék is érkeztek Ossiriandból, a Hét Folyó Országából, amely a távoli Kék Hegyek falai alatt húzódik meg; ám Doriathból csupán két küldött érkezett, Mablung és Daeron, a király üdvözlétével.

A Mereth Aderthad alkalmából sok okos tanácskozásra sor került, sok esküt tettek szövetségre és barátságra; s azt beszéltek, hogy ezen az ünnepségen leginkább a szürketündék nyelvén szóltak még a noldák is, mert ők könnyen megtanulták a beleriandi beszédet, míg a sindák nem tudtak megbirkózni a valinori nyelvel. A noldák szíve reménnyel szárnyalt, és sokan úgy vélték, Feanornak volt igaza, aki buzdította őket, hogy Középföldén keressenek szabadságot és szép birodalmakat maguknak; s valóban, hosszú és békés évek következtek, amíg kardjuk meg tudta védeni Beleriandot Morgoth pusztításától, s annak minden hatalmát kapuk zárták el előlük. Akkoriban csupa öröm volt az élet az új Nap és Hold alatt, örvendett a föld is; de északon ott bujkált az Arnyék.

Es amikor eltelt újabb harminc év, Fingolfin fia Turfion odahagyta Nevrastot, ahol élt, s fölkereste barátját, Finrodot, Tol Sirion szigetén, és délnek indultak a folyó mentén, mert ráuntak kissé az északi hegyekre; és útközben szállt le rájuk az éjszaka a Félhomályos Tóvidéken túl, Sirion vizeinél, és a folyóparton aludtak a csillagok alatt. S a folyón fölúszó Ulmo mély alvást és súlyos álmokat bocsátott rájuk; s az álmok nyugtalansága ébren is velük maradt, ám nem mondtak semmit egymásnak, mert emlékeik nem voltak világosak, s mindketten azt hitték, hogy Ulmo egyedül csak nekik küldött álmokat. Am attól kezdve nyugtalanság lett úrrá rajtuk és kétség a jövőt illetően, és gyakran jártak magányosan ember nem járta ösvényeken rejtett és erős helyeket keresve közel s távol; mert mindketten úgy érezték, parancsot kaptak, hogy készüljenek föl az eljövendő gonoszra, és keressenek menedéket, mielőtt Morgoth kitör Angbandból, és legyőzi az északi seregeket.

Egyszer pedig Finrod és húga, Galadriel vendégségben voltak rokonuknál, Thingolnál Doriathban. Finrod elámult Menegroth erején és fenségén, kincseskamráján, fegyvertárán és sokoszlopos kőcsarnokain, és a fejébe vette, hogy ő is tágas csarnokokat építtet, amelyek örökkön őrzött kapuk mögött bújnak majd meg valami titkos helyen a hegyek mélyén. Ezért elmondta a titkát Thingol

nak, beszélt az álmairól, Thingol pedig mesélt a Narog folyó mély torkolatáról meg a meredek nyugati partján lévő Magas Faroath alatt húzódó barlangokról, s amikor Finrod útra kelt, vezetőlcet is adott mellé, hogy elvezessék arra a kevesek által ismert helyre. Így jutott Finrod Narog Barlangjaiba, ahol mélyen fekvő csarnokokat és fegyvertárat kezdett építtetni Menegroth mintájára, s ezt az erődöt Nargothrondnak nevezték. Finrodot munkájában a Kék Hegyek törpjei segítették, akiket busásan megfizették, mivel Finrod több kincset hozott el Tirionból, mint a noldák bármely más hercege. Akkor készítették neki a Nauglamírt, a Törpök Nyakláncát, a Hajdankor egyik legbecsesebb alkotását. Arany nyakpánt volt ez, Valinor számtalan ékkövével ékes, ám viselőjén olyan könnyű volt, akárha vékony lenből lett volna, s bármely nyakat kecsesen és utánozhatatlan bájjal díszített.

Nargothrondban lakozott hát Finrod számos emberével, s a törpök a maguk nyelvén Felagundnak, Barlangvájónak nevezték, s ezt a nevet viselte haláláig. Ám Finrod Felagund nem az egyedüli volt, aki a Narog folyó melletti barlangokban üttött tanyát.

Galadriel, a húga nem ment vele Nargothrondba, mert Doriathban élt Celeborn, Thingol rokona, s kettejük között nagy volt a szerelem. Ezért Galadriel a Rejtett Birodalomban maradt, Melian mellett, akitől igen sok bölcsességet tanult Középföldével kapcsolatban.

Turfion pedig a dombra épült városra, Tirionra emlékezett tornyával és fájával, s nem találta meg, amit keresett, hanem visszatért Nevrastba, és békében élt Vinyamarban, a tenger partján. S a következő évben maga Ulmo jelent meg előtte, s megparancsolta, hogy menjen egyedül Sirion völgyébe; és Turfion ment, és Ulmo segítségével rábukkant Tumladen rejtett völgyére a Határhegyekben, amely nek a közepén kődomb állott. De erről még nem szólt senkinek, hanem újra visszatért Nevrastba, és titokban tervezni kezdett egy várost a Túnán épült Tirion mintájára, hiszen a száműzetésben is egyre oda vágyakozott.

Morgoth pedig, aki hitt kémei jelentésének, hogy a nolda urak a háborúval mit sem törődve kószálnak, próbára tette ellenfelei erejét és éberségét. Ismét váratlanul szedte össze az erejét, és hirtelen rengeni kezdett a Föld északon, tűz csapott föl a talaj repedéseiből, és a Vashegyek lángot hánytak, és orkok áradtak szét Ard-galen síkján. Onnan nyomultak előre nyugaton a Sirion hágóján, keleten Magtor földjén át, a Maedhros dombjai és a Kék Hegyek nyúlványai közötti hasadékon át. Am Fingolfin és Maedhros nem aludtak, s míg mások a szétszórt ork bandákat üldözték, amelyek pusztítva kóboroltak Beleriandban, ők kétfelől lecsaptak a Dorthoniont ostromló főseregre, és legyőzték Morgoth szolgáit, végigkergették őket Ard-galen síkján, hogy aztán egytől egyig elpusztítsák mindet Angband kapui előtt. Ez volt a Beleriandi Háborúk harmadik nagy csatája, a Daltor Aglareb, a Dicsőséges Csata.

Győzelem volt ez, ám figyelmeztetés is, s a hercegek komolyan vették és szorosabbra vonták az ostromzárát, megerősítették az őrséget Angband körül, s ez a körülkerítés a Nap korszakából mintegy négyszáz éven át tartott. A Daltor Aglareb után hosszú időn át Morgoth egyetlen szolgája sem merészkedett a kapun kívülre, mert félték a nolda uraktól, s Fingolfin azzal dicsekedett, hogy hacsak nem történik belső árulás, Morgoth soha nem törheti át az eldák ostromzárát, s nem üthet rajtuk váratlanul. A noldák mégsem tudták bevenni Angbandot, sem visszaszerezni a szilmarilokat; s a háború sem szünetelt soha teljesen, mert Morgoth mindig kitalált valami új komizságot, s újra meg újra próbára tette ellenfeleit. S Morgoth erősségét teljesen körülkeríteni sem tudták soha, mert két oldalról a Vashegyek védték, amelyeknek magas, kanyarodó falain álltak Thangorodrim tornyai, s amelyeken a noldák nem tudtak átkelni a hótól meg a jégtől. Így északon meg a háta mögött Morgothnak nem voltak ellenségei, s ezeken az utakon kémei is kijutottak, és titkos ösvényeken Beleriandba mentek. S mivel mindenkifölött arra vágyott, hogy félelmet és uszályt szítson az eldák között, Morgoth megparancsolta orkjainak, hogy akit csak tudnak, hozzák élve Angbandba; s némelyeket annyira

megfélemlített tekintetével, hogy már láncokra sem volt szükség: azok mindenütt csak őt rettegték, s bárhol jártak, az ő parancsait teljesítették. Így aztán Morgoth sok mindent megtudott a Feanor lázadása óta történekről, és örvendett, mert sok mindenben látta az ellenségei között ti vizsály magjait.

Majdnem száz esztendővel a Dagor Aglareb után Morgoth megpróbált rajtaütni Fingolfinon (mert tudta, hogy Maedhros nagyon éber); sereget küldött a fehér északra, amely aztán nyugatra, majd megint délre fordult, s a Drengisti-öböl partjára ért azon az útvonalon, amelyet Fingolfin járt be, amiután átkelt a zajló jégen. Így, nyugatról akartak bejutni Hithlumba, ám idejében kikémlték mozgásukat, s Fingon lecsapott rájuk a hegyekből az öböl torkolatánál, s az orkok zömét a tengerbe kergette. Ezt nem tartják számon a nagy csaták között, mert az orkok nem voltak sokan, s a hithlumbeli népből sem mindenki küzdött ott. Am ezután béke volt sok éven át, Angband nyíltan nem támadott, mert Morgoth megértette, hogy magukban az orkok nem méltó ellenfelei a noldáknak, s ezért újabb ötleteken törte a fejét.

Ismét egy évszázad telt el, amikor aztán Glaurung, az első urulóki, vagyis északi tűz-sárkány egy éjszaka kilépett Angband kapuján. Fiatal volt még és fejletlen, mert hosszú és lassú a sárkányok élete, ám a tündék rémülten menekültek előle Ered Wethrinbe és Dorthonionba; Glaurung pedig bemocskolta Ard-galen síkját. Akkor Fingon, Hithlum hercege lovagolt ellene íjásaival, és gyors lovasaival bekerítette; Glaurung pedig nem állhatta nyilaikat, mert még nem fejlődött ki a teljes páncélzata, és visszamenekült Angbandba, és sok éven át nem is jött elő. Fingom ünnepelték, és a noldák örvendeztek, mert még kevesen látták csak át ennek az újdonságnak a jelentőségét. Am Morgothnak nem volt kedvére, hogy Glaurung idő előtt leleplezte magát, s a sárkány veresége után a Hosszú Béke mintegy kétszáz esztendeje következett. Ez alatt az idő alatt csupán kisebb csetepaték voltak a mocsarakban, s egész Beleriand fejlődött és gazdagodott. Seregeik védőfala mögött a noldák városokat és tornyokat

építettek északon, és sok szép dolgot teremtettek azokban a napokban, és verseket, históriákat, tudós könyveket írtak. Az ország számos vidékén a noldák összeolvadtak a sindákkal, egy néppé váltak, egy nyelvet beszéltek, bár maradt köztük némi különbség: a noldák testi és szellemi ereje mindig nagyobb volt, kiválóbb harcosok és bölcsök voltak, kőből rakták házaikat, s a domboldalakat meg a nyílt vidéket kedvelték. Ám a sindáknak volt szebb a hangja, és járatosabbak voltak a muzsikában - kivéve Feanor fia Maglort -, s változatlanul az erdőt meg a folyópartot kedvelték; s a szürke-tündék közül sokan még most is állandó otthon nélkül kóboroltak szerte az országban, s mentükben énekeltek.

XIV

BELERIAND BIRODALMAI

Ime, ilyenek voltak a vidékek Középfölde nyugati régiójának északi részén hajdanán, amikor a noldák odaérkeztek; és itt esik szó majd arról is, hogyan uralták az elda törzsfőlc birodalmukat, és hogyan szervezték meg az ostromzárát Morgoth ellen a Dagor Aglareb, a Beleriandi Háborúk harmadik csatája után.

Réges-régen a világ északi részén emelte Melkor az Ered Engrint, a Vashegyeket fellegré, Utumno kerítéséül, s ezek az örök hideg határán emelkedtek, átívelve keletről nyugatra. Az Ered Engrin falai mögött nyugaton, ahol a hegyek észak felé kanyarodnak vissza, Melkor még egy erősséget épített, s azt beszélik, ott ütött tanyát Angband, a Vaspoklok végeláthatatlan tárnáiban, mert az Erők Háborújában a valók, akik azon igyekeztek, hogy Utumno nagy erődjében döntsék meg Melkor hatalmát, nem kutatták át teljesen Angbandot, s el sem pusztították. Az Ered Engrin alatt tehát Melkor nagy alagutat vájt, amely a hegyektől délre bukkant a felszínre, s oda erős kaput állított. Am a kapu fölé és mögé, egészen a hegyekig, Thangorodrim fenyegető tornyait halmozta, amelyeket föld alatti kemencéinek hamujából és salakjából meg az alagútásás törmelékéből épített. Feketék voltak ezek, kietlenek és igen-igen magasak, és sötét, mérges füst áradt ki a csúcsukon az északi égboltra. Angband kapui előtt a mocsok és a pusztulás sok mérföldre délre húzódott Ard-galen széles síkján; ám a Nap fölkelte után dús fű nőtt ott is, s amíg Angbandot ostromzár fogta körül, és kapui zárva voltak, még a pokol kapuja előtti szakadékokban és vad sziklákon is nőtt itt-ott némi zöld.

Thangorodrimtól nyugatra volt Hisilóme, a Ködvidék, ahogyan a noldák nevezték a maguk nyelvén a felhőit

miatt, amelyeket Morgoth küldött oda, amikor a noldák először táborot ütöttek ott; s ezt a földet hívták Hithiumnak a sindák, akik azon a vidéken éltek. Angband ostromának idején szép vidék volt ez, bár hűvös volt arra a levegő, s a tél hideg. Nyugaton az Ered Lómin, a Visszhanghegység határolta, amely a tenger közelében húzódott, keletre és délre pedig az Ered Wethrin, az Árnyékhegység nagy kanyarja, amely Ard-galen fölött Sirion völgyére nézett.

Fingolfin és fia, Fingon uralta Hithlumot, s Fingolfin népének java Mithrimben élt a nagy tó partján; Fingoné volt Dor-lómin, Mithrim hegyeitől nyugatra. Am legfontosabb erősségük Eithel Síriónban volt, az Ered Wethrin keleti oldalán, onnan tartották szemmel Ard-galent, s lovasságuk a síkon egészen Thangorodrim árnyékáig merészkedett, mert lovaik igen megsaporodtak, s Ard-galen füve dús és zöld volt akkoriban. Azoknak a lovaknak számos őse még Valinorból származott, s Maedhros adta ólmet Fingolfinnak jóvátételül, mert hajón szállították őket Losgarba.

Dor-lómintól nyugatra, a Visszhanghegységen túl, amely a Drengisti-öböltől délre behúzódott a szárazföldre, állt Nevrast, melynek neve sindául Innenső Partot jelent. Kezdetben így nevezték az öböl teljes déli partvidékét, később csupán a Drengist és a Taras-hegy közti területet. Sok éven át ott volt Fingolfin fiának, a bölcs Turfionnak a birodalma, amelynek egyik határa a tenger volt, a másik az Ered Lómin meg a hegyek, amelyek nyugat felé folytatták az Ered Wethrin falait Inrintól a Taras-hegyig, amely egy félszigeten állt. Sokak szerint Nevrast inkább Beleriandhoz tartozott, mint Hithiumhoz, mert az éghajlata enyhébb volt, a párás tengeri szelek öntözték esővel, s védett volt a Hithium fölött fimó hideg északi szelekkel szemben. Mélyen fekvő vidék volt ez, amelyet nála jóval magasabb hegyek és parti szirtek vette körül, és folyó sem eredt innen; Nevrast közepén pedig egy nagy tó volt, amelynek partjai belevesztek a környező mocsárvidékbe. Linaewen volt a tó neve, mert számtalan madár élt ott azokból a fajtákból, amelyek a magas vízinvényeket meg a sekély vizeket kedvelik. A noldák jövevelekor sok

szürke-tünde

élt Nevrastban a part közelében és különösen a Tarashegyen délnyugaton, mert Ulmo és Osse szívesen keresték föl ezt a helyet egykor. Az ottani népek mind Turfiont fogadták el uruknak, és a noldák meg a sindák összevegyülése ott volt a leggyorsabb; és Turfion sokáig élt Vinyamarnak nevezett palotájában, a Taras-hegy alatt, a tenger partján.

Ard-galentől délre húzódott nyugat-keleti irányban a mintegy hatvanmérőföldnyi nagy fennsík, Dorthonion, amelyen - kivált északi és nyugati oldalán - hatalmas fenyőerdők növekedtek. A síkról lágy lankák emelkedtek a széljárta és kietlen fennsík felé, ahol számtalan tengerszem húzódott meg a csupasz sziklabérczek tövében, melyek csúcsa magasabb volt az Ered Wethrinnél; és délen, a fennsík Doriathra néző oldala félelmes szakadékokkal riogatott. Dorthonion északi lankáiról vigyázták Finarfín fiai, Angrod és Aegnor, Ard-galen síkját mint fivérük, Finrod vazallusai; a népük nem volt nagy, mert pusztá volt a föld, s a nagy fennsíkot inkább olyan védőműnek tekintették, amelyen Morgoth sem szívesen kelne át.

Dorthonion és az Árnýékhegység között volt egy szűk völgy, meredek falain fenyőkkel; ám maga a völgy zöldellt, mert a Belerianid felé siető Sírion folyó szelte át. Sírion hágóját Finrod uralta, aki Tol Sírion szigetén, a folyó közepén épített erős őrtornyot, ez volt Minas Tirith; ám Nargothrond felépülte után az erősségben jobbra a fivére, Orodreth volt az úr.

Belerianid nagy és szép földje pedig a Sírion folyó két partján terült el. Az Eithel Sírionban eredő, sokszor megénekelte folyó Ard-galen szélét mosva tört át a hágón, s a hegyi patakok egyre nagyobbá duzzasztották. Onnan délre tartott száz és harminc mérőföldön át, számtalan mellékágból táplálkozva, míg végül hatalmas folyamként érte el deltáját a Balari-öbölben. S a Sírion folyását követve északról délre terült el a jobb parton, Nyugat Belerianidban Brethil erdeje Sírion és Teiglin, valamint Nargothrond birodalma Teiglin és Narog között. A Narog folyó pedig Ivryn zuhatagainál, a Dor-lómin déli oldalán eredt, és vagy nyolcvan mérőföldet tett meg, amíg egybefolyt a

Sírionnal Nan-tathrenál, a Fűzfaföldön. Nan-tathrentől délre virágos mezők voltak, ahol kevés ember élt; azon túl pedig mocsaras és vízinövény-szigetekkel tarka vidék vezetett a Sírion torkolatáig, s a folyódelta homokját csupán tengeri madarak lakták.

Nargothrond birodalma pedig nyugatra is kiterjedt Narogtól a Nening folyóig, amely Eglarestnél érte el a tengert; és Finrod lett valamennyi tünde legfőbb ura Belerianidban a Síriontól a tengerig, a Falast kivéve. Ott azok a sindák éltek, akik még mindig szerették a hajókat, s a hajóépítő Círdan volt az uruk; ám Círdan és Finrod barátságban és szövetségben állott, s a noldák segítségével épült újjá Brithombar és Eglarest kikötője. A nagy falak mögött szép várossá és kikötővé építették őket, amelyekben kőből rakott mólók és rakpartok ékeskedtek. Az Eglaresttől nyugatra lévő fokon emeltette Finrod Barad Nimras tornyát, hogy onnan figyeljék a nyugati tengert, bár ez később fölöslegesnek bizonyult, mert Morgoth soha nem épített hajót, és soha nem indított háborút a tengeren. Minden szolgája rettegte a vizet, s nem szívesen merészkedtek a tenger közelébe, csak végszükség esetén. A kikötőlc népének segítségével épített a nargothrondi nép egy része új hajókat, aztán útra keltek, hogy földerítsék Balar nagy szigetét, abban a reményben, hogy baj esetén ott találhatnak végső menedékre; de nem úgy rendeltetett, hogy valaha is ott lakozzanak.

Így tehát Finrod birodalma volt messze a legnagyobb, holott ő volt a legfiatalabb a nolda urak - Fingolfin, Fingon és Maedhros és Finrod Felagund - közül. Fingolfint tekintették a noldák legfőbb urának, s őt Fingon követte a sorban, habár birodalmuk csupán Hithium északi részét ölelte föl; mégis az ő emberei voltak a legbátrabbak és a legerősebbek, tőlük tartottak a legjobban az orkok, őket gyűlölte a leginkább Morgoth.

A Sírion bal partján feküdt Kelet-Belerianid, amely a legszélesebb pontján százmérőföldnyire is elnyúlt a Síriontól a Gelionig és Ossiriand határáig; s először a Sírion és Minden között Dimbar csupasz vidéke következett a Crissaegrim csúcsai alatt, ahol sasok éltek. A Minden meg az

Esgalduin felső folyása között volt Nan Dungortheb senki földje; s ott a félelem volt az úr, mert az egyik végén Melian hatalma kerítette el Doriathot, ám a másik végén húzódtak az Ered Gorgorothnak, az Iszonyat Hegyeinek csupasz szakadécai, amelyek meredeken zuhantak alá Dorthonion fennsíkjáról. Mint már említettük, oda menekült Ungoliant a balrogok korbácsai elől, és ott lakozott egy ideig, megtöltve a síkságokat pusztító homályával, s amikor eltűnt, ott bujkáltak továbbra is ocsmány ivadécai, ott szövögették gonosz hálóikat; s az Ered Gorgorothból eredő csenevész vizeket is bemocskolták úgy, hogy veszélyes inni belőlük, mert aki megízleli őket, azoknak a szívét eltölti a téboly és a kétségbeesés. Minden más élő kerüli azt a vidéket, s a noldák is csak végszükség esetén kelnek át a Nan Dungortheben a Doriath közelében húzódó, a rémjárta hegyektől a legtávolabb lévő ösvényeken. Az az út igen régen készült, még mielőtt Morgoth visszatért Középföldre; s aki elindult rajta kelet felé, az az Esgalduinhoz ért, ahol az Ostromzár napjaiban még állott Iant Iaur kőhídja. Onnan átszelte Dor Dinent, a Csöndvidéket, s átkelve az Arossiachon (az Aros gázlóján), Beleriand északi határára ért, ahol Feanor fiai lakoztak.

Délen feküdt Doriath védett erdeje, Thingol, a Rejtett Király birodalma, ahová senki nem juthatott be a király akarata nélkül. Ennek csekélyebb és északi része Neldoreth erdeje volt, s azt keleten és délen az Esgalduin sötét vize határolta, amely nyugat felé folyt; Aros és az Esgalduin között pedig Region sűrű erdőségei húzódtak. Az Esgalduin déli partján, ahol az nyugatra, a Sírion felé fordult, voltak Menegroth barlangjai; és egész Doriath keletre feküdt a Síriontól, kivéve egy keskeny erdősávot a Teiglin és a Sírion találkozásánál, a Félhomály-tavak közelében. A doriathiak ezt az erdőt Nivrimnek, Nyugati Határvidéknek nevezték; nagy tölgyfák nőttek itt, s ez a hely is belül helyezkedett el Melian Ovién, hogy a Sírion egy szakasza is - melyet Melian oly nagyon szeretett az Ulmo iránti tisztelethől - teljes mértékben Thingol uralma alatt legyen.

Doriathtól délnyugatra, ahol az Aros a Sírionba ömlik, nagy tavak és mocsarak voltak a folyó mindkét partján; a

folyó ott szinte állni látszott, és számtalan ágra szakadt. Ezt a vidéket hívták Félhomály-tavaknak, Aelin-uialnak, mert mindig köd borította és Doriath varázsa. Beleriand egész északi része lejtett eddig a pontig, azután egy darabig sík vidék következett, s a Sírion folyása megállt. Aelin-maitól délre a talaj pedig hirtelen meredeken lejtetni kezdett, s ez az éles törés elválasztotta a Sírion felső vidékét az alsótól, s aki délről nézett itt észak felé, mintha hegyek egybefüggő láncát látta volna Eglaresttől Narogig nyugaton és Amon Erebig keleten, a távolban a Gelionnal. A Narog mély szakadéokban törte át ezeket a hegyeket, sok volt rakta a sellős szakasz, ha vízesés nem is volt, s nyugati partján Taur-enFarothon nagy, erdős felföldje húzódott. A szakadék nyugati oldalán, ahol a rövid és habzó Ringwil-patak egyenesen a Narogba zuhant a Magas Farothonról, ott építette Finrod Nargothrondot. Am vagy huszonöt mérföldnyire a szakadéktól keletre a Sírion északról nagy zuhatagban zúdult alá a Tavakon túl, aztán hirtelen eltűnt azokban a föld alatti nagy csatornában, amelyeket alázúduló vizének súlya vágott; aztán újabb hárommérföldnyire délre ismét a felszínre tört nagy zajjal és füsttel, sziklák ívei közt azoknak a hegyeknek a lábánál, amelyek a Sírion Kapuja nevet viselik.

Ezt az elválasztó vízesést Andramnak, Hosszú Falnak nevezték, és Nargothrondtól a kelet belerianói Ramdalig, a Fal Végéig húzódott. De kelet felé egyre szelídebb lett, mert a Gelion völgye kitaróan lejtett délnek, s a Gelion teljes hosszában nem akadt sem vízesés, sem zúgó, bár a folyása mindvégig sebesebb volt a Sírionénál. Ramdal és a Gelion között egyetlen nagy, bár szelíden emelkedő hegy állt, amely éppen magányos volta miatt látszott jelentősnek, ez pedig az Amon Ereio nevet viselte. Amon Ereben halt meg Denethor, az ossiriandi nandák ura, aki Thingol segítségére sietett azokban a napokban, amikor az orkok először támadtak nagy erővel, s először zavarták meg Beleriand csillagfényes békéjét; s ezen a dombon lakozott Maedhros a nagy vereség után. De az Andramtól délre, s Sírion és a Gelion között vad erdőség terült el, ahová senki nem járt, kivéve néhány kósza sötét-tündét; ezt pedig Taur-im-Duinathnak, Folyók Közötti Erdőnek nevezték.

A Gelion nagy folyó volt, két forrásból eredt, s az elején két ága volt; a Kis Gelion Hunring dombjáról, a Nagy Gelion Rerir hegyéről jött. A két ág találkozása után negyven mérföldet tett meg, amíg találkozott

mellékfolyóival, s mielőtt a tengerbe ömlött, kétszer olyan hosszú volt, mint a Sirion, bár keskenyebb és sekélyebb, mert keleten kevesebb eső esett, mint a Sirion vízgyűjtő területén, Hithlumban és Dorthonionban. Ered Luinról indult a Gelion hat mellékfolyója: az Ascar (amely később a Rathlóriel nevet kapta), a Thalos, a Legolin, a Brilthor, a Duilwen és az Adurant, csupa sebes és viharzó, a hegyekből alázúduló folyó; s az északi Ascar meg a déli Adurant, valamint a Gelion és az Ered Luin között feküdt a zöldellő Ossiriand, a Hét Folyó Földje. Az Adurant pedig éppen a középső folyása táján kettévált, aztán ismét egy mederbe ömlött, s a szigetet, amelyet így képzett, Tol Galennak, Zöld Szigetnek nevezték. Visszatérésük után ott élt Beren és Lúthien.

Ossiriandban éltek a zöld-tündék folyóik védelmében, mert a Sirion után Ulmo a teliont kedvelte leginkább a nyugati világ vizei közül. Ossiriand tündéi annyira ismerték az erdei életmódot, hogy az idegen végigmehetett országukon az egyik végétől a másikig anélkül, hogy egyet is látott volna közülük. Zöld ruhát viseltek tavasszal és nyáron, s daluk áthallatszott a Gelion vizén is, ezért nevezték a noldák azt a vidéket Lindonnak, a zene országának, s a környező hegyeket Ered Lindonnak, mert először Ossiriandból pillantották meg őket.

Dorthoniontól keletre Beleriand határvidéke meglehetősen nyitott volt a támadásokkal szemben, és északról csupán alacsony dombok védték a Gelion völgyét. Azon a vidéken, Maedhros Határvidékén s a mögöttük meghúzódó földeken éltek Feanor fiai sok emberükkel; és lovasaik gyakran beszánguldották a tágas északi síkságot, a vad és kietlen Lothlannt Ard-galentól keletre, nehogy Morgoth onnan indítson váratlan támadást Kelet-Beleriand ellen. Maedhros fő erőssége Hunring, az Örök-hideg dombján állt, az a domb pedig testes volt, fátlan-kopár, lapos tetejű,

és számos csekélyebb domb vette körül. Hunring és Dorthonion között volt egy hágó, nyugat felé rendkívül meredek, ez volt az Aglon-hágó, egyben Doriath kapuja is; észak felől ott mindig hideg szél fújt. Ám Celegorm és Curufin megerősítették és nagy erővel védték Aglont meg az egész vidéket, amely a Dorthonionban eredő Aros folyó és a Himringről eredő mellékfolyója, a Celon között terült el.

A Gelion karjai közt volt Maglor őrtornya, ez volt az a hely, ahol egyetlen domb sem akadt, s itt törtek be az orkok Kelet-Beleriandba a harmadik csata előtt. Ezért a noldák jelentős lovasságot állomásoztattak azon a síkságon, és Caranthir emberei védték a hegyeket Maglor szorosától keletre. Ott emelkedett a Rerir-hegy és még néhány csúcs nyugatra az Ered Lindon vonulata fölé, s a Rerir meg az Ered Lindon közti völgyben tó volt, amelyet csak dél felől nern árnyékolt hegy. A Helevorn-tó volt ez, mély és sötét, annak a partján lakozott Caranthir; az egész vidéket pedig a Gelion meg a hegyek és a Rerir meg az Ascar folyó között Thargelionnak hívták a noldák, ami Gelionon túli földet jelent, de nevezték Dor Caranthirnak, Caranthir Földjének is. Itt találkoztak a noldák először a törpökkel. Am Thargeliont a szürke-tündék korát

. tan Talath Rhunennak, Keleti Völgynek nevezték.

Így hát Feanornak Maedhros által vezetett fiai voltak akkoriban Kelet-Beleriand urai, de embereik jobbára az északi vidékeken éltek, s csak azért lovagoltak néha délre, hogy a lombos erdőkben vadásszanak. Am ott meg Amrod és Amras lakozott, s ők igen ritkán utaztak északra, amíg az ostromzár tartott; de néha más tünde urak is ellovagoltak arrafelé még messziről is, mert vad vidék volt ugyan, ám igen szép. Közülük Finrod Felagund volt a leggyakoribb látogató, aki igen kedvelte a kóborlást, még Ossiriandba is eljutott, s elnyerte a zöld-tündék barátságát. De a noldák közül soha senki nem kelt át az Ered Lindonon, amíg csak birodalmuk állt; s igen kevés híre jött Beleriandba annak, ami keleten történt, s az is csak későn.

XV

A NOLDÁK BELERIANDBAN

Megírták már, hogyan bukkant rá Ulmo útmutatásával a nevrasti Turfion Tumladen rejtett völgyére; az pedig (mint később kiderült) keletre esett a Sirion felső folyásától, magas és kopár hegyek övezték, és Thorondor sasain kívül élőlény nem járt soha arra. Am akadt egy mélyút, amelyet a hegyek alatt vájtak a

világ sötétjében a vizek, amelyek a Sirion forrásaihoz siettek, ezt az utat találta meg Turfion, így jutott el a hegyek övezte nagy síkra, s látta meg a kemény, sima kőből lévő szigethegyet, mert a völgy egykoron az ősidőben nagy tó volt. Turfion úgy érezte, hogy meglelte a helyet, amelyre áhítozott, s eltökélte, hogy szépséges várost épít ott a Túnán épült Tirion emlékére; ám visszatért Nevrastba, s ott élt békésen, bár magában egyre csak azt fontolgatta, hogyan hajtsa végre a tervét.

A Daltor Aglareb után pedig ismét elfogta a nyugtalanság, amelyet Ulmo ültetett a szívébe, összeszedte hát legkeményebb és legügyesebb embereit, titkon elvezette őket a rejtett völgybe, s ott építeni kezdték a Turfion elképzelt várost; s gondosan ügyeltek rá, hogy odakintről senki se fedezhesse föl munkálkodásukat, és Ulmónak a Sirionban folyó hatalma oltalmazta őket. Turfion jobbára még mindig Nevrastban lakozott, amíg a város teljesen el nem készült végül ötven és két évi titkos munkálkodás után. Ugy tudják, Turfion az Ondolinde - a Víz Muzsikájának Sziklája - nevet adta neki a valinori tündék nyelvén, mert számos szökőkút volt a dombon, ám sinda nyelven a név elváltozott, Gondolin, a Rejtett Szikla lett belőle. Akkor Turfion fölkészült, hogy elhagyja Nevrastot és Vinyamarban, a tengernél álló csarnokait; s akkor Ulmo ismét fölkereste, és szólt hozzá:

- Most végre elmégy Gondolinba, Turfion; én pedig a hatalmamban tartom a Sirion völgyét és minden vizet benne, így senki sem fogja fölfedezni utadat, senki sem fogja megtalálni akaratom ellenére a rejtett bejáratot. Eldalie minden birodalmi közül Gondolin áll majd ellen Melkornak a legtovább. Mégse szeresd túlságosan saját kezed művét, saját eszed termékét; s emlékezz, hogy a noldák igazi reménysége nyugaton van, s a tengerről jön.

S arra is figyelmeztette Ulmo Turfiont, hogy rá is vonatkozik Mandos átka, amelyet Ulmo nem oldhat föl.

- Így hát megeshet - mondta -, hogy a noldákat sújtó átok téged is elér, és árulás üti föl a fejed a falaid között. Akkor pedig a tűz fenyegeti majd öldet. Ám ha ez a vész valóban elközelg, akkor Nevrastból érkezik majd valaki a figyelmeztetésedre, s belőle támad majd új remény - a pusztuláson és a tűzön túl - a tündék meg az emberek számára. Ezért hagyj ebben a házban egy kardot és fegyvereket, hogy az évek múltán rájuk találhasson majd, azokról megismerheted, s nem csalnak meg.

És Ulmo azt is elmondta Turfionnak, hogy miféle fajta sisakot és páncélt és kardot hagyjon hátra. Aztán Ulmo visszatért a tengerbe, Turfion pedig útnak indította egész népét, még a Fingolfin seregéhez tartozó noldák egyharmadát meg a sindák egy még nagyobb csapatát is; így mentek el, egyik sereg a másik után, titokban, az Ered Wethrin árnyékában, így jutottak megfigyeletlenül Gondolinba, és senki sem tudta, hová lettek. Utolsóként pedig Turfion kerekedett föl a háza népével, átvágtak csöndben a hegyeken, átléptek a hegyek kapuján, s az bezárult mögöttük.

Azután hosszú éveken át senki nem jutott oda be többé, csupán Húrin meg Huor; és Turfion népe sem jött elő a Sírás Évéig, amely háromszáz meg ötvennél is több év múlva jött el. A hegyek koszorújában pedig Turfion népe növekedett és gyarapodott, s minden ügyességüket latba vetve egyre munkálkodtak, amíg az Amon Gwarethen épült Gondolin valóban szépséges lett, megállta volna az összevetést akár a tengeren túli tünde Tirionnal is. Magasak és fehérek voltak a falai, csiszoltak a lépcsői, szalás és

erős a király tornya. Szikrázó szökőlecek csobogtak ott, és Turfion udvarán ott álltak a hajdani Fák képmásai, amelyeket Turfion készített minden tünde-tudását latba vetve; s az aranyból készült fát Glingalnak nevezték, s amelyiknek a virágai ezüsthől voltak, azt meg Belthilnek. Am Gondolin minden csodájánál szebb volt Idril, Turfion lánya, akit Celebrindalnak, Ezüstlábúnak is neveztek, s akinek a haja aranylott, akár Laurelin Melkor jövele előtt. Így hát Turfion hosszan élt békességben, ám Nevrast elhagyatott volt, és senki élő nem lakta, egészen Beleriand bukásáig.

Miközben Gondolin épült nagy titokban, Finrod Felagund Nargothrond körül kutatta a mélységeket; ám a húga, Galadriel, mint mondtuk, Thingol birodalmában élt Doriathban. Es Melian meg Galadriel gyakran beszélgettek Valinorról meg a régi dicsőségről, ám a Fák pusztulásának sötét órájánál Galadriel sohasem ment tovább, mindig elhallgatott. És egyszer Melian így szólt:

- Valamiféle baj és bánat ül rajtad és nemzetségeden. Azt látom rajtad, ám minden egyéb rejtve van előttem, mert sem gondolattal, sem látomással nem követhetem, ami nyugaton történik vagy történt: árnyék takarja előZem egész Amant, még a tenger fölé is kinyúlik. Miért nem mondasz nekem erről többet?

- Mert a baj elmúlt - felelte Galadriel -, és élvezni szeretném, ami öröm még maradt, a múlt emlékei nélkül. S tán még jönnek további bajok is, ha fénylőnek tetszik is a remény.

Akkor Melian a szemébe nézett, úgy mondta:

- Én nem hiszem, hogy a noldák a valók küldötteiként jöttek, még akkor sem, ha valóban szükségünk órájában érkeztek. Mert a noldák sohasem beszélnek a valókról, s uraik nem hoztak üzenetet Thingolnak sem Manwétól, sem Ulmótól, de még Olwétól, a fivérétől vagy a tengeren átkelt nemzetségétől sem. Galadriel, ugyan miért számúzták Amanból a noldák nemes népét? S miféle gonosz ül Feanor fiain, hogy oly gőgösek és ádázak? Közel járok-e az igazsághoz?

- Közel - mondta Galadriel -, bár nem üttek el minket, hanem a saját akaratunkból, a valók akarata ellenére jöttünk. Nagy veszedelmeken át és a valók tetszése ellenére azért jöttünk, hogy bosszút álljunk Morgothon, s visszavegyük, amit ellopott.

Akkor Galadriel beszélt Meliannak a szilmarilokról és Finwe király megöletéséről Formenosban, ám egy szót sem ejtett az eskürőZ, sem a testvérmészárlásról, sem a losgari hajóégetésről. Melian pedig így szólt:

- Sokat mondtál, s én még többet sejték. Homályba burkolod a Tirionból idevezető hosszú utat, ám én ott gonoszokat érzek, amiről Thingolnak tudomást kell szereznie, hogy okulhasson belőle.

- Talán - mondta Galadriel -, de tőlem nem tud meg többet.

Melian többé nem beszélt hát Galadriellal ezekről a dolgokról, de elmondta Thingol királynak, amit a szilmarilokról hallott.

- Nagy dolog ez - mondta -, nagyobb, semhogy a noldák értenék; mert Arda sorsa és Aman Fénye van ezekbe a kövekbe zárva, amelyeket Feanor készített, aki nincs többé. S érzem, a szilmarilokat nem szerzi vissza az eldák ereje, s a világ számtalan csatában vérzik majd, amíg visszaszerzi valaki őket Morgottitól. Látod? Feanort megölték, s hiszem, hogy még sokakat; ám a sok bekövetkezett és még bekövetkezendő Halál sorában az első a barátodé, Finwéé volt. Morgoth végzett vele, mielőtt elmenekült Amanból.

Akkor Thingol hallgatott, mert bánat és rossz előérzet lopódzott a szívébe, végül mégis így szólt:

- Most legalább értem, miért jöttek el a noldák nyugat ról, mert ezen mindeddig csodálkoztam. Nem a mi segít Bégünkre jöttek - az csupán véletlen volt -, mert azokat, akik Középföldén maradtak, a valók magukra hagyták immár a legvégső veszélyig. Bosszúért és veszteségük visszaszerzéséért jöttek hát a noldák. Am annál inkább szövetségeseim lesznek Morgoth ellenében, akivel nem hiszem, hogy valaha is kiegyeznének.

- Valóban ezért jöttek - mondta Melian -, de másért is. Ovakodj Feanor fiaitól! A valók haragjának árnyéka van

rajtuk; és rosszat cselekedtek Amanban, érzem, meg a saját véreikkel is. A viszály csupán szunnyad a nolda hercegek között.

- Mit számít az nekem? - felelte Thingol. - Feanornak csupán a hírért ismerem, s az nagy valóban. Amit a fiairól hallok, nem sok örömömre szolgál, mégis ők látszanak ellenségünk legveszedelmesebb ellenségeinek.

- Kardjuk és nyelvük egyaránt kétélű - mondta Melian, aztán többé nem beszéltek erről.

Nem sokkal később a sindák közt suttogva terjedni kezdett a szóbeszéd arról, hogy miket tettek a

noldák, mielőtt Beleriandba érkeztek. A szóbeszéd forrása biztos volt, s a komisz valót tovább rontották a mérges hazugságok, ám a sindák még óvatlanok voltak, s hittek a szavaknak, és (mint várható volt) Morgoth éppen azért választotta őket cselvetései első áldozatául, mert ők még nem ismerték. Es Círdan a komor történeteket hallván zavart volt, mert bölcs volt ő, s gyorsan átlátta, hogy mind a valót, mind a valótlant ezúttal eltorzította az aljas szándék, bár úgy hitte, a nolda hercegeké az aljas szándék, mert házaik féltékenykednek egymásra is. Ezért követeket küldött Thingolhoz, hogy mondják el mindazt, amiről hallott.

Történt pedig, hogy Finarfin fiai éppen ismét vendégségben voltak Thingolnál, hogy láthassák hűgukat, Galadrielt. Akkor aztán a megdöbbsent Thingol kérdőre vonta Finrodot:

- Nem volt szép tőled, öcsém, hogy mindezeket eltít koltad előlem. Most azonban már ismerem a noldák gonosz tetteit.

- Mi rosszat tettem neked ezzel, uram? - felelte Finrod. S mi gonoszat tettek a noldák birodalmadban, ami rosszkedvre hangolna? Sem hatalmad, sem egyetlen alattvalód ellen nem tettek és nem gondoltak soha semmi rosszat.

- Csodálkozom rajtad, Earwen fia - mondta Thingol -, hogy le mersz ülni rokonod asztalához, amikor a kezed még vörös anyád rokonságának kiontott vérétől, s nem is védekezel, kegyelmet sem kérsz.

Finrod nagy zavarban volt akkor, de hallgatott, mert védekezni nem tudott volna, csak azzal, ha a noldák más hercegeit vádolja, azt pedig nem kívánta tenni Thingol előtt. Angrod szívében pedig ismét keserűen felbuzgott Garanthir szavainak az emléke, s így kiáltott:

- Uram, nem ismerem, miféle hazugságokat hallottál, azt sem, hogy kitől, ám mi nem jöttünk véres kézzel! Nincs bűnünk, ha csak az ostobaságunk nem, hogy hallgattunk az ádáz Feanor szavaira, melyektől mintegy megrészegültünk, akár a bortól, s nem is hosszabb időre. Utunk során sem tettünk semmi rosszat, inkább mi szenvedtünk sérelmet, s azt is megbocsátottuk. Ezért mondtak minket besúgónak előtted, s árulónak a noldák előtt, igaztalanul, tudod te is, mert mi hallgattunk előtted hűségünkről, s ezzel érdemeltük ki haragodat. De többé nem tűrjük ezeket a vádakot, s meg fogod tudni az igazságot.

S akkor Angrod keserűen szólt Feanor fiáról, beszélt az alqualondei vérontásról, Mandos átkáról, a losgari hajóégetésről. Aztán fölkiáltott:

- Miért tűrnénk el mi, akik átkeltünk a zajló jégen, a testvérgyilkos, az áruló nevet?

- Mandos árnyéka rajtatok is ott van - mondta Melian. Thingol hosszan hallgatott, mielőtt szólt volna.

- Most menjetek! - mondta. - Mert a szívem forrong. Később aztán visszatérhettek, ha kívántok, mert nem zárom be örökre a kapumat előttetek, véreim előtt, akik gonosz dologba keveredtek, bár azt semmivel sem segítették. Fingolfinnal és népével is megőrzöm a barátságot, mert keservesen megfizettek a rosszért, amit tettek. S minden sérelmünk föloldódik gyűlöletünkben, amelyet az iránt az Erő iránt érzünk, aki mindezt a bajt okozta. Am halljátok szavaimat! Fülelem soha többé ne hallja azok szavát, akik le-mészárolták véreimet Alqualondéban! S amíg hatalmam áll, birodalmamban senki ne beszélje fennen azt a nyelvet. Minden sindának megtiltom, hogy a noldák nyelvét beszéljék, vagy azon a nyelven szóljanak. Aki mégis azt teszi, azt orcátlan testvérgyilkosnak és testvérárulónak fogom tekinteni.

Akkor Finarfin fiai nehéz szívvel távoztak Menegrothból, mert látták, hogyan válnak valóra Mandos szavai, s

hogy a noldák közül egy sem menekülhet a Feanor-ház átkától azok közül, akik követték Feanort. Es Thingol szólt, s a sindák hallották a szavát, s attól kezdve Beleriandban elutasították a noldák nyelvét, s kerülték azt, aki fennen beszélte azt; ugyanakkor a Száműzöttek mindennapjaikon használni kezdték a sinda nyelvet, s a nyugati beszédet már csupán a nolda urak beszéltek egymás között. S az a nyelv azután is tovább élt, mint a tudományok és hagyományok nyelve, bárhol léteztek is noldák.

Akkor történt, hogy Nargothrond teljesen fölépült (és Turfion még Vinyamar csarnokaiban lakozott) ,

és Finarfín fiai nagy ünnepet ültek ott; s eljött Galadriel is, aki egy időre Nargothrondban maradt. Finrod Felagund királynak pedig nem volt asszonya, s Galadriel megkérdezte tőle, miért van ez így; s akkor Felagund a jövőbe látott, és így beszélt:

- Esküt kell majd tennem, s szabadnak kell maradnom, hogy teljesíthessem, s leszállhassak a sötétségbe. Amúgy sem marad a birodalmamból semmi, amit a fiam örökölhetne.

Ám azt beszélük, addig a percig nem kísértették ilyen sötét gondolatok; mert valójában volt, akit szeretett, a vanya Amarie, aki nem ment a királlyal a száműzetésbe.

XVI

MAE GLIN

Aredhel Ar-Feiniel, a noldák Fehér Hölgye, Fingolfin leánya Nevrastban élt fivérével, Turfionnal, s a Rejtett Királyságba is vele ment. Ám ráunt Gondolin őrzött városára, mert ismét szabadon szeretett volna járni-lovagolni a tágas réteken és erdőltben, ahogyan egykor Valinorban; s amikor már két száz év is eltelt Gondolin felépülte óta, engedélyt kért Turgontól a távozásra. Turfionnak nem volt kedvére, és sokáig meg sem adta az engedélyt, de végül mégis beleegyezett.

- Menj hát, ha így kívánod, bár józan eszem ellenére van, s érzem, bajt hoz még rád is, rám is. Ám csupán a fivérünkhöz, Fingonhoz mehetsz, s akiket veled küldök, nyomban visszatérnek ide, Gondolinba.

- Testvéred vagyok - vágott vissza Aredhel -, nem a szolgálód, s oda megyek, ahová jónak látom. Es ha sajnálok tőZem a kíséretet, egyedül megyek.

- Nem sajnálok tőled semmit - mondta Turfion -, amim van. De nem akarom, hogy a falakon kívül lakjon bárki, aki ismeri az idevezető utat. S benned bízom is, húgom, másokról kevésbé hiszem, hogy lakatot tennének a szájukra.

Akkor Turfion kijelölt három urat a kísérői közül Aredhel mellé, s megparancsolta, hogy vezessék Fingonhoz Hithiumba, ha ugyan meg tudják győzni.

- És vigyázzatok - mondta -, mert Morgoth ugyan be van szorítva északra, ám Középföldén sok veszély leselkedik, amelyekről az úrnő mit sem tud.

Akkor Aredhel elindult Gondolinból, és Turfionnak nehéz volt a szíve. Ám amikor Brithiach révéhez értek a Sirion folyón, Aredhel így szólt kísérőihöz:

- Most délnek forduljunk, ne északnak, mert nem megyek Hithiumba; szívem régi barátainak, Feanor fiainak a látására vágyik.

S minthogy nem tudták lebeszélni, délnek fordultak, s engedélyt kértek, hogy beléphessenek Doriathba. Ezt a határőrizőlc megtagadták, mert Thingol nem szenvedhette, hogy a noldák közül bárki az Ovön belülré jusson kivéve a Finarfín házából való rokonait -, s kivált nem Feanor fiainak a barátai. Ezért a határőrizők azt mondták Aredhelnek:

- Celegorm földjére, ahová menni kívánsz, úrnő, semmiképpen nem juthatsz Thingol király birodalmán át; meg kell kerülnöd Melian Ovét észak vagy dél felé. A leggyorsabb az az út, amely a Brithiachtól keletre vezet Dimbaron át a királyság északi határa mentén, míg át nem kelsz az Esgalduin hídján meg az Aros gázlóján, s el nem érsz a Hunring dombja mögötti földre. Tudomásunk szerint ott él Celegorm és Curufin, s talán ott is leled ölcet, ám az út veszélyes.

Akkor Aredhel visszafordult, s elindult a veszélyes úton Ered Gorgoroth völgyei között, Doriath északi határán, s amint közeledtek Nan Dungortheb gonosz vidékéhez, árnyak borultak a lovasokra, és Aredhel elszakadt kísérőhól, és nyoma veszett. Azok sokáig keresték hiába, mert ret tegtek, hogy hálóba esett, vagy ivott a vidék mérgezett vizeiből; ám Ungoliantnak a síkságon lakó ádáZ ivadékait fölzavarták, s azok üldözni kezdték őket, alig menthették tőlük az életüket. Amikor végre aztán hazatértek, és elmondták a történeteket, nagy volt a gyász Gondolinban; és Turfion sokáig ült magában bánatával és haragjával.

Aredhel pedig, miután hiába kereste társait, folytatta az útját, mert kemény volt és rettenthetetlen, akár Finwe többi gyermeke; átkelt az Esgalduinon és az Aroson, s elérkezett Himlad földjére az Aros és a Celon között, ahol akkoriban Celegorm és Curufin lakott, mielőtt megtört volna az Angband köré vont ostromzár. Eppen távol voltak, Caranthirral járták Thargelion keleti vidékét; de Celegorm emberei szívesen fogadták Aredhelt, s kérték, maradjon náluk, várja be urukat. Aredhel ott egy ideig jól érezte magát, ám ahogy múlt az idő, és Celegorm nem tért vissza, ismét nyugtalan lett, ismét egyre meszszebbre lovagolt ki egyedül, mindig új ösvényeket és mezőket

keresve. Így esett, hogy az év vége felé Aredhel Himladtól délre átkelt a Celonon, s mielőtt rájött volna, merre jár, eltévedt Nan Elmothban.

Azt az erdőt járta Középfölde hajnalán Melian, amikor a fák még ifjak voltak, s még most is varázslat borult az erdőre. Akkor pedig már Nan Elmoth fái voltak a legsudárabbak és legsötétebbek Beleriandban, s a nap sohasem hatolt közéjük; és Eol élt ott, akit sötét-tündének neveztek. Egykor Thingol rokona volt, ám nem volt maradása Doriathban, s amikor Melian Ove körülfogta Region erdejét, ahol a tünde élt, az Nan Elmothba menekült. Ott élt az árnyak közt, mert az éjszakát meg a szelíd csillagfényt szerette. A noldákat kerülte, mert őket hibáztatta Morgoth visszatéréséért, Beleriand nyugalmanak megzavarásáért; a törpöket jobban kedvelte, mint a régi tündék közül bárki. A törpök tőle tudták jobbra, hogy mi történik az eldák birodalmaiban.

A törpök két útvonalon jártak a Kék Hegyekből KeletBeleriandba, s az északi, az Aros gázlójához vezető út Nan Elmoth közelében haladt; ott találkozott mindig Eol a törpökkel, ott cserélték ki híreiket. S ahogy barátságuk egyre szorosabb lett, néha maga is vendégeskedett Nogrod vagy Belegost mélybe vájt csarnokaiban. Ott sokat megtanult a fémmíves mesterségből s igen jártas lett benne; s föltaált egy fémot, amely keményebb volt a törpök acéljánál, ám jól alakítható, úgyhogy vékony és finom dolgokat tudott készíteni belőle, amelyek mégis ellenálltak minden pengének és lándzsának. Ezt galvornnak nevezte, mert fényes és fekete volt, mint a szurok, s mindig ebbe öltözve járta a vidéket. Am Eol hiába görnyedt az üllő fölé, nem törp volt, hanem tünde, szálas és a telerek egyik előkelő nemzetségéből való, komoly és széf arcú, s a szeme mélyen és messzire látott a sötétbe. Es megpillantotta Aredhel Ar-Feinielt, ahogyan Nan Elmoth határán a magas fák közt kóborolt, akár a fehér fénysugár. És nagyon szépnek látta, és megkívánta; és varázslatot bocsátott rá, hogy ne tudjon kijutni az erdőből, inkább egyre közelebb jusson az ő otthonához az erdő közepén. Ott állt a kovácsműhelye, ott állt sötét háza, ott éltek a hozzáillő szolgálók, akik

hallgatagok és titokzatosak voltak, akárcsak a gazdájuk. S amikor a vándorlástól fáradt Aredhel az ajtajához ért, Eol elébe lépett, üdvözölte, és bevezette a házába. És Aredhel ott is maradt, mert Eol az asszonyává tette, és sokáig nem hallott róla senki a nemzetségéből.

Azt nem mondják, hogy a dolog teljességgel Aredhel ellenére lett volna, vagy hogy gyűlölte volna Nan Elmoth-i életét hosszú éveken át. Mert bár Eol parancsára kerülnie kellett a napfényt, messzi el-kóboroltak kettesben a csillagok meg az újhold fényében; s Aredhel egyedül is járhatott, bár Eol megtiltotta neki, hogy fölkeresse Feanor fiait vagy más noldákat. Es Aredhel fiút szült Eolnak Nan Elmoth árnyékában, s titokban a noldák tiltott nyelvén a Lómion - Félhomály Gyermeke - nevet adta neki, ám az apja nem adott nevet a fiúnak, amíg az be nem töltötte a tizenkettedik évét. Akkor pedig a Maeglin nevet adta neki, ami Eles Pillantást jelent, mert látta, hogy a fia tekintete áthatóbb az övéénél is, s gondolatai áthatolnak a szavak kódén mások szívének a legbensőbb titkaiig.

Amikor Maeglin fölnövekedett, arera és alakra inkább nolda rokonságára hasonlított, de természetében és szellemében az apja fia volt. Ritkán szólt, csak ha valami közéről érintette, s olyankor hangjának hatalmával maga mellé állította azokat, akik hallották, legyőzte azokat, akik ellenálltak neki. Szálas volt és fekete hajú, a szeme is sötét, de fényes és tiszta, mint a noldaké, a bőre meg fehér. Eollal gyakran meglátogatta a törpök városait Ered Lindon keleti részén, s ott mindent megtanult, amit rriegtanulhatott, de legfőképpen azt, hogyan találja meg az ércek ereit a hegyekben.

Mégis úgy tartják, hogy Maeglin az anyját szerette jobban, s ha Eol nem volt otthon, hosszasan ült az

anyja mellett, s hallgatta, amit mesélt neki a nemzetségéről, s azok eldamari tetteiről meg a Fingolfin-ház hercegeinek hatalmáról és vitézségéről. Mohón hallgatta mindezt, s leginkább azt, amit Turfionról hallott, s hogy annak nem volt örököse, mert az asszonya, Elenwe, odaveszett a Helcaraxén való átkeléskor, s leánya, Idril volt az egyetlen gyermeke.

A mesélés Aredhelben is vágyat ébresztett, hogy újra lássa a nemzetségét, s már maga sem értette, hogyan unhatta meg Gondolin fényét, a napon szikrázó szökőlcutakat, Tumladen zöld pázsitját a szellős tavaszi ég alatt; ráadásul gyakran ült egyedül a sötétben, amikor sem a férje, sem a fia nem volt otthon. A mesék okozták az első vitát is Maeglin és Eol között. Mert az anyja semmiképpen nem

mondta meg' IVlaeglinnek, hol lakik Turgon, sem hogy hogyan lehet eljutni oda, bár az várta, hogy eljön majd az ő ideje, amikor mégiscsak kiszedi a titkot, vagy kiolvassa Aredhel védtelen gondolataiból; ám mindenekelőtt látni kívánta a noldákat, és beszélni akart véreivel, Feanor fiaival, akik a közelben éltek. De amikor ezt elmondta apjának, az megharagudott.

- Te Eol házából való vagy, Maeglin fiam - mondta -, nem ~,..

a golodhrik közül való. Ez a föld itt a telereké, s én nem x.

állok szóba és a fiam sem áll szóba olyanokkal, akik megölték véreinket, elrabolták és bitorolják otthonainkat. Ebben engedelmeskedned kell nekem, másként láncra verlek.

Maeglin nem válaszolt, hideg és néma maradt, s többé nem járt el Eollal, az meg nem bízott benne.

Történt pedig, hogy nyári napfordulatkor a törpök, szokásuk szerint, ünnepre hívták Eolt Nogrodba, s ő ellovaBolt. Maeglin meg az anyja most egy darabig oda mehet tek, ahová akartak, s gyakran kilovagoltak az erdő szélére, hogy élvezzék a napfényt; s Maeglin szívében föltámadt a vágy, hogy örökre elhagyja Nan Elmothot. Azért azt mondta Aredhelnek:

- Urnóm, induljunk, amíg lehet! Mi reményünk van nekünk ebben az erdőben? Rabok vagyunk mi itt, s én nem juthatok semmire, mert megtanultam mindazt, amit az apámtól tanulhattam, s amit a naugrik hajlandók voltak elárulni. Ne menjünk Gondolinba? Te leszel a vezetőm, s én a te védelmeződ.

Akkor Aredhel örült, és büszkén nézett a fiára; Eol szolgálainak azt mondták, hogy Feanor fiait látogatják meg, s ellovagoltak Nan Elmoth északi határa felé. Ott átkeltek a szelíd Celonon, átvágtak Himlad földjén, Aros gázlójához lovagoltak, majd nyugatra, Doriath határa felé.

Eol pedig hamarabb tért vissza, mint amire Maeglin számított, s megtudta, hogy a felesége meg a fia csupán két napja mentek el; és olyan nagy volt a haragja, hogy még fényes napvilágnál is a sarkukban maradt. Himlad földjére lépve erőt vett a haragján, és óvatosan folytatta útját, mert Celegorm és Curufin hatalmas urak voltak, akik csöppet sem szerették Eolt, s Curufin még szeszélyes is volt; Aglon kémei pedig észrevették, amikor Maeglin és Aredhel átkelt az Aros gázlóján, s Curufin, aki különös dolgok kezdetét sejtette, délre jött a hágótól, s a gázló közelében táborozott le. Alig tett meg hát Eol néhány mérföldet Himlad földjén, Curufin lovasai elfogták, és az uruk elé vezették. Akkor Curufin azt mondta Eolnak:

- Milyen küldetésben jársz, Sötét Tünde, az én földemen? Ugyancsak sürgős lehet, ha az ilyen naptól rettegőt úton tartja fényes nappal.

Eol ismerte a veszélyt, ezért magába fojtotta a keserű szavakat.

- Megtudtam, Curufin uram - mondta -, hogy a fiam meg a feleségem, Gondolin Fehér Hölgye látogatóba indultak hozzád, amíg én nem voltam otthon, s úgy gondoltam, csatlakozom hozzájuk.

Curufin nevetett.

- A vártnál kevésbé szíves fogadtatásra leltek volna itt, ha te is velük vagy, ám nem számít, mert nem azért jöttek. Két napja sincs, hogy átkeltek az Arossiachon, s onnan sebesen nyugatnak lovagoltak. Ugy

látom, hogy félre akarsz vezetni, hacsak téged is félre nem vezettek.

- Akkor, uram - felelte Eol -, talán utamra engedsz, hogy kideríthessem az igazságot.

- Engedelmem a tiéd, szeretetem nem - mondta Curufin. - Minél előbb távozol országomból, annál inkább a kedvemre teszel.

- Igen jó dolog, Curufin uram - ült föl a lovára Eol -, ha az ember ilyen szerető rokonra lel a bajban. Visszatértemkor emlékezni fogok erre.

Curufin akkor sötéten nézett Eolra.

- Ne hengej előttem az asszonyod címével - mondta. Mert akik elrabolják és nászajándék megbeleegyezés

nélkül feleségül veszik a noldák asszonyait, azok nem nyernek rokonságot velünk. Megengedtem, hogy elmenj. Elj vele hát, indulj. S adok még egy tanácsot: térj most vissza Nan Elmoth sötétjébe, mert a szívem azt súgja, hogy ha most követed azokat, akik nem szeretnek, soha többé nem térsz ide vissza.

Akkor Eol sietőse ellovagolt, és szívből gyűlölt minden noldát, mert már tudta, hogy Maeglin és Aredhel Gondolin felé menekülnek. A düh és megaláztatásának szégyene kergette, amikor átkelt az Aros gázlóján, és sebesen vágatott az úton, amelyen azok előtte jártak; s bár azok nem tudták, hogy a nyomukban van - és neki volt a legsebebb lova -, soha meg sem pillantotta őket, amíg a Brithiachhoz nem értek, ahol beérte a lovaikat. Akkor a balszerencse elárulta a menekülőket, mert a lovaik hangosan nyerítettek, és Eol ménéje meghallotta őket, és a nyomukba száguldott; és Eol látta a távolból Aredhel fehér köntösét, s megjegyezte, merrefelé indult a hegyekbe.

Aredhel és Mae~lin pedig Gondolin Külső Kapujához ért, aztán a Sötét Orponthoz a hegyek alatt; és ott örömmel fogadták Aredhelt, s a Hét Kapun át Aredhel Turfionhoz vezette Maeglint az Amon Gwarethre. És Turfion ámulattal hallgatta, amit Aredhel mesélt, és örömmel nézett Maeglinre, hűgának fiára, akit méltónak látott arra, hogy a nolda hercegek közé soroltassék.

- Valóban örvendek, hogy Ar-Feiniel visszatért Gondolinba - mondta -, most ismét szebbnek látom majd a várost, mint amikor őt elveszettnek hittem. S Maeglint fogják a legjobban tisztelni birodalmamban.

Akkor Maeglin mélyen meghajolt, s hűséget esküdött, hogy Turfion lesz ura és királya, mindenben követi a parancsát; de aztán némán és csodálkozva állt, mert Gondolin fénye és csillogása fölülmúlta minden elképzelését, s elámult a város nagy erősségén s a tömegek sokaságán meg a sok csodás és szépséges dolgon, amit látott. A szemét mégsem vonzotta magára olyan gyakran semmi, mint Idril, a király lánya, aki az oldalán ült; mert Idril aranyló volt, mint a vanyák, az anyja fajtája, s Maeglin őt látta a Napnak, amely a király egész csarnokát beragyogja.

Eol pedig Aredhel nyomán meglelte a Kiszáradt folyót meg a titkos ösvényt, és lopakodva az Őrponthoz ért, ahol elfogták és kihallgatták. S amikor az őrző megdöbbenve hallotta, hogy Eol Aredhelt az asszonyának mondja, gyorsan üzenetet küldött a városba, a király csarnokába.

- Uram - mondta az őrző -, elfogtunk valakit, aki titkon lopakodott a Sötét Kapuhoz. Eolnak nevezi magát, szálas termetű tünde, sötét és komor, a sinda nemzetségből való; mégis azt állítja, hogy Aredhel úrnő az asszonya, s követeli, hogy vezessük eléd. Nagy a haragja, nehezen tudjuk fékezni, mégsem vágtuk le, ahogyan törvényed parancsolja.

- O, jaj! - mondta Aredhel. - Eol mégis követett minket, ahogyan sejtettem. Igen ügyesen tehette, mert nyomát sem láttuk-hallottuk üldözőnek, amikor a Rejtett Utra léptünk. - Akkor azt mondta a hírnöknek: - Tiszta igazat mond. Eol a neve, és én az asszonya vagyok, s ő a fiam apja. Ne vágjátok le, hanem vezessétek ide, a király elé, ha a király is jónak látja.

Ugy is lett. Eolt Turfion csarnokába vezették, s ő ott állt büszkén és makacsan a király trónusa előtt. Bár őt a Játot tak legalább annyira ámulatba ejtették, mint a fiát, csak annál nagyobb dühöt és gyűlöletet

érezte a noldák iránt. Am Turfion tisztességgel fogadta, fölállt, s a kezét nyújtotta neki.

- Udvözöllek, rokon, mert annak tekintelek. Itt fogsz élni kedvedre, csupán abban korlátozlak, hogy el nem mehetsz a királyságból; mert az a törvényem, hogy aki megtalálja az idevezető utat, nem mehet el innen.

Eol visszahúzta a kezét.

- Nem ismerem el a törvényedet - mondta. - Nincs jogod sem neked, sem a fajtádból senkinek birodalmakat bitorolni, határokat vonni ezen a földön sem itt, sem másutt. Ez a telerek földje, ahová háborút és békétlenséget hoztatok, mert mindig és mindenben gögösen és igazságtalanul jártatok el. Nem érdekelnek a titkaid, nem azért jöttem, hogy kémkedjek, csak hogy a magamét követeljem: az asszonyomat meg a fiamat. Ha mégis igényt tartasz a húgodra, Aredhelre, hát maradjon; csak térjen vissza a madár a kalitkába, ahol beteg lett, s ahol az lesz

újra. De Maeglin nem marad. A fiamat nem vehetitek el tőlem. Jöjj, Eol fia Maeglin! Apád parancsolja! Hagyd el ellenségeinek, vérei gyilkosainak házát, vagy légy átkozott!

Am Maeglin hallgatott. Akkor Turfion visszaült a trónjára, kezébe vette jogarát, és kemény hangon szólt:

- Nem vitázom veled, Sötét Tünde. Egyedül a noldák kardjai védelmezik napfény-nem járta erdőidet. Egyedül az én népemnek köszönheted, hogy szabadon kóborolhatsz ott, nélkülünk már régen Angband rabszolgája lennél. És itt én vagyok a király, s akár tetszik neked, akár nem, az én akaratom a törvény. Választhatsz hát: itt laksz, vagy itt halsz, s ez vonatkozik a fiadra is.

Akkor Eol Turfion király szemébe nézett, és nem rettent meg, csak némán és mozdulatlanul állt, amíg csend szállt a teremre; és Aredhel reszketett, mert tudta, hogy Eol veszélyes. S az villámgyorsan, mint a kígyó, dárdát rántott elő a köpenye alól, s Maeglinre vetette.

- Az utóbbit választom, s a fiának is! Nem veszed el, ami az enyém!

Aredhel pedig a dárda elé ugrott, s az eltalálta a vállát; Eolra pedig sokan vetették magukat, megkötözték és elhurcolták, míg mások Aredhelt ápolták. Maeglin csak némán nézte az apját.

A királynak másnap kellett ítélkeznie Eol fölött; s Aredhel meg Idril kikönyörögték Turfion kegyelmét. Am este Aredhel rosszul lett, bár a sebe jelentéktelennek látszott, s előbb eszméletét veszítette, aztán éjjel meg is halt; mert a dárda hegye mérgezett volt, s erre csak későn jöttek rá.

Ezért Turfion nem könyörült Eolon, amikor elébe vezeték, s Eolt elvitték a Caragdúrura, a fekete sziklacsúcsra Gondolin dombjának északi oldalán, hogy ott taszítsák le a város magas faláról. Es Maeglin csak állt némán, de Eol odakiáltotta neki:

- Elhagyod tehát apádat és fajtádat, átokban fogant fiú! Itt csalatkozz meg minden reményedben, és itt halj ugyanolyan halált, amilyent én!

S akkor Eolt letaszították a Caragdúrról, így lett vége, s ezt Gondolinban mindenki így tartotta igazságosnak; ám Idril zavart volt, s attól kezdve nem bízott rokonában.

Maeglin pedig egyre nagyobb tekintélyre tett szert a gondoliniaiak között, mindenki dicsérte, s a király igen kedvelte; mert Maeglin nemcsak gyorsan tanult, de tanítania is volt mit: Maga köré gyűjtötte azokat, akikben érzék volt a kovácmesterséghez meg a bányászathoz; az Echoriathban (ez a Határhegyek) kutatott, és különféle fémek gazdag telésre bukkant. A legtöbbre az Echoriath északi részén lévő Anghabarban bányászott kemény vasat becsülte, onnan származott töméntelen kovácsolt vasa és acélja, s Gondolin fegyverei még keményebbek és élesebbek lettek, amire szükség is volt később. Bölcs volt a tanácsban Maeglin és óvatos, de kemény és vitéz is, ha kellett. Ez igazán csak később derült ki: mert amikor a Nirnaeth Arnoediad rettenetes évében Turfion megnyitotta a birodalmát, és Fingon segítségére sietett seregével északra, Maeglin nem maradt a király helytartójául Gondolinban, hanem Turfion mellett

küzdött a csatában, ahol ádáznak és rettenthetetlennek bizonyult.

Így hát minden szépnek látszott Maeglin sorsát illetően, s ő hatalmas lett a nolda hercegek között, s csak legdicsőbb birodalmukban volt egy, aki még nála is különb volt. Maeglin mégsem mondta el szíve titkát, s bár nem minden történt úgy; ahogyan szerette volna, némán tűrte, eltitkolva gondolatait, amelyekben csak igen kevesen tudtak olvasni, s a leginkább még Idril Celebrindal. Mert Gondolinba érkezése első napjától Maeglin szívében olyan bánat élt, amely egyre rosszabbodott, s megfosztotta őt minden örömtőt: szerette Idril szépségét, s reménytelenül kívánta a lányt. Az eldák nem vettek asszonyul ilyen közeli rokont, s korábban soha nem is vágytak ilyesmire. S bárhogy történt is, Idril csöppet sem szerette Maeglint; s mivel ismerte gondolatait és érzéseit önmagával kapcsolatban, azért még kevésbé szerette. Mert mindig valami különösét és torzát érzett benne, ahogyan az eldák is tartják: a testvérmészárlás romlott gyümölcse, amely által Mandos átkának árnyéka szállt a noldák végső reménységére. Ám ahogy múltak az évek, Maeglin egyre csak leste Idrilt, és várt, s szerelme sötétséggé változott szívében. S annál inkább akarta, hogy az akarata érvényesüljön más

ügyekben, s nem rettent semmi fáradságtól vagy tehertót, ha így növelhette a hatalmát.

Így történt Gondolinban, hogy a birodalom tündöklésének idején, amikor a tetőpontjára hágott dicsősége, a gonosz sötét magja mégis elvetetett.

XVII

AZ EMBEREK NYUGATRA MENNEK

Amikor több mint háromszáz év telt el a noldák Beleriandba érkezése óta, a Hosszú Béke napjaiban, Finrod Felagund, Nargothrond ura a Síriontól keletre indult vadászni Maglorral és Maedhrosszal, Feanor fiaival. Ám ráunt a hajszára, s egyedül indult Ered Lindon távolban fénylő hegyei felé, a törp úton járva átkelt a Gelionon Sarn Athrad gázlójánál, s délnek fordulva az Ascar felső folyásánál Ossiriand északi vidékére ért.

Egy völgyben, a hegyek lábainál, a Thalos forrásai alatt fényeket látott az estében, s a távolból dalt hallott. Ezen igen elcsodálkozott, mert a vidék zöld-tündéi nem gyújtottak tüzeket, és nem énekeltek éjszaka. Először megijedt, hogy talán orkok törték át az északi ostromzarat, közelebb érve rájött, hogy nem így van, mert az énekesek olyan nyelvet használtak, amilyent még sohasem hallott, s ez nem volt sem a törpök, sem az orkok nyelve. Akkor Felagund némán állt a fák éjszakai árnyékában, lenézett a táborra, s idegen népet látott.

Beornak, a Vénnek, az egyik ember törzsfőnek a nemzetsége és serege volt az. Sokéletnyi vándorlás után Beor vezette népét keletről át a Kék Hegyeiken, s ők voltak az elsők fajukból, akik Beleriand földjére léptek; s azért daloltak és örvendeztek, mert azt hitték, immár elmenekültek minden veszély elől, s végül olyan országba értek, ahol nem kell félniük.

Felagund sokáig nézte őket, s szívében szeretet támadt irántuk, de azért a fák rejtekében maradt mindaddig, míg valamennyien el nem aludtak. Akkor az alvók közé ment, leült pislákoló, őrizetlenül hagyott tűzük mellé, fölvetve a kezdetleges hárfát, amelyet Beor tett maga mellé, s olyan muzsikát játszott rajta, amilyent emberfül még nem hal

lott, hiszen az embereknek még nem voltak mesterei, akik művészetekre tanították volna őket, csupán a vad vidékek sötét-tündéi.

S az emberek fölébredtek, s hallgatták Felagund játékát és énekét, s mind azt hitte először, hogy szép álmod lát, csak aztán vette észre, hogy a társai is ott vannak vele, ébren; ám amíg Felagund játszott, senki sem mozdult vagy szólt, olyan szép volt a muzsika, olyan csodás a dal. Bölcsesség volt a tünde király szavaiban, s aki hallotta őt, okosabb lett, hiszen Arda teremtéséről énekelt, s a tenger árnyain túli Aman áldott szépségéről, s hallgatói ezeket tiszta látomásként látták, a tünde beszédet pedig ki-ki a saját bölcsessége szerint értette.

Így nevezték el az emberek Felagund királyt, akit az eldák közül elsőként ismertek meg, Nómnak,

Bölcsnek a maguk nyelvén, s ezért nevezték a népét nómoknak, azaz bölcseknek. Némelyek azt hitték kezdetben, hogy Felagund a valók egyike, akikről csak annyit tudtak, hogy távolnyugti ton élnek, s az ő felkutatásuk (mondják egyesek) volt útjuk célja. Ám Felagund közöttük maradt, és igaz bölcsességre tanította őket, s ólc szerették, és elfogadták uruknak, s mindvégig hűek maradtak Finarfin nemzetségéhez.

Az eldák minden más népnél járatosabbak voltak a nyelvekben, s Felagund azt is észrevette, hogy az emberek gondolataiból is ki tudta olvasni, amit szóval el akartak mondani, ezért könnyen megértette a beszédüket. Azt is beszélük, hogy ezek az emberek már régen kapcsolatban álltak a hegyektől keletre élő sötét-tündékkal, s azoktól eltanulták nyelvüket; s mivel az összes quendek nyelvének egy az eredete, Beor népének a beszéde számos szavában és fordulatában emlékeztetett a tünde nyelvre. Így nem telt bele sok idő, és Felagund beszélni tudott Beorral, s míg az emberek között élt, gyakran tanácskoztak. Ám amikor az ember ébredéséről kérdezte és utazásairól, Beor nem sokat tudott mondani, hiszen~alig tudott valamit, mert népe atyáinak kevés története volt a múlttól, s emlékezetükre csönd borult.

- Sötétség van mögöttünk - mondta Beor -, s annak hátat fordítottunk, s még gondolatban sem kívánunk visz

szatérni hozzá. A szívünk nyugat felé fordult, mert hiszszük, hogy ott megleljük a Fényt.

Ám később azt mesélték az eldák, hogy amikor az ember fölébredt Hildórienben a Nap első fölkeltekor, Morgoth kémei éberek voltak, s hamar hírét vitték a dolognak; s Melkor olyan fontosnak tartotta ezt, hogy árnyékba burkolva, titkon maga hagyta oda Angbandot, s Középföldre ment, Sauronra bízva a fővezérséget. Hogy mit végzett az emberekkel, arról az eldák nem sokat tudtak akkor, s azóta sem tudtak meg sokkal többet; csak azt látták tisztán, hogy az emberek szívén árnyék ül (ahogyan a testvér-mészárlás és Mandos átka a noldákon), s ez még a tündebarátokra is állt, akiket elsőként megismertek. Morgothnak mindig is legfőbb vágya volt, hogy megrontson és elpusztítson minden új és szép dolgot; nyilván ez is célja volt hát útjának: hogy félelemmel és hazugságokkal az eldák ellenségeivé tegye az embereket, s azok keletről Beleriandra támadjanak. Ám ez a terve csak lassan ért be, s nem is teljesedett be soha egészen, mert kezdetben (mondják) igen kevés volt még az ember, Morgoth pedig megrémült az eldák egyre növekvő hatalmától és erejétől, s visszasietett Angbandba; hátrahagyott néhány szolgálja pedig sem hatalom, sem ravaszság dolgában nem volt jelentős.

Felagund pedig megtudta Beortól, hogy még igen sok hasonlóan gondolkodó ember tart nyugat felé.

- A fajtámból mások is átkeltek a hegyeken - mondta -, s itt járnak a közelben. A haladok pedig-olyan nép, akik más nyelvet beszélnek - még mindig a keleti lejtől völgyeiben élnek, s híreket várnak, mielőtt útnak indulnának. Vannak más emberek is még, akiknek a nyelve hasonlóbb a miénkhez, s akikkel már volt egy s más dolgunk. Előttünk értek a nyugati határvidékre, de lehagytuk őket, mert nagy létszámú nép az, és összetartanak, és lassan haladnak, mivel egyetlen törzsfőnek engedelmeskednek, akit Marachnak neveznek.

Ossiriand zöld-tündéit pedig nyugtalanította az emberek érkezése, s amikor hallották, hogy a tengeren túli

eldák egyik ura is közöttük van, követeket küldtek Felagundhoz.

- Uram - mondták -, ha hatalmad van ezek fölött az újonnan jöttek fölött, parancsold meg nekik, hogy menjenek vissza, ahonnan eljöttek, vagy haladjanak tovább. Mert nem akarunk idegeneket látni ezen a földön, akik megszeghetik a békét, amelyben élünk. S ezek a népek döntik a fákat, és megszárolják az állatokat, ezért hát nem barátaink, s ha el nem mennek, minden módon zaklatni fogjuk őket.

Akkor Felagund tanácsára Beor összehívta népének kóborló családait és nemzetségeit, és átkeltek a Gelionon, és Amrod és Amras földjén táboroztak le, a Celon keleti partján, Nan Elmothól délre, Doriath határának közelében; s attól kezdve annak a vidéknek a neve Estolad, Táborhely lett. Ám egy év múlva Felagund vissza kívánt menni a maga országába, Beor pedig kérte, hogy vele mehessen; s Nargothrond királyának a szolgálatában maradt, amíg csak élt. Így nyerte a Beor nevet - mivel a neve korábban Balan

volt -, mert a Beor jelentése "hűbéres" annak a népnek a nyelvén. Népének kormányzását legidősebb fiára, Baranra bízta, és többé nem tért vissza Estoladba.

Nem sokkal Felagund távozása után Beleriandba érkeztek a többi emberek is, akikről Beor beszélt. Elsőként a haladok jöttek, ám megtapasztalva a zöld-tündék szívélytelenségét, északnak fordultak, s Thargelionban éltek, Feanor fia Caranthir országában; ott egy ideig békén éltek, s Caranthir emberei nem sokat törődtek velük. A következő évben Marach vezette át a népét a hegyeken; szálas és harcias emberek voltak ezek, szervezett egységekben meneteltek, s az ossiriandi tündék elrejtőztek előlük, nem állták útjukat. S amikor Marach megtudta, hogy Beor népe zöldellő és termékeny vidéken él, végigvezette népét a törp úton, s Beor fia Baran népétől keletre és délre telepedtek le, s attól kezdve a két nép között nagy volt a barátság.

Felagund később is sokszor visszalátogatott az emberek közé, s aztán sok más tünde is eljött a nyugati földekről

noldák és sindák egyaránt - Estoladba, hogy lássák az edánokat, akiknek jövetelét már régen megjósolták. Valinorban még az atáni, Második Nép nevet kapták ugyan, ám beleriandi nyelven ebből edán lett, s ott ezt az elnevezést csupán a tündebarátok három nemzetségre alkalmazták.

Fingolfin mint az összes noldák királya követeket küldött hozzájuk köszöntésével, s akkor az edánok közül sok lelkes és ifjú ember széledt szét szolgálni a tünde királyokat és urakat. Köztük volt Marach fia Malach is, aki tizennégy évig élt Hithiumban, megtanulta a tünde nyelvet, s az Aradan nevet kapta.

Az edánok nem sokáig éltek elégedetten Estoladban, mert sokuk még mindig nyugatra vágyott, csak nem ismerték az utat. S előttük volt a Doriathot kerítő öv, délen meg a Sirion járhatatlan mocsárvidéke. A noldák három házának királyai pedig erőt reméltek az emberek fiaitól, s megüzenték, hogy amelyikük csak akar, szabadon az eldák közé költözhet. Így kezdődött az edánok vándorlása: eleinte apránként, később már teljes családok vagy nemzetségek mentek, hagyták el Estoladot, s úgy ötven év múltán már sok ezren éltek a királyok országaiban. A legtöbbjük a hosszú utat választotta észak felé, s jól megismerték az utakat. Beor népe Dorthonionba ment, s Finarfin házának földjén telepedett le. Aradan népe (mert apja, Marach, a haláláig Estoladban maradt) továbbment nyugatra, némelyek Hithiumban vertek tanyát, ám Aradan fia Magor meg az emberei a Sirion mentén Beleriandba vonultak, s egy ideig az Ered Wethrin déli lejtőinek völgyeiben éltek.

Azt beszéltek, hogy mindezekről a dolgokról egyedül Finrod Felagund tanácskozott Thingol királlyal, akinek nem volt tetszésére sem ez, sem az, hogy nyugtalanító álmokat látott az emberekről, még mielőtt egyáltalában hírt hallott volna felőlük. Ezért azt parancsolta, hogy az emberek csupán északon foglaljanak maguknak területet, s hogy a hercegek, akik szolgálatukba fogadták őket, legyenek felelősek értük mindenben.

- Doriathba nem jön ember, amíg én uralkodom mondta -, még annak a Beornak a nemzetségéből való sem, aki a szeretett Finrodot szolgálja.

Melian akkor semmit nem szólt neki, ám később azt mondta Galadrielnak:

- Mostantól a világ sebesen halad nagy dolgok felé. S egy ember fog jönni, méghozzá Beor nemzetségéből, akit Melian Ove sem állít meg, mert annál is hatalmasabb erő küldi; s az eljöveteléről szóló ének szájról szájra jár majd akkor is, ha Középfölde megváltozik.

Sok ember maradt azért Estoladban is, s keverék népük ott élt még évek múltán is, hogy aztán Beleriandbukása elsöpörje vagy visszaüzze keletre ólcut. Mert az öregeken kívül, akik már vándornapjaik végére értek, sok olyan is akadt, aki a maga útját akarta járni, vagy félt az eldák szemének fényétől, így hát széthúzás támadt az edánok között, amelyben Morgoth árnyéka tükröződött, aki kétségtelenül tudott az emberek Beleriandba érkezéséről s a tündékkal egyre szorosabbra fonódó barátságáról.

A lázongók vezetői a Beor házából való Bereg és Marach egyik unokája, Amlach voltak, s ők nyíltan hirdették:

- Hosszú utat tettünk meg, hogy elmeneküljünk Középfölde veszélyei meg az ott lakozó sötét lények elől, s mert azt hallottuk, hogy nyugaton Fény van. S most megtudtuk, hogy a Fény a tengeren túl van. Oda nem mehetünk, ahol az istenek élnek dicsőségben. Csak egyiküket ismerjük, mert a Sötétség Ura itt van előttünk, s a bölcs, ám ádáz eldák állandóan háborúskodnak vele. Azt mondják, északon él; s mi a fájdalom meg a halál elől menekülünk. Azt az utat tehát nem választjuk.

Akkor összehívták az emberek gyűlését és tanácskozását, ahol szép számmal meg is jelentek, s a tündebarátok így feleltek Beregnek:

- Valóban a Sötét Királytól jön minden baj, amelyek elől futunk, ám ő uralni akarja egész Középföldét, hová futhat pánk hát, ahol ne üldözne tovább? Hacsak nem végzünk vele ott, vagy körül nem zárjuk legalább ostromzárral. Csupán az eldák vitézsége tartja féken, s talán éppen azért hozott minket ide a sorsunk, hogy a segítségükre legyünk ebben.

- Törődjenek csak vele az eldák! - válaszolta erre Bereg. A mi életünk úgylis túlságosan rövid.

Akkor fölállt valaki, aki mindenki előtt olyannak tetszett, mint Imlach fia Amlach, s olyan szavakat szolt, amelyektől megrendült mindazok szíve, akik hallották.

- Mindez csupán tünde ámitás, mesék, amelyekkel elkábítják az óvatlan újonnan érkezőket. A tengernek nincs partja. Nyugaton nincs semmiféle Fény. A tündék lidércfényét követitek a világ végéig! Ugyan melyikötök látta az istenek legcsekélyebbikét is? Ki vetette tekintetét Észak Sötét Királyára? Akik Középföldén uralomra törnek, maguk az eldák azok. Vagyonra vágyva mélyre ástak a földbe titkaiért, s fölkellették a mélyben lakó dolgok haragját, ezt tették mindig, s ezt is fogják tenni. Hagyjuk meg az orkoknak a maguk birodalmát, de legyen nekünk is sajátunk. Van elég hely a világon, ha az eldák nem szólnak bele!

Akkor a többiek döbbenet hallgattak, és félelem árnyéka telepedett a szívükre; s eldöntötték, hogy messzire mennek az eldák országaitól. Ám később Amlach visszatért közéjük, s tagadta, hogy ott lett volna a tanácskozáson, s olyan szavakat szolt volna; s az emberek közt nagy volt a kétség meg a csodálkozás. S a tündebarátok így beszéltek:

- Most végre elhiszitek már, hogy valóban létezik a Fekete Úr, s követei és küldöncei köztünk járnak, mert fél tőlünk s az erőtől, melyet ellenségeinek adhatunk?

- Gyűlöl minket - felelték erre megint mások -, s annál jobban, minél tovább élünk itt, s minél jobban beleavatkozunk vitájába az eldák királyaival, amiből nincs semmi hasznunk.

Így aztán az Estoladban maradottak közül most már sokaknak mehetnékje támadt; s Bereg délre vezetett vagy ezer embert Beor népéből, s attól kezdve róluk nem szolt ének. Ám Amlach így beszolt:

- Nekem immár személyes elszámolnivalóm van ezzel a hazugságok mesterével, s így lesz életem végéi. - O észak ra ment hát, és Maedhros szolgálatába állt. Am népéből azok, akik Bereggel értettek egyet, új vezért választottak, visszatértek a hegyeken át Eriadorba, s elfeledték őket.

Mind ez idő alatt a haladok Thargelionban éltek elégedetten. Am Morgoth látta, hogy hazugsággal és csalárdsággal nem tudta teljesen elidegeníteni egymástól a tündéket s az embereket, megmérgekedett, és ártani igyekezett az embereknek, ahogyan csak tudott. Ezért portyára küldött egy ork csapatot, amelynek sikerült kelet felé kiját szania az ostromzárát, átlopakodnia az Ered Lindonon a törp út hágóin, s rátámadnia a haladokra Caranthir országának déli erdőségében.

A haladok pedig nem éltek egyetlen úr vezetése alatt, sem sokan együtt, mert minden család külön lakozott, és intézte a maga dolgait, s ezért ólc nehezen és lassan is egyesültek. Am volt köztük egy tehetséges és rettenthetetlen férfiú, Haldal nevű, aki összegyűjtötte mind a bátrakat, akiket csak talált, velük visszavonult az Ascar és a Gelion zárta vidékre, annak legcsücskében karósáncot építettek folyótól folyóig, s odavezettek minden asszonyt és gyereket, akit meg tudtak menteni. Ott állták az ostromot, amíg el nem fogyott az élelmük.

Haldalnak ikrei voltak: leánya, Haleth, és fia, Haldar, akik mindketten hősiiesen harcoltak, mert Haleth nagy bátorságú és erejű leány volt. Ám végül Haldadot levágták az orkok, amikor kicsapott rájuk, s amikor Haldar kirohant, hogy megmentse apja testét a mézszárlástól, őt is legyilkolták. Akkor Haleth lett a nép vezére, s nem volt semmi remény; és sokan a vízbe vetették magukat, és megfulladtak. Am hét nappal később, amikor az orkok végső rohamra indultak, s már majdnem áttörték a karósáncot, hirtelen trombita harsant, s Caranthir száguldott elő északról a seregével, s a folyókba kergették az orkokat.

Caranthir akkor szívélyesen tekintett az emberekre, mélyen hódolt Halethnak, s vigaszdíjat ajánlott föl apjáért és fivéréért. Mert, bár későn, megértette, mekkora vitézség lakik az edánokban, és így szólt Halethhoz:

- Ha valamivel északabbra költöznének innen, ott élvezhetnétek az eldák védelmét és barátságát, és saját, szabad országotok lenne.

Am Haleth büszke volt, s nem szívelte, ha irányították vagy uralták, s ilyen volt a haladok többsége is. Ezért köszönettel így felelt Caranthirnak:

- Immár eltökéltem, uram, hogy odahagyom a hegyek árnyékát, és nyugatra megyek, amerre a véreim.

Amikor aztán a haladok összeszedtek mindenkit, aki megmaradt a néplibből az erdőbe menekülve az orkok elől, s összekaparták azt is, ami a javaikból megmaradt a föléggett portákon, Halethot választották főnöküknek; s ő végre Estoladba vezette őket, s ott éltek egy ideig.

Ám különálló nép maradtak mindvégig, s a tündék meg az emberek később Haleth népe néven emlegették őket. Haleth maradt a törzsfőnök élete végéig, ám ő nem ment férjhez soha, így a hatalom utána fivére, Haldar fiára, Haldarva szállt. Történt pedig még életében, hogy Haleth ismét nyugatra vágyott, s bár népe többsége ellene volt ennek, végül mégis továbbvezette őket; s az eldák tanácsai nélkül mentek, s átkelve a Calonon meg az Aroson, az Iszonyat hegyei meg a Melian Ove közti veszélyes vidéken haladtak. Az a vidék akkor még nem volt annyira gonosz, amilyen azóta lett, ám halandó ember már akkor sem járhatta segítség nélkül, s Haleth csak nagy nehézségek és veszteségek árán juthatott át népével, akiket pusztán akarátának erejével készítetett továbbhaladásra. Végre átkeltek a Brithiachon, és sokan keservesen bánták már az utat, ám nem volt visszatérés. Ezért aztán új vidéken kezdtek újra - amennyire tudták - a régi életet, ismét különálló portákon éltek Talath Dirnen erdőségében a Teiglinen túl, s némelyek messzire bekalandozták Nargothrond birodalmát. De sokan szerették Haleth úrnőt, s követték bárhová, hogy az ő uralma alatt élhessenek, s ezeket ő Brethil erdejébe vezette, a Teiglin és a Sirion közé. A későbbi gonosz időkben ide tért meg szétszórta népének maradéka.

Brethil pedig Thingol király birodalmához tartozott, bár kívül esett Melian Ovén, s a király nem adta volna Halethnak; ám Felagund, aki jó barátságban volt Thingollal, hallotta, mi történt Haleth népével, s kicsikarta Haleth számára a kegyet, hogy népével szabadon élhessen Brethilben azzal a feltétellel, hogy emberei őrzik a Teiglin gázlóját az eldák ellenségeivel szemben, s orkot nem engednek belépni erdejükbe. Erre Haleth így felelt:

- Hol az apám, Haldad s a fivérem, Haldar? Ha Doriath királya azt hiszi, megbarátkozom véreim lemészárlóival, akkor az eldák valóban furcsákat képzelnek az emberekről.

S Haleth Brethilben élt a haláláig; a népe zöld dombot emelt a teste fölé az erdő dombosabb vidékén, ez a Tur Haretha, a Hölgydomb, sinda nyelven a Haudh-en-Arwen.

Így történt, hogy az edánok java az eldák országaiban élt, némelyek itt, mások ott, megint mások vándorolva, s megint mások nemzetségekben vagy kisebb népekben letelepedve; s a legtöbbjük hamarosan megtanulta a szürketündék nyelvét, egyrészt hogy annak segítségével értsék meg egymást, másrészt mert mohón tanulni vágyták a tünde tudományokat. Am egy idő múltán a tünde királyok látták, hogy nem jó, ha a tündék meg az emberek így összevegyülve, de rend nélkül élnek, s hogy az embereknek saját urak kellene, ezért kineveztek főnököket, akik szabad urai lettek a maguk országának. Az edánok így mind az eldák szövetségesei lettek háború esetén, ám saját vezéreik parancsnoksága alatt. Az edánok

egy része mégis élvezte a tündék barátságát, s köztük élt, ameddig tehetette, s a fiatalok gyakran álltak be egy-egy király seregébe szolgálni.

Hador Lórinól pedig, Malach Aradan fia Magor fia Hathol fia, ifjúkorában beállt szolgálni Fingolfinhoz, s a király igen kedvelte. Ezért megtette Dor-lómin urának, Hador pedig odagyűjtötte embereinek javát, s az edánok leghatalmasabb vezére lett. A házában csak a tünde nyelvet beszélték, ám a saját nyelvüket sem feledték el, abból lett Númenor nyelve. Dorthonionban pedig és Ladros vidékén a Vén Beor unokája Boron fia Boromir lett az úr.

Hador fia volt Galdor és Gundor; Galdor fia meg Húrin és Huor; és Húrin fia volt Túrin, Glaurung végzete; és Huor fia Tuor volt, az Aldott Earendil apja. Boromir fia Bregor volt, annak meg Bregolas és Barahir voltak a fiai; Bregolas két fia Baragund és Belegund volt. Baragund lánya Morwen volt, Túrin anyja, Belegund lánya pedig Rían, Tuor anyja. Barahir fia pedig a Félkezű Beren volt,

aki elnyerte Thingol lányának, Lúthiennak a szerelmét, s aki visszatért a halálból; tőlük lett a világra Elwing, Earendil asszonya, s utánuk Númenor valamennyi királya.

Mindannyian belegabalyodtak a noldák végzetének hálójába, s nagy tetteket hajtottak végre, amelyekről az eldák még mindig megemlékeznek az ősi királyokról szóló énekeikben. S abban az időben. az emberek ereje egyesült a noldákéval, s reményük teljes volt; Morgothot pedig szigorúan őrizték, mert a hideget s a hosszú utat jól tűrő Hador-nép nem félt elmerészkedni messze északra, s ott figyelni az Ellenséget. A Három Ház emberei gyarapodtak és sokasodtak, ám köztük is a legnagyobb volt Aranyfejű Hadornak, a tünde urak méltó barátjának háza. Ezek az emberek nagy erejűek és szálás természetűek voltak, az eszük éles, természetük merész és kitartó, haragra-nevetésre egyaránt kész, hatalmasak voltak ólc Ilúvatar Gyermekei között az emberiség ifjúságának idején. A legtöbbjüknek arany volt a haja, s a szeme kék; nem úgy Túrin, akinek anyja Morwen volt Beor házából. Az abból a házból való emberek haja sötét vagy barna, a szemük szürke volt; minden emberek közül ők voltak a leghasonlóbbak a noldákhoz, s azok legjobban ólcet kedvelték, mert elméjük nyitott volt, a kezük ügyes, a felfogásuk gyors, az emlékezetük hosszú, s gyakrabban támadt a szívükben szánalom, mint az ajkukon nevetés. Hasonló volt hozzájuk Haleth erdei népe, ám azok nemcsak termetre voltak csekélyebbek: kisebb volt bennük a tanulási vágy is. Kevés szót használtak, nem szerették a nagy csődületet, valójában sokuk kedvelte a magányt, amikor szabadon járhatta a zöldellő erdőt, amíg, az eldák földjének csodái még újak voltak számukra. Am a nyugat birodalmaiban nem sok időt tölthettek, s azt sem örömben.

Az emberek élete - amelyet ólc a maguk éveivel mértek hosszabb lett, miután Beleriandba jöttek; de végül csak meghalt a Vén Beor, miután leélt kilencven és három évet, amelyből negyven és négy éven át szolgálta Felagund királyt. S amikor holtan feküdt, s nem seb vagy bánat, csupán a kor végzett vele, akkor látták először az eldák, milyen rövid is az ember élete, hogyan hal bele a fáradság

ba, amelyet ók nem ismernek; s igen erősen gyászolták akkor barátaikat. Am Beor teljes örömmel hagyta oda az életét, s békével ment el; s az eldák igen csodálkoztak az ember különös sorsán, mert erről semmiféle tudományukban nem esett szó, s a vége rejtve maradt előttük.

Mindazonáltal az edánok gyorsan megtanultak az eldaktól mindent, amit csak megtanulhattak, fiaik egyre bölcsőbbek és ügyesebbek lettek, míg végül fölülmúlták jóval az emberiség azon részét, amely még mindig a hegyektől keletre élt, s akik nem látták az eldákat, soha nem pillantották meg azokat az arcokat, amelyeken egykor Valinor Fénye világított.

XVIII

BELERIAND BUKÁSA ÉS FINGOLFIN ELESTE

Fingolfin pedig, Észak Királya, a noldák nagykirálya látta, hogy a népe számos és erős, s hogy a vele szövetséges emberek sokan vannak és vitézek, s ismét fontolgatni kezdte a támadást Angband ellen; mert tudta, hogy veszélyben élnek, hiszen az ostromzár nem teljes, s Morgoth szabadon dolgozhat mély tárnáiban, kedvére teremthet olyan gonoszt, amelyet senki nem sejt, amíg elő nem lép. Ez az elgondolás

bölcsnek tetszett akkori tudásának fényében; mert a noldák akkor még nem értették Morgoth hatalmának teljességét, nem tudták, hogy ha segítség nélkül háborúskodnak vele, nem lehet reményük, akár siettetik, akár késleltetik a dolgokat. De mivel földjeik szépek és országaik tágasak voltak, a noldák java elégedett volt a fennálló helyzettel, s azt hitték, úgy is marad; nem szívesen láttak volna hozzá az ostromhoz, amelynél mindenképpen pusztulnia kell némelyeknek, legyen bár győzelem vagy vereség a vége. Ezért nemigen hallgattak Fingolfinra, s akkoriban a legkevésbé éppen Feanor fiai. A noldák törzsfői közül csak Angrod és Aegnor értett egyet a királlyal, mivel olyan helyen éltek, ahonnan látni lehetett Thangorodrimot, s Morgoth fenyegetését állandóan érezték. Így Fingolfin tervéből semmi sem lett, s egy ideig béke volt.

Ám amikor a Beor és Marach utáni hatodik embernemzedék még nem egészen érte el a férfikort - négyszáz és ötven meg öt év telt el Fingolfin érkezése óta -, eljött a régen rettegett rossz, s iszonyúbb és váratlanabb volt a király legrosszabb álinainál. Mert Morgoth már régen gyűjtögette titokban az erejét, miközben szívének gonoszsága meg a noldák iránti gyűlölete egyre növekedett; s immár nemcsak az ellenségeivel akart végezni, hanem el akarta

pusztítani a földet is, amelyet azok elfoglaltak és széppé tettek. S úgy tartják, gyűlölete legyőzte józan eszét is, mert ha csak egy kicsivel tovább tudott volna várni, amíg tervei beérnek, akkor a noldákból valóban semmi sem maradt volna. Csakhogy nem vette kellően komolyan a tündék vitézségét, az emberekkel meg nem is számolt.

Elérkezett a tél ideje, amikor az éjszaka sötét és holdtalan volt, és Ard-galen tágas síkja ködösen nyúlt el a hideg csillagok alatt a noldák hegyi erősségeitől Thangorodrim lábáig. Az őrtüzek alig pislogtak, kevés őrszem járt; a síkon csak néhányan voltak ébren a hithlumi lovasok közül. Akkor Morgoth hirtelen hatalmas lángfolyókat engedett szabadjárára, amelyek gyorsabban száguldottak alá a balrogoknál is Thangorodrimból, elöntötték az egész síkságot; a Vashegyek pedig sokféle mérgező tüzet böfögtek, melyek füstje bűzös volt és halálos. Így pusztult el Ard-galen, így emésztette el pázsitját a tűz, így lett fölperzselt, elhagyatott pusztasággá, ahol fojtogat a füst, ahol minden csupasz és élettelen. Akkor megváltozott a neve is, immár Anfauglith lett, a Fojtogató Füst. Sok megpörkölődött csont hever ott tetőtlen sírban, mert sok nolda odaveszett, akik a rohanó lángok elől nem tudtak a hegyekbe menekülni. Dorthonion és az Ered Wethrin magaslatai ellenálltak a tűzviharnak, ám az Angband felé néző oldalukon lévő erdőlc elégték, s a füst megzavarta a védőket. Így kezdődött a nagy csaták közül a negyedik, Dagor Bragollach, a Váratlan Láng Csatája.

A tűz előtt vonult az arany Glaurung, a sárkányok apja, teljes méltóságában, mögötte balrogok, s utánuk orkok fekete seregei olyan mennyiségben, amilyent a noldák elképzelni sem tudtak. És megtámadták a noldák erősségeit, megtörték az ostromzárát Angband körül, és bárhol lelték, elpusztították a noldákat és szövetségeseiket, a szürke-tündéket meg az embereket. Morgoth néhány legkeményebb ellensége is elpusztult a háború első napjaiban, mert megzavarva és szétszórta nem tudták összeszedni az erejüket. A háború soha nem ért véget többé teljesen Beleriandban, ám a hagyomány szerint a Váratlan

Láng Csatája véget ért a tavasz eljövetelekor, amikor Morgoth támadásainak száma csökkent.

Így szűnt meg az ostromzár Angband körül, s Morgoth ellenségei szétszóródtak, és elszakadtak egymástól. A szürke-tündék java délre menekült, odahagyta az északon dúló háborút, sokukat befogadták Doriathba, és Thingol hatalma és ereje akkoriban megnövekedett, mert Melian királyné hatalma őrizte a határokat, s akkor még semmi gonosz nem tudott behatolni abba a rejtett birodalomba. Mások a tengerparti erősségekben találtak menedékre vagy Nargothrondban; ismét mások elmenekültek, és elrejtöztek Ossiriandban, vagy átkelve a hegyeken hazátlanul kóboroltak a pusztaságban. S a háború meg az ostromzár megbomlásának híre eljutott a Középfölde keleti részén élő emberekhez is.

Finarfin fiaira nehezedett a csapás döntő súlya, s Angrodot és Aegnort legyilkolták; mellettük esett el a Beor házából való Bregolas úr, s népének számos harcosa. Am Bregolas fivére, Barahir nyugatabbra harcolt, a Sírion gázlójának közelében. Ott a délről érkező Finrod Felagund királyt és kis csapatát elvágta

seregétől a Serech mocsárvidéken, s meg is ölték vagy el is fogták volna, ha Barahir az embereinek le,~'avával meg nem menti, s nem von lándzsákból falat köré; aztán nagy veszteségek árán kiverekedtek magukat a csatából. Így menekült meg Felagund, s visszatért Nargothrond erdős mélyére; ám esküt tett, hogy mindig barátként fogja segíteni Barahirt és minden nemzetségét, s esküje zálogául Barahirnak adta gyűrűjét. Jog szerint most Barahir volt a Beor-ház feje, és visszatért Dorthonionba; ám embereinek többsége elhagyta otthonát, és Hithium erősségében keresett menedéket.

Olyan nagy erővel támadott Morgoth, hogy Fingolfin és Fingon nem tudták megsegíteni Finarfin fiait; s a hithlumi seregeket, amelyek nagy veszteségeket szenvedtek, visszaverték az Ered Wethrin erősségeibe, s azokat is csak nagy nehezen védhették az orkok ellen. Eithel Sírion falai előtt esett el Aranyhajú Hadon urának, Fingolfinnak a hátvédjeként, hatvan és hat esztendő korában, s vele leg

ifjabb fia, Gundor, számtalan nyíllal a testében, s a tündék meggyászolták őket. Akkor Szálas Galdor lett apja utódja. S hála az Árnyékhegység magasságának és erejének, mert ellenállt a tűzaradnak, no meg az északi tündék és emberek vitézségének, amelyen sem ork, sem balrog nem tudott fölülkerekedni, Hithium meghódítatlan maradt, még mindig fenyegette Morgoth seregének szárnyát; ám Fingolfin ellenségek serege választotta el immár véreitől.

Mert Feanor fiai számára rosszul alakult a háború, s szinte valamennyi keleti határvidéket elveszítették. Az Aglon hágóján rajtaütöttek, s bevették, bár Morgoth serege sok harcost veszített; Celegorm és Curufin pedig délnyugatra menekült Doriath határán, végül Nargothrondban, Finrod Felagund királynál találtak menedéket. Így az ő embereik is Nargothrond erejét növelték, bár később kiderült, hogy jobb lett volna, ha keleten maradnak a maguk fajtájával. Maedhros páratlanul vitéz tetteket hajtott végre, s az orkok menekültek a szeme elől, mert amióta megkínóztatott Thangorodrimban, a lelke lángolt, mint a fehéren izzó tűz, s olyan volt, mint aki a Halálból tért vissza. Így aztán a Hunring dombján álló nagy erődöt nem tudták bevenni, s a megmaradt legvitézebbek mind Dorthonionból, mind a keleti határvidékekről Maedhroshoz csatlakoztak, aki egy időre ismét lezárta az Aglon hágóját úgy, hogy onnan ork nem juthatott át Beleriandba. Ugyanakkor lerohanták a Feanor-lovasokat Lothlann mezején, mert Glaurung maga ment oda, s átkelt Maglor hasadékán, s a Gelion ágai közt minden földet elpusztított. S az orkok elfoglalták a Rerir-hegy nyugati lankáin lévő erősségeket, földülták Thargeliont, Caranthir földjét, s bemocsolták a Helevorn-tavat. Onnan indultak tüzzel és iszonyattal fölfegyverkezve át a Gelionon, s mélyen behatoltak Kelet-Beleriandba. Maglor csatlakozott Maedhroshoz Hunringben, ám Caranthir menekült, s maradék népével a vadászok, Amrod és Amras seregéhez állt, s visszavonultak Ramdalba délen. Az Amon Ereben őrséget és táborát állítottak, s a zöld-tündék is segítették őket, s az orkok nem mentek Ossiriandba, sem Taur-im-Duinathba, sem a déli pusztaságra.

Híre érkezett Hithiumba, hogy Dorthonion elveszett, Finarfint legyőzték, s Feanor fiait elűzték a földjükről. Akkor Fingolfin úgy vélte, eljött a noldák végromlása, s valamennyi házuk jóvátehetetlen veszteséget szenvedett; s szívében haraggal és elkeseredéssel fölpattant nagy lovára, Rochallorra, s kilovagolt egymaga, és senki sem tarthatta vissza. Ugy száguldott át Dor-nu-Fauglithon, akár a szél, s aki látta, döbbenetesen menekült előle, azt hiuén, hogy maga Orome jött el, mert tébolyult haragjában Fingolfin szeme úgy izzott, mint a valóké. Így érkezett Angband kapujához, és megfújta kürtjét, megdöngötte a rézkaput, s párviadalra hívta Morgothot. Es Morgoth jött.

Azoknak a háborúknak az idején ez volt az utolsó alkalom, hogy kilépett erőssége kapuján, s úgy tartják, nem szívesen tette, mert bár hatalma nagyobb volt mindennél ezen a világon, egyedül a valóktól félt. Am kapitányai előtt nem bújhatott ki a kihívás alól, mert a sziklák rengtek Fingolfin kürtjének éles szavától, s a király hangja tisztán és érthetően zengte be Angband mélyeit, s Fingolfin, nyúl szívűnek, rabszolgák urának nevezte Morgothot. Így hát Morgoth jött, lassan állt föl föld alatti trónjáról, s lábának dobbanása olyan volt, akár a föld alatti mennydörgés. Fekete páncélban jött elő, s úgy állt a király előtt, mint egy torony, vaskoronásan, széles pajzsa, dísztelen szablyája a kezében, s árnyéka akár a viharfelhő borult a királyra. S alatta Fingolfin úgy ragyogott, mint a csillag, mert páncélja ezüst volt, kék pajzsán kristályok fényltek, s előhúzta kardját, a Ringilt, amely úgy szikrázott, mint a jég.

Akkor Morgoth fölemelte a Grondot, az Alvilág Kalapácsát, s lecsapott vele, mint a mennykő. De Fingolfin félreugrott, s a Grond mély lyukat vágott a földbe, amelyből tűz és füst csapott ki. Sokszor próbálta Morgoth agyonsújtani, ám Fingolfin mindig elszökkent; mint a villám a sötét felhő elől, és hét sebet ejtett Morgothon, és Morgoth hétszer kiáltott föl fájdalmában, s akkor az angbandi seregek rettegve borultak az arcukra, s az egész északi vidék visszhangozta azokat a kiáltásokat.

De a király végül elfáradt, és Morgoth lecsapott rá a pajzsával. Háromszor rogyott térdre a király, s háromszor állt föl újra, magasba emelve törött pajzsát, bezúzott sisakját.

Ám körötte a föld csupa göröngy és gödör volt, s a király megbotlott, és hátrazuhan Morgoth lába előtt, és Morgoth a torkára tette a lábát, s annak a súlya olyan volt, akár egy leomlott hegyé. De végső, elkeseredett erejével Fingolfin még megsebezte Morgoth lábát a Ringillel, s a fekete, füstölgő vér zubogni kezdett, s megtöltötte a Grond által ütött lyukakat.

Így halt meg Fingolfin, a noldák nagykirálya, a hajdani tünde urak legbüszkébbike és legvitézebbike. Az orkok nem dicsekedtek el soha ezzel a párviadallal a kapu előtt, s a tündék sem énekeltek róla, annál mélyebb volt a bánatuk. A történetre mégis emlékeznek, mert Thorondor, a sasok királya híret vitte Gondolinba meg a távoli Hithiumba. Es Morgoth szétszabdalta a tünde király testét, s a farkasoknak vetette volna, ám Thorondor sietve lecsapott a Crissaegrim csúcsán épült fészkből Morgothra, s megmarta az arcát. Thorondor szárnycsapásai úgy zúgtak, akár Manwe szelei, a sas erős karmaival megragadta és hirtelen az orkok lándzsái fölé emelte a király testét. A testet aztán egy magas hegytetőre vitte, amely északról Gondolin rejtett völgyére nézett, és Turfion odament, és magas kőhalmot emelt apja teteme fölé. Attól kezdve egyetlen ork sem mert fölmenni Fingolfin hegyére, a sír közelébe, amíg el nem jött Gondolin bukása, amikor árulás ütötte föl a fejét a vérei közt. S Morgoth attól a naptól kezdve sánta maradt, és fájdalmas sebe sohasem gyógyult be, s arcán viselte Thorondor karmának a nyomát is.

Nagy volt a gyász Hithiumban, amikor híret vették Fingolfin elestének, és Fingon keserűen vette magára a Fingolfin-ház fejének és a noldák nagykirályának szerepét, ám legifjabb fiát, Ereiniot (akit később Gil-fiaidnak neveztek) a kikötőbe küldte.

Morgoth hatalma tehát beárnyékolta az északi vidéket, de Barahir nem adta föl Dorthoniont, s minden tenyéryi földért újra meg újra megküzdött ellenségeivel. Attól kezdve Morgoth halálra üldözte Barahir embereit, akikből igen kevés maradt; s annak a vidéknek az északi lejtőin lévő erdőségek fokról fokra olyan iszonyat és sötét varázs

lat birodalmává lettek, hogy még az orkok is csak végszükség esetén merészkedtek oda, s a nevük Deldúwath és Taur-nu-Fuin, az Éji Sötét Erdeje lett. A fák, amelyek ott nőttek a tűz után, feketék és komorak voltak, a gyökereik csupa görcs, s úgy kapkodtak a sötétben az ember után, akár a karmok; s aki ott eltévedt, az elveszett és megvakult, s vagy megfojtották, vagy az örületbe kergették az iszonyat fantomjai. Végül Barahir helyzete annyira tarthatatlanná vált, hogy asszonya, a Férfiszívű Emeldir {aki szívesebben választotta a harcot férje és fia oldalán, mint a futást} összegyűjtötte az összes megmaradt asszonyt és gyereket, az erre alkalmasoknak fegyvert adott, s a hegyeken át, veszélyes utakon, sok szenvedésen és veszteségen át elvezette őket Brethilbe. Ott néhányukat befogadták a haladok, ám mások továbbmentek a hegyeken át Dor-lóminba, Hador fia Galdor népéhez; s ezek között volt Rían, Belegund lánya, és Morwen, Baragund lánya, akit Eledhwennek, Tündefénynek is neveztek. Am soha többé nem látták viszont a férfiakat, akiket odahagytak. Mert azokat egyenként legyilkolták, míg végül mindössze tizenkét férfi maradt Barahirral: a fia, Beren, meg az unokaöccsei, Bregolas fiai, Baragund és Belagund, valamint házának kilenc hűséges szolgája, akiknek a nevét sokáig megőrizte a noldák emlékezete: Radhruin és Dairuin voltak azok, aztán Dagnir és Ragnor meg Gildor és a boldogtalan Gorlim, aztán Arthad és Urthel, végül az ifjú Hathaldir. Reményüket vesztett földönfutókká váltak, mindenre elszánt kis csapat, amely nem menekülhetett, s meg sem adhatta magát, mert házaikat elpusztították, asszonyaikat és gyerekeiket pedig elfogták, megölték, vagy elmenekültek. Hithiumból nem jött sem hír, sem segítség, s Barahirra meg az embereire úgy vadásztak, akár az állatokra; ezért fölhúzódtak az erdő fölötti kopár

felföldre, s annak a vidéknek a lábait és sziklás mocsarait járták, minél távolabb Morgoth kémeitől és varázsától. Agyuk hangafű volt, fejük fölött a tető a felhős égbolt.

Mintegy két ével a Dagor Bragollach után a noldák még mindig tartották a nyugati átjárót a Sírion forrásainál, mert Ulmo ereje volt abban a vízben, és Minas Tirith

ellenállt az orkoknak. Ám végül, Fingolfin eleste után, maga Sauron, Morgoth leghatalmasabb és legszörnyűségesebb szolgálója, akit sindául Gorthaurnak mondanak, ő támadt Orodrethre, a Tol Sírionon épült torony parancsnokára. Sauron félelmetes erejű varázsló volt, árnyak és fantomok ura, bölcsességében mocskos, erejében kegyet len, aki mindent megrontott, amihez csak ért, mindent eltorzított, amit csak uralt, s ő volt az ura a váltott farkasoknak, ő értett a legjobban a kínzáshoz. Ostrommal vette be Minas Tirithet, mert a védőket félelem sötét felhője szállta meg, s Orodreth kiűzetett, és Nargothronda menekült. Akkor Sauron az őrhelyet Morgoth őrtornyává alakította, a gonosz erősségévé, eleven fenyegetéssé, s Tol Sírion szép szigete átkozott lett, a Váltott Farkasok Szigete, Tol-in-Gaurhóth. Senki eleven át nem mehetett azon a völgyön anélkül, hogy a magas tornyában ülő Sauron ki ne kémlelte volna már messziről. Morgothé volt már tehát a nyugati átjáró, s iszonyata betöltötte Beleriand erdőitmezőit. Hithiumon túl is üldözte ellenségeit fáradhatat Tanul, fölkutatta bűvőhelyeiket, egyenként vette be erősségeiket. Az egyre jobban nekibátorodó orkok immár kedvükre jártak bármerre szabadon, nyugaton a Sírionon, keleten a Celonon jöttek, és körülvették Doriathot; s úgy földúlták a vidéket, hogy minden állat és madár menekült előlük, s észak felől egyre terjedt a csönd és a pusztulás. Foglyul ejtettek és Angbandba hurcoltak sok noldát és sindát is, ott rabszolgává tették s arra kényszerítették őket, hogy tudásukkal és ügyességükkel Morgothot szolgálják. És Morgoth elküldte a kémeit, akik álcát viseltek, s csupa ámitás volt a szavuk; hazug módon jutalmakat ígértek, és ravasz beszéddel félelmet és irigységet támasztottak a népek között, királyaikat és törzsfőiket kapzsisággal vagy az egymás elleni árulással vádolták. S az Alqualondei Testvérmészárlás átka miatt ezeket a hazugságokat gyakran elhitték; s ahogyan az idők egyre sötétebbre fordultak, már volt is bennük valami igazság, mert a beleriandi tündék szívébe és tudatába kétségbeesés és félelem költözött. Am a noldák a legjobban a tulajdon fajtájuk árulásától tartottak, azokétól, akiket rabszolgának vittek Angbandba;

mert Morgoth fölhasználta őket a maga gonosz céljára, úgy tett, mintha szabadon engedné őket, ám akaratuk továbbra is az ő akaratától függött, s csak azért engedte el őket, hogy aztán újra visszatérjenek hozzá. Ezért ha Morgoth foglyai közül valaki valóban elmenekült, és visszatért a népéhez, nem nagy örömmel fogadták, s jobbára magányos és kétségbeesett törvényenkívüliként kellett kóborolnia.

Az emberekkel szemben Morgoth szánalmat tettetett, nekik a küldöttek azt sugallták, hogy minden bajuk oka csupán az, hogy a lázadó noldák szolgálatába álltak, ám ha Középfölde jogos urát szolgálnák, jutalom és megbecsülés lenne a részük, csak hagyják el a lázadókat. Ám az edánok Három Házából származók közül nem sokan hallgattak rá, még akkor sem, ha megkínózták őket Angbandban. Ezért aztán Morgoth gyűlöletével üldözte őket, küldönceit pedig a hegyeken túlra küldte.

Azt mesélik, a füstös képű emberek ekkor érkeztek Beleriandba. Néhányuk már titkon Morgothot szolgálta, s az ő hívására jött, de nem mind, mert Beleriand földjeinek és vizeinek, háborúinak és kincseinek híre messzire szállt, s az emberek vándorló lába akkoriban mindig nyugatra indult. Ezek az emberek zömökek és tömzsik voltak, a karjuk hosszú és erős, a bőrük füstös vagy sárgás, a hajuk sötét, akár a szemük. Sokan voltak, s a legtöbbjük jobban kedvelte a hegyek törpjéit, mint a tündéket. Am Maedhros, aki ismerte a noldák meg az edánok gyöngeségét, míg Angband tárnái kimeríthetetlenek voltak, és mindig megújultak, szövetséget kötött az újonnan jött emberekkel, s barátságába fogadta legnagyobb törzsfőnökeiket, Bórt és Ulfangot. És Morgoth elégedett volt, mert éppen így tervezte. Bór fiai Boriad, Borfach és Borthand voltak, és követték Maedhrost és Maglom, és meghiúsították Morgoth reményét, mert hűségesek maradtak. A Fekete Ulfang fiai Ulfast, Ulwarth és az átkozott Uldor voltak, s ők Caranthirt követték, és hűséget esküdtek neki, és esküszögnek bizonyultak.

Nem sok szeretet volt az edánok és a keleti embernépek között, és ritkán találkoztak, mert az újonnan jöttek so

köig éltek Kelet-Beleriandban, ám Hador népe be volt zárva Hithiumba, Beor háza pedig jószerivel kipusztult. Haleth népét kezdetben nem érintette az északon dúló háború, mert délen éltek Brethil erdejében, ám később kitört a csatározás köztük meg a behatoló orkok között, mert erős szívű emberek voltak, s nem egykönnyen hagyták oda kedvelt erdejüket. S az akkori vereségek históriája nagy tisztelettel emlékezik meg a haladok tetteiről, mert Minas Tirith bevétele után az orkok átkeltek a nyugati átjárón, s talán még a Sirion torkolatát is megszállták volna, ám Halmar, a haladok ura gyors üzenetet küldött Thingolnak, mivel barátságban volt a tündékkal, s őrizte Doriath határát. Akkor Erősíjú Belet, Thingol határőrségének parancsnoka erős, csatabárdokkal fölfegyverzett sanda sereget vezetett Brethilbe, s az erdő mélyéről indulva Halmar és Belet rajtaütöttek egy ork légión, és megsemmisítették. Attól kezdve az északról jövő fekete áradat elapadt azon a vidéken, s az orkok sok éven át nem mertek átkelni a Teiglinen. Haleth népe óvatos békében élt még Brethil erdejében, s őrálásaik mögött Nargothrond királysága megpihenhetett, és erőt gyűjthetett.

Akkoriban Húrín és Huor, a dor-lómini Galdor fiai a haladokkal éltek, mert rokonságban voltak velük. A Daltor Bragollach előtti időlcében az edánok két háza nagy ünnepség keretében egyesült, amikor az Aranyfejű Hador gyermekei, Galdor és Glóredhel házasságot kötöttek Harethtal és Haldirral, Halmarnak, a haladok urának gyermekeivel. Így történt, hogy Galdor fiai Brethilben nevelkedtek a nagybátyjuknál, Haldirnál, mert az embereknél akkoriban így volt szokás, s mindketten harcra keltek az orkok ellen, még Huor is, akit nem lehetett visszatartani, pedig még csak tizenhárom éves volt. Am kis csapatát elszakították a többiektől, s a Brithiach gázlójáig üldözték, ahol elfogták vagy levágták volna őket, ha Ulmo hatalma nem olyan nagy még mindig a Sirion vizében. Kőd szállt föl a folyóról, s elrejtette őket ellenségeik elől, s a Brithiachon át Dimbarba menekültek, s a hegyek között meg a Crissaegrim csupasz falai alatt kóboroltak, míg teljesen meg nem zavarta ólcet az a csalóka vidék, s nem tudták, merre

kell továbbmenni vagy visszatérni. Akkor Thorondor meglátta őket, és két sast küldött a segítségükre, és a sasok elvitték őket a Határhegyeken túlra, Tumladen rejtett völgyébe, Gondolin titkos városába, amelyet ember még nem látott.

Ott Turfion király jól fogadta őket, amikor megtudta, kifélék, mert üzenetek és álmok érkeztek hozzá a Sirionon a tengerről, Ulmótól, a Vizek Urától, aki figyelmeztette, hogy jön a vész, s fogadja szívélyesen a Hador házából valókat, mert segítségére lesznek a bajban. Húrín és Huor vendégként éltek a király házában majd' egy évig, s úgy tartják, ezalatt Húrín sokat megtanult a tündék tudományából, s valamit megértett a király terveiből és céljaiból is. Mert Turfion igen megkedvelte Galdor fiait, és sokat beszélt velük, s immár szeretetből kívánta Gondolinban tartani ólcet, s nem a törvény miatt, amely kimondta, hogy senki idegen, tünde vagy ember, aki meglelte a rejtett királyságot, s látta a várost, nem mehet el többé onnan, amíg a király föl nem oldja az ostromzárat, s a rejtett nép színre nem lép.

Am Húrín és Huor szerettek volna visszatérni az övéikhez, osztozni az ólcet sújtó háborúban és bánatban. Es Húrín így szólt Turfionhoz:

- Uram, mi csupán halandó emberek vagyunk, nem olyanok, mint az eldák. Ok hosszú éveken át várhatnak, hogy megküzdhessenek ellenségeikkel egy távoli napon, ám a mi időnk rövid, reményünk és erőnk hamar elhervad. Meg aztán mi nem leltük meg a Gondolinba vezető utat, nem is tudjuk valójában, hol ez a város, hiszen félelem és rettegés közepette hoztak minket ide a levegőég magas útjain, s szemünkre kegyes fátyol borult.

Akkor Turfion meghallgatta könyörgését, s azt mondta: - Ahogyan jöttetek, úgy is mentek, ha Thorondor hajlandó. Fáj nekem ez a válás, ám kis idő múlva - az eldák időszámítása szerint - talán újra találkozunk.

Am Maeglin, a király hűgának fia, akinek nagy hatalma volt Gondolinban, csöppet sem bánta, hogy elmennek, bár irigyelte tőlük a király kegyét, mert senkit sem szívelhetett az emberi fajból, s azt mondta Húrinnak:

- A király kegye nagyobb, mint sejtenétek, s a törvény engedékenyebb, mint korábban, másként nem lenne más választásotok, mint hogy itt maradjatok életek végéig.

- A király kegye valóban nagy - felelte Húrin -, de ha a szavunk nem elegendő, esküt teszünk.

És a fivérek megesküdtek, hogy soha nem árulják el Turfion szándékait, és titokban tartanak mindent, amit a birodalomban láttak. Aztán búcsút vettek, s az érkező sasok éjszaka vették őket szárnyukra, s hajnalban tették le őket Dor-lóminban. A népük örömmel fogadta őket, mert üzenetet kaptak Brethilből, hogy nyomuk veszett; ők pedig még az apjuknak sem mondták el, hol voltak, csupán azt, hogy a vadonban azok a sasok mentették meg őket, akik haza is hozták őket végül. Ám Galdor így szólt:

- Tehát egy éven át a pusztaságban éltetek? Vagy a sasok fészkeiben kaptatok helyet? Kellett találotok élelmet és finom öltözetet, hiszen úgy tértetek haza, akár az ifjú hercegek, s nem úgy, mint az erdő hajléktalanjai.

- Erd be azzal - felelte Húrin -, hogy hazatértünk, mert csupán hallgatási fogadalom ellenében engedtetett meg. Galdor többé nem kérdezte ólctet, de másokkal egyetem

ben sejtette az igazságot, s idővel Húrin és Huor különös esetének híre Morgoth szolgálóihoz is eljutott.

Amikor pedig Turfion hírét vette az Angband körüli ostromzár összeomlásának, nem engedte, hogy emberei közül akár egy is csatába menjen; mert erősnek vélte Gondolint, s nem látta elérkezettnek az időt arra, hogy a város létére fény derüljön. Am azt is hitte, hogy az ostromzár vége a noldák hanyatlásának jele, hacsak nem jön segít séfi, és gondolini csapatokat küldött titkon a Sirion torkoTatához meg Balar szigetére. Ott ezek hajókat építettek, s útnak indultak Turfion parancsára a legnyugatabbra eső nyugat felé, Valinort keresve, hogy a valók bocsánatát és segítségét kérjék, s a tenger madarait kérték meg, hogy vezessék ólctet. A tenger pedig vad volt és végtelen, árny és varázslat ült rajta, s Valinor rejtve volt. Így Turfion követői sohasem jutottak el nyugatra, s közülük sokan elvesztek, és kevesen tértek vissza; ám Gondolin végzete egyre közeledett.

Morgoth híreket kapott mindezekről, s győzelmei közepette is nyugtalan volt, s igen szeretett volna többet tudni Felagundról és Turfionról. Mert nekik nyomuk veszett, pedig nem haltak meg, s Morgoth tartott mindattól, amire még képesek lehetnek ellene. Nargothrondnak csak a nevét ismerte, de helyét és erejét nem; Gondolinról pedig mit sem tudott, ezért Turfion még jobban nyugtalanította. Ezért még több kémet küldött Beleriandba, ugyanakkor az orkok főserégét visszahívta Angbandba, mert rájött, hogy nem indíthat végső és győzedelmes csatát, amíg erőt nem gyűjt, s hogy rosszul mérte föl a noldák vitézségét meg a mellettük harcoló emberek harci erejét. Bármily nagy volt is a győzelme a Bragollachban meg az azt követő években, bármilyen veszteséget és fájdalmat okozott is ellenségeinek, a saját veszteségei sem voltak kisebbek, s bár uralta Dorthoniont meg a Sirion gázlóját, az első rémületükből magukhoz térő eldák kezdték visszaszerezni elveszített állásaikat. Így délen, Beleriandban, látszólag ismét béke volt néhány éven át, ám Angband kovácműhelyeiben folyt a munka. .

A negyedik csata után hét ével Morgoth megújította a támadást, s nagy sereget küldött Hithlum ellen. Az Árnyékhegység hágói elleni támadás heves volt, s az Eithel Sirion ostrománál a szálas Galdort, Dor-lómin urát elpusztította egy nyilvessző. Azt az erősséget Fingon nagykirály nevében tartotta, s ugyanott halt meg nem sokkal korábban apja, Hador Lórinól. A fia, Húrin éppen csak elérte akkor a férfikort, de testének és lelkének ereje egyaránt rendkívüli volt, s keményen üldözte az orkokat az Ered Wethrintől messzire, Anfauglith pusztaságába.

Fingon király pedig alig-alig tudta visszatartani Angband északról alázóduló seregét, és csatába bonyolódott velük Hithium mezején. Az orkok számbeli fölényben voltak, ám megjöttek Círdan hajói nagy erővel a Drengisti-öbölből, s a szükség órájában a Falas tündéi támadtak nyugatról Morgoth seregére. Az orkok akkor megtörttek, és menekülni kezdtek, az eldák győztek, s lovas íjászaik egészen a Vashegyekig üldözték az orkokat.

Attól kezdve Galdor fia Húrin volt Hador házának a feje Dor-lóminban, és Fingom szolgálta. Húrin

csekélyebb termetű volt, mint apja vagy mint fia, aki utána következett, ám teste fáradhatatlan és kitartó volt, mozgása pedig könnyed és gyors, akár anyjának, a halad Harethnak. Az aszszonya Morwen Eledhwen volt, a Beor házabeli Baragund lánya, aki elmenekült Dorthonionból Ríannel, Belegund lányával és Emeldirrel, Beren anyjával.

Akkor elpusztultak a dorthonioni számkivetettek is, mint erről később szó lesz, és Barahir fia Beren maga is alig tudott Doriathba menekülni.

XIX

BEKEN ÉS LÚTHIEN

A bánat és pusztulás regéi közt, amelyek ránk maradtak azokból az időlcbóZ, akad olyan is, amelyben a könnyek mellett öröm is van, s a Halál árnyékában egy kis olthatatlan fény. S ezek közül a történetek közül a tündék fülének még mindig Beren és Lúthien regéje a legkedvesebb. Az ő életükről szól a Leithian-ének, a Rabságból Való Szabadulás balladája, a régi időkről szóló dalok egy híján leghosszabbfika; ám most kevesebb szóval és muzsika nélkül mondjuk el.

Azt beszélük, Barahir nem hagyta oda Dorthoniont, s Morgoth halálra kereste, míg végül mindössze tizenkét társa maradt. Dorthonion erdeje pedig dél felé hegyvidéki mocsárvilág volt, s annak a felföldnek a keleti részén volt egy tó, Tarn Aeluin, hangafüves pusztaság közepén, s az a vidék úttalan és vad volt, mert még a Hosszú Béke idején sem élt ott senki. Am a Tarn Aeluin vizét tisztelték, mert nappal tiszta és kék volt, éjjel pedig a csillagok tükre, s úgy tudták, maga Melian szentelte meg azt a vizet hajdanán. Oda vonult vissza Barahir földönfutó társaival, ott vertek tanyát, amelyet Morgoth sem tudott meglelni. Ám Barahirnak és társainak a híre messzire terjedt, s Morgoth megparancsolta Sauronnak, hogy keresse meg és pusztít sa el őket.

Barahir egyik társa pedig Angrim fia Gorlim volt. Az aszszonyát Eilinelnek hívták, s nagy volt köztük a szerelem, míg ki nem tört a vész. Amikor Gorlim hazatért a határvidéken dúló csatából, a háza kifosztva és elhagyatva állt, az asszony eltűnt; hogy megölték-e vagy elvitték, nem tudta. Akkor Gorlim Barahirhoz menekült, s ő lett a legtüzesebb és legelszántabb társa, ám a szívét kétség marta, mert úgy gondolta, Eilinel talán mégsem halott. Időről időre

egyedül és titkon fölkereste házát, amely még mindig ott állt hajdani birtokán, s ezt Morgoth szolgálai megfigyelték.

Egy őszi napon esti szürkületkor ért oda, s közeledve mintha fényt látott volna az ablakban, s óvatosan benézett a házba. Ott látta Eilinel, akinek az arca megviselt volt az éhségtód meg a fájdalomtól, s úgy tetszett, a hangját is hallja, amint panaszolja, hogy az ura elhagyta őt. De amint fölkiáltott, a fény kihunyott az ablakban, farkasok övöltöt tek, s hirtelen a vállán érezte Sauron vadászainak súlyos kezét. Így csalták lépre Gorlimot; a táborukba vitték és kínozták, hogy kiszedjék belőle Barahir rejtekhelyét és útjainak irányát. Ám Gorlim semmit sem mondott. Akkor megígérték neki, hogy szabadon engedik, és visszaadják neki Eilinel, ha a kedvükre tesz; és Gorlimot már elnyűtte a kín, és vágyott az asszonyára, és megingott. Akkor egyenesen Sauron félelmes színe elé vitték, s az így szólt:

- Úgy hallom, egyezkedni akarsz velem. Milyen árat kérsz?

agy; ' S Gorlim azt felelte, hogy vissza akarja kapni Eilinel, s vele együtt akar szabadulni, mert azt hitte, Eilinel is a fogoly.

Akkor Sauron elmosolyodott, s így szólt:

- Csekély ár ekkora árulásért. Ugy legyen. Mondd tovább!

Gorlim már visszakozott volna, ám Sauron tekintetének bűvöletében elmondott mindent, amit csak tudott. És akkor Sauron nevetett, és gúnyolta Gorlimot, s fölfedte neki, hogy amit látott, csupán varázslat szülte fantom volt, mert Eilinel halott.

- Mindazonáltal teljesítem a kívánságodat - mondta Sauron -, mert Eilinelhez mégy, s elbocsátlak szolgálatomból. - S azzal könnyörtelenül végzett Gorlimmal.

Így derült fény Barahir rejtekére, s Morgoth hálót szőtt köré; s a csöndes éjszakai órákban érkező orkok rajtaütöttek a dorthonioni embereken, s egy kivételével mindet levágták. Mert Barahir fia Berent apja veszélyes feladattal elküldte: kémlelje ki az Ellenség útjait, így hát ő távol volt, amikor a tanyán rajtaütöttek. Amikor biztonságban aludt az erdőben, azt álmodta, hogy dögevő madarak

ülnek sűrűn, akár a levelek a csupasz fákon egy tó partján, s a csőrlikről csöpög a vér. Es álmában Beren egy alakot látott közeledni a vízen; Gorlim kísértete volt az, aki szólt hozzá, elmondta árulása és halála történetét, s küldte, siessen figyelmeztetni az apját.

Akkor Beren fölébredt, futott az éjszakában, s a földönfutók tanyájára a második reggelen érkezett el. De amint közeledett, dögevő madarak röppentek föl a földrőt, s letelepedtek a Tarn Aeluin melletti égerfákra, s gúnyosan káráltak.

Akkor Beren eltemette apja csontjait, kőhalmot emelt a föléjük, és ott bosszút esküdött. Ezért először azokat az

orkokat követte, akik megölték apját és véreit, s meg is lelte a táborukat Rivil forrásánál, a Serechi mocsárvidéken túl, s mivel oly jól ismerte az erdei életmódot, észrevétlenül lopódzott a tűzűkhöz. A kapitány éppen a tetteivel dicsekedett, s fölemelte Barahir levágott kezét, amelyet Sauronnak akart vinni annak bizonyítékául, hogy a feladatukat teljesítették; s a kézen ott volt Felagund gyűrűje. Akkor Beren kiugrott a szikla mögül, levágta a kapitányt, s a kézzel meg a gyűrűvel elmenekült, mert a so: s így akarta, hiszen az orkok dühösek voltak, s nyilaik sűrűn záporoztak.

Beren azután még négy évig járta magányos földönfutóként Dorthoniont; ám barátságot kötött a madarakkal meg a vadakkal, s azok segítettek és nem árulták el, s attól kezdve Beren nem evett húst, s nem bántott egyetlen eleven lényt sem, hacsak nem Morgoth szolgálatában állt az. A Haláltól nem félt, csak a fogságtól, s mivel merész és elszánt volt, elkerülte mindkettőt, s magányos merészségének nagy volt a híre Beleriandban, még Doriathba is eljutott. Végül Morgoth ugyanakkora díjat tűzött ki a fejére, mint Fingonéra, a noldák nagykirályáéra; de Beren közeledtével az orkok inkább menekültek, semhogy keresték volna. Ezért sereget küldött ellene Sauron vezetésével, aki váltott farkasokat vitt, olyan ádáz barmokat, amelyek testébe félelmes lelkek voltak bebörtönözve.

S immár az egész vidéket betöltötte a gonosz, s minden tiszta lény elmenekült; s oly nagyon szorongatták Berent,

hogy végül el kellett hagynia Dorthoniont. Havas tél idején hagyta oda apja földjét és sírját, s amint magasra mászott a Gorgorothon, az Iszonyat Hegyén, a távolból megpillantotta Doriathot. Akkor döntötte el szívében, hogy elmegy a Rejtett Királyságba, melynek földjére még nem lépett halandó.

Iszonyatos volt a délre vezető út. Csupaszok voltak az Ered Gorgoroth sziklái, s lábuk alatt olyan árnyak bujkáltak, amelyek már a Hold fölkelte előtt is ott voltak. Azon túl terült el Dungortheb pusztája, ahol Sauron boszorkánysága és Melian varázslata összecsapott, s az örület meg a rettenetes tanyázott ott. Pókok éltek ott Ungoliant ádáz fajtájából, amelyek láthatatlan hálóikkal foglyul ejtettek minden élő, s olyan szörnyek vadásztak ott némán és sok szemmel, amelyek még a Nap fölkelte előtti hosszú sötétség idején születtek. Nem volt semmiféle élelem tünde vagy ember számára abban a kísértet járta országban, csak Halál. Ezt az utazást Berennek nem a csekélyebb tettei között tartják számon, ám később senkinek sem beszélt róla; hogy eszébe ne jussanak szörnyűségei; és senki sem tudja, hogyan lelt utat, de olyan ösvényeken, amelyek sem ember, sem tünde nem mert soha elindulni, eljutott Doriath határára. S végighaladt az útvesztőkön is, amelyekkel Melian vette körül Thingol királyságát, pontosan úgy, ahogyan Melian megjósolta, mert nagy feladat várt rá.

A Leithian énekben az áll, hogy Beren botladozva ért Doriathba, megöszülve s mintegy sokévi fájdalomtól görnyedezve, olyan keserves volt az az út. Am Neldoreth nyári erdejét járva, esti holdkeltekor

rábukkant Lúthienra, Thingol és Melian lányára, aki ott táncolt az örökzöld pázsiton egy tisztáson, az Esgalduin mellett. Akkor Beren elfeledte minden fájalmát, s varázslat szállt rá, mert Lúthien volt Ilúvatar összes Gyermekéi közül a legszebb. A ruhája kék volt, mint a felhőtlen égbolt, a szeme pedig szürke, mint a csillagfényes este, köntösére aranyvirágokat hímeztek, ám a haja sötét, mint az alkony árnyai. Akár a fény a faleveleken, akár a tiszta vizek hangja, akár a csillagok a világ párái fölött, olyan szép és bájos volt; s az arcán ragyogó fény sugárzott.

Lúthien eltűnt Beren szeme elől, s Beren megnémult, mint akit megbűvöltek, és sokáig járta az erdőt vadul és vigyázva, mint az állat, egyre a lányt kutatva. A lányt, akit szívében Tinúvielnak nevezett, Fülemlének, az alkony leányának a szürke-tündék nyelvén, mert más nevet nem adhatott neki. S látni vélte távolból, mint a szélben táncoló őszi falevelet vagy mint téli csillagot a hegy fölött, ám tagjain mintha béklyó lett volna.

Aztán a tavasz közeledtekor egy hajnalon Lúthien egy zöld dombon táncolt, s hirtelen énekelni kezdett. Tiszta és szívbe markoló volt a dala, akár a pacsirta éneke, amely fölkel az éjszaka kapujából, és hangját a haldokló csillagok közé röpíti, mert látja a napot a világ falain túl; és Lúthien éneke föloldotta a tél kötelékeit, s a befagyott vizek megszólaltak, s a fagyott földből virágok bújtak elő Lúthien lába nyomán.

Akkor a hallgatás bűvölete elszállt Berenről, s ő hívta a lányt, kiáltotta Tinímiel nevét, s az erdők ezt a nevet visszhangozták. S akkor a lány csodálkozva megtorpant, nem szaladt el, s Beren odament hozzá. És Lúthien Berenre pillantott, s a sorsa megpecsételtetett, mert megszerette; mégis kisiklott karjai közül, s ismét eltűnt a szeme elől még azon a hajnali órán. S akkor Beren eldőlt, mint akit egyszerre ért nagy öröm és nagy fájdalom, s olyan mély álomba zuhant, mintha az árnyak kútjában lenne, s fölébredve hideg volt, akár a kő, a szíve pedig kopár és elhagyatott. S kóborlásai közben gondolatban úgy tapogatózott, mint aki hirtelen megvakult, s kezével próbálja megragadni az eltűnt fényt. Így kezdett fájdalommal fizetni a sorsért, amely osztályrésze lett; és ennek a sorsnak lett a foglya Lúthien is, aki halhatatlan létére osztozott Beren halandóságában, szabad létére magára vette Beren láncait, s fájdalma nagyobb volt, mint amilyent az eldák közül bármelyik ismert.

Amikor Beren már nem remélte, Lúthien visszatért hozzá oda, ahol üldögélt a sötétben, s egykor régen, valahol a Rejtett Királyságban a lány a férfi kezébe tette a kezét. Attól kezdve Lúthien gyakran fölkereste Beront, s titkon együtt járták az erdőt tavasztól nyárig, s Ilúvatar Gyermekéi közül senki nem volt náluk boldogabb, ha idejük rövid volt is.

Am a dalnok Daeron is szerette Lúthient, s kileste találkozásait Berennel, s beárulta őket Thingolnak. Akkor a király megharagudott, mert Lúthient jobban szerette mindennél, többre tartotta a tündék összes hercegeinél, halandó embert pedig még a szolgálai közé sem fogadott föl. Ezért szomorúan és ámulva szólt Lúthiennal, aki mindaddig nem válaszolt neki, míg Thingol meg nem esküdött, hogy sem meg nem öleti, sem börtönbe nem vetteti Beront. Thingol pedig elküldte szolgálait, hogy fogják el Beront, és gonosztevélcént vezessék Menegrothba, ám Lúthien elébük vágott, és maga vezette Beront Thingol trónusa elé mint megbecsült vendéget.

Akkor Thingol megvetéssel és haraggal nézett Berenre, ám Melian hallgatott.

- Ki vagy te - mondta a király -, aki tolvajként lopódzol ide, s kéretlenül állsz trónom elé?

Beren pedig, akit megrémített Menegroth ragyogása és Thingol fensége, semmit sem felelt. Ezért Lúthien válaszolt helyette:

- Barahir fia Beren ő, úr az emberek között, Morgoth hatalmas ellensége, akinek a tetteiről még a tündék is énekelnek.

- Beren beszéljen! - mondta Thingol. - Mit keresel itt, boldogtalan halandó, s miért hagyta oda országodat, hogy elgyere erre a földre, amely tilalmas a magadfajtának? Találsz-e mentséget, hogy a hatalmam ne sújtson le rád súlyos büntetéssel, amilyent orcátlanságod és ostobaságod érdemel?

Akkor Beren fölpillantott, és Lúthien szemét látta, s tekintete aztán Melian arcára vándorolt, s úgy érezte, szavakat adtak a szájába. Elhagyta a félsz, s visszatért belé az emberek legősibb házának büszkesége, s így szólt:

- A sorsom vezetett ide, ó, király, olyan veszélyeken át, amelyekkel még a tündék sem mernének szembenézni. S itt olyasmit találtam, amit nem kerestem, de amióta ráleltem, nem akarok többé megválni tőle. Mert többet ér minden aranynál és ezüstnél, minden drágakőnél. Sem

kő, sem acél, sem Morgoth tüze, sem az összes tünde királyság minden ereje nem zárhatja el előlem a kincset, amelyet kívánok. Mert leányod, Lúthien, a legszebb a világ minden gyermekei közül.

Csönd lett a csarnokban, mert az ott állók megdöbbenek és megrémültek, mert úgy hitték, Berent ott nyomban levágják. Am Thingol lassan ejtette a szavakat:

- Szavaiddal kiérdemelted a halált, s nyomban el is érne halálod, ha nem teszek elhamarkodott esküt, amit már bánok, te alacsonyrendű halandó, aki Morgoth birodalmában tanultál meg csöndben lopakodni, mint az ő kémei és rabszolgái.

- Halállal sújthatsz - felelte Beren -, kiérdemelt vagy érdemtelen halállal, de te sem nevezhetsz alacsonyrendűnek, sem kémnek, sem rabszolgának. Felagund gyűrűjére, melyet ő adott apámnak, Barahirnak észak nagy csataterén, a házam nem érdemel ilyen nevet senki tündétől, király vagy sem.

Beren szavai büszkén csengtek, s minden tekintet a gyűrűre tapadt, amelyet fölemelt, s ott szikráztak a zöld kövek, amelyeket a noldák még Valinorban csiszoltak. Mert olyan volt a gyűrű, mint két kígyó, s a szemük smaragd, s a fejük aranyvirágok koronája alatt találkozott, amelyet az egyik kígyó emelt, a másik éppen bekapni készült: ez volt Finarfin házának jelvénye. Akkor Melian Thingolhoz hajolt, és sügva tanácsolta, hogy fékezze haragját.

- Mert nem a te kezed által esik el Beren - mondta -, s a sorsa még messzire vezet és szabadon, bár összefonódik a tiédde. Ezért vigyázz!

Thingol pedig némán nézett Lúthienre, s titkon ezt gondolta: "Boldogtalan emberek, kis uracskák és rövid életű királyok ivadékai, hát ilyenek érintsenek kezükkel, s éljenek tovább?" Aztán megtörte a csöndet, s így szólt:

- Látom a gyűrűt, Barahir fia, s látom azt is, hogy büszke vagy, és nagyra tartod magad. Ám az apa tettei - még ha engem szolgált volna is - nem elegendők ahhoz, hogy elnyerd Thingol és Melian lányát. Figyelmezz hát! Én is vágyom egy kincsre, amelyet elzárnak előlem. Mert szikla és acél és Morgoth tüzei őrzik az ékszer, amelyet bírni

akarok minden tünde királyságok minden hatalma ellenében. Azt mondtad csak az imént, neked ilyen akadályok nem számítanak. Indulj hát utadra! Hozz nekem a kezedben egy szilmarilt Morgoth koronájáról, s ha úgy akarja, akkor Lúthien a kezedbe teheti a kezét. Akkor kapod csak meg az én kincsemet, s bár a szilmarilokban rejlik Arda sorsa, még így is nagylelkűnek tarthatsz.

Így kovácsolta Doriath végzetét, így keveredett bele Mandos átkába. S akik hallották szavait, úgy érezték, lám, Thingol megtartja esküjét, mégis a halálba küldi Berent, mert tudták, hogy az ostromzár megtörése előtt a noldák minden ereje nem volt elég még ahhoz sem, hogy akár csak a távolból is lássák Feanor szilmariljainak ragyogását. Mert azok a vaskoronán voltak, s balrogok vették körül őket, meg számtalan kard, erős rácsok, megostromolhatatlan falak és Morgoth fekete felsége. Beren nevetett.

- Csekély fizetségért adják a tünde királyok lányait mondta -, ékszerekért, ügyes kezek csecsebecséiért. Ám ha ezt kívánod, Thingol; teljesítem. S ha ismét találkozunk, kezemben lesz egy szilmaril a Vaskoronáról, mert nem utolszor látod most Barahir fia Berent.

Akkor Melian szemébe nézett, aki hallgatott; aztán búcsút mondott Lúthien Tinúvielnak, meghajolt Thingol és Melian előtt, félretolta őreit, s elindult magányosan Menegrothból.

Akkor végre megszólalt Melian, s azt mondta Thingolnak: - Ó, király, valóban ravasz megoldást eszeltél ki. Ám ha szemem nem veszítette el jövőbelátását, számodra rossz lesz, akár kudarcot vall Beren, akár sikerül a küldetése. Mert pusztulásra ítélted vagy a lányodat, vagy önmagadat, és Doriath sorsát belekeverted egy hatalmasabb birodaloméba.

- Nem adom el sem tündének, sem embernek - felelte Thingol - azt, akit minden kincsnél jobban szeretek és őrzök. Es ha félnünk vagy remélnünk kellene, hogy Beren élve visszatér Menegrothba, nem láthatta volna többé az égbolt fényét, bármilyen esküt tettem is.

Am Lúthien hallgatott, s attól kezdve többé nem dalolt Doriathban. Méla csönd borult az erdőkre, s az árnyak meghosszabbodtak Thingol királyságában.

A Leithian ének úgy tartja, hogy Beren akadálytalanul haladt át Doriathon, s végül eljutott a Félhomály-tavakhoz meg a Sirion mocsárvidékére, s elhagyva Thingol birodalmát, fölmászott a Sirion vizesései fölé ott, ahol a folyó nagy robajjal a föld alá zuhan. Onnan nyugatra tekintett, s a hegyeket borító ködön és esőn át látta Talath Dirnent, az Orzött Síkságot a Sirion meg a Narog között, s azon túl a távolban Taur-en-Faroth felföldjét, amely Nargothrond fölé emelkedik. S lévén elhagyatott, kinek se reménye, se ötlete, arrafelé indult.

Azt az egész síkságot Nargothrond tündéi őrizték szüntelenül, s a határán lévő összes domb tetején rejtett őrtornyok bújtak meg, az erdőlcet és mezőket pedig zajtalanul járták az ügyes íjászok. Lövéseik biztosak és végzetesek voltak, és senki nem juthatott be arra a földre az akaratuk ellenére. Így hát alig indult el Beren azon az úton, a tündék már észrevették, s a halál közel járt Berenhez. Ám ő érezte a veszélyt, s magasra tartotta Felagund gyűrűjét; s bár nem látott senki élőt, mert a vadászok titkon lopakodtak, érezte, hogy figyelik, s fennhangon így kiáltott:

- Barahir fia Beren vagyok, Felagund barátja. Vigyetek a királyhoz!

Ezért aztán a vadászok nem végeztek vele, csupán csapatot alkotva az útját állták, s megállásra kényszerítenék. De a gyűrűt látva meghajoltak előtte, pedig siralmas állapotban volt, fáradtan s megviselten, s északnak, majd nyugatnak vezették, s jobbára éjjel haladtak, hogy útjukat föl ne fedjék. Mert abban az időben nem volt sem híd, sem gázló a Narogon Nargothrond kapui előtt; északabbra volt az, ahol a Ginglith a Narogba ömlik, s az áradat szelídebb, ott keltek hát át, majd ismét délnek fordultak, így vezették a tündék Berent a Hold fényénél rejtett csarnokaik sötét kapujához.

Így jutott Beren Finrod Felagund király elébe, s Felagund fölismerte, gyűrű sem kellett neki, hogy ráismerjen Beor és Barahir fajtájára. Zárt ajtóik mögött tanácskoztak, s Beren beszámolt Barahir haláláról meg mindarról, ami Doriathban történt vele, és sírt, amikor fölidézte Lúthient és közös boldogságukat. Am Felagund ámulattal s nyugtalanul hallgatta a történetét, s már tudta, hogy az eskü,

amit tett, most eljött hozzá a halálával együtt, ahogyan réges-régen mondta Galadrielnak. Nehéz szível szólt aztán Berenhez:

- Nyilvánvaló, hogy Thingol a halálotat akarja; ám a végzet túlmutat Thingol célján, s úgy tetszik, Feanor esküje ismét munkál közöttünk. Mert a szilmarilokon a gyűlölet esküjének átka ül, s aki csupán csak a nevüket ejti is ki vágyakozással a szívében, hatalmas erőt ébreszt föl álmából; s Feanor fiai inkább romba döntenék az összes tünde királyságot, semhogy eltűnének, hogy rajtuk kívül bárki más elnyerjen vagy bírjon egy szilmarilt, mert úzi ólctet az eskü. Es Celegorm meg Curufin most az udvaromban időznek, s bár Finarfin fiaként én vagyok a király, nekik is erős a hatalmuk és sok az emberük a birodalomban. Eddig mindenben barátságot mutattak irántam, ám félek, sem szeretet, sem könyörület nem lesz bennük irántad, ha megismerik a célod. Engem pedig köt az esküm; így aztán valamennyien csapdában vagyunk.

Aztán Felagund király szólt a népéhez, fölidézte Barahir tetteit meg a maga esküjét, s kijelentette, hogy neki kötelessége segítenie Barahir fiát a szükségben, s ehhez vezérei segítségét kéri. Akkor Celegorm fölállt a tömegben, s kardot rántva így kiáltott:

- Legyen bár ellenség vagy barát, Morgoth démona vagy tünde vagy ember vagy bármi élő Arda birodalmában, sem törvény, sem szeretet, sem a pokol hatalma, sem a valók ereje, sem bármi más erő vagy varázslat meg nem fogja védeni Feanor fiainak üldöző haragjától, ha föllet és megtart magának egyetlen szilmarilt is. Mert a szilmarilokra egyedül mi formálunk jogot, amíg világ a világ.

S szólt még sok más, oly erős szót is, amelyeket egykor az apja Tirionban, amikor lázadásra buzdította a noldákat. Utána pedig Curufin beszélt, lágyabban, de nem csekélyebb erővel, s a tündék szeme elé a háború és Nar-othrond pusztulásának képeit idézte. Akkora félelmet ültetett a szívükbe, hogy egészen Túrin idejéig annak a birodalomnak a tündéi közül senki sem merészkedett nyílt ütközetbe; lopakodva vagy rajtaütve, varázslattal vagy mérgezett lándzsával üldöztek minden idegent, megfeled

kezve a vér kötelékéről. Így veszett el náluk a hajdani tündék merészsége és szabadsága, így borult homályba országuk.

S most azt suttogták, hogy Finarfín fia nem vala, hogy parancsoljon nekik, és elfordultak tőle. Ám Mandos átka utolérte a fivéreket, és sötét gondolatok ébredtek a szívükben; úgy vélték, jó lenne Felagundot egymagában a halálba küldeni, s elbitorolni tőle Nargothrond trónját, hiszen ők a nolda hercegek legősibb ágából származtak.

Felagund pedig látta, hogy elhagyták, ezért levette a fejéről Nargothrond ezüstkoronáját, a lábához vetette, s így szólt:

- Ti megszeghetitek nekem tett hűségesküket, ám én megtartom a magamét. De ha akad még itt olyan, akire nem hullt rá átkunk árnyéka, talán lesz még néhány követőm, hogy ne koldusként távozzam innen, mint akit kilöktek a kapun.

Tízen álltak mellé, s köztük az első, az Edrahil nevű lehafolt, fölveté a koronát, s kérte, hogy adják egy helytartónak Felagund visszatértéig.

- Mert te maradsz a királyom, s az övék is - mondta -, bármi essék is.

Akkor Felagund Nargothrond koronáját a fivéreknek, Orodrethnek adta, hogy ő uralkodjon helyette; és Celegorm meg Curufin nem szóltak semmit, csak mosolyogtak, és kimentek a tereméből.

Egy nyári este indult el Felagund és Beren Nargothrondból tíz társukkal, s a Narog folyását követték forrásáig, az Ivrin vízeséséig. Az Árnyékhegység alatt egy ork csapatra bukkantak, s az éjszaka leple alatt mind egy szálíg levágták őket, s elvették fegyvereiket és felszerelésüket. Felagund bűvös erejével az orkokéhoz hasonlóvá változtatta arcukat és természetüket, s ebben az álcában jutottak messze északra, s próbáltak átjutni a nyugati hágón az Ered Wethrin meg Taur-nuFuin felföldje között. Am Sauron meglátta o- ket tornyából, s elfogta a kétség; mert sietve haladtak, s nem álltak meg jelentést tenni tetteikről, amit pedig parancsba adtak Morgoth minden szolgájának, aki azon az úton járt. Ezért csapatot küldött, hogy üssenek rajtuk, s hozzák őket a színe elé.

Így került sor Sauron és Felagund nevezetes versengésére. Mert Felagund és Sauron varázsénekekkel küzdöttek egymás ellen, s a királynak igen nagy volt az ereje; a győzelem

v; mégis Sauroné lett, ahogyan a Leithian-énekben áll:

Varázslatos dalba kezdett,

Mélység hasadt, tárult rejtek,

Leleplezett csalást, titkot.

Felagund akkor megingott,

Feleletre indult így ott,

Zengett megtartó erőroZ,

Hatalom mit föl nem őröl,
 Szilárd hitróZ, szabadságról,
 ' Mely újra törekvést kártol,
 Csapda nem ejti már rabul,
 Börtön nyílik, bilincs lehull.
 Oda-vissza szállt a dallam,
 Megállt s föltört hangosabban,
 Bősz Felagund harcra horgadt,
 Bűvereje Tünde honnak
 Átitatta minden szavát.
 Hallották a madárka lágy
 Trillázását Nargothrondból,
 S a tengert, mely messze mormol,
 Messze, ahol gyöngyhomokon
 Áll nyugaton, túl, Tündehon.
 Megsűrűsödött a homály,
 Valinarnak par fainál
 Vörös ziór folyt, hol a noldák
 Ellenségük kaszabolták,
 Majd a kikötőZ~en lopva
 Bomlotta fehér vitorla.
 Farkas vonít, holló röfrj~en.
 Szél sír. Jég nyög az öbölben.
 Angbandban sínylődnék rabok.
 Dörög a menny és tűz lobog -
 Finrod a trón előtt lerogy.'

` Ferencz Győző fordítása.

Akkor Sauron megfosztotta ólcet álcájuktól, és meztelenül és rettegve álltak előtte. Így kiderült ugyan, hogy mifélek, ám Sauron mégsem tudta meg sem a nevüket, sem a céljukat.

Ezért mély tömlöcbe vetette őket, amely sötét volt és süket, s azzal fenyegetődött, hogy cudar véget érnek, ha nem vallják be az igazat. Időró'l időre egy szempárt láttak izzani a sötétben, s egy váltott farkas fölfalta egyik társukat; ám egyikük sem árulta el a királyt.

Amikor Sauron tömlöcbe vetette Berent, rettegés markolt Lúthien szívébe, hát tanácsot kért Meliantól, s tóZe tudta meg, hogy Beren Tol-in-Gaurhoth börtönében van, a menekülés reménye nélkül. Lúthien akkor megértette, hogy Beren rajta kívül a világon senkitő nem számíthat segítségre, s elhatározta, hogy megszökik Doriathból, és Berenhez megy; ám Daeron segítségét kérte, s az elárulta tervét a királynak. Thingolt akkor félelem és ámulat töltötte el, s mivel nem akarta megfosztani Lúthient az égbolt fényétől,

amibe a lány belepusztult volna, mégis vissza akarta tartani, megparancsolta, hogy építsenek egy olyan házat, ahonnan nem tud megszökni. Menegroth kapujának közelében állt a legmagasabb fája Neldoreth erdejének; bükkös volt az, s a királyság északi fele. Azt a hatalmas bükkfát Hírilornnak hívták, három egyformán hasas, sima kérgű, igen magas törzse volt, s a törzsekből csak jóval a föld fölött ágazott szét korona. Magasan a Hírilorn törzsei közt faházat építettek, s oda vitték Lúthient lakni, a hágsót pedig csak akkor tették oda, ha Thingol szolgálai vitték neki, amire éppen szüksége volt.

A Leithian-énekben elmondják, hogyan menekült el a Hírilornon lévő házból; mert elővette bűvös erejét, s annak segítségével igen hosszúra növesztette a haját, s abból sötét köntöst szőtt, amely árnyékként eltakarta szépségét, s álmodott bocsátani bárkire. A maradék szálakból pedig kötelet font, s azt leeresztette ablakából; s amint a kötél vége a fa alatt ülő őrszemek feje fölé ért, azok mély álomba merültek. Akkor Lúthien lemászott börtönéből, s árnyköpenyébe burkolva megtévesztett minden szemet, és eltűnt Doriathból.

Történt pedig, hogy Celegorm és Curufin vadászni mentek az Orzött Síkságra, mégpedig azért, mert a gyanakvó Sauron számos farkast küldött a tünde földekre. Így a fivérek kilovagoltak kutyáikkal, s arra gondoltak, visszatérőben talán Felagundról is hírt hallanak. A Celegormot kísérő farkaskutyák vezére pedig Huan volt. Nem Középföldén született, az Áldott Birodalomból jött, mert Orome adta hajdanán Celegormnak még Valinorban, ott követte az eb gazdája kürtszavát, mielőtt megesett a baj. Huan követte Celegormot a száműzetésbe, és hűséges volt; így aztán rá is lesújtott a noldákat üldöző végzet, s elrendeltetett, hogy halállal haljon, ám mindaddig ne, amíg meg nem küzd a leghatalmasabb farkassal, amely valaha is élt a világon.

Huan volt az, aki fölfedezte Lúthient, aki úgy menekült, akár az árnyék, amelyet meglep a napfény a fák alatt, amikor Celegorm és Curufin egy ideig Doriath nyugati határán pihentek; mert semmi nem kerülhetett el Huan látását és szimatát, s rá nem hatott semmiféle varázslat, és nem is aludt soha, sem nappal, sem éjjel. Huan vitte Lúthient Celegormhoz, és amikor Lúthien megtudta, hogy egy nolda herceggel, Morgoth ellenségével van dolga, örvendett, fölfedte magát, s félrevetette köpenyét. Olyan nagy volt a lány hirtelen fölfedett szépsége a napfényben, hogy Celegorm nyomban belészeretett, ám szépen beszélt vele, és segítséget ígért neki szükségében, ha nyomban visszatér vele Nargothrondba. Semmi jelét nem adta, hogy tud már Berenről meg a küldetéséről, amelyről a lány beszélt, sem annak, hogy a dolog őt közelről érinti.

Így odahagyták a vadászatot, és visszatértek Nargothrondba, s elárulták Lúthient; mert fogságban tartották, elvették a köpenyét, s megtiltották neki, hogy kimenjen a kapun, vagy bárkivel beszéljen a fivéreken kívül. Mert azt hitték, hogy Beren és Felagund immár remény és segítség nélküli foglyok, s az volt a szándékuk, hogy a királyt pusztulni hagyják, Lúthient maguknál tartják, aztán kényszerítik Thingolt, hogy adja a lány kezét Celegormnak. Így megnövelhették volna hatalmukat, s első hercegek lehettek volna a noldák között. S nem állt szándékukban üzöbe

venni a szilmarilokat csellel vagy haddal, sem eltűrni, hogy mások ezt tegyék, míg kezükben nincs a tünde királyságok minden hatalma. Orodrethnek nem volt ereje ellenállni, mert magukhoz fordították a nargothrondiak szívét; s Celegorm követeket küldött Thingolhoz, sürgető kérésével.

Am Huan, a kutya hűséges volt szívében, s szeretet ébredt benne Lúthien iránt találkozásuk első órájában, és szánta a lány fogságát. Ezért gyakran ment a lány szobájába, éjszaka az ajtaja előtt feküdt, s úgy érezte, a gonosz fölütötte a fejét Nargothrondban. Lúthien gyakran beszélt magányában Huannak, mesélt neki Berenről, aki barátja volt minden állatnak és madárnak, amely nem szolgálta Morgothot; és Huan megértett mindent. Mert értette a beszédét mindenkinek, amik szóval beszéltek; ám életében csupán háromszor engedtetett meg neki, hogy ő is szóval szóljon.

Es Huan tervet készített Lúthien megsegítésére; s egyszer éjszaka ment el hozzá, s magával vitte a lány köpenyét is, s ekkor beszélt először, és tanácsot adott. Aztán titkos utakon kivezette a lányt Nargothrondból, s együtt menekültek északra; s félretette büszkeségét, s engedte, hogy Lúthien megülje, mint egy paripát, ahogyan az orkok lovagolják gyakran a nagy farkasokat. Így igen gyorsan ha ladtak,

mert Huan sebes volt és fáradhatatlan.

Beren és Felagund pedig Sauron börtönében sínylődött, s immár az összes társuk halott volt; ám Sauron utolsónak akarta hagyni Felagundot, mert érezte, hogy nagy hatalmú és bölcsességű nolda herceg, s úgy vélte, nála rejlik küldetésük titka. Amikor pedig a farkas eljött Berenért, Felagund összeszedte minden hatalmát, és széttépte láncait, és megküzdött a váltott farkassal, és elpusztította foggal-kézzelel, ám maga is halálos sebeket szerzett. Akkor így szólt Berenhez:

- Én most hosszú pihenőre térek a tengeren és Aman hegyein túli időtlen csarnokokba. Soha nem látnak újra a noldák között; s meglehet, mi ketten többé nem is találkozunk, sem az életben, sem a halálban, mert fajtáink sorsa más és más. Ég veled!

Es meghalt a sötétben, Tol-in-Gaurhothban, amelynek nagy tornyát ő maga építette. Így váltotta be Finrod Felagund király, Finwe házának legszebb és legszeretettebb fia az esküjét; és Beren kétségbeesve gyászolta.

v'~ Abban az órában jött Lúthien, s megállt a Sauron szige" tére vezető hídon, s olyan dalt énekelt, amelynek nem áll

haha útját kőfal. Beren hallotta, s azt hitte, álmodik, mert csillagok szikráztak fölötté, s fülemülék csattogtak a fák közt. E válaszul harci dalt énekelt, amely a Hét Csillagot, a Valák Sarlóját dicsérte, amelyet Varda tett az északi égboltra Morgoth bukásának jeléül. Aztán minden ereje elhagyta, és sötétségbe zuhant.

Lúthien pedig hallotta válaszdalát, s hatalmas erejű énekbe kezdett. A farkasok üvöltöttek, a sziget reszketett. Sauron magas tornyában állt fekete gondolataiba burkolódzva, s a lány hangját hallva mosolygott, mert tudta, hogy Melian lánya az. Lúthien szépségének és csodás énekének híre messze túlterjedt Doriath határain, s Sauron arra gondolt, foglyul ejti a lányt, s átadja Morgoth hatalmának, s ezért szép jutalomra számíthat.

Ezért egy farkast küldött a hídra, ám Huan némán vég zett vele. Sauron egyre újabb és újabb farkasokat küldött egyenként, s Huan egytől egyig elkapta a torkukat, s vég

. zett velük. Akkor Sauron elküldte Draugluint, az iszonyút, aki vén volt és gonosz, Angband minden váltott farka sainak ura és nemzője. Nagy volt a hatalma, és Huan meg Draugluin csatája hosszú volt és tüzes. Végül Draugluin elmenekült, s a toronyba futva Sauron lába előtt pusztult el, ám halála előtt még azt mondta gazdájának:

- Huan van itt!

Sauron jól tudta, ahogyan mindenki azon a földön, milyen sors rendeltetett Valinor ebének, s arra gondolt, ő maga tölti be ezt a sorsot. Ezért váltott farkas alakját öltötte, s ő volt a leghatalmasabb, amely valaha élt a világon; s előjött, hogy visszanyerje a hidat.

Olyan iszonyatos volt a jövetele, hogy Huan félreszökött. Akkor Sauron Lúthienre ugrott, s a lány eszméletét veszítette a tekintetéből sütő gonosz lélek meg mérges lehelete előtt. Ám amint Sauron ugrott és Lúthien hanyat

lott, a lány a szeme elé rántotta sötét köpenyét, és Sauron megbotlott, mert megszédült. Akkor ugrott Huan. És megkezdődött Huan meg Farkas-Sauron csatája, vonítástól és ugatástól visszhangoztak a hegyek, s a völgy túoldalán, az Ered Wethrinen az őrzők hallották a távolból, s félelem töltötte el szívüket.

De sem varázslat, sem ráolvasás, sem agyar, sem méreg, sem ördögi praktika, sem állati erő le nem győzhette Valinori Huant, aki megragadta ellenfele torkát, s a földre szorította. Akkor Sauron alakot váltott, farkasból kígyó, szörnyből önmaga lett, ám nem menekülhetett Huan szorításából anélkül, hogy le ne vetette volna minden testi formáját. Mielőtt ádá elhagyta volna sötét házat, Lúthien jött hozzá, s

azt mondta, megfosztatik húsruhájától, s szelleme jajgatva menekül vissza Morgothhoz, s azt mondta:

- Meztelen lényeged ott fogja örökké szenvedni átható tekintete előtt gúnyának és megvetésének kínját, ha nem adod át nekem a hatalmat a torony fölött.

Akkor Sauron megadta magát, s Lúthien átvette a hatalmat a sziget és minden rajta lévő fölött; és Huan eleresztette Sauront. Az nyomban hatalmas vámpír alakját öltötte, akár a sötét felhő a Hold előtt, s vértói csöpögő torokkal röpült el a fák fölött, majd Taur-nu-Fuinba érkezett, és ott élt, eltöltve a vidéket rettegéssel.

Akkor Lúthien megállt a hídon, és kinyilvánította hatalmát, és megtört a varázs, amely követ kőhöz kötött, a kapu leomlott, a falak megnyíltak, a tárnák föltárukkoztak; és előtódult számtalan rabszolga és fogoly ámulva és félve, s kezükkel ernyőzték szemüket a halvány holdfény elől, mert túlságosan sokáig éltek Sauron sötétjében. De Beren nem jött. Ezért Huan és Lúthien a szigeten keresték, s meg is találták gyászban, Felagund mellett. Olyan mély volt a bánata, hogy nem is hallotta Lúthien lépteit. A lány azt hitte, Beren már halott, ezért átölelte, s mély feledésbe zuhant. Am Beren, aki a kétségbeesés gödréből visszatért a fényre, most karjába vette a lányt, és ismét egymásra néztek, s a sötét hegyek fölé emelkedő Nap leragyogott rájuk.

Eltemették Felagund testét a tulajdon szigetén a dombtetőn, s a táj immár ismét tiszta volt; és Finarfim fia Fingodnak, a legszebb tünde hercegnek a sírja sértetlen maradt mindaddig, míg a Föld meg nem változott, meg nem tört, s pusztító tengerek alá nem merült. Fingod pedig apjával, Finarfinnal járja az erdőt Eldamarban.

Beren és Lúthien Tinúviel tehát ismét szabadon és együtt járta az erdőt, s boldogságuk ideje megújult; s bár tél jött, őket nem bántotta, mert amerre Lúthien lépett, megmaradtak a virágok, s a hóborította hegyek alatt madarak daloltak. A hűséges Huan pedig visszatért gazdájához, Celegormhoz; csakhogy most már kevésbé szerették egymást.

Nargothrondban felfordulás volt, mert visszatért sok tünde, akik foglyok voltak Sauron szigetén; s a zúgolódást Celegorm nem tudta lecsillapítani. A tündék keservesen gyászolták királyuk, Felagund vesztét, mondván, hogy lám, egy leányzó meg merete tenni azt, amit Feanor fiai nem; ám sokan rájöttek, hogy Celegormot és Curufint nem annyira a félsz, inkább az árulás mozgatta. Ezért a nargothrondiak szíve megszabadult uralmuktól, és ismét Finarfim háza felé fordult; és most már engedelmeskedtek Orodrethnek. S ő nem engedte, hogy legyilkolják a fivérek, ahogyan sokan szerették volna, mert a vérgyilkosság

_: még jobban a fejükre hozta volna Mandos átkát. De kihirdette, hogy Celegorm és Curufin többé nem lelhet birodalmában sem kenyeret, sem nyugalmat, s megesküdött, hogy a jövőben csekély lesz a szeretet Nargothrond és Feanor fiai között.

- Ugy legyen! - mondta Celegorm, s a szeme fenyegetően csillogott; de Curufin mosolygott. Aztán lóra ültek, és elvágattak, mint a tűz, hogy megkeressék, ha lehet, a rokonaikat keleten. Ám senki sem tartott velük, még a tulajdon embereik sem, mert mind látta, hogy az átok erősen sújtja a fivérek, és gonosz jár a nyomukban. Akkor Celebrimbor, Curufin fia megtagadta apja tetteit, és Nargothrondban maradt; ám Huan még mindig gazdájának, Celegormnak a lovát követte.

Északnak lovagoltak, mert igyekezetükben át akartak menni Dimbaron, aztán Doriath északi határán, a leggyorsabb utat keresve Hunringbe, ahol fivérük, Maedhros élt; s azt is sebesen el akarták hagyni, mert közel volt Doriath határához, s kerülni kívánták Nan Dungorthebet is meg az Iszonyat hegyeinek távoli fenyegetését.

Ugy beszélnek, hogy Beren és Lúthien vándorlásaik során Brethil erdejébe ért, Doriath határának közelébe. Akkor Berennek eszébe jutott a fogadalma; s szívének szava ellenére - mert Lúthien ismét a maga országának biztonságát élvezhette - elhatározta, hogy ismét nekiindul. Ám a lány nem akart elválni ton'le, s azt mondta:

- Választanod kell, Beren, két dolog között: vagy feladod a hajszád s az esküdet, s csavargó leszel a föld színén, vagy állod a szavad, s szembeszállsz a sötétség hatalmával, aki a trónján ül. De én mindkét úton veled megyek, s a sorsunk egy lesz.

Amint erről beszélgettek, s másra ügyet sem vetettek, odavágtatott Celegorm és Curufin, akik az erdön át igyekeztek, s akik már messziről látták őket. Akkor Celegorm megfordította a lovát, és Berennek hajtott, mert le akarta gázolni, ám Curufin lehajolt, és a nyergébe emelte Lúthient, mert erős és ügyes lovas volt. Akkor Beren Celegorm elől fölugrott Curufin vágató lovára, amely mellette haladt el; s Beren Ugrása nagy hírnévnek örvendő emberek és tündék közt egyaránt. Beren hátulról kapta el Curufin torkát, hátrarántotta, s együtt zuhantak a földre. A ló fölágaskodott, és elesett, Lúthien pedig lezuhant róla, s ott feküdt a fűvön.

Beren fojtogatni kezdte Curufint, de hozzá is közel járt a halál, mert Celegorm lándzsával támadt rá. Akkor hagyta el Huan Celegorm szolgálatát, és volt gazdájára ugrott, Celegorm lova pedig félrehúzódott, és nem mert Berenhez közeledni, mert félt a nagy kutyától. Celegorm átkozta a kutyát és a lovat, ám Huan nem rezdült. Akkor Lúthien fölállt, s megtiltotta, hogy Beren végezzen Curufinnal; Beren pedig lefegyverezte ellenfelét, elvette a kését, Angristot. A kését a nogrodi Telchar kovácsolta, csupaszon függött Curufin oldalán; a penge úgy vágta az

acélt, mint a zsenge fát. Akkor Beren fölemelte és elhajította Curufint, s megparancsolta, hogy térjen vissza nemes véreire, akiktől megtanulhatja, hogy vitéségét becsesebb célokért vesse latba.

- A lovadat - mondta - megtartom Lúthien szolgálatára, és boldog lehet, hogy megszabadult egy ilyen gazdától. Akkor Curufin megátkozta Berent felhő és ég alatt.

- Juss innen - mondta - keserves és gyors halálba! Celegorm ekkor maga mellé vette őt a lovára, s a fivérek úgy tettek, mintha ellovagolnának, és Beren elfordult, és nem figyelmeztetett a szavaikra. Am Curufin, akiben izzott a szégyen meg a gyűlölet, elvette Celegorm íját, s amint mentek, visszalőtt, és Lúthient célozta meg. Huan fölugrott, s szájával elkapta a vesszőt; ám Curufin ismét lőtt, és Beren Lúthien elé ugrott, s a nyíl a mellébe fúródott.

Azt beszéltek, hogy Huan üldözte Feanor fiait, s azok ret tegye menekültek előle; és visszatérve Huan egy fűvet hozott Lúthiennak az erdőből. A levéllel Lúthien elállította a seb vérzését, s varázstudománya meg szerelme segítségével meggyógyította Berent; s így végre visszatértek Doriathba. Ott aztán Bere-n, aki őrlődött esküje és szerelme között, s tudta, hogy Lúthien végre biztonságban van, egy reggelen fölkel napkelte előtt, a lányt Huan gondjaira bízta, s fájó szívvel elindult, míg a lány még a pázsiton aludt.

Ismét északnak tartott teljes sebességgel a Sirion hágójához, s a Taur-nu-Fuin szélére érve végigtekintett Anfauglith pusztaságán, s a távolban megpillantotta Thangorodrim csúcsait. Ott elengedte Curufin lovát azzal, hogy hagyja oda a rettegést meg a szolgaságot, s futkározzon szabadon a Sirion zöld mezőin. Immár egyedül és a végveszély közelében dalolta el a Búcsú dalát, Lúthient és az égi fényt dicsérve, mert úgy hitte, búcsút kell mondania a szerelemnek és a fénynek egyaránt. Abból a dalból valók ezek a sorok:

Te édes föld, északi ég,

Légy áldott, hisz valaha rég Itt feküdt, fűgén itt szaladt

A Hold alatt, a Nap alatt Lúthien Tinúviel,

Mily szép volt, szó nem mondja el. Bár romlásba dőzt az egész

Világ, széthullott, elenyész. A káosz ahogy elnyeli;

De tennék teremtményei

-Föld, tenger, alkony, virradat -, Hogy Lúthien még itt marad.'

Es hangosan dalolt, mit sem törődve azzal, hogy ki hallja, mert elszánt volt, s nem keresett menekvést.

Ám Lúthien hallotta a dalt, s választ énekelt rá, s jött az erdőcön át, váratlanul. Mert Huan, aki ismét vállalta, hogy paripaként hordozza, viharsebesen röpítette Beren nyomában. Sokáig töprengett szívében, hogyan enyhíthetné a veszélyt a két ember számára, akiket szeretett. Ezért félrefordult Sauron szigeténél, s elhozta onnan Draugluin farkasbundáját és Thuringwethil denevérbőrét. Ez utóbbi nőstény szörnyeteg Sauron küldönce volt, aki vámpír képében szokott Angbandba röpülni, s hatalmas, ujjakban végződő szárnyainak minden egyes ízületén acélkarmok voltak. Ezekben az iszonytató álcákban vágtatott Huan és Lúthien Taur-nu-Fuinon át, s mindenek menekültek előlük.

Beren is megrettent közeledtükre, s csodálkozott is, mert Tinúviel hangját hallotta, s azt hitte, ez itt egy fantom, amely csapdába akarja ejteni. Am azok megálltak, félredobták álcájukat, s Lúthien futott Berenhez. Így találkozott ismét Beren és Lúthien a sivatag s az erdő között. Egy ideig Beren hallgatott és örvendett; ám aztán ismét megkísérelte lebeszélni Lúthient az útról.

- Háromszorosan átkozom már Thingolnak tett eskümet - mondta -, bárcsak öletett volna meg inkább Menegrothban, mint hogy téged Morgoth árnyékába vezesselek.

Akkor szólt Huan másodszor is szóval, s ezt a tanácsot adta Berennek:

I Ferencz Győző fordítása.

- A halál árnyékától úgysem mentheted meg Lúthient, mert szerelme már kiszolgáltatta neki. Megszökhetsz a sorsod elől, s száműzetésbe viheted őt is, hiába keresve a békét, amíg csak élsz. De ha nem hátrálsz meg a végzeted elől, akkor Lúthiennak vagy egyedül és elhagyottan kell meghalnia, vagy veled együtt kell kihívnia a kettőtök előtt álló sorsot, amely talán reménytelen, de nem bizonyosan. További tanácsot nem adhatok, s nem is mehetek tovább a ti utatokon. Am a szívem azt súgja, hogy amit a Kapunál találni fogtok, én is látom majd. Minden más sötét előttem; de meglehet, hogy mindhármunk útja visszavezet Doriathba, s a vég előtt még találkozunk.

Akkor Beren megértette, hogy Lúthient nem szakíthatja el kettőjük végzetétől, s többé nem próbálta lebeszélni. Huan tanácsára és Lúthien segítségével magára öltötte Draugluin irháját, a lány meg Thuringwethil szárnyas bőrét. Beren ekkor ránézésre váltott farkassá változott, csupán a szemében égett komor, de tiszta tűz; és iszonyodva pillantott az oldalán álló denevérforma lényre, karmost' úron szárnyaira. Aztán fölvonított a Hold alatt, s szökellve megindult a hegyről lefelé, a denevér pedig fölötte pörgött és csapkodott.

~iegjártak minden veszélyt, s végül hosszú és fárasztó útjuk porától borítva eljutottak a rettegett völgybe, Angband kapuja elé. Fekete repedések nyíltak az út mentén, s belőlük tekergőző kígyóformák bújtak elő. Kétoldalt a sziklák bástyafalakként álltak, rajtuk dögevő madarak rikoltoztak félelmesen. Előttük állt az áthatolhatatlan Kapu, széles és sötét ív a hegy lábánál, fölötte ezerlábnyi meredély.

Akkor elfogta őket a félsz, mert a kapunál olyan őr állt, akiről még soha nem hallottak hírt. Ki tudja, a tünde hercegek miféle terveiről hallott Morgoth, s az erdő fái közt mindig hallatszott Huannak, a nagy harcikutyanak az ugatása, Huané, akit hajdan maguk a valók engedtek szaladon. Ekkor Morgoth földözte Huan végzetét, s választott egy kölyköt a Draugluin fajtájából; s a saját kezével etette eleven hússal, s beléöntött az erejéből is. Gyorsan

nőtt a farkas, nem fért már be semmiféle odúba, hatalmasan és éhesen feküdt Morgoth lába előtt. Ott aztán a pokol tüze és dühe bűjt belé, s megszállta egy pusztító lélek, meggyötört, rémületes és erős. Veresinyű Carcharothnak nevezték annak a kornak a regéi és Anfauglirnak, Szomjazó Állkapocsnak. S Morgoth parancsára Angband kapuja előtt kellett feküdnie Huan jöttéig.

Carcharoth pedig már távolról figyelte jöttüket, s most kétségek kínozták, mert híre jött Angbandba, hogy Draugluin halott. Így amikor odaértek, nem engedte be őket, hanem megálljt parancsolt nekik, s fenyegetően közeledett hozzájuk, mert különös szagot érzett körülöttük a levegőben. Am hirtelen valami ősi, isteni erő szállta meg Lúthient, aki félredobta álcáját, s ott állt, s kicsinynek lát szott Carcharoth hatalmával szemben, mégis ragyogó és félelmetes volt. Fölemelte a kezét, s megparancsolta, hogy az állat

aludjon el, ezen szavakkal:

- O, bajban fogant szellem, merülj most mély feledésbe, s feledd egy időre iszonyú végzeted!

És Carcharoth összecsupkolt, mint akit villám sújtott. Akkor Beren és Lúthien bementek a Kapun, le a lépcsők labirintusán, s végrehajtották a legnagyobb tettet, amelyet tünde vagy ember valaha is merészelt. Mert bementek Morgoth trónusa elé, a legbelső csarnokba, amelyet iszonyat töltött el, tüzek fénye világított be, s a halál meg a gyötrelem minden fegyverei borítottak. Akkor Beren farkasálcájában Morgoth trónja alá surrant, ám Lúthient megfosztotta áruhájától Morgoth akarata, és Morgoth tekintetét a lány felé fordította. Lúthien nem rémült meg a tekintetétől, s megmondta az igazi nevét, s följánlotta, hogy énekel neki, akár a vándorénekeselek szokták. A lányt nézve Morgoth szívében bűnös vágy ébredt, s minden korábbinál sötétebb terv kezdett formálódni. Így a tulajdon gonoszsága vitte lépre, mert míg nézte a lányt és titkon élvezte tervét, a lány szabad volt. S akkor Lúthien egyszerre eltűnt a szeme elől, s az árnyékban olyan szépséges és olyan vakító erejű dalba kezdett, hogy Morgothnak hallgatnia kellett, s vakság kerítette a hatalmába, s tekintete ide-oda járt a lányt kutatva.

a: ~, . .

W ~. av

Morgoth egész udvara álomba merült, minden tűz pislákolni kezdett, majd kialudt, ám a szilmarilok a Morgoth fején lévő koronán hirtelen fehér tűzzel fölizzottak, s a korona meg a kövek súlya lehúzta Morgoth fejét, mintha a világ súlya lett volna azon a koronán, a gondé, a félelemé meg a vágyé, hogy még Morgoth hatalma sem tudta megtartani. Akkor Lúthien fölkapta szárnyas ruháját, s a levegőbe szökött, s hangja úgy hullott alá, mint vízcsöppek a mély és sötét tóba. A lány Morgoth szeme elé vont a köpenyét, s álmat bocsátott rá, oly sötétet, akár a Kinti Úr, ahol Morgoth egykor magában bolyongott. És Morgoth hirtelen elzuhant, akár a megcsuszamlott hegy, s nagy mennyi dörgéssel, mereven terült el a pokol padozatán. Vaskoronája visszhangozva gurult el a fejről. A csönd teljes volt.

Beren úgy feküdt a földön, akár egy elpusztult állat, ám Lúthien kezének érintésére magához tért, s farkasirháját levetette. Akkor elővette Angristot, a kést, s kivágta vele a vaskarmok közül az egyik szilmarilt.

Amint a tenyerébe zárta, a kő fénye átsütött eleven húsán, s keze úgy világított, akár a lámpa; ám a kő türte az érintését, s nem bántotta Berent. Beren akkor arra gondolt, hogy esküjénél is többet mer, s mindhárom ékszert elviszi Angbandból, ám a szilmariloknak nem ez volt a sorsa. Angrist megcsúszott, s a penge egy lepattanó szilánkjá megsebezte Morgoth arcát. Morgoth fölnyögött, megmoccant, s Angband alvó serege mind mocorogni kezdett álmában.

Akkor rettegés fogta el Berent és Lúthient, s vakon menekültek, áruha nélkül, csupán a fényre vágyva. Senki sem akadályozta vagy állította meg őket, de a Kaput őrizték ellenük, mert Carcharoth fölébredt álmából, s most dühödten állt Angband küszöbén. Ok még észre sem vették, de az már látta őket, és ugrott.

Lúthien elesett, és sem ideje, sem ereje nem maradt a farkas lecsillapítására. Am Beren odaállt elé, s kinyújtott kezében magasra emelte a szilmarilt. Carcharoth megtorpant, s egy pillanatra meg is rémült.

- Tűnj el innen, pusztulj! - kiáltotta Beren. - Mert olyan tűz van itt, amely elemészt téged s minden gonoszt. - S a szilmarilt meglengette a farkas szeme előtt.

Carcharoth pedig csak nézte a szent ékszert, s nem rémült meg; inkább lángra lobbant mindent bekebelező szelleme, odakapott a kézhez fogával, s csuklóból leharapta Beren kezét. Akkor egész belsejét előntötte a kín tüze, mert a szilmarit perzselte átkozott húsát. Vonítva menekült előlük, s a Kapu völgyének falai visszhangzottak gyötrelmei zajától. Olyan iszonyatossá tette tébolya, hogy Morgoth minden teremtménye, amely a völgyben vagy akár az odavezető utakon élt, messzire menekült előle; mert Carcharoth végzett minden élővel, amely az útjába került, így támadt északról pusztítva a világra. Minden rosszak közül, amelyek Angband eleste előtt Belerianóra zúdultak, Carcharoth tébolya volt a

legrémületesebb, hiszen a szilmarit tüze is ott izzott a belsejében.

Beren pedig ájultan feküdt a veszélyes Kapun belül, s már közel járt hozzá a halál, mert a farkas agyarában mérge volt. Lúthien az ajkával szívta ki a mérget, s megfogyatkozott erejét mind összeszedve próbálta begyógyítani az ocsmány sebet. De a háta mögött, Angband mélyén, a dühödtt harag egyre nőtt. Morgoth seregei fölébredtek.

Ugy tetszett hát, hogy a szilmarit-hajsza vége pusztulás és kétségbeesés lesz, ám a völgy fala fölött ekkor megjelent három hatalmas madár, akik északnak tartottak a szélnél is sebesebb szárnyukon. Minden állatok és madarak hallottak már Beren útjáról és szükségéről, s Huan is parancsot adott, hogy lessék, és szükség esetén legyenek segít séfiére. Magasan lebegett Morgoth birodalma fölött Thorondor és két hűbérese, s látva a farkas tébolyát és Beren elestét, sebesen lecsaptak, még mielőtt Angband csapatai egészen magukhoz tértek az álomból.

Fölemelték a földrót Lúthient és Berent, s a felhők fölé szálltak velük. Alattuk hirtelen megdördült az ég, villámok csaptak fölfelé, s megnyíltak a hegyek. Tűz és füst csapott ki a Thangorodrimból, messzire csaptak az izzó istennyilák, pusztítást hozva a földekre, s a noldák reszkettek Hithlumban. Thorondor pedig magasan szárnyalt a föld fölött a mennybolt útjain, ahol a Nap kendőzetlenül süt szüntelenül, s a Hold felhőtlen egekben jár. Így röptek át sebesen Dor-nu-Fauglith fölött és Taur-nu-Fuin fölött,

és Tumladen rejtett völgye fölé értek. Nem volt ott sem köd, sem füst, s lepillantva Lúthien látta a mélyben - akár egy zöld ékkőből induló fehérítő fénysugarat - a szépséges Gondolin ragyogását, ahol Turfion lakozott. Mégis sírt, mert azt hitte, hogy Beren meg fog halni, hiszen egy szót sem szólt, nem nyitotta ki a szemét, s mit sem tudott repülésükről. Végül a sasok Doriath határán tették le őket, ugyanabban a kis erdős völgyben, ahonnan Beren elkeseredve és lopva elindult, ahol otthagya az alvó Lúthient.

Ott a sasok letették Lúthient Beren mellé, s visszatértek magas fészkeikbe a Crissaegrim csúcsai közé; ám jött Huan, s ismét együtt ápolták Berent, mint egykor, amikor Lúthien meggyógyította a sebet, amelyet Curufin ejtett rajta. Csakhogy ez a seb mérgező és mérgező volt. Sokáig feküdt Beren, és lelke a halál határán bolyongott, s valami megfoghatatlan fájdalom kísérte álmáról álmra. Aztán váratlanul, amikor a lány már szinte nem is remélt, Beren fölébredt, föltekintett, s ismét faleveleket látott, meg az égboltot, s a fák alatt lágyan dalolt mellette Lúthien Tinúviel. Es ismét tavasz volt.

Attól kezdve Berent Erchamionnak, Félkezűnek nevezték; s a szenvedés örök nyomot hagyott az arcán. Am végül mégis visszahozta az életbe Lúthien szerelme, hát fölkel, s ismét együtt jártak az erdőt. Es nem siettek el onnan, mert szépnek találták azt a helyet. Lúthien valójában szívesen járta volna a vadont akár mindörökké, feledve házat és népet s a tünde királyságok minden dicsőségét, s egy ideig Beren is elégedett volt; ám nem tudta feledni esküjét, hogy visszatér Menegrothba, s nem akarta Lúthient sem örökre elszakítani Thingoltól. Mert az emberek törvénye szerint veszélyesnek vélte semmibe venni az apa akaratát, hacsak nem végszükség fenyeget; s nem találta ildomosnak azt sem, hogy Lúthien mindig az erdőben éljen, akár az emberek közt a durva vadászok, megfosztva otthontól és tisztelettől, s mindazoktól a szép dolgoktól, amelyekben az eldák királynői kedvüket lelik. Így aztán egy idő múlva sikerült meggyőznie a lányt, s lassan odahagyták az otthontalan földeket, s Beren visszatért Doriathba, hazavezette Lúthient. Így rendelte a sorsuk.

Rossz napok jártak Doriathra. Bánat és csönd szállt egész népére, amikor Lúthien eltűnt. Sokáig keresték, hiába. Es azt beszélnek, hogy Daeron, Thingol dalnoka akkor odahagya az országot, és többé nem látták. Ő játszott zenét Lúthien táncához és dalához, mielőtt Beren Doriathba érkezett; és szerette a lányt, s minden róla szőtt gondolatát a muzsikába öntötte. O volt a legnagyobb dalnok minden tündék között a tengertől keletre, s nevét még Feanor fia Magtornál is elébb emlegették. Am kétségbeesetten kutatta Lúthient, idegen utakra tévedt, s átkelven a hegyeken Középfölde keleti vidékére ért, ahol sok korokon át siratta a sötét vizek partján Lúthient, Thingol lányát, minden élők legszebbikét.

Akkor Thingol Melianhoz fordult, ám az megtagadta tőle tanácsát, s azt mondta, a végzetnek, amelyet

fölidézett, el kell érnie kijelölt célját, s Thingolnak be kell várnia az időt. Am Thingol megtudta, hogy Lúthien messzire ment Doriathból, mert titkon követek jöttek Celegormtól a hírrel, hogy Felagund halott, Beren is halott, de Lúthien Nargothrondban van, és Celegorm asszonyául akarja venni. Akkor Thingol megharagudott, és kémeket küldött, mert háborút akart indítani Nargothrond ellen; így tudta meg, hogy Lúthien ismét elmenekült, s hogy Celegormot és Curufint elűzték Nargothrondból. Akkor Thingol ismét tanácstalan volt, mert nem találta elegendőnek az erejét Feanor hét fia ellen; ezért követeket küldött Híringbe, és a segítségüket kérte, hogy fölkutassák Lúthient, akit Celegorm nem küldött vissza apja házába, s nem tudott biztonságban tartani sem.

Am a birodalom északi részén követei váratlan és nem sejtett veszélyt tapasztaltak: Carcharothnak, Angband Farkasának a támadását. Tébolyában pusztítva tört elő északról, s végre átkelve a Taur-nu-Fuin keleti részén, eljutott az Esgalduin forrásához, akár a pusztító tűz. Semmi meg nem akadályozhatta, s meg nem állította Melian hatalma sem a határon, mert a sors üldözte, meg a szilmarit hatalma, amelyet csak kínjára nyelt le. Így tört be Doriath szűz erdeibe, s mindenki rémülten menekült előle. A követek

közül csupán Mablung, a király vezérlő kapitánya menekült meg, ő vitte a rémes hírt Thingolnak.

Ezen sötét órán tért vissza Beren és Lúthien sietve nyugatról, s jövetelük híre úgy járt előttük, ahogyan a muzsika jut el a szél szárnyán a sötét házakba, melyekben az emberek gyászban ülnek. Végre Menegroth kapujához értek, és nagy tömeg követte őket. Akkor Beren Lúthient az apja, Thingol trónusa elé vezette, s az csodálattal nézett Berenre, akit holtnak hitt, de nem szerette a sok bajért, amit Doriathra hozott. Am Beren letérdelt előtte, s így szólt:

- Visszatértem, ahogyan ígértem. S most követelem a jussomat.
- No és a küldetés, az esküd? - kérdezte Thingol.
- Teljesítettem - mondta Beren. - Most is a kezemben van egy szilmarit.
- Mutasd! - mondta akkor Thingol.

És Beren előrenyújtotta a bal kezét, lassan szétnyitotta az ujjait, de a keze üres volt. Akkor fölemelte a jobbát, s attól kezdve Camlostnak, Ureskezűnek nevezték.

Akkor Thingol megenyhült; és Beren balra a trónja előtt ült, Lúthien pedig jobbra, s elmesélték a Hajsza teljes történetét, s mindenki ámult, aki csak hallotta. Es Thingol úgy látta, hogy ez az ember más, mint a többi halandó ember, s Arda nagyjai közül való, s hogy Lúthien szerelme valami új és különös dolog, s megértette, hogy a végzetet nem tartóztathatja föl semmi erő a világon. Így végül teljesítette Beren kívánságát, s az a kezébe vehette Lúthien kezét a tünde király trónusa előtt.

Am árnyék felhőzte be Doriath népének a Lúthien visszatértén érzett örömét, mert megtudván Carcharoth tébolyának az okát, a népek csak még jobban féltek, hiszen megértették, hogy a bestia erejét szinte végtelenné teszi a szent ékszer, s így aligha lehet legyőzni. Es Beren, hallván a farkas támadásáról, megértette, hogy a Hajszának még nincs vége.

Ezért - minthogy Carcharoth napról napra közelebb merészkedett Menegrothhoz - fölkészültek a Farkasvadászatra, a legveszélyesebb vadhajásra, amelyről valaha is

ének szólt. A hajtáson részt vett Huan, Valinor Ebe, a Súlyoskezű Mablung, Erősíjú Belett, Beren Erchamion és Thingol, Doriath királya. Reggel lovagoltak ki, s átkeltek az Esgalduin folyón, ám Lúthien Menegrothban maradt. Sötét árnyék borult rá, úgy látta, hogy a Nap beteg és fekete lesz.

A vadászok keletnek, majd északnak tartottak, s a folyót követve végül egy sötét völgyben érték be Carcharothot, a farkast, s a völgy északi részén az Esgalduin zubogó vízesésekben zúdult alá. A vízesések lábánál ivott Carcharoth, hogy enyhítse égető szomját, s üvöltött is, így vették észre. Am látva a közeledőket, a farkas nem támadt rájuk. Talán fölébredt szívének ördögi ravaszága, hiszen az Esgalduin édesvize egy pillanatra enyhítette kínját; s amint a vadászok közeledtek felé, a farkas egy mély üregbe bújt, s ott feküdt rejtőzködve. Am a vadászok örködtek az egész vidéken, és vártak, az árnyak pedig egyre

hosszabbak let tek az erdőben:

Beren Thingol oldalán állt, s hirtelen észrevették, hogy Huan elment mellőlük. Vad csaholás verte föl a bozótot, mert Huan türelmetlen volt, látni akarta már azt a farkast, s maga indult a keresésére. De Carcharoth elkerülte, hirtelen pattant elő a túskebokrok közül, és Thingolra vetette magát. Beren gyorsan eléugrott egy lándzsával, ám Carcharoth félrelökte, s Berent a földre sújtotta, a mellébe mart. Abban a pillanatban Huan a bozótból a farkas hátára ugrott, s együtt zuhantak a földre vadul küzdve; nem volt ehhez fogható csata soha farkas és kutya között, mert Huan csaholásában ott szólt Orome kürtje és a valók haragja, és Carcharoth üvöltése maga volt Morgoth gyűlölete és az acélfogagnál is kegyetlenebb gonoszság; s a zajtól a sziklák megremegtek, s lezuhantak a magasból, s eltorlaszolták az Esgalduin vízesését. Ott harcolt a két állat életre-halálra, ám Thingol nem törődött velük; Beren mellett térdelt, aki - látta - súlyos sebet kapott.

Legyőzte akkor Huan Carcharothot; ám akkor és ott, Doriath ágas-bogas erdejében teljesült be az ő régen kimondott sorsa is, mert halálos sebet kapott, és Morgoth mérge hatolt a testébe. Akkor odament Berenhez, ott

kinyúlt, s életében harmadszor szólt szóval, és búcsút mondott Berennek. Beren nem szólt, csak a kutya fejére tette a kezét, így váltak el.

Mablung és Belegt futva jöttek a király segítségére, de amikor látták, mi történt, eldobták lándzsájukat, és sírtak. Akkor Mablung kést ragadott, és fölvágt a farkas hasát; s az olyan volt, mintha tűz emésztette volna el, ám Beren keze az ékszerrel ép és sértetlen volt. Amikor pedig Mablung hozzáért, a kéz eltűnt, s ott feküdt a szilmaril kendőzetlenül, s fénye betöltötte körös-körül az erdőt. Akkor Mablung gyorsan és félve fogta a követ, és Beren élő kezébe tette; s Beren magához tért a szilmaril érintésétől, fölemelte a követ, s átadta Thingolnak.

- Most ért véget a Hajsza - mondta -, most teljesegett be a sorsom. - S többet nem szólt.

Ágakból készített ravatalon vitték haza Beren Camlostot, Barahir fiát, oldalán Huannal; a farkaskutyával; s leszállt az éj, mire Menegrothba értek. Lúthien a nagy bükkfa, Hírilom alatt találkozott a lassú menettel, amelyben néhányan fáklyát vittek a ravatal mellett. Ott Lúthien átölelte és megcsókolta Berent, s kérte, várjon rá a Nyugati Tengeren túl; s Beren méh a lányra emelte a szemét, mielőtt elszállt belőle a lélek. Am a csillagfény kialudt, és sötétség borult még Lúthien Tinúvielra is. Így ért véget a szilmarilhajsza, de a Leithian-éneknek, a Rabságból Való Szabadulás balladájának nincs vége.

Mert Lúthien kérésére Beren lelke Mandos csarnokaiban időzött, nem tudta elhagyni a világot, míg csak Lúthien búcsút nem mondott a Külső Tenger ködös partjainak, ahonnan az emberek, akik meghalnak, kelnek út ra, hogy soha többé ne térjenek vissza. Lúthien lelke sötét séfibe zuhant, s végül elmenekült, s lányteste pedig úgy hevert a fűvön, mint a virág, melyet hirtelen levágnak, s egy ideig hervadatlanul pihen.

Akkor tél borult Thingolra, ahogyan az ősz dere megüti a halandó emberek fejét. Akkor Lúthien Mandos csarnokába tért, ahol helye van minden eldának, túl a nyugati portákon, a világ határán. Ott ülnek a várakozók saját

gondolataik árnyékába merülten. De Lúthien szépsége nagyobb volt az övéknél, s a bánata mélyebb a bánatuknál, s a lány letérdelt Mandos elé, és dalolt neki.

Lúthien dala Mandos előtt szebb volt minden éneknél, amelyet valaha is szavakba szőttek, s szomorúbb mindennél, amit a világ valaha is hallott. Ezt a dalt változatlanul, romlatlanul dalolják ma is Valinorban, távol a világ fülétől, s hallatán a valók elsomorodnak. Mert Lúthien két témát szőtt egygé, az oldók és az emberek, a két nemzetség minden bánatát és fájalmát, akiket Ilúvatar teremtett, hogy lakják Ardát, a Föld Királyságát a számtalan csillag között. S ahogy ott térdelt, Lúthien könnyei úgy hulltak Mandos lábára, ahogyan eső hull a köre; s Mandosban szájalom ébredt, benne, aki sem korábban, sem azóta soha többé nem érzett szájalmat.

Ezért magához hívta Beront, s ahogyan Lúthien mondta Beren halálának óráján, találkoztak ismét a Nyugati Tengeren túl. De Mandosnak nincs hatalma visszatartania halott emberek lelkét a világ határain belül, ha letelt a várakozási idejük, s nem változtathatja meg Ilúvatar Gyermekeinek a sorsát. Ezért elment Manwéhoz, a valók urához, aki a világot kormányozza Ilúvatar alatt; s Manwe a lelkében kereste a választ, ahol Ilúvatar akarata megvilágosodott.

A következők közül választhatott Lúthien. Munkálkodása és bánata fejében elbocsáttatik Mandostól, s Vakmarba megy, hogy ott éljen a világ végezetéig a valók között, elfeledve élete minden fájalmát. Oda Beren nem mehet, mert a valók nem térthetik vissza a Halált, amely Ilúvatar ajándéka az embereknek. A másik lehetőség pedig így hangzott: visszatér Középföldre, s magával viszi Beront is, hogy ott éljenek ismét, ám sem az életük, sem a boldogságuk nem lesz biztos. Akkor Lúthien halandóvá lesz, áldozatává egy második halálnak, éppúgy, ahogyan Beren; s rövid idő múltán örökre elhagyja a világot, s szépségének csupán az emlékét őrzi majd az ének.

Ezt a sorsot választotta, elhagyván az Aldott Birodalmat, megtagadván minden közösséget az ott lakozókkal, hogy bármiféle bánat várjon is rájuk, Beren és Lúthien sorsa

egyesüljön, s útjuk együtt vezesse el őket a világ körein kívülre. Így esett, hogy az oldók közül egyedül ő halt meg valóban, s hagyta el a világot réges-régen. Am választásával egyesítette a két nemzetséget, s így lett elődje mindazok

r, 'nak, akikben az oldók még most is - pedig az egész világ megváltozott - a mását látják Lúthiennak, a kedvesnek, akit elveszítettek.

XX

AZ ÖTÖDIK CSATA: NIRNAETH ARNOEDIAD

Azt beszélük, Beren és Lúthien visszatértek Középfölde északi vidékére, s egy ideig halandó ember- és asszonyként éltek, s újra fölöltötték halandó alakjukat Doriathban. Akik látták őket, egyszerre örvendtek és féltek, s Lúthien Mene-rothba ment, s kezének érintésével elűzte Thingol telét. Am Melian a lány szemébe nézett, s kiolvasta belőle a végzetet, és elfordult, mert tudta, hogy olyan válás állt közük, amely túlmutat a világ végén is, s akkor senki sem volt bánatosabb Meliannál, a maiánál. Akkor Beren és Lúthien magukban keltek útra, nem félve sem éhséget, sem szomjúságot, s a Gelion folyón átkelve Ossiriandba mentek, s ott éltek Tol Galen zöld szigetén, az Adurant közepén, amíg többé senki sem hallott hírt felőlük. Az eldák később Dor Firn-i-Guinarnak, az Elő Holtak Földjének nevezték azt a vidéket, s ott született Dior Aranel, a szép, akit később Dior Eluchílként ismertek, ami azt jelenti, Thingol Örököse. Egyetlen halandó sem beszélt többé Baradir fia Berennel, és senki sem látta, amikor Beren és Lúthien elhagyta a világot, senki meg nem jelölte a helyet, ahol testük végre nyugalmat talált.

Akkor Feanor fia Maedhros fölemelte szívét, megértvén, hogy Morgoth nem sérthetetlen, mert Beren és Lúthien tettéről sok dalt daloltak akkoriban Beleriandban. Morgoth azonban elpusztította volna ólctet egyenként, ha nem tudnak ismét egyesülni, új szövetséget és közös tanácsot alkotni; s akkor Maedhros kezdte összegyűjteni az eldák minden erejét, s ezt nevezték azután Maedhros Szövetségének.

Ám Feanor esküje meg a nevében végrehajtott gonosz tettek sok kárt okoztak Maedhros tervének, s így kisebb segítséghez jutott, mint amekkorára szüksége lett volna.

I

Orodreth nem volt hajlandó hadba vonulni Feanor egyetlen fiának a szavára sem Celegorm és Curufin tettei miatt; Nargothrond tündéi még mindig azt remélték, hogy titkolózással megvédhetik rejtett erősségüket. Onnan csupán egy kis csapat érkezett Guilin fia Gwindor vezetésével, aki igen vitéz herceg volt; s ő is Orodreth akarata ellenére ment a hadba, mert fájalta, hogy fivére, Gelmir odaveszett a Dagor Bragollachnál. Fingolfin házának a jelvényét viselték, és Fingon zászlaja alatt meneteltek; egy kivétellel senki sem tért vissza közülük.

Doriathból csekély segítség érkezett. Mert Maedhros meg a fivéreit kötötte az eskü, s korábban követeket küldtek Thingolhoz, akik fennhéjázó szavakkal ecsetelték követelésüket, hogy Thingol adja át nekik a szilmarilt, másként ellenségüknek tekintik. Melian azt tanácsolta, hogy adja át; ám Feanor fiainak a szavai büszkék és fenyegetőek voltak, és Thingol haragra gerjedt, emlékezve Lúthien fájdmára és Beren vérére, melyek árán az ékszert megnyerték, Celegorm és Curufin áskálódása ellenére. S valahány szor a szilmariba nézett, egyre nagyobb vágyat érzett, hogy örökre megtartsa, mert ilyen volt annak a hatalma. Ezért gúnyos szavakkal küldte vissza a követeket. Maedhros nem válaszolt, mert már szervezte a tündék szövetségét; ám Celegorm és Curufin nyíltan megesküdtek, hogy megölik Thingolt, és elpusztítják népét, ha győztesen térnek vissza a háborúból, s az ékszert nem adják át nekik szabad akaratukból. Akkor Thingol megerősítette birodalma határait, és nem ment a hadba, de más sem Doriathból, csupán Mablung és Beleg, akik nem akartak kimaradni a nagy tettekből. Oket Thingol elengedte azzal a feltétellel, hogy Feanor fiait nem szolgálhatják, így hát Fingon seregéhez álltak.

Maedhros bírta a naugrik segítségét mind haderő, mind fegyverek dolgában; s Nogrodban és Belegost kovácsműhelyeiben akkoriban folyt a munka. S összegyűjtötte ismét fivéreit és mindazokat, akik hajlandók voltak követni őket, és kiképezték Bór és Ulfang embereit is, ők meg további rokonaikat is elhívták keletről. Ráadásul nyugaton Fingon, Maedhros örök barátja kötött szövetséget Him

ringgel, Hithiumban pedig a Hador házából való emberek készültek a háborúra. Brethil erdejében Halmir, Haleth népének az ura gyűjtötte össze az embereit, s megélesítették fejszéiket; ám Halmir még a háború előtt meghalt, s a fia, Haldir lett a nép parancsolója. S a hírek eljutottak Gondolinba is, Turgonhoz, a rejtett királyhoz.

Am Maedhros túlságosan korán tette próbára az erejét, még mielőtt tervei teljesen beértek volna; s bár az orkokat kiűzték Beleriand északi részéről, s még Dorthonion is felszabadult egy időre, Morgoth tudomást szerzett a tündék meg a tündebáratok készülődéséről, s maga is föl tudott készülni ellenük. Számptalan kémet és árulót küldött szét, s az ő dolgai alakultak jobban, mert a hűtlen emberekor akik titkon a szövetségesei voltak, jól ismerték Fia ó fiainak titkos terveit.

Végül Maedhros, miután összegyűjtött minden tündét, embert és törpöt, akit csak tudott, elszánta magát, hogy megtámadja Angbandot keletről és nyugatról; s úgy tervezte, nyíltan, kibontott zászlókkal vonul át Anfauglithon. S amikor már kicsalogatta, ahogyan remélte, válaszul Morgoth seregét, akkor támad Fingon a Hithium hágói felől; így Morgoth erejét mintegy kalapács és üllő közé szoríthatták volna, hogy aztán szétverjék. Mindehhez a jelet az a nagy jelzőtűz adta volna meg, amelyet Dorthonionban kellett gyújtani.

A kijelölt napon, Nyárközép napjának reggelén az eldák harsonái köszöntötték a felkelő Napot; és keleten fölemelték Feanor fiainak a lobogóját, nyugaton pedig Fingonét, az eldák nagykirályáét. Akkor Fingon lenézett Eithel Sirion falairól, s a serege ott rejtőzött az Ered Wethrin keleti oldalán lévő völgyekben és erdőkben, jól elrejtve az Ellenség szeme elől; ám Fingon tudta, hogy a sereg igen nagy. Mert ott volt minden nolda Hithiumból, a Falasból jött tündékkal meg Gwindor nargothrondi csapatával s nagy emberseregek is: a jobb oldalon állt Dor-lómin serege és Húrinnak meg fivérének, Huornak minden vitézsége, s hozzájuk társult Haldir is Brethilből sok erdei emberrel.

Akkor Fingon Thangorodrim felé tekintett, s látta fölötte a fekete felhőt meg a fölszálló fekete füstöt; s tudta,

hogy Morgoth haragja fölébredt, hogy kihívásukat elfogadta. Kétség árnyéka szállt Fingon szívére, s keletre tekintett, hogy tünde szemével meglátja-e ott, amint Maedhros serege fölkavarja Anfauglith porát. Nem tudta, hogy Maedhros előnyomulását föltartóztatta az átkozott Uldor csele, aki hamis támadást jelzett neki Angbandból.

Am ekkor kiáltás szállt föl, s röpiült a szél szárnyán völgyre~l völgyre, s a tündék meg az emberek ámulattal és örömmel emelték föl a hangjukat. Mert kéretlenül és váratlanul Turgon megnyitotta Gondolin körül a zárat, s előmasírozott tízezres serege fényes páncélban, lándzsák erdejével. S amikor Fingon

meghallotta a távolból fivérének, Turfionnak a kürtét, elszállt szívéből az árnyék, s hangosan kiáltotta:

- *Utúlie'n aure! Aiya Eldalie orr Atanatári, utúlie a aure!* Eljött a nap! Nézzétek, eldák és emberek atyáinak népe, eljött a nap!

S akik hallották hatalmas hangját a hegyek közt visszhangozni, válaszul mind így kiáltottak:

- *Auta i lóme!* Múlik az éjszaka!

Morgoth pedig, aki nagyjából tudta, mit tettek és mit terveztek ellenségei, ezt a percet várta, s bízva abban, hogy áruló szolgálói föltartóztatják Maedhrost, s megakadályozzák ellenségei egyesülését, kiküldött egy látszólag nagy sereget (amely csupán része volt annak, amelyet fölkészített) Hithium felé; ezek mind szürkésbarna köpenyt viseltek, a meztelen acél sehol sem látszott ki, ezért már jócskán Anfauglith homokját járták, mire megpillanthatták őket.

Akkor a noldák szíve megtüzesedett, s kapitányaik a síksápon akartak ellenségeikre támadni; ám Húrin ezt ellenezte, s azt mondta, óvakodjanak Morgoth cselvetéseitől, akinek az ereje mindig nagyobb, mint amekkorának lát szik, s a célja mindig más, mint amit mutat. S bár Maedhros közeledtének még semmi nyoma nem volt, és a sereg türelmetlenkedett, Húrin még mindig azt kérte, várjanak, hagyják az orkokat inkább áttörni a hegyek felé.

Morgoth nyugati kapitánya azonban azt a parancsot kapta, hogy mindenáron igyekezzen Fingom minél előbb

kiugraszteni a hegyek közül. Ezért addig masírozott, amíg seregének arcvonala elérte a Sirion folyását, s fősorakozott az Eithel Sirion erősségének falaitól addig a pontig, ahol a Rivil a Serech mocsaraiba ömlik; s Fingon előőrsei jól látták ellenségeik szemét. Am az orkok nem kaptak választ kihívásukra, s gúnyos szavaik a torkukon akadtak, amikor a néma falakra meg a fenyegető hegyoldalakra pillantottak. Akkor Morgoth kapitánya lovasokat küldött olyasmivel, ami tárgyalásra készítheti az ellenséget, s azok Barad Eithel előretolt védőállásai elé lovagoltak. Magukkal vitték Guilin fia Gelmirt, azt a nargothrondi urat, akit a Bragollachnál ejtettek foglyul, s akit megvakítottak. S az angbandi heroldok megmutatták őt a tündéknek, s így kiáltottak:

- Még sok ilyen van nálunk otthon, ám igyekeznetek kell, ha rájuk akartok találni, mert így bánunk majd velük, ha visszatérünk.

Es levágták Gelmir kezét és lábát, s végül a fejét is a tündék szeme láttára, s a testet otthagyták.

Sajnálatos módon éppen ott volt az előretolt állásban Nargothrondi Gwindor, Gelmir fivére. A haragja egyszeriben tébollyá változott, s kirozott lóháton, számos lovassal együtt, üldözőbe vette a heroldokat, levágta őket, majd mélyen az ellenséges sereg sűrűjébe rontott. S ezt látva föllobogott az egész nolda sereg, Fingon föltette fehér sisakját, s megfúvatta a harsonáit, s Hithlum teljes serege előrontott hirtelen a hegyekből. A kivont kardokon villanó fény olyan volt, akár a tűz a nádasban; s oly ádáz és sebes volt támadásuk, hogy Morgoth tervei kis híján kudarcot vallottak. Mielőtt nyugatnak indított seregét megerősíthette volna, a sereget már el is söpörték, s Fingon zászlaja átszáguldott Anfauglithon, s már Angband falai előtt nyúlt a magasba. Mindvégig Gwindor haladt elől a nargothrondi tündékekkel, s még most sem lehetett visszatartani őket; berontottak a Kapun, s levágták az őroket Angband lépcsőin, Morgoth pedig reszketett a trónján a mélyben, amikor meghallotta, hogyan döngetik az ajtaját. Am ott csapdába estek, s mindet lemészárolták Gwindor kivételével, akit élve fogtak el, mert Fingon nem segíthetett.

i i

Thangorodrim számtalan titkos ajtaján át küldte ki Morgoth várakozó fő seregét, s Fingon nagy veszteségeket szenvedve visszahátrált a falaktól.

Akkor Anfauglith síkján, a háború negyedik napján megkezdődött a Nirnaeth Arnoediad, a Megszámlálhatatlan Könnyek Csatája, mert nincs dal vagy rege, amely elmondhatná minden fájdalmát. Fingon serege a homokon át visszavonult, s hátvédjeként elesett Haldin a haladok ura, s vele a brethilbeli emberek java, akik többé nem tértek vissza erdeikbe. Az ötödik napon pedig, amikor leszállt az éj, s még mindig messze voltak az Ered Wethrintől, az orkok körülvették Hithium seregét, s reggelig küzdöttek, egyre közelebb nyomulva. Reggel remény is támadt, amikor meghallották Turfion kürtjeit, amint elővonult Gondolin főseregével; mert azok délebbre állomásoztak a Sirion gázlóját őrizve, s Turfion visszafogta embereit a meggondolatlan támadástól. Most a fivére segítségére sietett, s a gondolinbeliek erősek voltak páncéljukban, soraik úgy fénylettek, mint acélfolyam a napon.

A királyi őrség falanxa pedig átverekédte magát az orkok sorain, s Turfion utat vágott magának fivéréig; s azt beszélik, hogy Turfion találkozása Húrínnal, aki Fingon oldalán állt, a csata közepette is örömteli volt. Megújult a remény a tündék szívében; s éppen ekkor, a reggel harmadik órájában fölhangzottak végre Maedhros harsonái kelet felől, s Feanor fiainak lobogói hátba támadták az ellenséget. Néhányan úgy vélik, az eldák még most is nyerhettek volna, ha mindenki hú marad, mert az orkok megingottak, támadásukat megfékeztek, s némelyikük már menekült is. Am éppen amikor Maedhros élcsapata rátámadt az orkokra, Morgoth hadba vetette végső erejét, s Angband kiürült. Farkasok jöttek és farkas-lovasok, balrogok és sárkányok, s jött Glaurung is, a sárkányok atyja. A Nagy Féregnek immár valóban hatalmas volt az ereje s az iszonyata, tündék és emberek egyaránt semmivé lettek előtte, s ő Maedhros és Fingon serege közé furakodott, s szétválasztotta azokat.

Am nem érhetett volna célt Morgoth sem farkassal, sem balroggal, sem sárkánnyal, ha nincsenek áruló emberek.

Ebben az órában derült fény Ulfang cselszövésére. Sok keleti ember fordult meg és menekült el, mert szívüket eltöltötte a félelem és a sok hazugság; ám Ulfang fiai hirtelen átálltak Morgothhoz, s rátámadtak Feanor fiainak a hátvédsseregére, s olyan kavardást okoztak, hogy eljutottak egészen Maedhros zászlájáig. Nem kapták meg a jutalmat, amelyet Morgoth ígért nekik, mert Maglor levágta az átkozott Uldort, az árulás fejét, Bór fiai pedig végeztek Ulfasttal és Ulwarthtal, mielőtt őket is lemészárolták. De gonosz emberek egy újabb csoportja, akiket Uldor hívott s tartott rejtve a Keleti Hegyekben, most Maedhros serebére támadt, akiket immár három oldalról szorongattak; a sereg szétesett, szétszóródott, s ki-ki menekült, amerre látott. Am a sors megkímélte Feanor fiait, s bár mindegyik megsebesült, egyik sem esett el, mert összetartottak, s összegyűjtve a noldák meg a naugrik maradékát, kivágták magukat a csatából, s a messzi keleten lévő Dolmed-hegy irányába menekültek.

A keleti seregből a legtovább a belegosti törpök tartották magukat, akik így tettek szert nagy tiszteletre. Mert a törpök sokkal jobban állták a tüzet, mint a tündék vagy az emberek, s szokásuk volt a csatában förtelmes maszkokat is viselni, s azok jó szolgálatot tettek a sárkányokkal szemben. Ha ők nincsenek, Glaurung meg az ivadékai elpusztították volna a noldák maradékát is. Am a naugrik kört alkottak Glaurung körül, amikor rájuk támadt, s még a sárkány erős páncélja sem nyújtott teljes védelmet nagy fejszéik ellen; s amikor Glaurung dühében megfordult, s lesújtotta Azaghalt, Belegost urát, s fölibe mászott, Azaghal a végső erejével kést döfött a hasába, s úgy megsebezte, hogy Glaurung elmenekült a csataterrről, s Angband minden barma rémulten követte. Akkor a törpök fölemelték Azaghal testét, s elvitték; lassú léptekkel haladtak, s mély hangon siratót énekeltek, mintha csak a maguk országában rendeznék a temetési ceremóniát, s többé nem törődtek ellenségeikkel; és senki nem merte megállítani őket.

A nyugati csatában pedig Fingorva és Turfionra háromszorta hatalmasabb ellenség támadt, mint az ő maradék

erejük. Gothmog jött, a balrogok ura, Angband főkapitánya, és sötét éket vert a tünde seregbe, körülvéve Fingon királyt, s Turfiont meg Húrint a Serech mocsárvidéke felé szorítva. Aztán Fingon felé fordult. Sötét találkozás volt ez. Fingon végtére egyedül állt, körötte halott testőrei, s küzdött Gothmoggal, amíg egy balrog hátulról nem dobott rá tűzpányvát. Akkor Gothmog levágta fekete fejszével, s amint széthasadt, fehér láng csapott ki Fingon sisakjából. Így esett el a noldák nagykirálya; s azok buzogányukkal a porba sulykolták a testét, s lobogóját, a kék-ezüstöt, megmártották vérének tavában.

A mező elesett, ám Húrin és Huor meg Hador házának a maradéka még mindig szilárdan állt Gondolini Turfion oldalán, és Morgoth seregei még nem vehették be a Sirion gázlóját. Akkor Húrin így szólt Turfionhoz:

- Menj, uram, míg van idő! Mert már csak benned él az eldák reménye, s amíg Gondolin áll, Morgoth ismerni fogja szívében a félelmet.

Akkor Turfion így válaszolt:

- Nem soká maradhat már rejtve Gondolin, s ha fölfedik, a bukása lesz az.

Ám Huor is szólt, és így beszélt:

- De ha csak még egy kicsiny ideig áll, a te házadból származik majd a tündék és az emberek reménysége. Ezt mondom én neked, uram, a halálba indulók látásával: bár itt most örökre elválunk, és soha többé nem látom fehér falaidat, belőled és belőlem születik az új csillag. Isten veled!

És Maeglin, Turfion hűgának fia, aki ott állt, hallotta ezeket a szavakat, s nem is feledte őket; de nem szólt semmit.

Akkor Turfion megfogadta Húrin és Huor tanácsát, és összeszedve Gondolin maradék seregét, meg akik még éltek Fingon népéből, visszavonult a Sirion gázlója felé; kapitányai pedig, Ecthelion és Glorfindel őrizték a jobbmeget a balszárnyat, hogy egyetlen ellenség se juthasson át. Am a hátvédet a dorlómini emberek alkották, ahogyan Húrin és Huor kívánta, mert szívük nem kívánta elhagyni az északi vidéket, s ha már vissza nem nyerhették ottho

nukat, ott akartak harcolni a végsőkig. Így tették jóvá Uldor árulását; s mindazon tettek közül, amelyeket az emberek atyái végrehajtottak a tündékért, a dorlómini emberek végső kitartása az egyik legnevezetesebb.

Így hát Turfion kiverekedte magát dél felé, és Húrin meg Huor védelme alatt levonult a Sirionon, és megmenekült; és eltűnt a hegyekben, és elrejtőzött Morgoth szeme elől. A fivérek pedig maguk köré gyűjtötték Hador házának maradékát, s lépésről lépésre hátráltak, amíg végre a Serech mocsárvidékére értek, s ott volt előttük a Rivil-patak. Ott megálltak, s nem mozdultak többé egy tapodtat sem.

Akkor Angband egész serege rájuk támadt, a holttestekből készült már a híd a folyón, s úgy köröztek a hithlumiak maradéka körül, akár a szökőár a szikla körül. S amikor a Nap már lemenőben volt a hatodik napon, s az Ered Wethrin árnya egyre sötétebb lett, ott esett el Huor, akinek mérgezett nyílveendő talált a szemébe, s körötte holtan feküdt halomban Hador minden vitéze; s az orkok levágták a fejüket, s halomba hordták, amely aranyként csillogott a lemenő nap fényében.

Végül már csak Húrin állt egyedül. Akkor eldobta a pajzsát, s két kézzel forgatta fejszét; s azt mondja az ének, hogy a fejsze addig füstölgött Gothmog troll őrének a fekete vérében, míg el nem olvadt, s valahányszor sújtott, Húrin így kiáltott: "*Aure entulva!* Ujra fölkel a nap!" Tizenhétyszer kiáltott így Húrin; végül mégis élve fogták el Morgoth parancsára, mert az orkok belékapaszkodtak kezükkel, s azok még akkor is markolták, amikor a karjukat levágta, és mindig újak és újak jöttek, s végül tömegük maga alá temette Húrint. Es Gothmog megköötözte, és gúnyolódva hurcolta Angbandba.

Így ért véget a Nirnaeth Arnoediad, amikor a Nap lenyígodott a tenger mögött. Ejszaka borult Hithiumra, és nagy vihar támadt nyugat felől.

Nagy volt Morgoth diadala, s győzelmét a szíve szerint érte el; mert ember vette el ember életét, s árulta el az eldákat, s félelem és gyűlölség támadt azok között, akiknek

egyesülniük kellett volna ellene. Attól a naptól kezdve a tündék elhidegültek az emberektől, az edának három házát kivéve.

Fingon birodalma nem létezett; Feanor fiai pedig úgy hányódtak, mint falevelek a szélben. Seregük szétszóródott, szövetségük szétesett; vad erdei életet éltek az Ered Lindon lábainál az ossiriandi zöld-tündékek keveredve, megfosztva hajdani hatalmuktól és dicsőségüktől. Brethilben még élt néhány halad az erdő védelmében, s Haldir fia Handir uralta őket; ám Hithlumba nem tért vissza soha senki Fingon seregéből, sem Hador házából, és hír sem jött a csatáról és uraik sorsáról. Morgoth pedig odaküldte a keleti embereket, akik a szolgálatában álltak; megtagadta tőlük a gazdag beleriandi földeket, amelyeket nekik ígért, s bezárta őket Hithiumba, s megtiltotta, hogy onnan eljőjenek. Így jutalmazta ólctet azért, hogy elárulták Maedhrost: fosztogathatták és zaklathatták Hador népéből az öregeket meg az asszonyokat meg a gyermekeket. A hithlumi eldák maradékát az északi bányákba hurcolták, ahol rabszolgaként dolgoztak, csupán néhány menekült Morgoth elől a vadonba meg a hegyekbe.

Az orkok meg a farkasok szabadon járták északot, s egyre délebbre merészkedtek Beleriandba, egészen Nantathrenig, a Fűzfák Földjéig és Ossiriand határáig, és senki sem járhatta biztonságban az utat vagy a vadont. Doriath megmaradt ugyan, s Nargothrond csarnokai rejtve voltak; ám Morgoth nem sokat törődött velük, talán mert nem sokat tudott róluk, vagy mert még nem főtt el az idejük gonosz céljai mélyén. Sokan menekültek a kikötőbe, és találtak menedékre Círdan falai mögött, s a hajósok le-föl járták a partot, s gyors partraszállásokkal zaklatták az ellenséget. De a következő évben, még a tél beállta előtt, -lorgoth nagy sereget küldött Hithiumon és Nevrastron át, akik lejöttek a Brithon meg a Nenning folyókon, s földülték az egész Falast, s megostromolták Brithombar és Eglarest falait. Kovácsokat és bányászokat és tűzszerszereket hoztak, s nagy masinákat állítottak föl; s bármily vitéz volt is az ellenállás, végül csak ledöntötték a falakat. ~kk<m romba d<ltek a kikötők, Barad Nimras tornya lc

omlott, s Círdan népének javát lemészárolták, vagy foglyul ejtették. Ám néhányan hajóra szálltak, s elmenekültek a tengeren; s köztük volt Ereinion Gil-galad is, Fingon fia, akit apja a kikötőkbe küldött a Daltor Bragollach után. Ez a néptöredék Círdannal Balar szigetétől délre hajózott, s menedéket teremtett mindazok számára, akik eljutottak oda; mert megvetették a lábukat a Sirion torkolatánál is, és sok könnyű és gyors hajó rejtőzött ott a vizeken, ahol a növényzet erős volt, mint egy vár.

S amikor Turfion tudomást szerzett erről, követeket küldött a Sirion torkolatához, és Círdan, a Hajóács segítségét kérte. Turfion parancsára Círdan hét gyors hajót épített, s azok útnak indultak nyugat felé; ám hír sem jött róluk többé Balarba, csupán egyetlenről, az utolsóról. Annak a hajónak a matrózai sokáig hányódtak a tengeren, s végül hatalmas viharba kerültek, mikor már újra meglátták Középfölde partját; ám egyiküket megmentette Ulmo Osse haragjától, s a hullámok a hátukra vették, és partra vetet ték Nevrastrban. Voronwe volt a neve; s azon követek egyike volt, akiket Turfion küldött Gondolinból.

Morgoth gondolatai egyre Turfion körül forogtak, mert Turfion elmenekült előle, pedig ő volt minden ellenségei közül az, akit leginkább el akart fogni vagy pusztítani. S ez nyugtalanította Morgothot, s megkeserítette diadalát, mert a Fingolfin dicsőséges házából való Turfion most már joggal volt minden noldák királya; Morgoth pedig félté és gyűlölte Fingolfin házát, mert bírták ellenségének, Ulmónak a barátságát, meg a seb miatt is, amelyet Fingolfin ejtett rajta kardjával. Am egész nemzetségéből Turfiont félté a legjobban Morgoth, mert már Valinorban felfigyelt Turfionra, mert ha az a közelében volt, Morgoth lelkére árny borult, amely azt jelezte, hogy valami titokzatos, még ismeretlen módon Turfion fogja a vesztét okozni.

Ezért Húrint Morgoth elé vitték, mert Morgoth tudta, hogy Húrin bírja Gondolin királyának a barátságát; ám Húrin dacolt Morgothtal, s kigúnyolta. Akkor Morgoth megátkozta Húrim és Morwent és

minden ivadékukat, és

sötét és keserű végzetet küldött rájuk; Húrin pedig kihozatta börtönéből, s egy kőtrónusra ültette magasan a Thangorodrim oldalán. Ott tartotta fogva Morgoth hatalma, aki odaállt mellé, s ismét megátkozta, így:

- Ulj csak itt, s tekints le a földekre, ahol csupa gonosz és elkésérítő éri majd azokat, akiket szeretsz. Gúnyolni mertél, kétségbe merted vonni Melkornak, Arda minden sorsai mesterének a hatalmát. Ezért az én szememmel fogsz látni, s az én fülemmel hallani, s nem mozdulhatsz innen, amíg minden be nem telt a keserű végig.

S úgy is lett; ám arról nem esett szó soha, hogy Húrin valaha is kegyelmet vagy halált kért volna Morgothtól, akár magának, akár bárkinek a nemzetségéből.

Morgoth parancsára az orkok nagy munkával összeszedték mindazoknak a testét, akik elestek a Nagy Csátában, s minden szerszámukat és fegyverüket, s mindezt nagy halomba rakták az Anfauglith közepén; olyan volt az, mint egy hegy, s messziről látszott. Haudh-en-Ndenginnek nevezték a tündék, a Legyilkoltak Hegyének, és Haudh-en-Nirnaethnek, a Könnyek Hegyének. Am kibújt s ismét hosszúra és zöldre növekedett a fű azon a hegyen, s egyedül ott a Morgoth művelte sivatagban; s Morgoth egyetlen teremtménye sem tette a lábát többé arra a földre, amely alatt az eldák és az edánok kardjai rozsdásodtak.

XXI

TÚRIN TURAMBAR

Rían, Belegund lánya Galdor fia Huor felesége volt, két hónappal azelőtt ment hozzá, hogy az elment fivérével, Húrinnal a Nirnaeth Arnoediadba. Amikor nem kapott hírt az uráról, a vadonba menekült; ám segítettek Mithrim szürke-tündéi, s amikor megszületett a fia, Tuor, azt is a szürke-tündék vették gondozásukba. Akkor Rían odahagyta Hithlumot, elment a Haudh-en-Ndenginhez, ott lefeküdt, és meghalt.

Baragund lánya Morwen Húrinnak, Dor-lómin urának volt az asszonya, s a fiuk, Túrin abban az évben született, amelyben Beren Erchamion megpillantotta Lúthient Neldoreth erdejében. Volt egy lányuk is, akit Lalaithnak, Nevetésnek neveztek, s akit nagyon szeretett a fivére, Túrin; ám amikor a kislány háromesztendős volt, a gonosz szél valami kórságot hozott Angbandból Hithiumba, s Lalaith meghalt.

A Nirnaeth Arnoediad után pedig Morwen még mindig Dor-lóminban lakozott, mivel Túrin még csak nyolcesztendős volt, ő maga pedig ismét gyereket várt. Rossz napok jártak, mert a Hithiumba érkezett keleti emberek lenézték Hador népének maradványát, s elnyomták őket, elvették javaikat és földjeiket, s gyermekeiket rabszolgává tették. Am Dor-lórnin úrnőjének oly nagy volt a szépsége meg a fensége, hogy a keletiek nem mertek kezét emelni sem rá, sem háza népére, s azt suttozták róla, hogy veszélyes, hogy a varázslásban járatos boszorkány, aki a tündék szövetségese. Mégis szegénységben és támasz nélkül élt, csupán Húrin egyik nőrokona, Aerin segítette titkon, akit egy Brodda nevű keleti ember vett asszonyául; s Morwen nagyon félt, hogy Túrint elviszik to~le rabszolgának. Ezért az az ötlete támadt, hogy titokban elküldi a fiát Thingol

királyhoz, hiszen Barahir fia Beren rokonságban állt Morwen apjával, s barátja volt Húrinnak is, mielőtt kitört a vész. Ezért a Gyász Évének őszén Morwen elküldte Túrint a hegyekbe két idős szolgálival, akiknek megparancsolta, hogy próbáljanak bejutni Doriath királyságába. Így szövődött Túrin sorsa, amely teljes egészében a *Narn i Hin Húrin* ban, a Húrin Gyermekeinek Története című regében van elmesélve, amely a leghosszabb az akkori idők énekei közül. Itt csupán röviden mondjuk el, mert összefügg a szilmarilok és a tündék sorsával; s a címe a Bánat Regéje, mert igen szomorú, s benne Morgoth Bauglir legförtelmesebb cselekedeteire derül fény.

Az év legelején adott életet Morwen a gyermekének, Húrin lányának, akinek a Nienor, a Gyász nevet

adta. Am Túrín közben a társaival - nagy veszélyek közepette végre eljutott Doriath határára, ott talált rá Erősíjú Belelt, Thingol király határőreinek kapitánya, aki Menegrothba vezette. Thingol pedig fogadta, sőt nevelőapja lett Túrinnak Húrín, a Rendíthetetlen tiszteletére; mert Thingol immár másként érzett a tündebárátok iránt. Azután követek mentek északra, Hithiumba, hogy Morwen hagyja el Dor-lómint, és menjen velük Doriathba, ám ő még mindig nem akarta elhagyni a házat, amelyben Húrinnal élt. S amikor a tündék távoztak, elküldte velük Dor-lómin Sárkány-sisakját, Hador házának legbecsesebb hagyatékát.

Túrín szép és erős ifjúvá serdült Doriathban, ám a bánat jele ült rajta. Kilenc évig élt Thingol csarnokaiban, s ez alatt az idő alatt bánata némileg enyhült, mert időről időre követek mentek Hithiumba, s visszatérve jobb híreket hoztak Morwenről és Nienorról. Am jött egy nap, amikor a követek nem tértek vissza északról, és Thingol nem küldött több hírnököt. Akkor Túrint félelem töltötte el anyjáért és húgáért, és megszorodott szível állt a király elé, akitől páncélt és kardot kért; és felöltötte a Sárkány-sisakot, és csatába vonult Doriath határára, és Belelt Cúthalion fegyvertársa lett.

Három év elteltével pedig Túrín visszatért Menegrothba; csak hogy a vadonból jött, és csapzott volt, a fegyvere meg az öltözéke pedig viseltes. Es volt valaki Doriathban a

nandák népéből, akinek a szava sokat ért a király tanácsában, s akinek Saeros volt a neve. Már régen irigyelte Túríntól a tisztességet, hogy Thingol nevelt fia lehet, s amikor szemben ült vele az asztalnál, így gúnyolta:

- Ha a hithlumi férfiak ilyen vadak és ádázak, milyenek lehetnek annak a földnek az asszonyai? Tán úgy járnak, mint az őzek, csupán a hajukba öltözve?

Akkor Túrín nagy haragjában fölragadott egy ivóedényt, és Saeroshoz vágta, az pedig súlyosan megsebesült.

A következő napon Saeros rajtaütött Túrínon, amikor az Menegrothból visszaindult a határra; ám Túrín legyőzte, s arra kényszerítette, hogy meztelenül meneküljön az erdőn át. A rémulten menekülő Saeros akkor egy patak szakadékába zuhant, s testét szétzúzta egy szikla a vízben. Ám akik arra jártak, látták, mi történt, s köztük volt Mablung is, aki azt parancsolta Túrinnak, hogy térjen vissza vele Menegrothba, és kérje a király ítéletét. De Túrín, aki immár törvényen kívülinek érezte magát, attól tartott, hogy fogságba vetik, ezért dacolt Mablung parancsával, inkább elmenekült, átjutott Melian Ovén, s a Siriontól nyugatra lévő erdőbe ért. Ott aztán hozzácsapódott olyan otthontalan és elszánt emberek csoportjához, akikből sok akadt azokban a gonosz időkben; s ezek megtámadtak mindenkit, aki az útjukba került, tündét, embert és orkot egyaránt.

Amikor pedig mindent elmondtak és mindent megvizsgáltak, Thingol király megbocsátott Túrinnak, mert úgy vélte, Túrínt érte sérelem. Erősíjú Belelt pedig megjött az északi határról Menegrothba, és Túrírat kereste; Thingol pedig így beszélt Belelthez:

- Szomorú a szívem, Cúthalion, mert Húrín fiát a fiamnak tekintem, s az is marad mindaddig, amíg Húrín vissza nem tér az árnyak földjére, hogy magának követelje. Nem szeretném, ha bárki azt mondhatná, hogy Túrín jogtalanul üzetett a vadonba, s szívesen venném, ha visszatérne, mert erősen szeretem.

- Addig keresem Túrírat, míg megtalálom - válaszolta Belelt -, s ha tudom, visszahozom Menegrothba, mert én is szeretem.

Akkor Belelt elindult Menegrothból, s egész Beleriandban, számtalan veszély közepette kutatta Túrínt, de hiába.

Túrín pedig sokáig élt a zsványok között, s a kapitányuk lett; s a Neithan, a Sértett nevet vette föl. Vigyázva éltek a Teiglintől délre fekvő erdős vidéken; egy ével azután pedig, hogy Túrín elmenekült Doriathból, Belelt meglepte a táborukat egy éjszaka. Túrín akkor éppen nem volt a táborban, és a zsványok elfogták és megkötözték Beleltet, és kegyetlenül bántak vele, mert attól féltek, hogy Doriath

királyának a kéme. Ám visszatérve Túrín látta, hogy mi történt, s föltámadt benne a lelkiismeret-furdalás gonosz

és törvénytelen tetteik miatt; szabadon bocsátotta Belepet, megújították barátságukat, s Túrín megesküdt, hogy attól kezdve csupán Angband szolgálát sanyargatja és fosztogatja.

Akkor Belelt beszámolt Thingol király kegyelméről, s mindenképpen rá akarta beszélni Túrint, hogy térjen vele vissza Doriathba, mondván, hogy nagy szükség lenne az erejére meg a vitézségére a birodalom északi határán.

- Az utóbbi időkben az orkok utat találtak lefelé Taurnu-Fuinból - mondta -, ösvényt vágtak az Anach hágóján. - Arra nem emlékszem - mondta Túrín.

- Soha nem mentünk el olyan messzire a határtól mondta Belelt. - De láttad a távolban a Crissaegrim csúcsait, keleten pedig a Gorgoroth sötét falait. Anach köz

'tük fekszik, a Minden magasban lévő forrásai fölött, nehéz, és veszélyes út az, mégis sokan jönnek most rajta, és Dimbar, amely élvezte a békét, lassan a Fekete Kéz uralma alá kerül, s a Brethilben élő emberek nyugtalanok. Szükség van ott ránk.

Am szívének büszkeségében Túrín megtagadta a király kegyét, s Belelt szavai nem változtatták meg az indulatát. Inkább ő kérte Beleltet, hogy maradjon vele a Siriontól nyugatra, de erre Belelt nem volt hajlandó, hanem így szólt:

- Kemény vagy, Túrín, és makacs. De most rajtam a sor. Ha valóban azt akarod, hogy az Erősíjú melletted legyen, keress Dimbarban, mert oda megyek.

Másnap Belelt útnak indult, és Túrín vele ment egy nyíllövésnyire a tábortól, de nem szólt semmit.

- Búcsúzzunk hát, Húrín fia? - kérdezte Belelt.

Akkor Túrín nyugat felé pillantott, s a távolban meglátta a magasban az Amon Rúdhót, s bár nem sejtette még, hogy mi vár rá, így felelt:

- Azt mondtad, keresselek Dimbarban. Én pedig azt mondom, keress az Amon Rúdhon! Másként ez a végső búcsúnk.

Akkor elváltak, barátságban, de szomorúan.

Akkor Belelt visszatért az Ezer Barlangba, és Thingol meg Melian előtt beszámolt mindenről, csupán azt nem említette, hogy Túrín társai durván bántak vele. Thingol pedig sóhajtva mondta:

- Mit kívánhatna még tőlem Túrín?

- Engedj el, uram - mondta Belelt -, és én vigyázni és irányítani fogom legjobb tudásom szerint; akkor majd senki nem mondhatja, hogy a tündék szava mit sem ér. S azt sem szeretném, hogy ilyen érték menjen veszendőbe a vadonban.

Akkor Thingol megengedte, hogy Belelt azt tegye, amit jónak lát, s így beszélt:

- Belelt Cúthalion! Számos tettel érdemelted már ki köszönetemet, s közülük nem a legcsekélyebb, hogy föllelted nevelt fiamat. Kérj hát most, amit csak akarsz, nem fogom megtagadni.

- Akkor egy erős kardot kérek - mondta Belelt -, mert egyre sűrűbbek az orkok mostanában, s az új magában nem elég, az én pengém pedig nem veszi föl a versenyt az ork fegyverekkel.

- Válassz hát összes kardjaim közül - mondta Thingol -, csupán az enyémet hagyd meg, az Aranrúthot.

Belep pedig az Anglachelt választotta; igen becses kard volt az, s azért nevezték így, mert a vasa az égből hullott alá ragyogó csillag képében, s átszelt minden földön kovácsolt vasat. Középföldén csupán még egy ilyen kard akadt. Az a kard nem szerepel ebben a regében, bár ugyanabból az ércből kovácsolta

ugyanaz a kovács, s az a kovács Eol volt, a Sötét Tünde, aki Aredhelt, Turgon hűgát vette aszszonyául. Az Anglachellet kelletlen fizetségül adta Thingolnak, amiért Nan Elmothban élhetett, ám a párját,

' Ariguirelt megtartotta magának, míg aztán a fia, Maeglin ellopta tőle.

Am amikor Thingol Belelt felé nyújtotta az Anglachel markolatát, Melian a pengére pillantott, s így szólt:

- Gonoszság lakik ebben a kardban. A kovács sötét szíve még mindig benne él. Nem fogja szeretni a kezét, amelyet szolgál, s nem is marad sokáig a szolgálatában.

- Mégis forgatni fogom, amíg tehetem - mondta Belelt. .

- Én más ajándékot adok neked, Cúthalion - mondta Melian -, amely segítségedre lesz a vadonban, s azokéra, akik veled tartanak.

Es jócskán adott Beleltnek *lembast*, amely a tündék útikenyere, ezüstlevelekbe csomagolva, s a csomagocskákat összekötő fonálorr ott volt a királyné pecsétje, a Telperion virágát formázó, vékony fehér viaszpecsét, mert az eldák

' ' szokása szerint *lembast* csak a királyné tarthat és ajándékozhat. Nagyobb kegyet már nem is adhatott volna Túrinnek Melian, mert addig az eldák soha nem engedték meg az embereknek, hogy megkóstolják azt a kenyeret, s azután is csak ritkán.

Belelt pedig elindult Menegrothból ezekkel az ajándékokkal, vissza az északi határra, ahol szállása és sok barátja volt. Akkor Dimbarban visszaszorították az orkokat, s az Anglachel örvendett, hogy csupaszon táncolhat; ám amikor beköszöntött a tél, s a csatározások elültek, társai többé nem látták Beleltet, aki soha nem tért vissza.

Amikor pedig Belelt odahagyta a zsványokat, és visszatért Doriathba, Túrin nyugatra vezette a csapatát, ki a Sirion völgyéből, mert belefáradtak a nyughatatlan életbe, hogy állandóan résen kellett lenniük az üldözők miatt, s biztonságosabb búvóhelyet kerestek. Történt pedig, hogy egy este három törpre találtak, akik futottak előlük; ám a lemaradót elfogták, s a csapat egyik tagja vette az íját, és nyílvesztőt eresztett a menekülő"k után, akik éppen eltűntek a félhomályban. Az elfogott törpöt pedig Mimnek hívták, és kegyelemért könyörgött Túrinasak, s váltságdíjúl fölajánlotta, hogy elvezeti őket rejtett házába, melyet sen

ki sem találhat meg az ő segítsége nélkül. Túrin akkor megsajnálta Mimet, megkönyörült, és megkérdezte:

- Hol a házad?

- Magasan a föld fölött áll Mim háza - mondta a törp -, a nagy hegyen; most Amon Rűdhnak hívják azt a hegyet, mert a tündék minden nevet megváltoztattak.

Akkor Túrin hallgatott, és hosszan nézte a törpöt, végül így szólt:

- Odavezetsz minket.

Másnap el is indultak onnan, követték Mimet az Amon Rűdhra. Az a hegy pedig annak a mocsárvidéknek a peremén állt, amely a Sirion meg a Narog völgyeit kitölti, s magasan a köves sztyeppe fölé nyúlt a koronája; ám meredek, szürke csúcsa csupasz volt, csupán a vörös *seregon* kapaszkodott meg a köveken. S amint Túrin bandája közeledett, a lenyugvó nap áttört a felhőlcön, s megvilágította a csúcsot, a *seregon* pedig éppen virágzott. Akkor az emberek azt mondták:

- Vér van a hegytetőn.

De Mim fölvezette ólctet titkos ösvényeken az Amon Rűdh meredek oldalán, s a barlangja bejáratához érve meghajolt Túrin előtt, s azt mondta:

- Lépj be a Bar-en-Danwedhba, a Váltság Házába, mert ez lesz a neve.

Es jött egy másik törp, aki lámpást hozott, hogy üdvözölje őt, s a két törp beszélt egymással, aztán gyorsan bementek a barlang sötétjébe; Túrin pedig követte őket, s végre odabent egy teremre akadt, amelyet láncon függő halvány lámpák világítottak meg. Ott találta Mimet, amint térdelt egy kőből faragott ágy mellett a fálnál, s a szakállát tépte és jajgatott, s szüntelenül egyetlen nevet kiáltozott; az ágyon pedig egy harmadik töre feküdt. Túrin akkor Mím mellé lépett, s följajánlotta a segítségét. Mím fölneézett rá, s azt mondta:

- Nem segíthetsz. Mert ez itt a fiam, Khim, és halott, mert átfúrta egy nyílvevessző. Napnyugtakor halt meg. Ibun, a fiam mondta.

Szánalom támadt Túrin szívében, s azt mondta Mímnek:

- Ó, jaj! Ha tudnám, visszafordítanám azt a vesszőt. Immár valóban Bar-en-Danwedh lesz a ház neve, mert arany váltságdíjat fizetek a fiadért, ha valaha is vagyonhoz jutok, hogy enyhítsem bánatodat, ha már többé nem örvendhet is a szíved.

Akkor Mím fölállt, s Túrima tekintett.

- Hallottam a szavad - mondta. - Ugy szóltál, mint a hajdani törp urak, és azt csodálom. A szívem lecsillapult, ha nem örvend is; ebben a házban lakhatsz, ha akarsz, mert én megfizetem a váltságdíjamat.

Így kezdődött Túrin lakozása Mím rejtett házában az Amon Rűdhon; s Túrin járt-kelt a pásziton a barlang szája előtt, s keletre, nyugatra és északra kémlelt. Nyugatra kémlelt, s látta Brethil zöldellő erdejét az Amon Obellal a közepében, s onnan a tekintete egyre tovább vándorolt, maga sem tudta, miért; mert a szíve inkább északnyugatra húzta, ahol számtalan mérföldnyire, az égbolt határán látni vélte az Árnyékhegységet, otthonának falait. Estéknént pedig Túrin nyugatra kémlelt a napnyugtában, amikor a Nap vöröslőn alámerült a távoli partok vöröslő párájába, s a Narog völgye elmerült lent az árnyakban.

Az ezt követő időben Túrin sokat beszélt Mímmel, s kettesben üldögélve hallgatta a törp tudományát meg életének történetét. Mert Mím azok közül a törpök közül való volt, akiket az ősidőkben elűztek kelet nagy törp városaiból, s még jóval Morgoth visszatérte előtt nyugatra vándoroltak Beleriandba; ám természetük és kovácművészetük elkorcsosult, bujkálva éltek, s hajlott vállal, bizonytalan léptekkel jártak. Mielőtt a nogrodi meg a belegosti törpök nyugatra jöttek a hegyeken át, a beleriandi tündék nem tudták, mik ezek, s vadásztak rájuk, legyilkolták őket; ám később békét hagytak nekik, s Noegyth Nibinnek, pici-törpöknek hívták őket sinda nyelven. S ezek csak magukat szerették, s ha félték és gyűlölték az orkokat, az eldákat sem kevésbé, s legkivált a Számúzóttakat, mert úgy tartoták, hogy a noldák elvették földjeiket és otthonaikat. Mert még mielőtt Finrod Felagund király átkelt volna a tengeren, ők már fölfedezték és ásni kezdték Nargothrondot; az Amon Rűdh, a Kopasz Hegy koronája alatt pedig

hosszú-hosszú éveken át munkált a pici-törpök keze anélkül, hogy az erdő szürke-tündéi zaklatták volna őt. Csakhogy addigra egyre fogytak, kihaltak Középföldéről, csupán Mím maradt meg a két fia; és Mím még törpnek is öreg volt, öreg és elhagyott. S üresen állt minden terme és kovácműhelye, fejszéi rozsdásodtak, s a pici-törpök neve csupán Doriath és Nargothrond ősi meséiben élt már.

Télközép idején pedig északról nagyobb havazás jött, mint amilyent addig valaha is láttak a folyóvölgyekben, s az Amon Rűdhot vastag hó fedte; azt mondják, Beleriandban egyre komiszabbak lettek a telek, ahogy Angband hatalma nőtt. Csak a legkeményebbek merészkedtek ki, és sokan megbetegedtek, s mindenkit kínzott az éhség. Ám egy ködös téli alkonyaton megjelent köztük valaki, aki nagydarab, testes embernek látszott, s fehér csuklyás köpenyt viselt, s egy szó nélkül odament a tűzhöz. S amikor az emberek ijedten fölugrottak, ő elnevette magát, hátravetette a csuklyáját, s a köpenye alatt jókora csomag volt nála; s a tűz fényénél Túrin újra láthatta Belelt Cúthalion arcát.

Így tért vissza Belelt ismét Túrinhoz, s találkozásuk örömteli volt; és elhozta Dimbarból Dor-lómin Sárkánysisakját, mert azt remélte, hogy annak láttán Túrin többre tör majd, mintsem hogy egy jelentéktelen csapatocska vezére legyen a vadonban. De Túrin most sem akart visszatérni Doriathba, és Belelt - inkább a szívére, semmint az eszére hallgatva - vele maradt, nem ment el, és sokat tett akkoriban Túrin csapatáért. A sebesülteket meg a betegeket ellátta, s adott nekik Melian lembasából, s azok ha-

marosan meggyógyultak, mert bár a szürke-tündék ügyessége és tudása csekélyebb volt a valinori Száműzöttekénél, úgy értettek az élethez Középföldén, hogy azt senki ember meg nem közelíthette. S mivel Belelt erős volt és szívós, s tekintete és szíve egyaránt messzire látott, a zsványok erősen tisztelték; ám Mim egyre jobban gyűlölte a tündét, aki a Bar-en-Danwedhba költözött, s Ibun fiával üldögélt a ház legsötétebb zugában, és senkihez sem szólt. De Túrin most nem sok figyelmet szentelt a törpnek, s amikor elmúlt a tél, s megjött a tavasz, komolyabb dolguk akadt.

Ki ismerheti Morgoth útjait? Ki mérheti föl gondolatainak sugarát annak, aki egykor Melkor volt, hatalmas a Nagy Muzsika ainui közt, s aki most fekete úrként ül fekete trónján északon, s komiszsága mérlegére tesz minden hírt, amely eljut hozzá, s jóval többet tud ellensége minden tettéről és céljáról, mint akár a legbölcsebbek sejtének az egy Melian királyné kivételével? Morgoth számtalanszor nyújtotta ki felé gondolatát, de mindig kudarcot vallott.

S Angband ereje ismét megmozdult; akár a tapogató kéz ujjai, úgy próbálgatták seregének előőrsei Beleriand útjait. Átkeltek Anachnál, és az övék lett Dimbar és Doriath összes északi határvidéke. Az ősi úton jöttek, végig a Sírion hosszú völgyszakadékan, elhaladtak a sziget mellett, ahol egykor Finrod Minas Tirithje állt, s tovább a Malduin és a Sírion közti vidéken, a Brethil határán egészen a Teiglin gázlójáig. Onnan az út az Órzött Síkságra vitt, ám az orkok nem sokáig mentek rajta, egyelőre, mert a pusztaságban ott egy még ismeretlen rém lakott, s a vörös hegyen éber szemek várták őket, amelyekről nem tudtak. Mert Túrin ismét fölvette Hador sisakját, s Beleriandban szállt a szó fák alatt és folyókon át s a hegyek hágóin keresztül, hogy a Sisak meg az Ij, amelyek odavesztek Dimbarban, most, amikor már remény sem volt, ismét küzdenek. Akkor sokan, akiknek nem volt ura és vezére, de nem veszítették el a bátorságukat, újra remélni kezdtek, s fölkeresték a Két Kapitányt. Dor-Cúartholnak, az Íj és a Sisak Földjének nevezték akkoriban az egész vidéket a Teiglin és Doriath nyugati határa közt; s Túrin is új nevet vett, a Gorthol, Rettegett Sisak nevet, s szíve ismét szárnyalt. Menegrothban, Nargothrond mélységes csarnokaiban, még Gondolin rejtett birodalmában is hallották a Két Kapitány tetteinek hírért, s Angbandban is tudtak róluk. S Morgoth kacagott, mert a Sárkány-sisak elárulta neki Húrin fiát, s az Amon Rúdhot hamarosan kémek vették körül.

Az év vége felé Mim, a törp meg Ibun fia lementek Baren-Danwedhból, hogy gyökereket gyűjtsenek télire, s az orkok elfogták őket. Akkor tett ígéretet Mim másodszer is, hogy elvezeti ellenségeit a titkos ösvényeken az Amon Rúdhra; ám késlekedett betartani az ígéretét, s kérte, hogy Gortholt ne öljék meg. Az ork kapitány nevetett, s azt mondta:

- Már hogy ölnék meg Túrint, Húrin fiát?

Így hát Bar-en-Danwedhet elárulták, s az orkok éjszaka ütöttek rajta, Mim vezetésével. Túrin csapatának számos tagját álmában gyilkolták meg, ám akik a belső lépcsőn elmenekültek, kijutottak a hegytetőre, s ott küzdtek halálukig, s vérük a kőbe kapaszkodó seregborva ömlött. Túrura pedig harc közben hálót dobtak, így aztán megfogták, és elvezették.

Nagy sokára, amikor ismét csönd volt, Mim előmászott háza sötétjéből, s amikor a Nap a Sirion párái fölé szállt, megállt a halott emberek mellett a hegytetőn. És látta, hogy az ott heverők közül nem mindenki halott, mert volt, aki visszanézett rá, s éppen Belepnek, a tündének a szemébe nézett. Akkor Mim szívében a régen forrongó gyűlölettel közeledett Belelthez, és kihúzta az Anglachel kardot a test alól, amely rajta feküdt; ám Belelt fölkapaszkodott, és visszaszerezte a kardot, s a törphöz csapott, aki vinnyogva menekült le a hegytetőről. Es Belep utánakiáltott:

- Elér még Hador házának bosszúja!

Belep súlyos sebet kapott, de nagy volt ő Középfölde tündéi közt, s a gyógyítás mestere. Így hát nem halt meg, s lassan az ereje is ~-isszatért; s hiába kereste a holtak közt Túrint, hogy eltemesse. S minthogy nem találta, megértette, hogy Húrin fia még él, s Angbandba vitték.

Csekély reménnyel indult el Belep az Amon Rúdhról északnak, a Teiglin gázlójához tartott az orkok nyomában; átkelt a Briathiachon, és végighaladt Dimbaron az Anach hágója felé. S már szorosan a nyomukban volt, mert alvás nélkül haladt, míg azok meg-megálltak az úton, vadászgattak, s ahogy közeledtek északhoz, egyre kevésbé tartottak az üldözéstőt; s még a Taur-nu-Fuin iszonyú erdejében sem

veszítette el a nyomot, mert Belelt, tudása nagyobb volt, mint bárkié valaha is Középföldén. Am amint éjszaka járta azt a gonosz vidéket, rábukkant valakire, aki egy

nagy, halott fa tövében aludt; s Belelt akkor megállt az alvó mellett, s látta, hogy az tünde. Akkor beszélt vele, és lembast adott neki, s megkérdezte, miféle sors vitte arra a szörnyű helyre; az pedig Guilin fia Gwindornak mondta magát.

Szomorúan nézett rá Belelt, mert Gwindor már csupán megtört és szánalmas árnyéka volt korábbi alakjának és szellemének, amikor ez a nargothrondi úr hetyke bátorsággal lovagolt a Nirnaeth Arnoediadban egyenesen Angband kapujához, s ott elfogták. Mert a Morgoth fogságába került noldák közül csak kevéssel végeztek, hiszen kiválóan értettek a kovácmesterséghez meg a fémek és ékkövek kibányászásához; s Gwindort sem ölték meg, hanem észak egyik bányájában dolgoztatták. A csak általuk ismert, titkos alagutakon a bölcs-tündék némelyike néha elmenekült; így találhatott Belelt Gwindorra, aki fáradtan és reménytelenül bolyongott a Taur-nu-Fuin útvesztőjében.

S Gwindor elmondta neki, hogy a fák közt bujkálva látott egy nagy ork csapatot északnak tartani, s farkasok is voltak velük; s volt köztük egy ember, megláncolt kézzel, akit korbáccsal hajszoltak tovább.

- Nagyon magas volt - mondta Gwindor -, mint a Hithium ködös hegyeiből jött emberek.

Akkor Belelt elmondta, miért jött a Taur-nu-Fuinba; s Gwindor le akarta beszélni a hajszáról, mondván, hogy legföljebb osztozhat majd Túrinnal a rá váró szenvedésben. Am Belelt nem akarta a sorsára hagyni Túrint, s vitézsége reményt gyűjtött Gwindor szívében is; együtt követték tovább az orkokat, míg ki nem értek az erdőből azon a magas lejtőn, amely levezetett az Anfauglith kopár dűnéihez. Ott, a Thangorodrim csúcsainak közelében ütöttek tábor az orkok egy kopár völgyben, amikor alkonyodni kezdett, farkas-örszemeket állítottak, s maguk tivornyázni kezdtek.

Amikor már mindenki aludt a táborban, Belelt fogta az íját, és egyenként, némán leterítette a farkas-örszemeket. Akkor nagy veszedelmek közepette belopódtak a táborba, s megtalálták Túrint megbilincselte kézzel-lábbal egy

száraz fához kötözve; s körötte mindenütt kések voltak a fában, mert célba dobtak rá, s Túrín szinte az eszméletlenségig mély, kimerült álomban feküdt ott. Akkor Belelt és Gwindor elvágta a kötelékeit, fölemelték, s kivitték a völgybók ám nem tudták messzebbre vinni egy bozótnál, amely ott volt a közelben. Ott lefektették; s érezték, közel a vihar. Belelt kihúzta a kardját, Anglachelt, s azzal vágta szét Túrín béklyóit; a sors pedig azon a napon erősebb volt, mert a penge megcsúszott vágás közben, s megszurta Túrín lábát. Akkor Túrín hirtelen magához tért, s düh és félelem fogta el, s amikor látta, hogy valaki meztelen pengével hajol fölé, nagyot kiáltva fölugrott, mert azt hitte, megint az orkok akarják gyötörni; és a sötétben magához ragadta az Anglachelt, s levágta Belelt Cúthaliont, akit ellenségnek vélt.

Am amint ott állt ismét szabadon s elszántan, hogy drá gán adja csak az életét a vélt ellenségnek, hatalmasat villámlott fölöttük, s villámfénynél megpillantotta Beieg arcát. Akkor Túrín mozdulatlanul s némán állt, akár a kő, s bámulta az iszonyatos halált, s megértette, mit tett; és olyan rémületes volt az arca a fölönük cikázó villámfényben, hogy Gwindor lekuporodott a földre, és nem mert ránézni.

De addigra a völgyben fölébredtek az orkok, s a táborban nagy volt a kavardás, mert az orkok féltek a nyugat ról támadó mennydörgéstől, azt hiuén, hogy a tengeren túli nagy Ellenségek küldték rájuk. Akkor szél támadt, s lezúdult a súlyos eső, és zavaros vizek hömpölyögtek le a Taur-nu-Fuinról; s bár Gwindor kiáltott Túrinnak, s figyelmeztette a végveszélyre, az nem válaszolt, csak ült mozdulatlanul és könnytelenül Belelt Cúthalion holtteste mellett.

Reggelre a vihar elvonult keletre Lothlann fölött, s forrón és ragyogva kelt föl az őszi nap; az orkok pedig azt hit ték, hogy Túrín már messzire menekült, s a vihar elmosta minden nyomát, ezért kutatás és késlekedés nélkül elindultak, s Gwindor látta a távolból, hogyan menetelnek az Anfauglith gőzölgő homokján. Így történt, hogy az orkok üres kézzel tértek meg Morgothhoz, s maguk mögött

hagyták Húrin fiát, aki tébolyultan és érzéketlenül ült a Taur-nu-Fuin oldalában, sokkal súlyosabb terhet viselve immár, mint amilyenek az ork bilincsek voltak.

Akkor Gwindor rávette Túrint, hogy segítsen neki eltemetni Beleltet, s az fölállt, de úgy mozgott, mint az alvajáró; s együtt fektették Beleltet az arasznyi mély sírba, s mellé tették a Belthrondingot is, a fekete tiszafából készült nagy íjat. Ám a félelmetes Anglachel Gwindor magához vette, mondván, jobb, ha bosszút áll Morgoth szolgáin, mintha a földben fekszik haszontalanul, s elvette a Melian adta lembast is, hogy erőt adjon nekik az úton.

Így ért véget Erősíjú Belelt, a leghűségesebb barát, a legjáratosabb mindazok közül, akik Beleriand erdeit lakták a hajdankorban; annak a kezétől esett el, akit a legjobban szeretett, s ennek fájdalma rávésődött Túrin arcára, s többé soha nem tűnt el onnan. A nargothrondi tünde bátorsága és ereje azonban megújult, s messzire vezette Túrint a Taur-nu-Fuinról. Amíg együtt járták hosszú és bánatos útjaikat, Túrin egyetlenegyszer sem beszélt, s úgy ment, mint akinek se akarata, se célja, s közben az év fogyatkozott, s a tél közeledett az északi földeken. Gwindor mindig Túrin mellett volt, hogy vigyázza és vezesse, s így keltek át a Sírionon, s jutottak végre Eithel Ivrinhez, a forráshoz, ahol a Narog ered az Árnyékhegység alatt. Ott aztán Gwindor szólt Túrinhoz:

- Ebredj, Húrin Thalion fia Túrin! Ivrin taván örök a nevetés. Kiapadhatatlan kristályforrások táplálják a tavat, s a szennytól Ulmo védi, a Vizek Ura, aki szépségét alkotta a hajdanvolt napokban.

Akkor Túrin letérdelt, és ivott a vízből, és hirtelen a földre vetette magát, s végre fölbuzogtak könnyei, s kigyógyult tébolyából.

Ott szerzett egy dalt Beleltről, amelynek *a Laer Cú Belelt*, A Nagy Íj Dala címet adta, s hangosan énekelte, veszélyel mit sem törődve. És Gwindor a kezébe adta az Anglachel kardot, és Túrin tudta, hogy a kard nehéz, erős és nagy hatalmú, ám a pengéje fekete és fénytelen, s az élei tompák. Akkor Gwindor azt mondta:

- Különös kard ez, s nem hasonlít egyetlen más kardhoz sem, amelyet Középföldén láttam. Eppúgy gyászolja Belepet, mint te. De vigasztalódj; mert visszatérek Nargothrondba, Finarfin házába, s te velem jössz, s ott meggyógyulsz és megújulsz.

- Ki vagy te? - kérdezte Túrin.

- Kóbor tünde, menekült rabszolga, akit Belep föllelt és gondjaiba vett - mondta Gwindor. - De egykor Guilin fia Gwindor voltam, Nargothrond egyik ura, amíg el nem mentem a Nirnaeth Arnoediadba, s el nem hurcoltak Angbandba rabszolgának.

- Akkor láttad Galdor fia Húrint, Dor-lómin vitézét? kérdezte Túrin.

- Nem láttam - válaszolta Gwindor. - Ám Angbandban híre járja, hogy még mindig dacol Morgothtal, aki ezért megátkozta őt és egész nemzetségét.

- Ezt elhiszem - mondta Túrin.

Akkor fölkerelkedtek, s az Eithel Ivrintől délnek tartor tak a Narog partja mentén, amíg el nem fogták őket tünde cserkészek, s fogolyként nem vitték őket a rejtett erődbe. Így érkezett Túrin Nargothrondba.

Először a tulajdon népe sem ismerte meg Gwindort, aki erősen és fiatalon ment el, s most úgy tért vissza szenvedései és munkálkodása okán, mint egy öreg halandó; ám Finduilas, Orodreth király lánya fölismerte és üdvözölte, mivel szerette Gwindort a Nirnaeth előtt, Gwindor pedig annyira szerette a lány szépségét, hogy Faelivrinnek nevezte, azaz az Ivrin taván csillogó napfénynek. Gwindor kedvéért Túrint is befogadták Nargothrondban, ahol megbecsült emberként élt. Am amikor Gwindor meg akarta mondani Túrin nevét, az így szólt:

- Umarth fia Agarwaen vagyok (ami annyit tesz: Balsorsú fia Vérszennyes), erdei vadász. - S Nargothrond tündéi többé nem faggatták.

Az elkövetkező időlcben pedig Túrin egyre inkább elnyerte Orodreth kegyét, s jószerivel minden szívet megnyert Nargothrondban. Mert ifjú volt, csak most érte el a férfikort; s szemre valóban Morwen Eledhwen fia volt:

sötét hajú és sápadt bőrű, a szeme szürke volt, s az arca sokkal szebb, mint bárki másé a Hajdankor emberei közül. Beszéde és neveltetése az ősi Doriathot idézte, s még a tündék közt is könnyen a noldák valamelyik nagyjának nézheték volna, ezért nevezték sokan Adanedhelnek, Tünde-Embernek. Az Anglachelt újjákovácsolták neki ügyes nargothrondi mesterek, s bár a penge fekete maradt, az éle most sápadt fényvel izzott, s Túrin a Gurthang, a Halálvas nevet adta neki. S Túrin olyan fortélyosan és ügyesen vett részt az Őrzött Síkság határán dúló csetepatékban, hogy a tündék a Mormegil, a Fekete Kard nevet adták neki, s így beszéltek:

- A Mormegilt nem lehet megölni, csak csellemel vagy mérgezett nyílvesszővel a távolból.

Ezért törp páncélt adtak neki, hogy védjék; s egyszer, amikor éppen különös hangulatban volt, Túrin egy csupa arany törp álarcot is talált a fegyvertárban, s a csatában felöltötte, s ellenségei futottak előle.

Akkor Finduilas szíve elfordult Gwindortól, s a lány hiába küzdött ellene, megszerette Túrint; ám Túrin nem vette észre, hogy mi történt. Finduilas pedig gyötrődött, és

i szomorú lett, s egyre sápadtabbá és csöndesebbé vált. Gwindort pedig keserű gondolatok bántották, s egyszer . így szólt Finduilashoz:

- Finarfin házának leánya, ne álljon közénk keserűség, ~ mert bár Morgoth romba döntötte az életemet, még mindig téged szeretlek. Menj, amerre szerelmed vezérel, ám vigyázz! Nem illendő, hogy Ilúvatar idősebb gyermekei házasságra lépjenek az ifjabbakkal, s nem is bölcs dolog, mert rövid életűek azok, s hamar elmennek, mi pedig özvegyi sorban élhetünk, amíg világ a világ. A sors sem tűrheti, legföljebb ha egyszer-kétszer, s olyan nagy cél érdekében, amit meg sem értünk. Am ez az ember nem Beren. Neki is megvan a végzete, láthatja bárki, de ez sötét végzet. Ne légy a részese! Ha megteszed, a szerelmed megcsal, és keserűség meg halál vár rád. Figyelj hát a szavamra! Valóban *úmarth* fia *agarzuaen* ő, ám az igazi neve Túrin, s annak a Húrinnak a fia, akit Morgoth tart fogva Angbandban, akinek minden nemzetségét megátkozta. Morgoth

Bauglir hatalmában pedig ne kételkedj! Hát nincs rám írva?

Finduilas akkor sokáig töprengett, végül csak ennyit mondott:

- Húrín fia Túrin nem szeret engem, nem is fog soha. Amikor pedig Túrin megtudta Finduilastól, hogy mi történt, megharagudott, s így szólt Gwindorhoz:

- Szeretlek, hiszen megmentettél, s életben tartottál. De most rosszat tettél, barátom, hogy elárultad a valódi nevemet, s fejemre hoztad a végzetet, amely elől elrejtőztem.

- A végzet benned van - felelte Gwindor -, nem a nevedben.

Amikor Orodreth megtudta, hogy a Mormegil valójában Húrín Thalion fia, nagy tiszteletben részesítette, s Túrin hatalmas lett Nargothrond népe közt. Am ő nem kedvelte az ottaniak harcmódorát, a rajtaütést meg a lopakodást meg a titkos nyílvesszőt, hanem merész csapásokra vágyott a nyílt mezőn, s idővel a királynál egyre nagyobb súllyal esett latba a véleménye. Akkor jöttek elő rejtekükből Nargothrond tündéi, akkor vonultak először nyílt ütközetbe, s rengeteg fegyvert kovácsoltak; s Túrin tanácsára a noldák erős hidat építettek a Narog fölött Felagund Kapujánál, hogy seregük gyorsabban kelhessen át. Angband szolgáit pedig kiűzték a keleti vidékekről a Sírion és a Narog között, s nyugat felé egészen Neningig meg a Falas elhagyatott vidékéig; s Gwindor mindig Túrin ellen szólt a király tanácsában, mert rossznak tartotta ezt a politikát, ám elveszítette becsületét, mert ereje csekély volt, s már nem bánt ügyesen a fegy~rerrel. Így csupaszodott le Nargothrond Morgoth haragja és gyűlölete számára; ám Túrin valódi nevét - a kérésére - még mindig nem használták, s bár tetteinek híre eljutott Doriathba is, Thingol füléhez, mindig csupán Nargothrond Fekete Kardját emlegették.

A pillanatnyi béke és remény ezen idején, amikor a Mormegil hősiessége elpusztította Morgoth minden hatalmát a Síriontól nyugatra, Morwen elmenekült végre Dor-lóminból a lányával, Nienorral, s megkockáztatta a hosszú utat Thingol udvaráig. Ott újabb bánat várt rá, mert Túrinnak nyoma veszett, és nem jött hír róla Doriathba, amióta a Sárkány-sisak eltűnt a Síriontól nyugatra fekvő vidékről; ám Morwen Doriathban maradt Nienorral Thingol és Melian vendégeként, s nagy tisztelettel bántak velük.

Történt pedig amikor immár négyszáz és kilencvenöt esztendő telt el a Hold első fölkelte óta, tavasszal két tünde érkezett Nargothrondba, Gelmir és Arminas; Angrod népéből valók voltak, ám a Dagor Bragollach óta délen lakoztak Círdannál, a Hajóácsnál. Távoli útjaikról azt a hírt hozták, hogy töméntelen ork és gonosz teremtmény gyülekezik az Ered Wethrin határán meg a Sírion gázlójánál; s azt is mondták, hogy Ulmo fölkereste Círdant, hogy figyelmeztesse: nagy veszély leselkedik Nargothrondra.

- Halld a Vizek Urának szavait! - mondták a királynak. Így szólt Círdanhoz, a Hajóácshoz: "Észak Gonosz Hatalma bemocskolta a Sírion forrásait, s az én hatalmam visszavonul a folyó vizekből. De még rosszabb is jön. Mondd meg ezért Nargothrond urának: zárja be az erősség kapuját, s ne portyázzon odakinn. Vessétek büszkeségetek köveit a vízbe, s a lopakodó gonosz nem fogja meglesni a kaput."

Orodrethet megrémítették a hírnökök sötét szavai, ám - Túrín semmiképpen nem volt hajlandó megszívlelni a tanácsukat, még kevésbé eltűrni, hogy a nagy hidat lebontsák, mert immár büszke és makacs volt, s úgy akarta, hogy minden az ő kedve szerint történjék.

Nem sokkal később levágták Handirt, Brethil urát, mert az orkok megtámadták a földjét, ő meg csatába szállt velük, de a brethilbelieket legyőzték, és visszaszorították az erdőbe. S az év augusztusában, mert elérkezettnek látta az időt, Morgoth Narog népére eresztette a nagy sereget, amelyet már régen készített; és Glaurung, az Urulóki, átvágott Anfauglith sivatagán, s onnan a Sírion északi völgyébe ment, s ott nagy kárt tett. Az Ered Wethrin árnyékában bemocskolta az Eithel Ivrint, onnan pedig Nargothrond birodalmába ment, fölégette a Talath Dirment, az Orzött Síkságot a Narog és a Teiglin között.

Akkor Nargothrond harcosai kirontottak, és szálas és erős volt aznap Túrín, és a sereg szívébe bátorság költözött, amint ott látták lovagolni Orodreth jobbján. Am Morgoth serege sokkal nagyobb volt, mint amilyenről a kémek jelentést tettek, és Glaurung támadását csupán Túrín tudta elviselni törp maszkiájában; és a tündéket az orkok visszaszorították Tumhalad mezejére a Ginglith és a Narog közé, s ott körülzárták őket. Azon a napon semmivé foszlott Nargothrond egész serege és minden büszkesége, és Orodrethet levágták a csatamezőn, és Guilin fia Gwindor halálos sebet kapott. Ám Túrín a segítségére sietett, és elöle mindenki futott; és kivitte Gwindort a harcolók közül, az erdőbe menekítette, s ott lefektette a fűre.

Akkor Gwindor így szólt Túrínhoz:

- Menekítéssel fizetsz menekítésért. Ám az enyém bajban fogant, a tiéd pedig hiábavaló, mert a testemen gyógyír már nem segíthet, s el kell hagynom Középföldét. S bár szeretlek, Húrín fia, átkozom a napot, amikor elmenekítettelek az orkoktól. Ha nincs a te vitézséged és büszkeséged, nekem még ma is van életem és szerelmem, s Nargothrond is áll még egy ideig. De ha szeretsz még, hagyj itt! Siess Nargothrondba, és mentsd meg Finduilast! Végezetül pedig azt mondom neked: egyedül ő áll közted meg a végzeted között. Ha őt megcsalod, végzeted csalhatat Tanul rád talál. Isten veled!

Túrín pedig vágtatott vissza Nargothrondba, s útközben összeszedte, akit tudott; s ahogy száguldottak, lehullottak az út mentén a levelek, mert az ősz immár iszonyatos télbe fordult. De az orkok meg Glaurung, a sárkány előtte értek oda, és oly sebesen, hogy az őrésben hagyottak még föl sem foghatták, mi történt Tumhalad mezején. S azon a napon a Narogon épült híd gonosznak bizonyult, mert nagy volt és erős, s nem lehetett hamarjában lerombolni, s az ellenség így könnyedén átkelt a nagy folyón, Glaurung pedig tüzet okádva támadt Felagund kapujára, s ledöntötte, s bement.

Amikor Túrín megjött, Nargothrond rettenetes kirablását már szinte bevégezték. Az orkok levágtak vagy elűzték minden maradék fegyverest, s még dúlták a nagy termeket és csarnokokat, rabolva és pusztítva; ám azokat az aszszonyokat és lányokat, akik túléltek a kardot és a tüzet, összeterezték a kapuk előtt a teraszokon, hogy elhurcolják őket Morgothhoz rabszolgának. Erre a pusztításra és vészre érkezett

Túrin, és senki sem állhatott meg előtte, mert mindenkit levágott maga előtt, úgy kelt át a hídon, úgy verekedte végig magát a foglyokig.

Es akkor egyedül állt ott, mert az a néhány, aki követte, elmenekült. S ebben a pillanatban jött elő a tátongó kapuból Glaurung, s lefeküdt a háta mögé, Túrin meg a híd közé. Es megszólalt hirtelen, a benne lévő gonosz lélek így beszélt:

- Üdv, Húrin fia! Minő szerencsés találkozás!

Akkor Túrin megugrott, s a sárkánynak rontott, és Gurthang élei fehér tűzzel égtek; ám Glaurung visszafojtotta ' ' tüzét, s tágra nyitotta kígyószemét, és Túrима nézett. Félelem nélkül nézett vissza rá Túrin, amint a kardját emelte, ám nyomban megbűvölte a sárkány szemhéjtalan szemének parancsoló varázsa, s mozdulatlaná dermedt: Sokáig állt ott, akárha kőbó'l faragták volna, s csak ketten voltak, némán Nargothrond kapuja előtt. Aztán ismét megszólalt Glaurung, s így gúnyolta Túring

- Minden dolgod gonosz volt, Húrin fia! Hálátlan voltál nevelőapádhoz, zsvány, barátod gyilkosa, szerelem tolvaja, Nargothrond bitorlója, ostoba és makacs vezére a hadnak, nemzetséged árulója. Anyád és húgod rabszolgasorban él Dor-lóminban, szükségben és nyomorban. Te úgy jársz, akár egy herceg, ők meg rongyokban, és utánad vágynak, ám te nem törődsz velük. Örömeire szolgál majd apádnak, ha megtudja, hogy ilyen fia van, és hamarosan megtudja.

a Túrin pedig Glaurung hatalmában volt, s hallotta a sárkány szavait, s szinte látta magát a gonosz szavak tükrében, s gyűlölte, amit látott. S míg őt megbabonázva tartotta a sárkány tekintete, s nem tudott mozdulni, az orkok elhajtották az összetereit foglyokat, s Túrinnal mit sem törődve átkeltek a hídon. A rabok közt volt Finduilas is, és kiáltott Túrinnak, ám Glaurung csak akkor eresztette el Túrint, amikor a lány hangja meg a foglyok sírása jajgatása már

elhalt az északnak vezető úton; és Túrin nem zárhatta el a fülét a hang elől, amely attól kezdve mindvégig kísértette.

Akkor Glaurung hirtelen elfordította a tekintetét, és Túrin lassan megmozdult, mint aki ocsmány álomból ébred. Aztán magához tért, s kiáltva vetette magát a sárkányra. De Glaurung kacagva mondta:

- Ha a halált keresed, szívesen végzek veled. Ám ez csekély segítség lesz Morwennek és Nienornak. A tünde asszony kiáltására nem figyeltél. Most megtagadnád a vér szavát is?

Túrin fölemelte a kardját, és a sárkány szemébe dőfött, és Glaurung hátrahökkent, majd Túrin fölé tornyosulva mondta:

- Nem! Te legalább vitéz vagy, a legvitézebb, akit valaha is láttam. S akik azt mondják, hogy mi nem tiszteljük ellenségeink vitézségét, hazudnak. Figyelmezz! Szabadságot ajánlok neked. Menj a tiéidhez, ha tudsz. Eredj! S ha marad egyáltalában tünde vagy ember, aki dalba szöheti ezeknek az időknek a történetét, megvetéssel fogja emlegetni a neved, ha elutasítod ezt az ajándékot.

És akkor Túrin, akit még mindig fogva tartott a sárkány szeme, s úgy vélte, valóban olyan ellenségre akadt, aki ismeri a könyörületet, hitt a sárkány szavának, s megfordult, s futni kezdett a hídon át. De a háta mögül Glaurung még utánaszólt gonoszul:

- Siess hát, Húrin fia, Dor-lóminba! Vagy ismét megelőznek az orkok. S ha késlekedsz Finduilas miatt, soha nem látod többé Morwent, és soha nem látod többé Nienort, a húgodat, s ők fogják átkozni a nevedet.

Túrin pedig elindult északnak, és Glaurung nevetett, mert teljesítette gazdája parancsát. Aztán a maga kedvére elkezdett tüzet okádni, s mindent föléggett maga körül. S elkergette a zsákmányoló orkokat is, megfosztotta őket minden becses zsákmányuktól. Aztán lerombolta és a Narogba döntötte a hidat, s így biztonságba helyezve magát, halomba gyűjtötte Felagund minden kincsét, s ráfeküdt a halomra a legbenső teremben, s pihent egy ideig.

Túrin pedig sebesen haladt észak felé a Narog és a Teiglin közti, immár elhagyatott utakon, s ráborult a

Hosszú

Tél; mert abban az évben hó hullott még ősz vége előtt, a tavasz pedig későn jött, és hideg volt. Ahogy Túrin ment, mintha egyre hallotta volna Finduilas kiáltását erdőn és hegyen, és ez fájt Túrinnak; ám szívét perzselte Glaurung hazugságai, s lelki szemével látta, hogyan égetik fel az orkok Húrín házát, hogyan kínozzák meg Morwent és Nienort, és Túrin csak ment az útján, és sehol sem tért le erről az útról.

Végül a sietségó) és a hosszú úttól megviselten (mert negyven mérföldnél is többet tett meg pihenő nélkül) ért a tél első jegével együtt az Ivrin tavaihoz, ahol egykor meggyógyult. Ám most csak fagyott lápot talált ott, nem ihatott abból a vízből többé.

Így jutott nagy nehezen Dor-lómin határára, az északról alázóduló sűrű hóesésben, így lelte föl ismét gyermekkora vidékét. Csupasz és elhagyott volt ez a táj, s Morwennek semmi nyoma. A háza üresen állt, romos volt és hideg, nem lakta semmi élő. Ezért Túrin továbbment, s eljutott Brodda, a keleti ember házába, akinek Aerin, Húrín rokona volt az asszonya; ott tudta meg egy öreg szolgától, hogy Morwen már régen elment, mert elmenekült Nienorral Dor-lóminból, de csak Aerin tudta, hogy hová.

Akkor Túrin odament Brodda asztalához, megragadta a férfit, kivonta a kardját, s követelte, mondják meg, hová ment Morwen; s Aerin elmondta, hogy Morwen Doriathba ment, hogy megkeresse a fiát.

- Mert akkoriban a vidék fölszabadult a gonosztól mondta -, hála a dél Fekete Kardjának, aki most, mondják, elesett.

Akkor kinyílt Túrin szeme, és Glaurung varázsának végső kötelékei is lehulltak róla; és fekete harag fogta el a fájdalomtól, vad dühöt érzett a félrevezető hazugságok miatt és Morwen elnyomói ellen, és levágta Broddát a saját házában, meg több keleti embert, akik a vendégei voltak. Aztán üldözöttként menekült ki a télbe; ám Hador népének maradéka segítette, s ő jól ismerte a vadon útjait, s együtt menekültek a sűrű hóban, amíg egy elhagyott zsványtanyára értek Dor-lómin déli hegyvidékén. Akkor

Túrin ismét elhagyta gyermekkora vidékét, s visszatért a Sirion völgyébe. A szíve keserű volt, mert csak még nagyobb bajt hozott Dor-lóminba népe maradékára, s azok örültek, hogy elmegy; s csupán egyetlen vigasza maradt: a Fekete Kard vitézsége tette szabaddá az utat Doriathba Morwen számára. S ezt gondolta magában: "Akkor azok a tettek mégsem csupán gonoszt hoztak mindenkinek. S ugyan hol lehetne jobb helyen a családom? Mert ha Melian Öve széttörik, minden reménynek vége. Nem, így a jobb, mert csak bajt hozok mindenkire, bárhová megyek. Melian vigyázzon rájuk! S én még egy darabig békén hagyom őket."

Túrin aztán alászállt az Ered Wethrinről, s Finduilast kereste, de hiába, s rajtaütött minden úton, amely a Sirion gázlójához vezetett észak felé; s Túrin vad volt és óvatos, akár a vadállat. Ám elkésett, mert a nyomok elöregedtek, vagy eltörölte őket a tél. Mégis így portyázva jutott el Túrin dél felé, s a Teiglin mentén brethilbeliek csoportjára bukkant, akiket orkok szorongattak, s megszabadította őket, mert az orkok menekültek a Gurthang elől. Erdei Vadembernek nevezte magát, s azok kérték, hogy maradjon köztük, ám ő azt felelte, beteljesíthetetlen küldetése van, meg kell keresnie Finduilast, Nargothrondi Orodreth lányát. Akkor Dorlas, az erdei emberek vezetője beszámolt a lány halálának szomorú híreről. Mert a brethilbeliek útját állták az orkoknak a Teiglin gázlójánál abban a reményben, hogy megszabadíthatják a nargothrondi foglyokat, ám az orkok nyomban kegyetlenül lemészárolták a rabokat, s Finduilast egy lándzsával egy fához szögezték. Ezekkel a szavakkal halt meg: "Mondjátok meg a Mormegilnek, hogy Finduilas itt van." Ezért ott temették el egy dombon a közelben, s a dombot elnevezték Haudhen-Ellethnek, a Tündelány Dombjának.

Túrin megkérte, vezessék oda, s ott halálhoz hasonlatos mély gyászba esett. S akkor Dorlas a Fekete Kardról, amelynek híre még Brethil erdejének a mélyére is eljutott, meg arról, hogy a király lányát kereste, megértette, hogy a Vadember valójában Nargothrondi Mormegil, akiről az a hír járta, hogy a dorlómini Húrín fia. Ezért az erdei emberek fölemelték, s magukkal vitték haza Túrint. Az otthonuk pedig egy cölöperőd volt az erdő magasan fekvő részén, Ephel Brandir az Amon Obelen; mert Haleth népét

meztizedelte a háború, és akkori uruk, Handir fia Brandir szelíd természetű ember volt, ráadásul gyerekkorától fogva sánta, s jobban bízott a rejtőzködésben, mint a hadi vitézségben, azt hitte, az megoltalmazhatja őket az északi hatalomtól. Ezért megrémítették Dorlas hírei, s amikor a hordágyon fekvő Túrin arcára pillantott, rossz előérzete támadt. Ennek ellenére megindította Túrin sok szenvedése, s a maga házába vitette, és gyógyította, mert értett a gyógyításhoz. S ahogy megjött a tavasz, Túrinról is lehullott az árnyék, s ismét egészséges lett; és fölkel, s azt hitte, Brethilben rejtve maradhat, s múltja árnyéka nem fogja kísérteni, leszámolhat vele. S ismét új nevet vett, a Turambart, amely a nemes-tündék nyelvén azt jelenti, a Végzet Ura; s kérte az erdei embereket, hogy felejtsek el, hogy idegen közöttük, vagy hogy valaha is más nevet viselt. Persze azért nem tudott tartózkodni teljesen a harctól, mert nem tűrhette, hogy orkok keljenek át a Teiglin gázlóján, vagy megközelítsék a Haudh-en-Ellethet, amit rettegett helyé változtatott az orkok számára, s azok kerültek is. Ám Fekete Kardját félretette, s inkább íjat vagy lándzsát használt.

Történt pedig, hogy Doriathba friss hírek érkeztek Nargothrondról, mert néhányan, akik túléltek a vereséget és a dülást, s túléltek a Hosszú Telet is a vadonban, végül Thingolnál kerestek menedéket, s a határőrök a király elé vezették őket. S egyesek azt mondták, hogy az ellenség mind elvonult északra, mások azt, hogy Glaurung még mindig Felagund csarnokaiban tanyázik; s egyesek azt, hogy a Mormegil megölték, mások meg azt, hogy a sárkány megbűvölte, s még mindig ott van, csak kőszoborrá változott. Ám mind kijelentette, hogy még a végsők előtt tudták, hogy a Mormegil nem más, mint Túrin, a dor lómini Húrín fia.

Akkor Morwen zaklatott lett, s elutasította Melian tanácsát, ellovagolt egyedül a vadonba, hogy megkeresse a fiát, vagy legalábbis megtudja róla az igazat. Ezért Thingol utánaküldte Mablungot sok kemény határőrrel, hogy keressék meg az asszonyt, s vigyázzanak rá, s szerezzenek friss híreket; ám Nienornak maradást parancsolt. Csakhogy a lányban is élt nemzetségének merészsége, s egy gonosz órán, abban a reményben, hogy Morwen visszatér, ha látja, hogy a lánya is követi a veszélybe, Nienor Thingol emberének álcázta magát, s ellovagolt azzal a balsorsú csapattal.

A Sirion partján bukkantak Morwenra, s Mablung kérte, hogy térjen vissza Menegrothba; ám az asszony eszelős volt, s nem lehetett rábeszélni. Akkor fény derült arra is, hogy Nienor velük van, s Morwen parancsára sem hajlandó visszamenni; s Mablung erővel vitte őket magával a Félhomály-tavak titkos révéhez, és átkeltek a Sírionon. S háromnapi lovaglás után elértek az Amon Ethirre, a Kémek Hegyére, amelyet Felagund parancsára emeltek nagy munkával Nargothrond kapuja előtt. Ott Mablung lovas őrszemeket állított Morwen és a lánya mellé, s megtiltotta nekik, hogy továbbmenjenek. Ő pedig, minthogy a hegyről nem látott ellenséget, nagy titokban lement kémeivel a Naroghoz.

Ám Glaurung látott mindent, s izzó haraggal jött elő, s belefeküdt a folyóba; hatalmas párafüggöny és mérges gázok törtek föl, és Mablung a csapatával mit sem látott, s eltévedt. Így kelt át Glaurung a Narog keleti partjára.

Látva az Amon Ethirről a sárkány támadását, az örök el akarták vezetni Morwent és Nienort, s teljes sebességgel keletre akartak velük menekülni; ám a szél rájuk hozta a vakító párát, s lovaik megvadultak a sárkánybűztől, irányíthatatlanná váltak, szétfutottak, némelyik fának vitte a lovasát, s az elpusztult, mások szélesebesen elvágattak. Így a hölgyeknek nyoma veszett, s Morwenről valóban soha nem is érkezett megbízható hír Doriathba. Ám Nienor, akit ledobott a lova, de nem sérült meg, visszakapaszkodott az Amon Ethirre, hogy ott várja be Mablungot, s kikeveredett a párából is a napfényre; és nyugatra pillantva egyenesen Glaurung szemébe nézett, aki a hegytetőn nyugtatta a fejét.

A lány akarata egy ideig küzdött a sárkányéval, ám az latba vetette minden erejét, s miután megtudta, hogy kicsoda a lány, kényszerítene, hogy a szemébe nézzen, s teljes sötétséget és feledést bocsátott rá, hogy ne tudjon emlékezni semmire, ami vele történt, a saját nevére sem, sem semmi másnak a nevére; és Nienor napokon át nem látott és nem hallott, s magától mozdulni sem tudott. Akkor Glaurung ott hagyta a lányt egyedül az Amon Ethiren, és visszament Nargothrondba.

Mablung pedig, aki Glaurung távozása után nagy merészen behatolt Felagund termeibe, elmenekült a

sárkány jöttére, s visszament az Amon Ethirre. Miközben mászott fölfelé, a Nap lenyugodott, és besötétedett, s a hegyen egyedül Nienort találta, aki mozdulatlanul állt a csillagok alatt, akár a kőszobor. Nem szólt egy szót sem, s nem is hallott, de követte Mablungot, ha az kézen fogva vezette. Így aztán Mablung nagy szomorúan elvezette a lányt, bár úgy tetszett, hiába, hiszen nem hitte, hogy megmaradhatna segítség nélkül a vadonban.

De Mablung három társa rájuk bukkant, és lassan kocogtak észak és kelet felé, Doriath határa felé a Sírionon túl, a jól őrzött híd felé, amely az Esgalduin torkolatánál áll. Doriathhoz közeledve Nienor ereje lassan visszatért, ám még mindig néma és süket volt, s vezetni kellett, mint a vakot. De a határhoz közeledve Nienor végre lehunyta a szemét, és elaludt, s akkor lefektették, s maguk is aludni tértek semmivel sem törődve, mert igen kimerültek voltak. Akkor támadt rájuk egy ork banda, azok egyike, amelyek már-már Doriath határáig is elmerészkedtek. Ám Nienornak akkor visszatért a látása meg a hallása, fölébredt az orkok kiáltozására, rémülten fölugrott, s elmenekült, mielőtt elérték volna.

Az orkok üldözőbe vették, a tündék meg az orkokat, s be is érték, le is vágták az orkokat, mielőtt azok bánthatták volna a lányt, ám az előlük is elfutott. Mert eszelős félelmében Nienor gyorsabban futott az őznél, s futtában letépte ruháit, míg végül mezítelen lett; s észak felé futva eltűnt a tündék szeme elől, s bár hosszan keresték, még a nyomát sem találták meg. S végül Mablung elkeseredetten visszatért Menegrothba, s elmondta, mi történt. Thingol és Melian szívét szomorúság töltötte el, Mablung pedig útra kelt, és még sokáig kereste Morwent és Nienort.

Nienor pedig addig futott az erdőben, míg teljesen ki nem merült, s akkor összeesett, és elaludt, és fölébredt; és napfényes reggel volt, s a lány úgy örült a fénynek, mint valami újdonságnak, s amit csak látott, minden újnak és idegennek tetszett, mert nem volt nevük számára. Semmire sem emlékezett, csupán a félelem árnyékára, ezért óvatosan járt, mint az üzőtt vad, és megéhezett, mert nem volt élelme, s nem tudta, hogyan kell élelmet keresni. Végül a Teiglin gázlójához ért, és átkelt, mert vonzotta a Brethil nagy fáinak menedéke, mert félt, s úgy érezte, ismét a nyomában a sötétség, amely elől menekül.

Ám dél felől hatalmas vihar támadt, s a lány rémülten vetette magát a Haudh-en-Elleth dombjára, s befogta a fülét, hogy ne hallja a mennydörgést; az eső pedig bőrig áztatta, s úgy feküdt ott, mint egy haldokló vadállat. Ott lelt rá Turambar, aki a Teiglin gázlójához tartott, mert úgy hallotta, orkok járnak arra; s amikor a villámfényben megpillantotta a testet, amely úgy feküdt ott, Finduilas dombján, mint egy legyilkolt leány teste, a látvány szíven találta. Az erdei emberek pedig fölemelték a lányt, és Turambar ráborította a köpenyét, s bevitték egy közeli kunyhóba, megmelengették, és enni adtak neki. S mihelyt a lány Turambarra pillantott, megnyugodott, mert úgy érezte, rátalált valamire, amit lelke sötétsége idején keresett, s attól kezdve nem vált el a férfitől. Ám amikor Turambar a nevről, a nemzetségéről meg a balvégzetű kalandjáról faggatta, zavarba jött, mint a gyermek, aki nem érti, mit akarnak tőle, és sírt. Ezért Turambar így szólt:

- Ne bánkódj. A történeted várhat. De nevet adok neked, és Nínielnek, Könny-lánynak foglak hívni.

És Nienor megrázta a fejét a névre, de kimondta: Níniel. - Ez volt az első szó, amit kimondott lelke sötétsége után, s az erdei emberek között ez maradt a neve mindvégig.

Másnap az Ephel Brandir felé vezették, ám amikor elérték Dimrostot, az Esős Lépcsőt, ahol a Celebros harsogó zuhataga a Teiglinbe zúdul, a lányt iszonyú reszketés fogta el, azért nevezték attól kezdve azt a helyet Nen Girithnek, Reszkető Víznek. Mielőtt még elért volna az erdei emberek otthonába az Amon Obelen, kiverte a láz, és sokáig feküdt betegen, s a brethilbeli asszonyok ápolták, s úgy tanították beszélni, mint a kisgyermeket. Még ősz előtt kigyógyította a betegségéből Brandir, és beszélni is megtanult; de semmire sem emlékezett annál előbb, mint hogy Turambar rátalált a Haudh-en-Elleth dombján. Es Brandir szerette a lányt, de az Turambarnak adta a szívét.

Akkoriban az orkok nem háborgatták az erdei embereket, és Turambar nem ment harcba, és béke volt a Brethilben. Es Turambar szíve Níniel felé fordult, s az asszonyául kérte, ám a lány - bár szerette - akkor még nemet mondott. Mert Brandir megérezte valamit, és próbálta a lányt visszatartani, nem a maga, hanem

Níniel érdekében, nem is féltékenységből; s Brandir azt is elmondta, hogy Turambar Húrin fia Túrin, s bár a lány nem ismerte a nevet, lelkére árnyék borult.

Három ével Nargothrond földülése után Turambar ismét megkérte Nínielt, s megesküdt, hogy vagy elveszi, vagy visszamegy harcolni a vadonba. És Níniel boldogan fogadta urául, és nyár közepén megesküdt, és Brethil erdei emberei nagy ünnepet rendeztek. Ám még az év vége előtt Glaurung orkokat küldött a területéről a Brethil ellen; és Turambar tétlenül ült otthon, mert megígérte Nínielnek, hogy csak akkor megy harcba, ha az otthonaikat támadják meg. De az erdei emberek szénája rosszul állt, és Dorlas Turambar szemére vetette, hogy nem segít a népen, amely befogadta. Akkor Turambar fogta ismét Fekete Kardját, összegyűjtött sok brethilbelit, s végképp legyőzték az orkokat. Glaurung pedig hírt vetett, hogy a Fekete Kard Brethilben van, s elgondolkozott, s újabb gonoszt tervezett.

Az év tavaszán Níniel gyermeket fogant, és sápadt és szomorú lett; s akkor jött először hír az Ephel Brandirra arról, hogy Glaurung előjött Nargothrondból. Akkor Turambar messzire kiküldte kémeit, mert immár kedvére rendelkezett, s kevesen hallgattak Brandir szavára. S

amikor a nyár közeledett, Glaurung a Brethil határára jött, s a Teiglin nyugati partjának közelében vert tanyát; s az erdei nép igencsak félt, mert immár megértették, hogy a Nagy Féreg meg fogja támadni ólcat, s elpusztítja földjüket, s nem tér vissza Angbandba, ahogyan remélték. Ezért Turambar tanácsát kérték, ő pedig azt mondta, hiábavaló Glaurung ellen menniük egész erejükkel, mert a sárkányt csak csellel vagy szerencsével lehet legyőzni. Ezért följánlotta, hogy maga keresi meg a sárkányt az ország határán, s a többieknek megparancsolta, hogy maradjanak Ephel Brandirban, és készüljenek föl a menekülésre. Mert ha Glaurung győz, akkor először az erdei emberek otthonát fogja elpusztítani, s az ellenállásra nincs remény; ám ha nagy területen szétszóródnak, akkor sokan megmenekülhetnek, mert Glaurung nem fog letelepedni a Brethilben, hanem hamarosan vissza fog térni Nargothrondba.

Akkor Turambar társakat keresett, akik a segítségére lennének a vészben, és előállt Dorlas, de senki más. Ezért Dorlas korholta a népet, és megvetően szólt Brandirról, aki nem tudja betölteni a Haleth-ház örökösének szerepét; és Brandirnak szégyenkeznie kellett népe előtt, és a szíve keserű volt. Am az egyik rokona, Hunthor kérte, hadd mehessen ő Brandir helyett. Akkor Turambar búcsút mondott Nínielnek, akinek szívét bánat és rossz előérzet szorongatta, s a válásuk szomorú volt; Turambar pedig útra kelt két társával Nen Girith felé.

Níniel pedig nem bírta elviselni félelmét, s képtelen volt Ephelben várni a híreket Turambarról, ezért utánaindult, és nagy csapat ment vele. Ez Brandirt még jobban megrémítette, s le akarta beszélni Nínielt meg a vele tartókat az elhamarkodott lépésről, de nem hallgattak rá. Így hát Brandir megtagadta vezérségét és szeretetét a nép iránt, amely megvetette őt, s mivel csupán a Níniel iránt érzett szerelme maradt meg, kardot kötött, s az asszony után indult, de mivel sánta volt, jócskán lemaradt.

Turambar pedig napnyugtakor érkezett Nen Girithhez, és látta, hogy Glaurung a Teiglin magas partjának legszélén fekszik, s bizonytalán éjjel akar támadni. Turambar ezt kedvezőnek vélte, mert a sárkány Cabed-en-Aramál tanyá

Í fi:

,I

zott, ahol a folyó olyan mély és keskeny szurdokban futott, amelyet egy menekülő őz is átugorhat, s Turambar azt gondolta, nem keres más helyet, megpróbál maga is átkelni a szurdokon. Ezért szándéka az volt, hogy napnyugta után lemászik, s az éj leple alatt átkel a vad vízen, aztán fölkúszik a túloldali sziklán,

s így támadja hátba a sárkányt.

Így határozott, ám Dorlas meghátrált, amikor a Teiglinhez értek a sötétben, s nem merte vállalni a veszélyes átkelést, inkább az erdőbe futott, s perzselte a szégyen. Turambar és Hunthor biztonságosan átkeltek, mert a víz bömbölése elnyomott minden más zajt, Glaurung pedig aludt. Csakhogy az éjszaka közepén a sárkány fölébredt, és hatalmas robajjal meg füsttel átvette mellső részét a szurdokon, s kezdte utánahúzni testének tömegét. Turambarral és Hunthorral kis híján végzett a hőség és a bűz, miközben sietősen utat próbáltak találni fölfelé, Glaurunghoz; Hunthort pedig agyoncsapta egy nagy kő, amelyet kimozdított odafönt a helyéből a sárkány, s Hunthor fejére zuhant, ő pedig a folyóba. Így ért véget az, aki Haleth házában vitézség dolgában nem volt éppen az utolsó.

Akkor Turambar összeszedte minden akaratát és bátorságát, s egyedül mászta meg a sziklát, s érkezett a sárkány alá. És kihúzta a Gurthangot, s karjának és gyűlöletének minden erejével a Féreg lágy hasába dőfte, egészen a markolatáig. Am amikor Glaurung megérezte a halálos dőfést, fölördített, és iszonyú kínjában átvette a testét a szurdokon, és ott fetrengett a gyötrelemtót. És mindent lángba borított maga körül, és mindent elpusztított, míg végül tüze kialudt, és csöndesen feküdt.

Történt pedig, hogy kínjában Glaurung kitépte Turambar kezéből a Gurthangot, s az ott maradt a sárkány hasában. Ezért Turambar ismét átkelt a folyón, hogy visszaszerezze a kardját, s megnézze ellenségét, s az ott feküdt teljes hosszában elnyúlva az oldalán, s a Gurthang markolata kiállt a hasából. Akkor Turambar megragadta a markolatot, lábát a sárkány hasára tette, s fölkiáltott a sárkányt és Nargothrondnál elhangzott szavait gúnyolva:

- Udv, Morgoth Férgé! Valóban szerencsés a találkozásunk! Pusztulj, s fogadjon be a sötétség! Így áll bosszút Húrin fia Túrin!

És kirántotta a kardot, amelyet követett a fekete vér, s a kezére ömlött, és égette a méreg. S akkor Glaurung kinyitotta a szemét, és olyan gonoszul nézett Turambarra, hogy ez a tekintet valósággal fejbe csapta, s a tekintető meg a méreg okozta kintől mély ájulásba zuhant, akárha meghalt volna, s a kardja alatta volt.

Glaurung ordításától visszhangzott az erdő, hallották azok is, akik Nen Girithnél várakoztak, amikor látták a tüzet meg a pusztítást, amit a sárkány okozott, úgy vélték, Glaurung győzött, s most pusztítja el azokat, akik rátámadtak. Níniel pedig ott ült és reszketett a vízesés mellett, s Glaurung hangjától ismét hatalmába kerítette a sötétség, úgy, hogy a maga akaratából moccanni sem tudott.

Így talált rá Brandir, aki végre csak elért - fáradtan bicegve - Nen Girithhez; s amikor hallotta, hogy a sárkány átkelt a folyón, s legyőzte ellenségeit, a szíve szánalommal fordult Níniel felé. Mégis így gondolkodott: "Turambar halott, ám Níniel él. Most már lehetséges, hogy velem jön, s én elviszem, s együtt menekülünk el a sárkány elől."

Ezért kis idő múlva Níniel elé állt, s azt mondta: -Jöjj! Ideje menni. Ha kívánod, én majd vezetek.

Es megfogta Níniel kezét, s az némán fölállt, és követte; és a sötétben senki sem látta őket. De amikor leértek a gázlóhoz, fölkel a Hold, és szürke fényt bocsátott a vidékre, és Níniel megkérdezte:

- Ez lenne az út?

Brandir pedig azt felelte, nem ismer semmiféle utat, de futniuk kell, ahogyan csak tudnak Glaurung elől, el a vadonba. Am Níniel azt mondta:

- A Fekete Kard volt az én uram és kedvesem. Ot kell megkeresnem. Mit gondoltál?

Es előresietett. Így ért a Teiglin gázlójához, s így pillantotta meg a Haudh-en-Ellethet a holdfényben, s iszonyú félelem fogta el. Akkor sikoltva elfordult, ledobta köpenyét, s dél felé futott a folyó mentén, s fehér ruhája ragyogott a holdfényben.

Brandir pedig látta őt a hegyoldalból, és megfordult, hogy kövesse, de még jócskán mögötte járt,

amikor Níniel Glaurung teteméhez ért a Cabed-en Aras peremén. Látta, hogy ott fekszik a sárkány, de nem törődött vele, mert egy embert látott feküdni mellette, és Turambarhoz rohant, és szólongatta, de hiába. S akkor látta, hogy Turambar keze megégett, s a sebet könnyeivel mosta, és bekötözte ruhájának egy foszlányával, és megcsókolta Turambart, és szólította ismét, hogy ébredjen. Akkor Glaurung megmoccant a halála előtt utoljára, s végső lélegzetével azt mondta:

- Udv, Húrin lánya Nienor. Találkozunk hát még egyszer a vég előtt. Örvendek, hogy végre megtaláltad a fivéredet. Most már ismered: ő az, aki a sötétben támad orvul, megcsalja ellenségeit, hűtlen a barátaihoz, nemzetségének átka, ez Húrin fia Túrin! Am leggonoszabb tettet magadban érezheted.

És Glaurung kimúlt, s elmúlt a varázsa is Nínielről, aki immár emlékezett élete összes napjaira. S Túrima pillantva így kiáltott:

- Eg veled, kétszeresen kedves! *A Túrin Turambar turun ambartanen*: Végzet Ura, akit lebírt a végzet! Boldog vagy, hogy halott vagy!

Akkor Brandir, aki döbbenetben állva hallott mindent, Níniel felé sietett; ám az iszonyodva futott előle, s a Cabed-en Aras peremére érve levetette magát, s elnyelte a vad víz.

Akkor ért oda Brandir, és lenézett, és iszonyodva elfordult, s bár nem kívánt élni tovább, nem kereste a halált a tajtékzó vízben. S attól kezdve ember nem látta többé a Cabed-en-Arast, nem járt arra állat vagy madár sem, s fa sem nőtt ott; s a hely új neve Cabed Naeramarth, a Szörnyű Végzet Ugratója lett.

Brandir pedig visszament Nen Girithbe, hogy hírt vigyen a népének, s az erdőben találkozott Dorlasszal, és megölte: életében először és utoljára ontott vért. S végre Nen Girithbe ért, s az emberek így fogadták:

- Láttad Nínielt? Mert elment.

- Níniel elment örökre - válaszolta Brandir. - A sárkány halott, és Turambar is halott, s ezek jó hírek. - Ezekre a

szavakra az emberek azt kezdték sutogni, hogy Brandir megőrült, ám ő így folytatta: - Hallgassatok végig! Níniel, a kedves halott a Teiglinbe vetette magát, mert nem akart tovább élni, mert megtudta, hogy nem más, mint Nienor, a dor-lómini Húrin lánya, csakhogy feledés szállt rá, Turambar pedig a fivére, Húrin fia Túrin.

Am alig fejezte be, maga Túrin jött a síró emberek közé. Mert amikor a sárkány kimúlt, ő is magához tért ájulásából, s kimerült álomba zuhant. Az éjszaka hidege megcsipkedte, s a Gurthang markolata nyomta az oldalát, így hát fölébredt. S akkor látta, hogy valaki bekötözte a kezét, és csodálkozott, hogy mégis ott hagyták a hideg földön; és kiáltott, s mivel nem kapott választ, elindult segítséget keresni, mert betegnek és fáradtnak érezte magát.

Am az emberek félénken húzódtak hátra a közeledtére, mert azt hitték, csupán nyughatatlan kísértetet látják, ő pedig azt mondta:

- Ugyan már, örvendezzettek, mert a sárkány halott, én pedig élek. De miért vettétek semmibe a tanácsomat, miért kerestétek a veszélyt? Es hol van Níniel? Mert őt kívánom látni. S bizonytal nem hoztátok el őt otthonról?

Akkor Brandir elmondta, hogy mi történt, s hogy Níniel halott. Dorlas felesége pedig így szólt:

- Lásd, uram, ez megőrült. Mert azzal a hírrel jött, hogy te meghaltál, s ezt jó hírek nevezte. Te pedig élsz. Akkor Turambar megdühödött, mert azt hitte, hogy

Brandir mindent csupán gonoszságból mondott és tett, mert irigyelte szerelmét Níniellel, és komiszul beszélt Brandirral, és Dongalábúnak nevezte. Akkor Brandir beszámolt minderről, amit hallott, és Nínielt Nienornak, Húrin lányának nevezte, s Glaurung végső szavaival Turambart nemzetsége s mindazok átkának mondta, akik befogadták.

Akkor Turambart vad düh fogta el, mert érezte e szavakból, hogy végzete sebes lábbal fut a nyomában, s azzal vádolta Brandirt, hogy ő vezette a halálba Nínielt, s örömmel terjesztette Glaurung hazugságait, ha ugyan nem maga találta ki őket. Aztán megátkozta és megölte Brandirt, s az emberek elöl az erdőbe menekült. Am egy idő

múlva tébolya elszállt, s a Haudh-en-Ellethhez ért, s ott leült, s végiggondolta minden cselekedetét. És Finduilast kérte, hogy adjon neki tanácsot, mert nem tudta, azzal tesz-e több rosszat, ha Doriathba megy, hogy megkeresse rokonait, vagy ha örökre elhagyja őket, s csatában keresi a halált.

S ahogy ott ült, Mablung jött arra egy csapat szürketündével, s megismerte Túrint és üdvözölte, és örvendett, hogy még életben leli, mert hallott Glaurung előjövételéről s arról is, hogy a Brethilhez tartott, s arról is, hogy a nargothrondi Fekete Kard állítólag ott él. Azért jött hát, hogy figyelmeztesse Túrint, s szükség esetén segítsen is neki, ám Túrin azt mondta:

- Későn érkeztl. A sárkány halott.

S azok elámultak, s dicsérték Túrint erősen, ám az semmivel sem törődött, s azt mondta:

- Csak egyet kérek: szóljatok a nemzetségemről, mert Dor-lóminban azt mondták nekem, hogy a Rejtett Királyságba mentek.

Mablung megrémült ekkor, ám el kellett mondania Túrinnak, hogyan veszett el Morwen, s hogyan szállt Nienorra néma feledés, s hogyan futott el előlük Doriath határától észak felé. Akkor Túrin megértette, hogy utolérte a végzete, s hogy igaztalanul vágta le Brandirt; így hát Glaurung szavai beteljesültek rajta. Es kacagott, mint aki esztét veszttette, s így szólt:

- Keserű tréfa ez valóban! - és megparancsolta Mablungnak, hogy térjen vissza Doriathba, átokkal sújt~-a. - S átkozott legyen a küldetésed is! - kiáltotta. - Már csupán ez hiányzott. S most jön az éjszaka.

S akkor elfutott, mint a szél, azok pedig csak ámultak, hogy milyen téboly szállhatta meg? és követték. De Túrin messze elhagyta ólctet, s a Cabed-en-Árashoz ért, és hallotta a tajtékzó vizet, és látta, hogy a fákról elszáradva hulltak le a levelek, mintha eljött volna a tél. Ott kihúzta a kardját, amely immár egyetlen vagyona volt, és így szólt:

- Udv, Gurthang! Nem ismeresz te semmiféle urat vagy húséget, csak a kéznek engedelmeskedsz, amely kivon. Nem irtózol te semmiféle vértói. Elveszed-e hát Túrin Turambar életét, végzel-e velem gyorsan?

S a penge hideg hangon válaszolt:

- Igen, örömmel iszom a véred, hogy elfeledjem gazdámnak, Beleltnek a vérét és az igaztalanul megölt Brandirét. Gyorsan végzek veled.

Akkor Túrin a markolatot a földre állította, s a Gurthang hegyébe dóit, s a fekete penge kioltotta az életét. Am odaért Mablung a tündékkal, s látta a kimúlt Glaurungot meg a halott Túrint, és gyászolt; s amikor odaértek a brethilbeliek, és megismerték Túrin tébolyának és halálának az okát, megrendültek; és Mablung keserűen szólt:

- Magam is belekeveredtem Húrin Gyermekének a végzetébe, s híremmel így annak a hóhéra lettem, akit szerettem.

Akkor fölemelték Túrint, s látták, hogy a Gurthang kettétört. S a tündék meg az emberek sok-sok fát gyűjtöttek, és nagy tüzet raktak, és a sárkány porrá égett. Túrin fölé pedig magas dombot emeltek ott, ahol elesett, s a Gurthang darabjait is mellé fektették. S amikor mindennel végeztek, a tündék siratót daloltak Húrin Gyermekéiért, s egy nagy szürke követ állítottak a dombra, s arra rávésték doriathi rúnákkal:

TÚRIN TURAMBAR DAGNIR GLAURUNGA

és alá

NIENOR NÍNIEL

Pedig Nienor nem volt ott, s nem is tudta meg soha senki, hová vitte a Teiglin hideg vize.

XXII

DORIATH PUSZTULÁSA

Így ért véget Túrin Turambar története; ám Morgoth nem aludt, s nem pihent meg a rosszban, s Hador házával még nem végzett. Velük szemben engesztelhetetlen volt a gyűlölete, bár Húrin ott volt a szeme előtt; Morwen pedig reményét veszve vándorolt a vadonban.

Boldogtalan volt Húrin sorsa, mert mindazt, amit Morgoth tudott gonoszságának művéről, tudta ő is, ám az igazságba hazugságok keveredtek, s ha volt valami jó mégis, azt nem tudta meg, vagy csak eltorzítva. Morgoth minden igyekezetével azon volt, hogy rossz fényben tüntessen föl mindent, amit Thingol és Melian tett, mert gyűlölte és félte őket. Ezért mikor elérkezettnek vélte az időt, szabadon bocsátotta Húrint, hogy menjen, amerre akar, s úgy tett, mintha erre a végképp legyőzött ellenség iránti szájalom indítaná. Am hazudott, mert a célja az volt, hogy Húrin még jobban meggyűlölje a tündéket és az embereket, mielőtt meghal.

S bár nemigen bízott Morgoth szavában, mert tudta, hogy nincs benne irgalom, Húrin élt a szabadsággal, s útnak indult szomorúan, szívében megkeseredve a Fekete Ur szavaitól; s akkor éppen egy év telt el a fia, Túrin halála óta. Húrin huszonnyolc esztendőn át volt Angband foglya, s közben igencsak komorrá vált a külleme. A haja meg a szakálla hosszú és fehér volt, de még egyenesen járt, a kezében jókora bottal, s a derekát kard övezte. Így jutott Hithiumba, s a keleti emberek főnökei hírére vették, hogy számos kapitány és fekete harcos lovagolt ki Angbandból az Anfauglith homokján át, s velük jött egy öregember, akit nagy tisztelet övezett. Ezért nem bántották Húrint, hanem hagyták, hogy szabadon járja földjüket, s ezt jól tették, mert a saját népének maradéka kerülte, mivel Ang

bandból jött, mintha Morgoth megbecsült szövetségese lenne.

Így Húrin szívének keserősége csak növekedett, és odahagyta Hithium földjét, s a hegyekbe ment. Onnan pedig meglátta a Crissaegrim csúcsait a felhők között, és eszébe jutott Turfion, s arra vágyott, hogy eljusson ismét Gondolin rejtett birodalmába. Ezért lement az Ered Wethrinről, s nem tudta, hogy Morgoth teremtményei figyelik minden lépését; s átkelve a Brithiachon, Dimbarba ment, s az Echoriath sötét lábához ért. Hideg és elhagyatott volt a táj, s ő csekély reménnyel tekintett körül a hatalmas kőzuhatag előtt állva a csupasz sziklafal alatt; s nem tudta, hogy mindössze ennyi maradt a Menekülés Utjából: a Száraz Folyó el volt torlaszolva, s az ívelt kaput eltemették. Akkor Húrin fölnézett a szürke égboltra abban a reményben, hogy még egyszer megpillantja a sasokat, ahogyan ifjúkorában; ám csak sodródó árnyakat látott kelet felől, meg fellegeket kavarni az elérhetetlen csúcsok körül, s csupán a szél sziszegését hallotta a kövek között.

A sasok pedig megkettőzték őrségüket, s jól látták Húrint messze lent, magányosan a halványuló fényben, s mivel a hír fontosnak látszott, maga Thorondor vitte meg Turfionnak. Am Turfion így szólt:

- Tán alszik Morgoth? Tévedtél.

- Nem én - mondta Thorondor. - Mert ha Manwe sasai így tévednének, már régen hiába rejtőzködnél, uram.

- Akkor pedig rosszat jelentenek a szavaid - mondta Turfion -, mert csupán egyet jelenthetnek. Húrin Thalion is megadta magát Morgoth hatalmának. Elzárom szívemet.

Ám Thorondor távozta után Turfion sokáig töprengett, s zavarban volt, mert emlékezett Dor-lómini Húrin tetteire, s megnyitotta szívét, s elküldte a sasokat Húrmért, hogy ha tudják, hozzák Gondolinba. Am elkésett, s a sasok többé sose látták Húrint sem fényben, sem árnyékban.

Mert Húrin elkeseredetten állt az Echoriath néma szikláin előtt, s a lemenő Nap a felhőkön áthatolva vörösre festette fehér haját. S akkor Húrin nagyot kiáltott, mit sem törődve a figyelő fülekkel, s megátkozta a könyörtelen

vidéket, s végül egy magas sziklán állva Gondolin felé tekintett, s nagy hangon így kiáltott:

- Turfion, Turfion, emlékezz a Serech mocsárvidékére! Turfion, hát nem hallasz rejtett csarnokodban?

De csupán a szél susogott a száraz fűben.

- Serechnél is így sziszegett napnyugtakor - mondta; s ahogy mondta, lement a nap az Árnyékhegység mögött, és sötétség szállt le Húrira, s a szél elült, és csönd volt a pusztaságban.

S mégis voltak fülek, amelyek hallották Húrin szavait, s rövidesen jelentették is az északi Fekete Trónnak; és Morgoth mosolygott, mert most már tudta, merrefelé lakozik Turfion, bár a sasok miatt még soha egyetlen kéme sem látta azt az országot a Határhegyek mögött. Ez volt az első rossz, amely Húrin szabadulásából származott.

A sötétben Húrin lebotorkált a szikláról, és mély, keserves álomba zuhant. Almában pedig hallotta Morwen panaszos hangját, s az gyakran szólította az ő nevét; s úgy vélte, a hang a Brethilből jön. Ezért amikor napkeltekor fölébredt, visszament a Brithiachhoz, s a Brethil határvonalát követve eljutott a Teiglin gázlójához. Az éjszakai őrszemek látták, de félelem töltötte el őket, mert azt hitték, kísértetet látnak holmi ősi katonasírból, amely sötét séfibe öltözötten jár, s ezért nem állították meg Húrint, aki így végül eljutott Glaurung elégetésének helyére, s látta a Cabed Naeramarth peremén álló magas kőoszlopot.

Am Húrin nem nézett a kőre, mert tudta, mi áll rajta, s szeme már látta, hogy nincs egyedül. A kő árnyékában egy asszony ült, fejét a térdére hajtva, s amint Húrin ott állt némán, az asszony hátradobta viharvert csuklyáját, s fölemelte a fejét. Szürke és öreg volt az asszony, de a tekintete hirtelen Húrinéba kapcsolódott, s az megismerte; mert bár elvadult volt ez a szempár, s teli félelemmel, még mindig benne égett a fény, amely kiérdemelte ennek az asszonnak az Eledhwen nevet, hiszen a hajdankor halandó asszonyai közül ő volt a legbüszkébb s a legszebb.

- Eljöttél végre - mondta az asszony. - Nagyon sokáig vártam.

- Sötét volt az út. Jöttem, ahogy tudtam - felelte Húrin. - De elkéstél - mondta Morwen. - Elvesztek.

- Tudom - mondta a férfi. - De te nem.

- Már majdnem - felelte Morwen. - Elfogyott az erőm. Napnyugtakor elmegyek. Nem sok időnk maradt. Ha tudod, mondd el nekem: hogyan találta meg Nienor Túrint?

De Húrin nem válaszolt, és ült a kő mellett, és hallgattak; s amikor a nap lenyugodott, Morwen sóhajtott, és összekulcsolta a kezét, és néma lett; és Húrin tudta, hogy meghalt. Lenézett rá a félhomályban, s úgy tetszett, hogy a kegyetlen csapások meg a bánat árkolta vonalak kisimultak az arcán.

- Nem győzetett le - mondta Húrin, s lézárta az asszony szemét, s ott ült mellette aztán mozdulatlanul az éjszakában. A Cabed Naeramarth vize harsogva zubogott, ám ő nem hallott semmit, és nem látott semmit, és nem érzett semmit, mert a szíve olyan lett, akár a kő. Am a hideg szél csípős esőt vert az arcába, s ő magához tért, s harag gyúlt benne, legyőzve a józan észet, s elfogta a vágy, hogy bosszút álljon mindazért a rosszért, ami őt meg a családját érte, s fájdalomában vádolt mindenkit, akinek csak dolga akadt velük. Es fölkelt, és sírt ásott Morwennak a Cabed Naeramarth fölött a kő nyugati oldalán, s ezeket a szavakat véste rá: *Itt nyugszik Morwen Eledhwen is.*

Azt beszélnek, hogy egy brethilbeli látnok és hárfás, bizonyos Glirhuin nevezetű írt erről egy dalt, s abban az állt, hogy a Boldogtalanok Kövét Morgoth sohasem mocskolhatja be, s le sem dőlhet, még ha a tenger önti is el az egész vidéket, ahogyan később történt is; s a Tol Morwen még mindig ott áll magányosan a vízben az új partok között, amelyek a valók haragjának idején formálódtak. Am Húrin nincs ott, mert végzete továbbüzte, és az Árnyék a nyomában maradt.

Húrin pedig átkelt a Teiglinen, s délnek tartott az ősi úton, amely Nargothrondba vitt, s távolabb keleten látta az Amon Rúdh magányos csúcsát, s tudta, hogy mi történt ott. Végre a Narog partjára ért, s megpróbált átkelni a vad folyón a híd lehullott kövein, ahogyan előtte egykor a

doriathi Mablung, s megállt Felagund ledöntött kapuja előtt a botjára támaszkodva.

Itt kell elmondanunk, hogy Glaurung távozása után Mim, a pici-törp utat talált Nargothrondba, s beóvakodott a lerombolt csarnokokba; és birtokába vette őket, s csak ült az aranyat meg az ékköveket forgatva kezében szüntelenül, hiszen senki sem jött, hogy kifossa őt, mivel még mindig rettegtek Glaurung szellemétől, emlékétől. Am most jött valaki, és ott állt a küszöbön, és Mim kiment, hogy a célját tudakolja. Húrin pedig így szólt:

- Ki vagy te, hogy nem engedsz be Finrod Felagund házába?

- Mim vagyok - felelte a törp -, s mielőtt a büszkék átkeltek a tengeren, törpök lakták Nulukkidzin termeit. Én csupán visszajöttem, hogy elfoglaljam, ami az enyém, mert én vagyok népem utolsó sarja.

- Akkor már nem sokáig élvezed örökségedet - mondta Húrin -, mert én Galdor fia Húrin vagyok, aki visszatértem Angbandból, s az én fiam volt Túrin Turambar, akit nem felejtettél el; és ő vágta le Glaurungot, a sárkányt, aki elpusztította ezeket a csarnokokat, ahol ülsz; s nem titok előttem, hogy ki árulta el Dor-lómin Sárkánysisakját.

Akkor Mim reszketve kérte Húrint, hogy vigyen, amit csak akar, de kímélje meg az életét, ám Húrin nem hallgatta meg a könyörgését, s levágta a törpöt Nargothrond kapuja előtt. Aztán belépett, s egy ideig azon a szörnyű helyen maradt, ahol Valinor kincsei szétszórva hányódtak a sötétben; s azt beszélük, hogy amikor Húrin ismét előjött Nargothrond romjai közül, s megállt az ég alatt, csupán egyetlen dolgot hozott magával.

Húrin pedig keletnek tartott, s a Félhomály-tavakhoz ért a Sirion vizesése fölött, s ott elfogták a tündék, akik Doriath nyugati határát őrizték, és Thingol király elé vitték az Ezer Barlangba. Thingol pedig ámulva és szomorúan látta, hogy ez a komor öregember Húrin Thalion, Morgoth foglya, de szépen fogadta, és tiszteletet mutatott iránta. Húrin nem válaszolt a királynak, hanem elővette köpenye alól azt az egyetlen dolgot, amit elhozott Nargothrondból;

s nem kisebb kincs volt az, mint a Nauglamír, a Törpök Nyakláncá, amelyet egykor Finrod Felagundnak készítettek Nogrod és Belegost mesterei, a Hajdankor leghíresebb remeke, amelyet Felagund, míg élt, minden kincsénél többre becsült. Ezt dobta Húrin vad és keserű szavakkal Thingol lába elé.

- Fogd a fizetséged - kiáltotta -, amiért jóltartottad a gyermekeimet meg az asszonyomat? Mert ez a Nauglamír, amelynek nevét jól ismerik emberek és tündék, s elhoztam neked Nargothrond sötétjéből, ahol a rokonod, Finrod hagyta, amikor elindult Barahir fia Berennel, hogy teljesítse Doriathi Thingol parancsát!

Thingol pedig ránézett a kincsekre, s látta, hogy a Nauglamír az, s jól megértette Húrin szándékát, ám szájalom fogta el, s visszafojtotta haragját, eltúrte Húrin gúnyolódását. S végül Melian szólalt meg e szavakkal:

- Húrin Thalion, téged Morgoth megbűvölt; mert aki Morgoth szemével lát akarva vagy akaratlanul, az mindent torzán lát. Sokáig neveltük Túrin fiadat Menegrothban, s mindenki szerette és tisztelte, ahogyan a király fiát illik, s nem a király akaratából vagy az enyémből nem tért vissza többé Doriathba. Később pedig asszonyodat és lányodat őriztük itt megbecsüléssel, jóakarattal, s minden lehető eszközzel le akartuk beszélni Morwent arról, hogy Nargothrondba menjen. Most Morgoth hangján vádolod hát a barátaidat. S Melian szavait hallva Húrin némán állt, s hosszan nézett a királyné szemébe; és ott, Menegrothban, amelyet még mindig védett Melian Ove az Ellenség árnyékától, megértette mindenről az igazat, s ott érezte át teljesen a fájdalmat, amit Morgoth Bauglir mért rá. S többet nem szólt a múlttól, hanem lehajolt, s fölvette a Nauglamírt a király székének lábától, s átadta neki ezekkel a szavakkal:

- Fogadd el, uram, a Törpök Nyakláncát, egy olyan ember ajándékát, akinek semmije sincs, emlékül Dor-lómini Húrintól. Mert immár betelt a sorsom, s Morgoth elérte a célját; de nem vagyok többé a rabja. Es megfordult, s kiment az Ezer Barlangból, s aki látta, mind meghátrált arca elől, és senki nem próbálta vissza

;

tartani, és senki nem tudta, hová megy. Ám azt beszélük, hogy Húrin ezután már nem akart élni, mert nem

volt többé sem célja, sem vágya, s hogy a nyugati tengerbe vetette magát; s ilyen halált halt a legnagyobb harcos a halandó emberek közül.

Amikor pedig Húrin távozott Menegrothból, Thingol sokáig ült némán, s nézte az ölében heverő nagy kincset, s az jutott eszébe, hogy át kellene alakítani, s bele kéne foglalni a szilmarilt. Mert ahogy múltak az évek, Thingol gondolatai szüntelenül Feanor ékköve körül forogtak, s a király az ékszer foglya lett, s nem állhatta, hogy az ott pihenjen legbenső kincsesházában, inkább mindig magánál akarta tudni, ébren és álmában is.

Abban az időben a törpök még mindig le-leruccantak Beleriandba az Ered Lindonon lévő otthonukból, s átkelve a Gelionon Sarn Athradnál, a Kövek Gázlójánál, az ősi úton eljutottak Doriathba; mert igencsak tudtak bánni a kővel meg a fémmel, s tudásukra nagy szükség volt Menegrothban. De most már nem kis csapatokban jöttek, mint hajdanán, hanem jól felfegyverzett nagy seregekben, hogy védekezni tudjanak az Aros meg a Gelion közti területen az út veszélyei ellen; s ilyenkor Menegrothban külön termekben és kovácsműhelyekben szálltak meg. Nem sokkal kórábban tehát nagy tudású mesterek érkeztek Nogrodból, s a király magához hívatta őket, s elmondta a kívánságát, hogy ha eléggé nagy a tudásuk, alakítsák át a Nauglamírt, s foglalják bele a szilmarilt. S akkor a törpök megpillantották apáik keze művét, s ámulva nézték Feanor fénylő követ; s heves vágy fogta el őket, hogy birtokolják a kincseket, s magukkal vigyék őket távoli ott honukba a hegyekbe. Ám ezt eltitkolták, s vállalták a feladatot.

Sokáig munkálkodtak; s Thingol egyedül járt le a mélyben fekvő kovácsműhelyükbe, s mindig köztük volt, amikor dolgoztak. S idővel teljesült a kívánsága, s a tündék meg a törpök legnagyobb művei egyetlen műben egyesültek; s csodás volt annak a szépsége, mert a Nauglamír számtalan ékköve varázslatos árnyalatokban tükrözte s szórta szét a köztük lévő szilmarit ragyogását. S akkor

Thingol, aki egyedül volt a törpök között, a nyakába akarta tenni a nyakláncot, de a törpök nem engedték, hanem követelték, hogy adja át nekik, s így mondták:

- Milyen jogon kívánja a tünde király a Nauglamírt, melyet a mi apáink készítettek Finrod Felagundnak, aki halott? Neki pedig csupán Húrin, a dor-lómini ember hozta el, aki tolvajként orozta el az ékszert Nargothrond sötétjéből.

Am Thingol jól látta a szívüket, s megértette, hogy a szilmarit utáni vágyukat álcázzák csupán ezzel az igaznak lát szó ürüggyel, s haragjában megfélemedezett a veszélyről, s gúnyosan mondta:

- Hogy merészel a ti durva fajtátok kérdőre vonni engem, Elu Thingolt, Beleriand urát, aki a Cuiviénen vize mellett születtem megszámlálhatatlan évvel azelőtt, hogy a ti torz apáitok fölébredtek?

S ott állt köztük szálasan és büszkén, és megalázó szavakkal parancsolta nekik, hogy nyomban hagyják el Doriathot mindenfajta javadalmazás nélkül.

S a király szavai a törpök mohó vágyát dühvé változtatták, s azok fölkeltek ellene, és ráemelték a kezüket, s levágták a királyt, ahogyan ott állt. Így végezte Menegroth mélyén Elwe Singollo, Doriath királya, aki Ilúvatar Gyermekei közül egyedül vett asszonyául ainut, s aki az Elha gyott Tündék közül egyedül látta Valinor Fáinak fényét; s most az utolsó pillantása a szilmarilra esett.

Akkor a törpök fogták a Nauglamírt, s futottak Menegrothból, s kelet felé menekültek Regionon át. Ám a hír gyorsan terjedt az erdőben, s a csapatból csak kevesen jutottak át az Aroson, mert üzöbe vették őket a keleti úton, s a Nauglamírt visszavették, s keserű gyászban vitték el Melian királynőnek. Thingol gyilkosai közül ketten mégis elmenekültek a keleti határvidéken, s visszatértek távoli városukba a Kék Hegyekben; s ott, Nogrodban hamisan mesélték el a történeteket, mondván, hogy a törpöket legyilkolták Doriathban a tünde király parancsára, aki nem akarta megfizetni a munkájukat.

Nagy volt a harag és a gyász a nogrodi törpök közt rokonaik, a nagy mesterek halála miatt, s megtépték a szakállukat, és jajgattak, és hosszan fontolgatták a bosszút.

Azt beszéltek, segítséget kértek Belegostból is, ám azok megtagadták, s próbálták lebeszélni őlctet a tervlíkről, de ezek nem hallgattak rájuk, s hamarosan nagy sereg jött elő Nogrodból, s átkelve a Gelionon nyugatra masírozott, Beleriandba.

Doriathban nagy volt a változás. Melian hosszan ült Thingol király mellett, s gondolatai visszakalandoztak első találkozásuk csillagfényes idejére, amikor a fülemülék daloltak Nan Elmothban egy más korban; s Melian tudta, hogy válása Thingoltól egy másik, nagyobb válás előjele, s hogy Doriath vége közel. Mert Melian a valók isteni fajából való volt, nagy tudású és hatalmú maias ám Elwe Singollo szerelméért

magára öltötte Ilúvatar idősebb Gyermekének az alakját, s ebben a szövetségben kötötték Arda húsának láncai és béklyói. Ebben a formában szülte Thingolnak Lúthien Tinúvielt, s ebben az alakban nyert hatalmat Arda lényege fölött, és Doriathot hosszú korokon át Melian Ove oltalmazta a külső gonosz ellen. Am most Thingol holtan feküdt, s a szelleme eltávozott Mandos csarnokába, és halálával Melian is megváltozott. Így történt, hogy ekkor Melian hatalma visszavonult Neldoreth és Region erdőiből, s az Esgalduin, a megbúvólt folyó is más hangon beszélt, és Doriath megnyílt ellenségei előtt. Azután Melian már csak Mablunggal beszélt, megparancsolta neki, hogy vigyázzon a szilmarira, s üzenjen gyorsan Berennek és Lúthiennak Ossiriandba; aztán Melian eltűnt Középföldéről, s a valók földjére ment a nyugati tengeren túl, hogy eltöprengjen a bánatán Lórien kertjeiben, ahonnan jött, s ebben a regében több szó nem esik róla.

Így esett, hogy a naugrik serege átkelt az Aroson, s akadálytalanul eljutott Doriathba; és senki nem tudott ellenállni nekik, mert sokan voltak és igen harciasak, s a szürketündék kapitányain erőt vett a kétség meg a csüggedés, s tehetetlenül futottak ide-oda. A törpök pedig folytatták útjukat, átmasíroztak a nagy hídon, be Menegrothba, s ott került sor a Hajdankor egyik legsajnálatosabb és legszomorúbb eseményére. Mert csata volt az Ezer Barlangban,

ahol sok tündét és törpöt levágtak, s ezt sohasem felejtet ték el. És a törpök győzedelmeskedtek, és Thingol csarnokait földúlták és kifosztották. Ott esett el Súlyoskezű Mablung a kincstár ajtaja előtt, ahol a Nauglamírt őrizték, és a szilmarilt elvitték.

Akkoriban Beren és Lúthien még Tol Galenon, a Zöld Szigeten élt az Adurant folyó közepén, amely a legdélebbi volt azok közül a folyamok közül, amelyek Ered Lindonból alázúdulva a Gelionba futottak; fiuknak, Dior Eluchílnak pedig Nimloth volt az asszonya, Celebornnak, Doriath hercegének a rokona, Celeborn pedig Galadriel úrnő párja volt. Dior és Nimloth fiai Eluréd és Elurin voltak, de született egy lányuk is, akit Elwingnek, Csillagpermetnek neveztek el, mert olyan csillagfényes éjszakán született, amelynek fényei fölszikkaszták a Lanthír Lamath vizesésének permetén apjának háza mellett.

Gyorsan híre terjedt az ossiriandi tündék közt, hogy nagy és fölfegyverzett törp sereg jött le a hegyekből és kelt át a Gelionon a Kövek Gázlójánál. A hír hamar eljutott Berenhez és Lúthienhez is, s hamarosan hírnök is érkezett Doriathból, aki beszámolt a történetekről. Akkor Beren odahagyta Tol Galerit, s magával hívta a fiát, Diort is, s északra mentek az Ascar folyóhoz, és velük tartott sok ossiriandi zöldtünde is.

Így esett, hogy amikor a nogrodi törpök Doriathból visszatérőben és megfogyatkozott sereggel ismét a Sarn Athradhoz értek, láthatatlan ellenség támadt rájuk; mert amikor éppen másztak fölfelé a Gelion partján megrakva a doriathi zsákmánnyal, hirtelen megtelt az erdő a tünde kürtök szavával, s mindenfelől ellenség rohant elő. Igen sok törpöt levágtak az első rohamnál, ám akik megmenekültek, azok összetartottak, és kelet felé, a hegyek felé menekültek. De amint fölfelé kapaszkodtak a Dolmed-hegy alatti hosszú lankán, előjöttek a Fák Pásztorai, s bezavarták a törpöket az Ered Lindon árnyékos erdejébe, ahonnan, úgy mondják, egy sem jött elő többé, hogy megmássza a hazafelé vezető út magas hágóját.

A Sarn Athrad melletti csatában harcolt utoljára Beren, s maga vágta le Nogrod urát, s visszavette tőle a Törpök Nyaklancát, ám a haldokló megátkozta az egész kincset. Akkor Beren ámulva nézte Feanornak ugyanazt a kincsét, amelyet ő vágott ki Morgoth vaskoronájából, s most arany és ékkövek közt csillogott a törpök ügyes kezének műveként; és tisztára mosta a vértót a folyó vizében. S mikor minden bevégeztetett, Doriath kincsét az Ascar folyóba temették, amelyet attól kezdve Rathlóriennak, Aranyágnak neveztek; és Beren fogta a Nauglamírt, és visszatért Tol Galerira. Lúthien bánatát nemigen enyhítette, hogy Nogrod urát levágták számos törppel együtt; ám azt beszélik, hogy amikor Lúthien a nyaklancot viselte a halhatatlan kövel, ő volt a legszebb és a legdicsőbb látvány, amely valaha is létezett Valinor birodalmán kívül; s egy rövid időre az Elő Halottak Országáa olyan lett, akár a valók birodalma, s azóta sem volt nála szebb, gyümölcsben gazdagabb, fényben teljesebb ország.

Dior pedig, Thingol örököse búcsút mondott Berennek és Lúthiennak, s elindult a Lanthír Lamathtól asszonyával, Nimlothtal, és Menegrothba ment, és ott lakozott; s velük mentek kicsi fiaik, Eluréd és Elurin

is, meg a lányuk, Elwing. A sindák pedig örömmel fogadták ólctet, s magukhoz tértek elveszett véreik s legyilkolt királyuk meg a Melian eltűnése miatti bánatukból, Dior Eluchíl pedig azon volt, hogy helyreállítsa Doriath királyságának elveszett dicsőségét.

Őszi éjszaka volt, s már későre járt, amikor valaki megdöngötte Menegroth kapuját, s bebocsátást kért a királyhoz. A zöld-tündék egyik ura volt az, s Ossiriandból érkezett sietve, s az ajtónállók odavezették Diorhoz, aki egyedül ült szobájában; az pedig némán átadott a királynak egy ládikát, és távozott. A ládikában pedig a Törpök Nyakláncá volt a szilmarillal, s rápillantva Dior megértet te, hogy Beren Erchamion és Lúthien Tinúviel valóban meghaltak, s eltávoztak oda, ahová az emberfaj megy a világ határain túl.

Sokáig nézte Dior a szilmarilt, amelyet apja és anyja ragadott el Morgoth iszonyatától, amikor nem volt semmi

remény; s nagy volt a bánata, hogy a halál ilyen hamar elérte őket. Am a bölcsek azt tartják, hogy' a szilmarit siettette a végi'iket, mert Lúthien szépségének a lángja, amikor a követ viselte, túlságosan vakító volt a halandó világnak.

S akkor Dior fölállt, s a nyakába tette a Nauglamírt, s nyomban ő látszott a legszebbnek a világ minden gyermekei közül, ő, aki három fajból - az adánok, az eldák és az Aldott Birodalom maiéi közül - származott.

Beleriand szétszórtan élő tündéi közt pedig híre terjedt, hogy Dior, Thingol örököse viseli a Nauglamírt, s azt mondták:

- Ismét Feanor egyik szilmarilja izzik Doriath erdejében. S Feanor fiainak esküje ismét fölébredt álmából. Mert amíg Lúthien viselte a Törpök Nyakláncát, őt senki sem merete bántani; ám hallván Doriath megújulásáról és Dior gögjéről, a hét fűi ismét összegyűlt, s követet küldtek Diorhoz, hogy a jussukat követeljék.

Am Dior nem válaszolt Feanor fiainak, és Celegorm föltüzelte fivéreit, hogy támadják meg Doriathot. Váratlanul jöttek tél közepén, s harcoltak Diorral az Ezer Barlangban; így került sor másodszor is arra, hogy tünde tündét gyilkolt. Ott esett el Celegorm Dior kezétől, s ott esett el Curufin és a sötét Caranthir; ám megölték Diort is és Nimlothot, az asszonyát, és Celegorm kegyetlen szolgálai megfogták kisfiaikat, s kitéték őket az erdőbe, hogy ott éhezzenek. Ezt Maedhros igen bánta, és sokáig kutatott utánuk Doriath erdőségeiben, de nem járt sikerrel, és Eluréd meg Elurin sorsáról nem szól rege.

Így romboltatott le Doriath, s nem épült föl soha többé. Ám Feanor fiai nem nyerték el, amit kerestek, mert a nép maradéka elmenekült előlük, s velük volt Elwing is, Dior lánya, s a szilmarilt magukkal vitték, s még idejében érkeztek a Sirion torkolatához a tenger partjára.

XXIII

GONDOLIN BUKÁSA

Húrin fivére, Huor elesett a Megszámálhatatlan Könnyek Csatájában; s annak az évnek a telén a felesége, Rían gyermeket szült Mithrim vad vidékén, akit Tuornak nevezett el, s akit Annael, azoknak a sűrke-tündéknek az egyike nevelt, akik akkoriban még azokban a hegyekben éltek. Amikor pedig Tuor tizenhat éves volt, a tündék úgy határoztak, hogy elhagyják az Androth barlangjait, ahol laktak, és titokban a Sirion kikötőibe mennek messze délre; ám orkok és keleti emberek támadtak rájuk, mielőtt elmenekülhettek volna, és Tuort elfogta és rabszolgájává tette Lorgan, a hithlumi keleti emberek törzsfőnöke. Három évig tűrte Tuor a szolgaságot, ám végül megszökött, visszatért az Androth barlangjaiba, ahol aztán egyedül élt, és annyi kárt okozott a keleti embereknek, hogy Lorgan vérdíjat tűzött ki a fejére.

Amikor pedig Tuor már négy esztendeje élte a törvényenkívüliek életét, Ulmo azt sugallta neki, hogy hagyja el atyái földjét, mert Tuort választotta tervei eszközéül; és Tuor ismét elhagyta az Androth barlangjait, és nyugatra tartott Dor-lóminon át, és megtalálta az Annon-in-Gelydhet, a Nokiák Kapuját, amelyet Turfion népe épített, amikor hajdanán Nevrastban éltek. Onnan sötét alagút vezetett a hegyek alatt a Cirith Ninniachhoz, a Szivárványszakadékhoz, melyen át sodró erejű víz tört a nyugati tenger felé. Így

esett, hogy Tuor Hithiumból való távozását nem vette észre sem ember, sem ork, és Morgoth sem tudott róla.

Tuor pedig Nevrastba ért, s amint megpillantotta Belegaert, a Nagy Tengert, nyomban beleszeretett, s a tenger hangja soha nem szűnt többé fülében, sem a tenger iránti vágyakozás szívében, s olyan nyugtalanság kerítette ha

tatmába, amely végül Ulmo birodalmának szívébe kergette. Akkor Tuor egyedül élt Nevrastban, s elmúlt a nyár, és Nargothrond végzete közeledett; ám amikor beköszöntött az ősz, Tuor hét hattyút látott dél felé röpködni, s ebben jelet látott, hogy túlságosan sokáig maradt, s követte a haty tyúk röptét a tenger partján. Végül eljutott Vinyamar elhagyatott csarnokába a Taras-hegy alatt, s belépett, és megtalálta a pajzsot, a páncélinget, a kardot meg a sisakot, amelyeket Turfion hagyott ott egykor Ulmo parancsára; s fölöltötte ezeket a fegyvereket, és lement a partra. Ám nagy vihar támadt nyugatról, s abból a viharból kiemelkedett Ulmo, a Vizek Ura teljes fenségében, és beszélt Tuorhoz a tenger partján. És megparancsolta neki, hogy menjen tovább, és keresse meg Gondolin rejtett királyságát, s egy köpenyt adott Tuornak, hogy az burkolja árnyékba, s rejtse el ellenségei elől.

Reggel pedig, amikor elmúlt a vihar, Tuor egy tündét látott Vinyamar falai mellett állni; Aranwe fia Voronwe volt az, Gondolinból, aki az utolsó hajón utazott, amelyet Turfion nyugatra küldött. De amikor Középföldre visszatérőben a végtelen óceánról a hajó hatalmas viharba került, pedig már látták a partot, Ulmo egyedül Voronwét kapta föl az összes tengerészek közül, s tette partra Vinyamar közelében; s amikor meghallotta, hogy mit parancsolt Tuornak a Vizek Ura, Voronwe elámult, s nem tagadta meg, hogy Tuort Gondolin rejtett kapujához vezesse. Ezért együtt indultak útnak, s amikor rájuk is lecsapott északról a Hosszú Tél, ők óvatosan haladtak tovább kelet felé az Árnyékhegység lába mentén.

Utazásaik során végre Ivrin tavaihoz értek, és szomorúan látták, hogyan mocskolta be a vizeket ott Glaurung, a sárkány; ám láttak akkor éppen valakit sietősen északra tartani, magas ember volt az, feketében, a kezében fekete karddal. De nem tudták, hogy kicsoda, sem azt, hogy mi történt délen, s az ember elment mellettük, és ők mit sem szóltak.

S végül Ulmo hatalmának segítségével eljutottak Gondolin rejtett kapujához, s átmenve az alagúton, elérték a belső kaput, ahol az örök foglyul ejtették őket. Fölvezették

őket Orfalch Echor széles síkjára, amelyet hét kapu őrzött, s az emelkedő út végén álló nagykapu öre elé, Ecthelion elé vitték; ott pedig Tuor levetette köpenyét, s a Vinyamarban magára öltött fegyverzethől látták, hogy valóban Ulmo küldte. S akkor Tuor lenézett Tumladen szépséges völgyére, amely zöldellő ékköként csillogott a hegyek ölén, s látta távolabb az Amon Gwareth sziklás magasában a nagy Gondolint, a hétnevű várost, melynek híre és dicsősége túlszárnyalta minden más városét ezen a világon. Ecthelion parancsára megfújták a kürtöket a nagykapu tornyaiban, s távolból, de tisztán hangzott föl a válaszkürtszó a város fehér falain, amelyeket rózsásra festett a pirkadat.

Így lovagolt át Huor fia Tumladenen, s így ért Gondolin kapujához, s miután megmászta a város széles lépcsőjét, eljutott végre a Király Tornyához, s látta a Valinori Fák képmásait. Aztán Tuor megállt Fingolfin fia Turfion, a noldák nagykirálya előtt, akinek a jobbán Maeglin ült, hűgának a fia, a balján pedig a lánya, Idril Celebrindal; s akik hallották Tuor beszédét, elámultak, s nemigen hitték, hogy az emberek halandó fajából való, mert szavai a Vizek Urának szavai voltak, aki eljött hozzá azon az órán. S figyelmeztette Turfiont, hogy Mandos átka most már sebesen halad beteljesedése felé, és a noldák minden művének pusztulnia kell, s megparancsolta, hogy a király hagyja el a szépséges várost, amit épített, és a Sirion hátán hajózzon a tengerhez.

Akkor Turfion megfontolta Ulmo tanácsát, s eszébe jutottak a szavak, amelyeket még Vinyamarban hallott: "Ne szeresd túlságosan kezed munkáját és szíved művét, s ne feledd, hogy a noldák igaz reménye nyugaton van, s a tengerről jön." Am Turfion közben elbizakodott lett, s Gondolin oly szép volt, mint hajdan a tünde Tirion, s a király még mindig hitt a város titkos és legyőzhetetlen erejében, még ha egy vala cáfolta is ezt; és a Nirnaeth Arnoediad után a város népe soha többé nem kívánt beleavatkozni a külső földeken élő tündék és emberek dolgába, sem visszatérni vészen és rettegéssel át nyugatra. Uttalan és elvárásolt hegyeik mögé zárkózva senkit sem en

gedtek maguk közé, még akkor sem, ha Morgoth gyűlölete üldözte szegényt, s a kinti eseményekről alig-

alig kaptak híreket, de nem is igen törődtek velük. Angband kémei hiába kutattak utánuk, létezésüknek csupán híre volt, városuk helye megfejtethetlen rejtély. A király tanácsában Maeglin mindig Tuor ellen szólt, s szavai annál többet nyomtak a latban, mert összecseenggtek Turfion szívének szavával, s a király végül megtagadta Ulmo parancsát, s elutasította tanácsát. Am a vala szavában újra meghallotta azokat a szavakat, amelyeket egykor Araman partján mondtak ki, a noldák indulásakor, s Turfion szívében föl-ébredt az árulástól való rettegetés. Ezért a Határhegyekben lévő rejtett kapu bejáratát is eltorlaszoltatta, s attól kezdve többé senki sem hagyta el Gondolin sem háború, sem béke dolgában, amíg a város állt. Thorondor, a Sasok Ura hozott hírt Nargothrond vesztéről, aztán Thingolnak megörökösének, Diornak a legyilkolásáról és Doriath pusztulásáról, ám Turfion elzárta fülét a külvilág bajai elől, s megesküdött, hogy soha nem harcol Feanor egyetlen fiának az oldalán sem, népének pedig megtiltotta, hogy átlépjék a hegyek természetes ostromzárát.

Es Tuor Gondolinban maradt, mert megbűvölte a város dicsősége és szépsége és népének bölcsessége; s Tuor nagygyá növekedett testben-szellemben egyaránt, és igen sokat megtanult a száműzött tündék tudományából. Idril szíve pedig felé fordult, s az övé a lány felé; s Maeglin titkos gyűlölete egyre nőtt, mert mindennél jobban kívánta bírni Gondolin királyának egyetlen örökösét. Ám Tuor oly magasan állt a király kegyében, hogy amikor már hét éve élt a városban, Turfion még a lánya kezét sem tagadta meg tőle; mert bár nem figyelmeztet Ulmo parancsára, megértette, hogy a noldák sorsa egybefonódott azével, akit Ulmo küldött; s nem feledte Huor szavait sem, melyeket akkor mondott, amikor Gondolin serege elindult a Megszámálhatatlan Könnyek Csatájába.

Akkor nagy és örömteli ünnepet ültek, mert Tuor megnyerte mindenki szívét, kivéve Maeglint és titkos követőit; s így köttetett meg a tündék és az emberek második szövetsége.

A következő esztendő tavaszán született Gondolinban Fél-tünde Earendil, Tuor és Idril Celebrindal fia; s akkor éppen ötszáz és három év telt el azóta, hogy a noldák Középföldre érkeztek. Csodálatosan szép volt Earendil, mert olyan fény ragyogott az arcán, akár az égbolt fénye, s élt benne az eldák szépsége és bölcsessége meg a Hajdankor embereinek ereje és kitartása egyaránt; s a tenger mindig ott beszélt szívében és fejében éppúgy, ahogyan az apjának.

Gondolin napjai akkor még örömben és békében teltek, és senki sem tudta, hogy Morgoth tudomást szerzett a Rejtett Királyság hollétéről Húrin kiáltásából, amikor az a vadonban állt a Határhegyeken túl, s nem találva a bevezető utat, kétségbeesetten szólította Turfiont. Morgoth gondolatai attól kezdve egyre az Anach és a Sirion felső folyása közti hegyes vidéken jártak, ahol a szolgálói sosem; de angbandi kém még mindig nem juthatott oda a sasok ébersége miatt, akik akadályozták Morgoth terveinek beteljesedését. Am Idril Celebrindal bölcs volt, és látta a jövőt, s a szíve megkeseredett, és rossz előérzet ült lelkére, akár a felhő. Ezért abban az időben készítettett egy titkos utat, amely kivezetett a városból a felszín alatt, s jóval a falakon túl, az Amon Gwarethtől északra bukkant a felszínre; s elérte, hogy a munkáról csupán kevesen tudjanak, és ne jusson el a híre Maeglin füléhez.

Történt pedig egyszer, amikor Earendil még ifjú volt, hogy Maeglinnak nyoma veszett. Mert ő, mint tudjuk, mindennél jobban kedvelte a bányászkodást meg a fémteléreik föl kutatását, és mestere és vezetője volt azoknak a tündéknek, akik a hegyekben dolgoztak távol a várostól, s fémeket kerestek, hogy belőlük mindenféle háborúban vagy békében használható - dolgokat kovácsoljanak. S embereivel Maeglin gyakran túlment a hegyek határán, s a király nem tudta, hogy megszegték a tilalmát; s így történt, mert a sors így akarta, hogy Maeglint orkok ejtették foglyul, s elvitték Angbandba. Maeglin nem volt sem gyöngye, sem gyáva, ám olyan gyötrelmekkel fenyegették, amelyek megtörték a lelkét, s azzal vásárolta meg Morgothtól az életét és a szabadságát, hogy elárulta

neki Gondolin pontos helyét s azt is, hogyan lehet a legjobban megtámadni. Nagy volt valóban Morgoth öröme, s Maeglinnak ígérte Gondolint mint szövetségesének, s neki Idril Celebrindalt is a város bevétele után; s valóban, az Idril iránti vágyakozás meg a Tuor iránti gyűlölet tette még könnyebbé Maeglin számára az árulást, a legförtelmesebbet a Hajdankorban. Es Morgoth visszaküldte Maeglint Gondolinba, hogy ne gyanítsák az árulást, s hogy Maeglin belülről segítse a támadást, ha eljön az óra; s Maeglin a király házában lakozott mosolygó arccal és gonosz szívvel, Idrilre pedig egyre jobban ráborult a sötétség.

Végül amikor Earendil hét éves volt, Morgoth készen állt, s Gondolinra eresztette balrogeit és orkóit és farkasait, s mentek velük sárkányok is Glaurung ivadékai közül, akik most már sokan voltak, s mind iszonyúak. Morgoth serege az északi hegyeken kelt át, ahol legnagyobb volt a magasság és legcsekélyebb az éberség, s éjszaka érték oda egy ünnep előestéjén, amikor Gondolin egész népe a falakon volt, hogy a fölkelő Napot várja, s dallal köszöntse jöttét; mert nagy ünnep volt az a reggel, s a Nap Kapujának nevezték. Am a vörös fény az északi hegyekben bukkant föl, nem keleten, s nem állt meg, míg az ellenség el nem érte Gondolin falait, s reménytelenül körülzárta a várost. A *Gondolin Eleste* hosszan elregéli, milyen dicső tetteket vittek végbe harcosaik nemes házainak fejei, s köztük Tuor; hogyan harcolt Ecthelion Gothmoggal, a Balrogok Urával a király terén, ahol mindketten végeztek a másikkal, s hogyan védelmezte Turfion tornyát a háza népe, amíg a torony le nem dőit, s eleste dicső volt, akárcsak Turfion eleste romjai között.

Tuor meg akarta menteni Idrilt, ám Maeglin a hatalmába kerítette az asszonyt és Earendilt; és Tuor megvívta Maeglinnal a falakon, és lehajította, s Maeglin teste háromszor ütődött az Amon Gwareth sziklás oldalához, mielőtt a lángok közé zuhant odalent. Akkor Tuor és Idril elvezették a maradék népet, akiket ki tudtak menteni az égésből a titkos úton, amelyet Idril építtetett; s erről az útról Angband kapitányai nem tudtak, s nem gondolták volna, hogy a menekülő északnak fognak tartani a legmagasabb hegyek és Angband közelsége felé. Az égés füstje meg a Gondolin gyönyörű szökőkútjaiból a sárkányok tüztől fölcsapó pára gyászos ködként borult Tumladen völgyére; ez segítette Tuornak és csapatának menekülését, mert még hosszú utat kellett megtenniük a szabadban az alagút szájától a hegyek lábáig. Am odaértek, s nyomorúságosan, reményüket veszítve kezdtek mászni, mert a magasban iszonyatos hideg volt, köztük pedig sok volt a sebesült meg az asszony és a gyermek.

Volt ott egy félelmes hágó, Cirith Thoronath volt a neve, a Sasok Hasadéka, ahol a legmagasabb csúcsok árnyékában keskeny ösvény kanyargott; jobb felől meredek sziklafal állt, balra pedig félelmes szakadék zuhant a semmibe. Ezen a keskeny ösvényen haladtak, amikor orkok támadták meg őket, mert Morgoth örököt állított az összes környező hegyekre, s volt velük egy balrog is. Szörnyűséges bajban voltak akkor, s aligha mentette volna meg őket az aranyhajú Glorfindelnek, a Gondolin Aranyvirága háza fejének a vitézsége, ha Thorondor nem jön a segítségükre.

Számos dal megénekli Glorfindel viadalát a balroggal a magas sziklacsúcson, ahonnan mindketten sebesülten zuhantak a mélybe. Ám lecsaptak a sasok az orkokra, s azok ordítva menekültek előlük, s mindet legyilkolták és a mélybe hajították úgy, hogy a gondolini menekültekről csak jóval később jutott hír Morgothhoz. Akkor Thorondor fölhozta Glorfindel testét a mélyből, s eltemették egy kőhalom alá az ösvény mentén; s a dombon zöld pázsit nőtt, és sárga ~irágok nyíltak, míg csak meg nem változott a világ.

Így vezette hát Huor fia Tuor Gondolin népének maradványát a hegyeken át, s jutottak a Sirion völgyébe, s dél felé menekültek nehéz és veszélyes utakon, míg eljutottak Nan-tathrenbe, a Fűzföldre, ahol Ulmo hatalma még élt a nagy folyóban, amely körülvette őket. Ott megpihentek, s gyógyították fáradságukat és sebeiket, ám bánatuk nem enyhült. S ott ünnepet ültek Gondolin meg az ott elveszett tündék emlékére, siratták a lányokat és az asszonyokat meg a király harcosait; és sok-sok dalt daloltak Glorfindelről, a kedvesről, Nan-tathren fűzfái alatt, ami

kor a végéhez közeledett az esztendő. Ott Tuor költött egy dalt fiának, Earendilnek arról, hogyan jött egykor Ulmo, a Vizek Ura Nevrastba, s ekkor fölébredt a szívében a tenger utáni vágyakozás, de a fiában is. Ezért Idril és Tuor odahagyták Nan-tathrent, s a folyón délre hajóztak a tengerhez; s ott laktak a Sirion torkolatánál, s népük csat lakozott Dior lánya Elwing népéhez, akik valamivel korábban menekültek oda. S amikor Balarba eljutott a híre Gondolin bukásának és Turgon halálának, Fingon fia Ereinion Gil-galad lett a noldák nagykirálya Középföldén.

Morgoth pedig úgy vélte, hogy győzelme teljes, mert nem sokat törődött Feanor fiaival meg az esküjükkel, amely neki soha nem okozott kárt, inkább legnagyobb segítségére szolgált; s nevetett sötét lelke, s nem sajnálta az egyetlen szilmarilt, amelyet elveszített, mert úgy érezte, az fogja elpusztítani az eldák végső maradványát is Középföldén, s akkor nem lesz több gondja velük. Ha tudott is a Sirion

torkolatánál lakókról, nem adta jelét, várta a maga idejét, s hogy az eskü meg a hazugság elvégezze munkáját. Pedig a Sirion meg a tenger mellett új tünde nép növekedett, Doriath és Gondolin maradéka, s Balarból eljöttek közéjük Círdan tengerészei, s hajókat kezdtek építeni, s tengerre szálltak, s mindig Arvernien partjainak közelében maradtak, ahol Ulmo hatalmas volt.

És azt beszélük, Ulmo Valinorba ment akkor a mély vizekből, és szólt a valóknak a tündék szükségéről, s kérte, hogy bocsássonak meg nekik, és mentsék meg őket Morgoth egyre növekvő hatalmától, s nyerjék vissza a szilmarilokat, mert bennük él a Boldog Napok fénye, amikor még a Két Fa világított Valinorban. De Manwét nem hatot ta meg, s ugyan ki ismeri az ő szívének szándékát? A bölcsek azt tartják, hogy még nem érkezett el akkor az idő; s hogy csupán egyvalaki szólhat egy személyben a tündék és az emberek ügyéért, kérhet bocsánatot gonosz cselekedeteikért és szánalmat bajaikban, s indíthatja meg az Erők szívét; s talán úgy volt, hogy Feanor esküjét maga Manwe sem oldhatta fel, amíg be nem teljesült, s Feanor fiai le nem mondtak a szemérmetlenül követelt szilmarilokról. Mert a szilmarilokban élő fényt a valók teremtették.

Tuor pedig érezte közeledni az öregséget, s a tenger mélye egyre jobban vonzotta a szívét. Ezért nagy hajót épített, s azt Earráménak, Tenger-Szárnynak nevezte; és Idril Celebrindallal vitorlát bontottak napnyugtakor nyugat felé, s nem szólt róluk több ének. Ám későbbi korokban azt dalolták, hogy a halandók közül egyedül Tuor nyert helyet az idősebb faj tagjai közt, s a noldák közé sorolták, akiket szeretett, és sorsa különvált az emberek ~ sorsától.

XXIV

EARENDIL UTAZÁSA

Ragyogó Earendil volt aztán annak a népnek az ura, amely a Sirion torkolatánál élt; s ő asszonyául vette a szép Elwinget, aki két fiút szült neki, Elrondot és Elrost, akiket féltündéknek neveznek. Am Earendil nem nyíghatott, s az Innenső Világ partjai mentén tett utazásai nem csillapították nyugtalanságát. Két cél formálódott a szívében, amelyek egybeolvadtak a tenger utáni vágyakozásban: messzebbre kívánt hajózni, hogy megkeresse Tuort és Idrilt, akik nem tértek vissza; s arra is gondolt, talán elérni a végső partot, s elviszi még életében a tündék és az emberek üzenetét a valóknak nyugatra, hogy szánják meg végre Középfölde szenvedéseit.

Earendil pedig igen szoros barátságot kötött Círdannal, a hajóáccsal, aki Balar szigetén lakott népének azon maradékával, amely túlélte Brithombar és Eglarest kikötőinek dúlását. Círdan segítségével építette Earendil a Vingilotot, a Habok Virágát, a dalok legszebb hajóját; arany volt minden evezője, fehér fáját a Nimbrethil nyírfásaiban vágták, vitorlái akár a Hold ezüstje. *Az Ea7endil éneke* sokat elregél kalandjairól a mély tengeren meg a járatlan utakon, számos tengeren és számtalan szigeten; ám ~Elwing nem volt vele, hanem bánatosan ült a Sirion torkolatánál.

Earendil nem találta meg Tuort és Idrilt, s azon az úton nem látta meg Valinor partjait, mert g~özött rajta az árnyék és a varázslat, s visszakergették a szelek, s végül az Elwing iránti vágyakozás visszafordította Beleriand partjai felé. S a szíve azt súgta, siessen, mert hirtelen félelem fogta el álmában; s a szelek, melyek korábban vadul kergették, most nem vitték olyan gyorsan, ahogyan szerette volna.

Amikor Maedhros először vette hírét, hogy Elwing még él, s a szilmarillal együtt a Sirion torkolatánál lakozik, még

bánta a Doriathban történeteket, s visszafogta kezét. Ám idővel beteljesíttelen esküjük egyre jobban kínozza őt is, fivéreit is, összegyűltek hát ismét vadászösvényeikről, s baráti, mégis követelő üzenetet küldtek a kikötőkbe. Elwing és a Sirion népe pedig nem volt hajlandó átadni a követ, amelyet Beren elnyert, és Lúthien viselt, amelyért a szép Diort levágták; s legkevésbé akkor, amikor uruk, Earendil, a tengeren volt, mert úgy érezték, éppen a szilmarilban rejlik a gyógyító és áldó erő, amely házaikra és hajóikra szállt. Így került sor harmadszor is arra, hogy tünde tündét gyilkolt, s ez volt a legkegyetlenebb; s ez volt a harmadik gonosz, ami abból az átkozott eskühől eredt.

Mert Feanor még élő fiai váratlanul rátámadtak Gondolin menekültjeire és Doriath túlélőire, s elpusztították őket. Ebben a csatában több emberük nem vett részt, mások pedig föllázadtak, s úgy haltak meg, hogy Elwinget segítették a tulajdon uraik ellen (mert ekkora volt a bánat és a zavar az eldák szívében akkoriban); ám Maedhros és Maglor diadalmaskodott, bár immár csak ólc maradtak életben Feanor fiai közül, mert Amrodot és Amrast megölték. Círdan és Gil-galad nagykirály hajói túlságosan későn érkeztek a Sirion tündéinek segítségére, mert Elwing és a fiai eltűntek. Az a néhány tünde, akik túléltek a támadást, Gil-galadhoz csatlakozott, és vele mentek Balar szigetére; s elmondták, hogy Elrondot és Elrost fogságba vitték, Elwing pedig - a szilmarillal a keblén - a tengerbe vetette magát.

Így a kő nem lett Maedhrosé és Magtoré, mégsem vészett el. Mert Ulmo fölhozta Elwinget a habokból, s nagy fehér madárrá változtatta, akinek a mellén csillagként ragyogott a szilmarit, s elröpült, hogy megkeresse kedvesét, Earendil. Egy éjszaka Earendil a hajója kormányánál látta a jelenést közeledni, akár fehér felhőt, amely sebesen száll a Hold alatt, akár a tenger fölött különös irányban futó csillagot, akár sápadt lángot a vihar szárnyán. Az ének úgy' tartja, hogy röptének sebességétől szinte halálosan kimerülten zuhant a madár a Vingilot deszkáira, és Earendil a keblére ölelte; ám reggelre kelve ámuló szemmel látta maga mellett az asszonyát a saját alakjában, s Elwing aludt, s a haja az arcába hullt.

Igen bánkódott Earendil és Elwing, hogy a Sirion kikötőt lerombolták, és fiaikat fogságba vitték, s attól féltek, hogy megölik őket, de nem így történt. Mert Maglor megszánta Elrost és Elrondot, és dédelgette őket, s bár alig hihető, de megszerették egymást; Maglor szíve pedig fáradt és beteg volt a szörnyű eskü súlyától.

Earendil mégis úgy vélte, hogy Középföldén nem maradt remény, s elkeseredésében ismét megfordult, és nem tért haza, hanem újra elindult megkeresni Valinort, Elwinggel az oldalán. A leggyakrabban a Vingilot orrában állt, homlokán a szilmarillal, s annak fénye egyre nőtt, ahogt~ nyugat felé közeledtek. S a bölcsek azt mondták, hogy éppen a szent ékszer hatalma lehetett az oka, hogy idővel olyan vizekre értek, amelyeken korábban csak a telerek hajói jártak; s elérték az Elvarázsolt Szigeteket, de rájuk nem hatott a varázsuk; és kijutottak az Armyak Tengerére, de elmenekültek az árnyak elől; s látták a Tol Eresseát, a Magányos Szigetet, de nem maradtak ott; s végül horgonyt vetettek Eldamar öblében, és a telerek látták a hajó jöttét kelet felől, és ámultak, mert már messziről észrevették a szilmaril fényét, s igen nagy volt az. S akkor Earendil, az élő emberek közül elsőként kikötött a halhatatlan parton, és szólt Ehwinggel meg a vele lévőekkel, a három tengerésszel, akik elkísérték minden útján: Falatkar, Elleront és Aeran dir volt a nevük. És Earendil azt mondta:

- Csak én szállok partra, nehogy magatokra vonjátok a valók haragját. Ám én vállalom a veszélyt a Két Nemzetség érdekében.

- Akkor útjaink örökre szétválnak - szólt akkor-Ehving. Ami veszélyt te vállalasz, vállalom én is.

S a fékér habokba vetette magát, és futott Earendilhez, de az szomorímolt, mert félte a Nwगत Urainak dühét mindazok ellen, akik Középföldéről Aman földjére merészkednek. Es ott búcsút mondtak társaiknak, és többé nem látták őket. S akkor Earendil azt mondta Ehvingnek:

- Vát j itt, mert egyedül vihetem csak az üzenetet, amelyet sorsom megvinni.

S egyedül indult az ország belsejébe, s jutott a Calaciryába, amelyet üresnek és némának látott; ITlcrnt mint egykor, Morgoth és Ungoliant érkezése idején, most is ünnep volt, s kis híján az egész tünde nép Vilimarba ment, vagy Manwe csarnokaiban lakozott a Taniquetilon, s csupán néhányan örködtek Tirion falain.

Am néhányan mégis meglátták messziről Earendil meg a nagy fényt, amelyet hozott, és Vilimarba siettek. Earendil pedig fölkapaszkodott Túna zöld hegyén, s az elhagyott volt; s bejárta Tirion utcáit, s azok üresek voltak; s Earendil szíve elnehezült, s attól félt, hogy már az Áldott Birodalomban is valami gonosz történt. Járt Tirion elhagyott útjait, és köpenyén meg cipőjén a por gyémántpor volt, s csillogva-villogva mászta meg a hosszú fehér lépcsőt. És kiáltott tünde és ember nyelveken, de senki sem felelt. Így hát végül visszaindult a tengerhez, de amikor már a partra vezető úton járt, megpillantott valakit a hegyen, aki nagy hangon kiáltott neki:

- Üdv, Earendil, tengerészek legkiválóbbika, a várt, aki váratlanul érkezik, a kívánt, aki eljön, amikor már remény sincs! Udv, Earendil, hordozója a Napnál és a Holdnál ősbibb fénynek! Te, Föld Gyermekének

dicsősége, csillag a sötétben, ékkő a napnyugtában, fénysugár reggel!

Eonwe kiáltott így, Manwe hírnöke, aki Vilimarból jött, és Earendil fölszólította, hogy álljon Arda Erői elé. Es Earendil elment Valinorba és Vilimar csarnokaiba, és soha többé nem lépett az emberek földjére. A valók pedig tanácsot ültek, s előhívták Ulmót a tengerek mélyéből; s Earendil elébük állt, s elmondta a Két Nemzetség üzenetét. Bocsánatot kért a noldáknak és szánalmat nagy keservükben, és kegyelmet embernek és tündének és segítséget a szükségben. Es kérését meghallgatták.

A tündék úgy tudják, hogy miután Earendil elment, hogy megkeresse asszonyát, Elwinget, Mandos így beszélt a sorsáról:

- Léphet e halandó ember a halhatatlan földre, s élhet e tovább?

De Ulmo így felelt:

- Ezért született a világra. S ugyan megmondod-e: vajon Earendil Tuor fia a Hador házából, vagy Idrilnek, Turfion lányának a fia Finwe tünde házából?

És Mandos így válaszolt:

- A noldák pedig, akik önszántukból mentek száműzetésbe, nem térhetnek vissza ide.

Am amikor mindenki elmondta a magáét, Manwe ítélkezett, s így szólt:

- Ebben a dologban enyém a döntés joga. A veszély, amelyet a Két Nemzetség iránti szeretetből vállalt, ne sújt sa Earendil, sem az asszonyát, Elwinget, aki az ura iránti szeretetből vállalta a veszélyt; ám többé ne járjanak tündék és emberek között a Külső Világban. És így határozok felőlük: Earendil és Elwing meg a fiaik szabadon választ hatnak, hogy melyik nemzetség sorsát akarják osztani, s melyik nemzetség tagjaként kívánnak megítéltetni.

Amikor pedig Earendil már régen távol volt, Elwing magányosnak érezte magát, és félt; és a tenger partján haladva Alqualonde közelébe ért, ahol a teler flotta horgonyzott. Ott találtak rá a telerek, akik szívesen hallgatták történeteit Doriathról és Gondolinról meg Beleriand bánatairól, és szánalom meg csodálat töltötte el a szívüket; ott talált Elwingre a visszatérő Earendil a Hattyúk Kikötőjében. Ám nemsokára Vakmarba hívták őket, és ott meghallgatták az Első Király ítéletét.

S akkor Earendil így szólt Elwinghez:

- Válassz te, mert én már belefáradtam a világba.

Es Elwing azt választotta, hogy úgy ítéltesse meg, mint Ilúvatar Elsőszülött Gyermekei, Lúthien miatt; s a kedvéért Earendil is ezt választotta, bár a szíve inkább az emberekhez, apja népéhez húzta. Akkor a valók parancsára Eonwe Aman partjára ment, ahol Earendil társai váraoztak a hírekre, s fogott egy' csónakot, beletette a három tengerészt, s a valók erős széllel elfűjták őket keletre. Ám a Vingilotot magukhoz vették és megszentelték, s Valinoron át a világ legvégére vitték, ahol átkelt az Ejszaka Kapuján, s fölszállt az égbolt óceánjára.

Szép és csodás az a hajó, s teli van tiszta és ragyogó, luktető lánggal; és Earendil, a tengerész ül az orrában tünde kövek porától csillogva, a szilmarillal a homlokán. Messzire el-eljárt ő azon a hajón, még a csillagatlan ürbe is; ám jobbára reggel meg este látták, csillogva a napkeltében

meg a napnyugtában, amikor éppen visszatért Valinorba a világ határán túlról.

Elwing nem ment el ezekre az utazásokra, mert nem állhatta a hideget meg az úttalan úrt, inkább a Földet kedvelte, meg az édes szeleket a tengeren s a hegyekben. Ezért építettek számára egy fehér tornyot északon, a Sztév választó Tengerek partján, s oda időről időre a Föld minden tengeri madara megtért. S azt beszélük, Elwing megtanulta a madarak nyelvét, hiszen egyszer ő is viselte alakjukat, s azok megtanították a repülés művészetére, a szárnya pedig fehér és ezüstszürke volt. És néha, amikor Earendil hazatérőben Ardához közeledett ismét, Elwing eléröpült, ahogyan akkor régen, amikor Earendil megmentette a tengeren. S akkor a jó szemű tündék a Magányos Szigeten látják őt fehér madár képében, amely rózsásan ragyog a napnyugtában, s kitörő örömmel köszönti a kikötőbe tartó Vingilotot.

Amikor pedig a Vingilot először kelt útra a mennybolt tengerén, ezt senki sem várta, és ragyogott és csillogott; és Középfölde népei már messziről látták és csodálták, és jelnek hitték, s a Gil-Estet, a Jóreménység Csillaga nevet adták neki. S amikor este meglátták az új csillagot, Maedhros azt mondta fivérének, Magtornak:

- Nem szilmarit az, ami most nyugaton ragyog? Magtor pedig így felelt:

- Ha valóban az a szilmarit az, amelyet a tengerbe veszni láttunk, s most az égre emelte a valók hatalma, örvendezzünk; mert a dicsőségét így sokan látják, mégis biztonságban van a gonosztól.

S a tündék az égre néztek, s többé nem bánkódtak, ám Morgoth lelke zavarral telt el.

Mégis úgy tartják, hogy Morgoth nem számított a támadásra, amely nyugatról érte, mert akkorára növekedett a gőgje, hogy nem hitte, hogy bárki nyílt hadat mer indítani ellene még egyszer. S hitte azt is, hogy a noldákat sikerült végképp elidegenítenie a Nvugat Uraitól, s hogy a valók elégedetten áldott birodalmukban - mit sem törődnek többé az ő királyságával a külső világban; mert könnyörtelen lévén, számára mindig érthetetlenek és idegenek voltak a könyörület cselekedetei. Ám a valók hadba készültek, és fehér lobogóik alatt ott vonultak a vanyák, Ingwe népe, meg azok a noldák, akik sohasem hagyták el Valinort, akiknek Finwe fia r inarfin volt a vezére. A telerek közül nem sokan kívántak csatába menni, mert jól emlékeztek a Hattyúkikötőben történt mézszárlásra és hajóik elrablására; ám hallgattak Elwing szavára, aki Dior Eluchíl lánya volt az ő nemzetségükből, s elegendő tengerészt állítottak, hogy elvezessék a hajókat, amelyek Valinor seregét szállították keletre a tengeren át. Am őlc a hajókon maradtak, s egyikük sem lépett a Külső Világ földjére.

A valók seregének vonulásáról Középfölde északi vidékére nemigen szól ének, mert nem volt köztük egyetlen olyan tünde sem, aki a Külső Világban élt és szenvedett, s aki azoknak az időknek a történetét formálta; s ezeknek az eseményeknek a híreről csak később szereztek tudomást véreiktől Amanban. Ám végül ~'alinator ereje csak előjött nyugatról, és Eonwe kürtjeinek hangja betöltötte az eget, és Beleriand tündöklött Fegyvereik fényétől, mert a valók serege csupa ifjú, szép és félelmetes harcosból állt, s a lábuk alatt reszketett a föld.

Nyugat és észak seregének összecsapását a Nagy Csatának és az Izzó Harag Háborújának nevezik. Ott küzdött Morgoth trónjának egész serege, s az megszámlálhatatlanul nagy volt, el sem fért Anfauglith mezején, s egész észak a háború lángjában állt.

De ez sem segített rajta. A balrogok elpusztultak, kivéve néhányat, akik elmenekültek, és megközelíthetetlen tárnákban rejtőztek el a föld gyökereinél; a végeláthatatlan ork légiók meg úgy pusztultak, mint szalma a lángban, vagy elszálltak, akár a száraz levelek a tüzes szélben. Hoszszú évekre csak kevés maradt belőlük, hogy zaklassa a vilá got. Az a néhány ember pedig, akik még éltek, a tündebarátok, az emberek atyáinak három házából, a valók oldalán harcoltak; és bosszút álltak ekkor Baragundért és Barahirért, Goldorért és Gundorért, Huorért és Húrmért és más uraikért. Am az ember fiai közül sokan - az Uldor népéből valók is, meg a keletről akkoriban érkezettek - az Ellenség oldalán küzdöttek, s ezt a tündék nem feledték.

Morgoth pedig látta, hogy seregeit legyőzték, és erejét szétkergették, és meghunyászkodott, és nem mert előjönni. De még ellenségeire engedte végső fegyverét, amelyet készített, és Angband mélyéről előjöttek a szárnyas sárkányok, amelyeket még senki sem látott; és olyan váratlan és pusztító volt az iszonya raj támadása, hogy a valók serege hátrálni kezdett, mert a sárkányok jöttét mennydörgés, villámlás és tűzvihar kísérte.

r'Im jött Earendil fehér fényel ragyogva, s a Vingilot körül gyülekezett az ég minden nagy madara, és Thorondor volt a kapitányuk, és csata dült a levegőben egész nap és az egész sötét, bizonytalan éjen át. Napkelte előtt Earendil levágta a Fekete Ancalagont, a sárkánysereg legerősebbikét, s lehajította az égről; s az Thangorodrim tornyaira zuhant, és romba döntötte őket. Akkor fölkel a Nap, és fölülkerekedett a valók serege, s kis híján minden sárkányt elpusztítottak, és Morgoth összes tárnáit föltő rték és szétverték, s a valók hatalma alászállt a föld mélyébe. Morgoth végre sarokba szorult, de híján volt a vitézségnek. A

legmélyebb tárnába menekült, és békéért meg bocsánatért esdekelt; ám elvágta a lábát, s arcra esett. S akkor megkötözték az Angainor láncsal, amelyet egykor már viselt, vaskoronáját a nyakára húzták nyakláncként, s a fejét a térdére hajtották. Es a maradék két szilmarilt levették Morgoth koronájáról, s azok mocsoktalanul ragyogtak az ég alatt; és Eonwe vette ölctet magához, és vigyázott rájuk.

Így vetettek véget Angband hatalmának északon, s a gonosz birodalmát a semmivel tették egyenlővé; s a mély börtönökből számtalan rab jött ki a fényre, pedig már nem remélhettek, s megváltozott világot találtak odakint. Mert akkora volt az ellenfelek haragja, hogy a nyugati világ északi része darabokra szakadt, s a tenger betört számtalan hasadékba, és nagy volt a zavar meg a zaj; és folyók tűntek el, vagy vágta maguknak új utat, és a völgyek fölemelkedtek, és a hegyek alászálltak, s a Sirion nem volt többé.

Akkor Eonwe, az Első Király hírnöke fölszólította Beleriand tündéit, hogy hagyják el Középföldét. Am Maedhros és Maglor nem hallgattak rá, hanem arra készültek - bár kimerülten és kelletlenül -, hogy teljesítsék esküjüket; mert a szilmarilokért, ha másként meg nem kapják, hadba kellett szállniuk akár a valók győzedelmes seregével is, akár egyedül az egész világ ellenében. Es üzenetet küldtek Eonwénak, hogy adja vissza nekik az ékszereket, amelyeket egykor apjuk, Feanor készített, s aztán Morgoth ellopta őket tőle.

Eonwe pedig azt felelte, hogy Feanor fiai elveszítették korábbi jogukat az apjuk keze művére sok kegyetlen cselekedetük miatt, s mert vakon ragaszkodtak esküjükhöz, s legkivált Dior meggyilkolása meg a kikötők megtámadása miatt. A szilmarilok fényének vissza kell térnie nyugatra, ahonnan jöttek; s Valinorba kell térnie Maedhrosnak és Maglornak is, hogy meghallgassák a valók ítéletét, s Eonwe csak azok utasítására adja át az ékszereket bárkinek. Maglor ekkor már igazán meg akarta adni magát, mert a szíve bánatos volt, s azt mondta:

- Az eskü nem mondja, hogy nem várhatjuk ki az alkalmas időt, s tán Valinorban mindent megbocsátanak és elfelednek, s békével juthatunk a jussunkhoz.

Ám Maedhros azt felelte, hogy ha visszatérnek Amanba, s nem nyerik el a valók kegyét, esküjük még mindig fönn fog állni, de már semmi remény nem lesz a teljesítésére, s azt mondta:

- Ki tudja, milyen iszonyú sorsra jutunk, ha nem engedelmesszünk az Erőknek a tulajdon országukban, vagy ismét háborút próbálunk indítani szent birodalmukban?

Magtor még mindig habozott, s így szólt:

- Ha Manwe és Varda maguk tagadják meg egy olyan eskü teljesítését, amelyhez őket szólítottuk tanúnak, vajon nem érvénytelen-e az az eskü?

S Maedhros így felelt:

- De hogyan éri el hangunk Ilúvatart a világ határain túl? Es Ilúvatarra esküdtünk tébolyunkban, s az Örök Sötétséget hívtuk magunkra, ha nem tartjuk meg szavunkat. Ki oldozhat föl minket?

- Ha senki sem oldozhat föl - mondta Maglor-, akkor valóban az Örök Sötétség lesz a sorsunk, akár megtartjuk, akár megszegjük eskünkét; ám a megszegése kisebb gonosszal jár.

Végül mégis engedett Maedhros akarátának, s tanácsot ültek, vajon hogyan kaparinthatnák meg a szilmarilokat. Es álcát öltöttek, és éjszaka beosontak Eonwe táborába, és oda lopakodtak, ahol a szilmarilokat őrizték, és levágták az öröket, s megkaparintották az ékszereket. Akkor rájuk

támadt az egész tábor, s ólc fölkészültek, hogy a végsőig harcolnak. Am Eonwe nem engedte, hogy megöljék Feanor fiai, s azok harc nélkül elmenekültek. Mindketten magukkal vittek egy-egy szilmarilt, mert azt mondták:

- Mivel egy elveszett számunkra, s csak kettő maradt, s mi is ketten maradtunk fivérek, a sors nyilván azt akarja, hogy osztozzunk apánk örökségén.

Csakhogy Maedhros kezét elviselhetlenül égette a szilmaril, s megértette, hogy úgy van, ahogyan

Eonwe mondta, hogy immár nincs joga a köre, és az eskü hiábavaló. S fájdalomában és bánatában egy tátongó, tűzzel teli szakadékba vetette magát, így végezte; a szilmarilt pedig elnyelte a Föld méhe.

S azt beszéljük, Maglor~sem tudta elviselni a gyötrelmet, amelyet a szilmarit okozott neki, s végül a tengerbe dobta, suttól kezdve mindig a víz partján bolyongott, és szomorúan dalolt a hullámok mellett. Mert nagy volt Magtor a Hajdankor dalnokai között, nyomban a doriathi Daeron után következett, de soha többé nem tért vissza a tünde nép közé. Így esett, hogy a szilmarilok megtalálták örök otthonukat: az egyik a mennybolt levegőjében, a másik a világ szívében lobogó tűzben, a harmadik a vizek mélyén.

Azokban az időkben nagy hajóépítés kezdődött a Nyugati Tenger partján; s onnan indultak el az eldák flottái nyugatra, hogy soha többé ne térjenek vissza a könnyek és háborúk földjére. Visszatértek a vanyák is fehér lobogóik alatt, s győzelmi menetben vonultak Valinorba; ám győzelmük fényét csökkentette a tudat, hogy a Morgoth koronáján lévő szilmarilok nélkül tértek vissza, s hogy a három követ többé nem hozhatják össze, míg a világot szét nem rombolják, s újjá nem teremtik.

S nyugatra érve a beleriandi tündék a Tol Eresseán, a Magányos Szigeten lakoztak, ahonnan elláttak nyugatra és keletre egyaránt, s ahonnan elmehettek még Valinorba is. Ismét elnyerték Manwe szeretetét és a valók bocsánatát, a telerek elfeledték a régi haragot, s az átok elmúlt.

Ám nem mindenki hagyta el Eldaliéból a Külső Világot, ahol oly soká élt, s oly sokat szenvedett; sokan ott maradtak még számos korokon át. Köztük volt Círdan, a hajóács és doriathi Celeborn meg az asszonya, Galadriel, egyedül azok közül, akik a noldákat Beleriandba vezették. Középföldén maradt Gil-fiaiad nagykirály is, s vele Elrond, a Féltünde, aki azt választotta, hogy az eldák sorsa legyen az övé; ám fivére, Elros, az embersorsot kérte magának. S ettől a két fivértői keveredett az emberek véérébe az Elsőszülöttek vére, s az isteni szellemeké, akik Arda teremtése előtt éltek már; mert Elwing fiai voltak, ő meg Dior lánya, aki Lúthien fia volt, Thingol és Melian gyermeké; s apjuk Earendil volt, Idril Celebrindalnak, gondolini Turfion leányának a fia.

Morgothot magát pedig a valók kitaszították az Éjszaka Kapuján a világ falain túlra, az Időtlen Urbe; s a falon mindig ő áll, s az ég peremét Earendil vigyázza. Ám a hazugságok, amelyeket Melkor, a hatalmas és átkozott, Morgoth Bauglir, a Félelem és Iszonyat Ereje ültetett az emberek és a tündék szívébe, olyan magvak, amelyek nem pusztulnak el, s el nem pusztíthatók; s mindig újra és újra rügyet bontanak, és sötét gyümölcsöket teremnek a világ végezetéig.

Itt ér véget a SILMARILLION. S ha a nemestől és a széptót a sötétségig s a pusztulásig jutott, hát ez volt öröktót fogva a Megrontott Arda sorsa; s ha lesz még változás, s a Rontás jóvátéteik, azt csak Manwe és Varda tudja, ám ők nem nyilatkoztak, s erről nem esik szó Mandos ítéleteiben sem.

Akallabéth

Akallabéth

NÚMENOR VÉGROMLÁSA

Az eldák úgy tartják, hogy az emberek Morgoth Árnyékának idején jöttek a világra, s gyorsan az Ellenség uralma alá kerültek, mert az elküldte az emberek közé követeit, s ők hallgattak azoknak a gonosz és ravasz szavaira, és imádták, de félték is a Sötétséget. Ám voltak olyanok is, akik elfordultak a gonosztól, és odahagyták fajtájuk földjét, és egyre nyugatnak tartottak, mert hírért hallották, hogy nyugaton olyan fény van, amelyet nem homályosított el a Sötétség. Morgoth szolgálai gyűlölettel üldözték őket, s útjaik hosszadalmasak és nehezek voltak, ám végül mégis eljutottak a tengerre néző országokba, s Beleriandba értek az Ékszerek Háborújának idején. Sindául edánoknak nevezték őket, s az eldák barátaivá és szövetségeseivé lettek, s dicső tetteket hajtottak végre a Morgoth elleni háborúban.

Apai ágon tőlük származott Fényes Earendil, s az Earendil éneke elbeszéli, hogyan építette meg végül, amikor Morgoth győzelme kis híján teljes volt, hajóját, a Vingilotot, melyet az emberek Rothinzilnek neveztek, s hogyan járta a hajózhatatlan tengereket Valinort keresve egyre, mert szólni akart az Erők előtt a hét Nemzetség nevében, hogy a valók könyörüljenek rajtuk, s küldjenek nekik segítséget végszükségükben. Ezért nevezik a tündék és az emberek Earendilt áldottnak, hiszen számtalan veszély és tömérdek munka után elérte küldetése célját, s Valinorból útra kelt a Nyugat Urainak serege. Ám Earendil sohasem tért vissza a Földre, melyet szeretett.

A Nagy Csatában, ahol Morgothot végül legyőzték, és Thangorodrimot lerombolták, az embernemzetségek közül egyedül az edánok harcoltak a valókért, míg sokan mások Morgoth oldalán. És a Nyugat Urainak győzelme után azok a gonosz emberek, akik nem pusztultak el, visszamenekültek keletre, ahol fajtájuk nagy része még mindig a megműveletlen, vad és törvényt nem ismerő vidékeket járta, nem hederítve sem a valók, sem Morgoth hívó szavára. Közéjük mentek hát a gonosz emberek, s a félelem árnyékát borították rájuk, s ők elfogadták ezeket a gonoszokat királyaiknak. Akkor a valók elhagyták egy időre Középfölde azon embereit, akik nem hallgattak hívó szavakra, s Morgoth barátait ismerték el uraiknak; s az emberek sötétségben éltek, és sok gonosz dolog háborgatta őket, amelyeket Morgoth alkotott uralma idején: démonok és sárkányok és alantas állatok és tisztátalan orkok, akik Ilúvatar Gyermekének a torzképei. És az emberek sorsa keserves volt.

Manwe pedig megragadta Morgothot, s kirekesztette a Világból a külső Semmibe; s Morgoth többé nem tud visszatérni a való és létező Világba, ám a Nyugat Urai még mindig trónjukon ülnek. De a Morgoth vetette magok változatlanul növekednek, és kicsíráznak, s gonosz gyümölcsöt hoznak, ha akad, aki ápolja őket. Mert Morgoth akarata változatlanul irányítja szolgálait, hogy gáncsolják a valók akaratát, s pusztítsák, aki annak engedelmeskedik. Ezt a Nyugat Urai igen jól tudták. Így hát amikor Morgoth kirekesztetett, tanácsot ültek az elkövetkező korokról. Az eldákat felszólították, hogy térjenek vissza nyugatra, s akik hallgattak a szóra, attól kezdve Eressea szigetén lakoztak; s van azon egy kikötő, melynek a neve Avallóne, mert minden városok közül az van a legközelebb Valinorhoz, s Avallóne tornya az első, amelyet a tengerész megpillant, ha a tengerről végre Halhatatlanföld közelébe jut. A három hűséges házból származó embereknek - az emberek atyáinak - gazdag ajándékokat adtak. Eonwe ment közülük, és tanította őket, s nagyobb bölcsességet és erőt, hosszabb életet kaptak, mint bárki a halandók közül. S otthon készült az edánoknak, hogy ott lakozzanak, mely nem volt sem Középfölde, sem Valinor része, mert mindkettőtől tenger választotta el, mégis Valinorhoz volt közelebb. Osse emelte ki azt a földet a Nagy Víz mélyéből, Aule szilárdította meg, és Yavanna tette gazdaggá, s az eldák virágokat és szökőkutakat vittek oda Tol Eresseáról. A valók Andornak, az Ajándék Országának nevezték azt a földet, és Earendil csillaga fényesen ragyogott nyugaton annak jeléül, hogy immár minden készen áll, s iránytűként is a tenger fölött, s az emberek ámulattal nézték azt az ezüstlángot a Nap ösvényén.

Akkor az edánok vitorlát bontottak, s követték a csillagot, s a valók nyugalmat bocsátottak a tengerre hosszú napokra, s napfényt meg vitorlát dagasztó szelet küldtek, és a vizek úgy csillogtak az edánok szeme előtt, akár a kristályüveg, és habzott a hullám, akár a hó hajóik orra előtt. Es Rothinzil úgy ragyogott, hogy az emberek még reggel is látták nyugaton fényleni, felhőtlen éjeken pedig egymaga világitott, mert más csillag meg nem állhatott mellette. S a csillagot követve a tenger mérhetetlen mér-

földjein az edánok meglátták végre messziről a nekik szánt földet, Andort, az Ajándék Országát, amint aranyló párában szikrázott. S akkor partra szálltak, s meglátták a szépséges és gazdag földet, és boldogok voltak. Es országukat Elennának, Csillagfelének nevezték; de Anadúnénak is, ami Nyugathont jelent, vagyis Númenórénak az ősi elda nyelven.

Így indult a sorsa a népnek, amelyet a szürke-tünde nyelv dúnadánoknak nevez, ők voltak a númenóriaiak, az ércberek királyai. Ám őket sem kerülte el a halál, Ilúvatar ajándéka az emberiségnek, halandók voltak ők is, bár éveik száma sok volt, s nem ismertek betegséget, amíg árnyék nem borult rájuk. Így hát bölcsék és dicsők lettek, s mindenben inkább az Elsőszülöttekhez hasonlítottak, mint az emberek nemzetségeihez; és szálások voltak, szálásabbak bármely közép-földei embernél, s a szemük úgy ragyogott, akár a csillagok. Am a számuk lassan növekedett azon a földön, mert bár az apáknál is szebb fiaik és lányaik születtek, kevés volt a gyermek.

Númenor legfőbb városa és kikötője kezdetűt a nyugati part közepén volt, s az Andúnie nevet viselte, mert a napnyugtára nézett. Az ország közepén pedig volt egy magas és meredek hegy, a Meneltarma, a Mennyország Oszlopa, s azon egy magaslat, amelyet Eru Ilúvatar szentelt, nyitott volt az ési tetőtelem, s a númenóriai földjén nem is volt más templom. A hegy lábánál épültek a királyok sírjai, s egy magasabb dombon Armenelos, a városok legszebbike, s ott állt a torony meg a fellegvár, amelyet Earendil fia Elros épített, akit a valók a dúnadánok első királyának tettek meg.

Elros és fivére, Elrond pedig az edánok három házából származtak, ám részben az eldaktól és a maiáktól is, mert őseik között volt a gondolini Idril és Melian lánya, Lúthien is. A valók nem vehetik el a halál ajándékát, amelyet Ilúvatar adott az embereknek, ám a féltündék esetében Ilúvatar megengedte a választást, s a valók úgy vélték, hogy Earendil fiainak meg kell adniuk a lehetőséget, hogy maguk dönthessenek a sorsukról. Es Elrond úgy döntött, hogy az Elsőszülöttekkel marad, ő tehát az Elsőszülöttek életét kapta. Am Elros az emberek királya kívánt lenni, s így is számtalan évet engedtek élnie, jóval többet, mint bármely közép-földei embernek, s az utódai, a királyi családból származó urak mind igen hosszú életűek voltak, még númenóri mértékkel mérve is. Elros tehát ötszáz évig élt, és négyszáz meg tíz esztendőn át uralta a númenóriákat.

Így hát teltek az évek, s míg Középfölde visszafejlődött, s ott egyre csökkent a bölcsesség meg a fény, a dúnadánok a valók védelme alatt s az eldák barátságában éltek, s test ben-szellemben egyre növekedtek. Mert bár ez a nép a maga nyelvét beszélte, királyaik és uraik ismerték és beszéltek a tünde nyelvet, amelyet a szövetség idején tanultak meg, s így kapcsolatot tartottak mind az eresseai, mind a Középfölde nyugati vidékein élő tündékkal. S a legbölcsebbek megtanulták a nemes-elda nyelvet is, az Aldott Birodalom beszédét, s ezen a nyelven jegyezték föl sok történetet és éneket a világ kezdetéről, s tekerceket és könyveket írtak, s papírra vetettek sok csodás és bölcs dolgot birodalmuk fénykorában, amelyek mára mind feledésbe merültek. Így történt, hogy minden númenóri úrnak a saját nevének kívül volt egy elda neve is, s így volt ez a városokkal és más szép helyekkel is, amelyeket Númenorban vagy az Innenső Föld partjain alapítottak.

Mert a dúnadánok kiváló mesterek is voltak, s ha úgy akarták volna, könnyedén fölülmúlták volna a közép-földei gonosz királyokat a háború meg a fegyverkészítés dolgában, csak hogy ők békés emberek voltak. Minden mesterségnél többre becsülték a hajóépítést meg a tengerésztudományt, s olyan tengerészek voltak, hogy immár nem akad párjuk ebben az elkorcsosult világban; s a széles tengert járni számított a legnagyobb tettnek és kalandnak az igazi férfi számára a númenóriai ifjúságának vitézli napjaiban.

Am Valinor urai megtiltották nekik, hogy annyira eltávolodjanak nyugat felé, ahonnan már nem látják Númenor partjait; s a dúnadánok sokáig elégedettek voltak, bár nem egészen értették ezt a tilalmat. De Manwénak az volt a szándéka, hogy a númenóriákat ne kísértse meg az Aldott Birodalom, s ne kívánják túllépni tulajdon dicsőségük határait, ne kívánják meg a valók és az eldák halhatatlanságát, sem azokat a földeket, ahol minden örökké él.

Mert akkoriban Valinor még a látható világban volt, s Ilúvatar engedte, hogy a valóknak a Földön is legyen lakhelye, emlékeztetőül arra, mi is lehetett volna, ha Morgoth nem borítja árnyékát a világra. Ezt a númenóriaiak jól tudták, és néha, amikor tiszta volt a lég, s a Nap keleten sütött, a távolba nézve ki tudtak venni nyugaton egy fehéren ragyogó várost a távoli parton, meg egy nagy kikötőt és egy tornyot. Mert akkoriban a númenóriaiak még messzire láttak, bár csak a legélesebb szeműek láthatták akkor is ezt a képet a Meneltarmáról talán vagy holmi magas építésű hajóról, amely partjaiktól nyugatra járt a megengedett határ közelében. Mert nem merték megszegni a Nyugat Urainak Tilalmát. Am a legbölcsebbek tudták, hogy az a távoli föld valójában nem Valinor Aldott Birodalma, csupán Avallóne, az eldák kikötője Eresseán, Halhatatlanföld legkeletibb részén. S onnan jöttek néha az Elsősülöttek Númenorba evező nélküli hajókon, akár a napnyugta fehér madarai. Es számtalan ajándékot hoztak Númenorba: énekesmadarakat és illatos virágokat és gyógyító füveket. S elhozták Celebornnak, az Eresseán növekvő Fehér Fának egy csemetéjét is, Celeborn pedig Galathilionnak, Túna Fájának az ivadéka volt, az pedig képmása volt Telperionnak, amelyet Yavanna ajándékozott az eldáknak az Aldott Birodalomban. S a fa növekedett a királyi kertben Armenelosban; Nimloth volt a neve, és este virágozott, s az éji árnyakat megtöltötte illatával.

A Valók Tilalma miatt volt tehát, hogy akkoriban a dúnadánok mindig keletre és nem nyugatra hajóztak, az észak sötétségéből a dél hevébe, s a délen is túlnani sötétségbe, s eljutottak a belső tengerekre is, és körülhajózták Középföldét, s magas hajóorraikból látták a Hajnal Kapuit keleten. S a dúnadánok időről időre a Nagy Föld partjaihoz értek, s megszánták Középfölde elhagyatott világát, és Númenor urai ismét partra szálltak a nyugati parton az emberek Sötét Eveinek idején, és senki sem mert szembeszállni velük. Mert az Árnyék Korának emberei jobbára gyöngék és gyávák voltak. S a közéjük érkező númenóriaiak sok mindent tanítottak nekik. Gabonát és szőföt vittek nekik, s megtanították az embereket a magok elvetésére és megőrlésére, a fa meg a kő faragására s életük elrendezésére, már amilyen az élet a gyors halál és csekélyke öröm országában lehetett.

Középfölde emberei akkor megvigasztalódtak, s a nyugati parton a vadon itt ott visszahúzódott, s az emberek lerázták Morgoth ivadékainak igáját, s többé nem félték a sötétséget. Es tisztelték a szálás tengeri királyokat, s amikor azok távoztak, istenként imádták őlctet, s reménykedtek visszatértükben; mert a númenóriaiak akkoriban sohasem maradtak sokáig Középföldén, s nem építettek ma Buknak szállásokat sem. Keletre kellett hajóznuk, ám a szívük mindig nyugatra tért vissza.

S az évek során ez a vágyakozás egyre növekedett, s a númenóriaiak megkívánták a halhatatlan várost, amelyet csak a távolból láttak, s az örök élet, a haláltól való menekülés, az örömök végének elkerülése egyre erősebb lett bennük, s minél nagyobb lett hatalmuk és dicsőségük, annál inkább növekedett nyugtalanságuk is. Mert bár a valók hosszú élettel jutalmazták a dúnadánokat, nem vehették el tőlük a végül mégiscsak eljövő belefáradást a világba, s a númenóriaiak meghaltak, még az Earendil magjából való királyaik is, s élettartamuk az eldákéhoz képest rövid volt. Így vetődött rájuk az árnyék, s ebben része lehetett Morgoth akaratának is, amely még mindig munkált a világon. S a númenóriaiak zúgolódni kezdtek, előbb szívükben, aztán fennhangon is az ember végzete ellen, s kivált a Tilalom ellen, amely nem engedte, hogy nyugatra hajózza nek.

S így beszéltek egymás közt: "Miért ülnek a Nyugat Urai véghetetlen békeességben, amikor nekünk meg kell halnunk, s el kell mennünk, nem tudjuk, hová, s oda kell ha~~nunk otthonunkat és minden munkánk eredményét? Az eldák nem halnak meg, még azok sem, akik fellázadtak az Erőlc ellen. S minthogy urai vagyunk a vizeknek, s nincs oly széles és szeszélyes tenger, melyet hajóink le ne győznének, miért nem üdvözölhetjük barátainkat Avallónéban?"

Mások meg egyenesen így beszéltek: "S miért ne mennénk akár Amanba, s ízlelnénk meg - ha csak napokra is az Erők boldogságát? Avagy nem vagyunk-e hatalmasok Arda népei közt?"

Az eldák hírt adtak az ilyesfajta beszédekről a valóknak, s Manwe elkomorult, mert érezte: felhólz gyülekeznek Númenor delének egén. Es hírnököket küldött a dúnadánokhoz, akik nyíltan beszéltek a királynak és mindenkinek, aki hallgatott rájuk a világ sorsáról és a dolgok menetéről.

- A Világ Végzetét - mondták - csak az az Egy változtathatja meg, aki teremtette. S ha minden veszélyt és káprázatot elkerülve eljutnátok is Amanba, az Áldott Birodalomba, nem sok hasznatok lenne belőle. Mert nem Manwe országa teszi halhatatlanná lakóit, hanem a Halhatat fanok szentelték meg az országot, s ott még hamarabb elsorvadnátok, s ráunnátok a világra, mint a túlságosan erős fénybe került lepkék.

Am a király így felelt:

- Nem él talán ősöm, Earendil? S nincs tán ő is Amanban?

- Tudod jól - hangzott a válasz -, hogy az ő sorsa más, s az Elsősülöttek közé sorolták, akik nem hálnak meg, ám sorsa az is, hogy többé nem térhet vissza a halandók földjére. De te és a néped nem tartoztok az Elsősülöttekhez, mert Ilúvatar halandónak teremtett benneteket.

Mégis úgy tetszik, mindkét nemzetség kiváltságait szeretnétek: hogy Valinorba hajózhassatok, amikor csak kedvetek tartja, de vissza is térhettek otthonotokba. Ez nem lehetséges. Meg aztán a valók nem vehetik el Ilúvatar ajándékait. Azt mondjátok, az eldák büntetlenek, még azok sem hálnak meg, akik lázadtak. Am számukra ez nem jutalom, nem is büntetés, csupán létük beteljesedése. Nem menekülhetnek, mert ehhez a világhoz vannak kötve, s nem hagyhatják el, amíg csak léteznek, mert a világ léte egy az övékkel. S ti büntetést szenvedtek az emberek lázadásáért, mondjátok, amelyben csekély részetek volt csupán, s ezért kell meghalnotok. De kezdetben ezt nem büntetésnek szánták. Ily módon ti megmenekültök, elhagyjátok a világot, s nem vagytok hozzákötve, sem reményben, sem csüggedésben. Melyikünknek kell tehát irigyelnie a másikat

- Miért ne irigyelnénk a valókat - felelték a númenóriak -, vagy akár a Halhatatlanok legcsekélyebbikét is? Mert tólimk vakhítt, biztosíték nélküli bizalmat követelnek, s azt sem tudjuk, mi lesz velünk csupán kis idő múlva. Pedig szeretjük a Földet, s nem akarjuk elveszíteni.

- Ilúvatar veletek kapcsolatos szándékát nem ismerik a valók - mondták a hírnökök -, mert nem árult el mindent, ami történni fog. Am igaznak tudjuk, hogy a ti ott honotok nem itt van, sem Amanban, sem bárhol a Világ Körein belül. S az Ember Végzete, hogy el kell mennie, Ilúvatar első ajándéka volt. Csupán azért vált fájdalommal, mert Morgoth árnyékában úgy kezdtétek érezni, hogy' nag~~ sötétség vesz körül benneteket, s ettől féltek; s némelyek közületek makacsok és büszkék, s nem adják meg magukat, amíg az életet el nem ragadják tőlük. Mi, akik az évek egyre növekvő súlyát viseljük, nem értjük ezt, ám ha ez a fájdalom visszatért a szívetekbe, ahog~~an mondjátok, akkor félő, hogy ismét föltámadt, és szívetekben növekszik az Árnyék. Ezért, bár ti vagytok a díznadánok, az emberek legkiválóbbjai, akik hajdan elmenekültek az Árnyék elől, s vitézül harcoltak ellene, azt mondjuk nektek: Vigyázzatok! Eru akaratával nem lehet ellenkezni, s a valók szívbó'1 tanácsolják, hogy ne adjátok föl a bizalmat, másként kényszerű kötésnek érzitek majd. Inkább reménykedjétek, hogy végül legcsekélyebb kívánságaitok is teljesülni fognak. Arda szeretetét Ilúvatar ültette a szívetekbe, s ő nem plántál cél nélkül. Am számtalan emberélet eltelhet addig, amíg erre a célra fény derül, s akkor is ti fogjátok megtudni, nem a valók.

Ezek a dolgok Tar-Ciryatan, a Hajóépítő és fia, TarAtanamir idejében történtek, akik büszke emberek voltak, vagyona s óvárgók, s leigázták Középfölde embereit, s inkább elvettek tőlük, mint adtak nekik. Tar-Atanamir volt a király, amikor a hírnökök jöttek, s ő a tizenharmadik király volt, s akkoriban Númenor birodalma már több mint kétezer esztendeje állt fenn, s elérkezett dicsőségének s tán hatalmának is a csúcára. Es Atanamirnak nem tetszett a hírnökök tanácsa, s csekély figyelmet szentelt neki népének többségével együtt, mivel a maguk életében kívánták elkerülni a halált, s nem a reményre vártak. S Atanamir nagy kort ért meg, mert még akkor is ragaszkodott az élethez, amikor nem volt benne már semmi öröme; s ő volt az első a númenóriak közül, aki így tett, aki megtagadta, hogy elmenjen, amíg szenilis és férfiatlan nem lett végképp, s nem napjai csúcán adta át ~ királyságot fiának. Mert Númenor urai rendszerint későn házasodtak hosszú életük során, s akkor távoztak, és adták át a hatalmat fiuknak, amikor az testi és szellemi felnőttkorát elérte.

Aztán Atanamir fia, Tar-Ancalimon lett a király, aki ugyanígy gondolkodott, s uralkodása alatt Númenor megoszlott. A nagyobb részt a Király Embereinek hívták, s ezek büszkék-voltak, s elidegenedtek

az eldaktól és a valóktól. A kisebb csoport neve Elendili volt, ők voltak a tündebarátok, mert hűségesek maradtak ugyan a királyhoz és Elros házához, de meg akarták tartani az eldák barátságát is, és meghallgatták a Nyugat Urainak tanácsait. Mindazonáltal ők, akik Hűségeseknek is nevezték magukat, ők sem menekültek meg teljesen népük tébolyától, s ők is nyugtalanította a Halál.

Így Nyugathon boldogsága megcsappant, bár hatalma és ragyogása még egyre növekedett. Mert a király és emberei még nem cselekedtek teljesen esztelenül, s ha nem is szerették, legalább félték a valókat. Nem merték nyíltan megszegni a Tilalmat, vagy a kijelölt határokat hajóval átlépni. Még mindig keletre kormányozták magas hajóikat. Am a halálfélelem egyre sötétebben nehezült rájuk, s mindenképpen késleltetni igyekeztek a Halált; s nagy házakat kezdtek építeni halottaiknak, bölcsaik pedig egyre azon fáradoztak, hogy módot leljenek a halattak föltámasztására vagy legalább az ember napjainak meghosszabbítására. De csupán annyira jutottak, hogy romolhatatlanul megőrizték az ember halott húsát, s országukat elborították a néma sírok, melyek sötétjében a Halál gondolata rejtőzött. Az élők pedig egyre mohóbban élvezték a gyönyört és a tivornyát, egyre jobban kívánták a vagyont és a földi javakat; s Tar-Analimon napjai után már elhanyagolták az első gyümölcsök Erunak áldozását, s ritkán mentek csak az ország közepén álló Meneltarma megszentelt fennsíkjára.

Akkoriban történt, hogy a númenóriak először építettek nagy településeket az ősi földek nyugati partján, mert saját országuk egyre szűkebbnek tetszett, s nem leltek benne már nyugalmat és kielégülést, és gazdagságot meg uralmat óhajtottak Középföldén, hiszen nyugaton erről szó sem lehetett. Nagy kikötőket és erős tornyokat építettek, és sokan közülük ott ütöttek tanyát, csakhogy most immár inkább tetszettek uralkodóknak, parancsnokoknak és dézsmazedőknek, semmint segítőknek és tanítóknak. Es a númenóriak nagy hajóit keletre röpítette a szél, s mindig megrakottan tértek vissza, s királyaik ereje és dicsősége egyre növekedett; s ők ettek-ittak, mulatoztak, aranyba és ezüstbe öltöztek.

A tündebarátoknak mindebben csekély része volt. Egyedül ők jártak északra és Gil-galad földjére, ők őrizték a tündék barátságát, és segítséget nyújtottak nekik Sauron ellen, a kikötőjük pedig Pelagir volt az Anduin, a Nagy Folyó torkolatánál. A Király Emberei pedig messze délre hajóztak, s ott épített kastélyaikról és erősségeikről sok történet és legenda maradt fenn az emberek között.

Ahogy másutt is olvasható, ekkor tért vissza Sauron Középföldre, s itt egyre erősödött, s visszatért a gonoszhoz, amelyben nagygyá lett még Morgoth szolgálatában. Már Tar-Minastir, Númenor tizenegyedik királya idejében megerősítette Mordom, s megépítette Barad-dûr tornyát, s attól kezdve arra tört, hogy uralja egész Középföldét, hogy a királyok királya, az emberek istene legyen. Sauron pedig gyűlölte a númenóriakat apáik tettei meg a tündékkal való hajdani szövetségük meg a valókkal való kapcsolatuk miatt, s nem feledte azt sem, hogy Tar-Minastir régtől segítette Gil-galadot abban az időben, amikor az Egy Gyűrű készült, és háború dúlt Sauron meg Eriador tündéi között. Most megtudta, hogy a númenóri királyok hatalma és dicsősége növekedett, s annál inkább gyűlölte őket, s tartott attól is, hogy még betörnek országába, s elhódítják tőle a kelet uralmát. Am még hosszú ideig nem merte magára haragítani a Tenger Urait, s visszahúzódott a partokról.

De Sauron mindig is fondorlatos volt, s azt beszélik, hogy azok közül, akiket csapdába ejtett a Kilenc Gyűrűvel, hárman a númenóri faj nagyurai voltak. S amikor fölbukkantak az Ulairok, azaz a gyűrűlédécek, a szolgálói, s hihetetlenül megnövekedett hatalma a tőle rettegő emberek fölött, sorra megtámadta a númenóriak erősségeit a tengerparton.

Akkoriban megnövekedett az Arnyék Númenoron, s az Elros házából való királyok élettartama csökkent lázadásuk miatt, ők pedig annál jobban megerősítették szívüket a valók ellenében. S a tizenkilencedik király átte apja jogarát, s Adúnakhôr, a Nyugat Ura néven foglalta el a trónt, s mellőzte a tünde nyelvet, s még azt is megtiltotta, hogy a jelenlétében beszéljék. A Királyok Névsorába még is a Herunúmen nevet írták be nemes-tünde nyelven, mert a királyok féltek megszegni a régi hagyományt, bajtól tartva. Ezt a címet pedig a Hűségesek túlságosan fennhézónak találták, hiszen ez a valók rangja volt, s szívüket majd kettészakította a hűség, amelyet Elros háza iránt fogadtak, meg a tisztelet, amelyet a kijelölt Erôlc iránt éreztek. Am a legrosszabb még hátravolt. Mert Ar-Gimilzôr, a huszonkettedik király

volt a Húségesek legnagyobb ellensége. Az ő idejében a Fehér Fát nem gondozták, s az hervadni kezdett, s ő tiltotta meg teljesen a tünde nyelvek használatát, s megbüntette azokat, akik üdvözölték a titokban a nyugati partra érkező eressei hajókat.

Az Elendili, a Húségesek pedig jobbára Númenor nyugati vidékén éltek, de Ar-Gimilzór megparancsolta mindazoknak közülük, akiket feltaláltak, hogy költözzenek onnan az ország keleti részére, s ott figyelték őket. Így hát az utóbbi időlcben a Húségesek központi lakhelye Rómenna kikötőének közelében volt; onnan keltek útra közülük sokan Középföldre, az északi partokra, ahol még mindig használhatták a tünde nyelvet Gil-galad királyságában. Ezt a királyok tudták, de nem akadályozták mindaddig, amíg az Elendili elmentek, és nem tértek vissza; mert a királyok meg akartak szüntetni mindenfajta barátkozást a népük és Eressea eldái között, akiket a valók kémeinek neveztek, mert azt remélték, így eltitkolhatják tetteiket és szándékaikat a Nyugat Urai elől. Am Manwe mindent tudott, s a valók megharagudtak Númenor királyaira, s többé nem adtak számukra tanácsot és védelmet, és Eressea hajói soha többé nem vitorláztak elő a napnyugtából, és Andúnie kikötője elhagyatott lett.

A királyok után a legnagyobb tisztelet Andúnie urait övezte, mert Elros véréből származtak, hiszen Silmariennek, a negyedik númenóri király, Tar-Elendil lányának az utódai voltak. Ezek az urak húségesek voltak a királyhoz, és tisztelték, és Andúnie ura mindig is a trón első tanácsosa volt. Ugyanakkor kezdettől fogva igencsak szerették az eldákat, és tisztelték a valókat, s amint az Árnyék növekedett, úgy segítették a Húségeseket, ahogyan csak tudták. De hosszú időn át nem nyilatkoztak meg nyíltan, inkább az uralkodó szívét próbálták megjobbítani bölcs tanácsokkal.

Élt egyszer egy bizonyos Inzilbéth úrnő, aki híres volt a szépségéről, az anyja pedig Lindórie volt, Earendurnak, Andúnie urának a húga Ar-Sakalthórnak, Ar-Gimilzór apjának az uralkodása idején. Gimilzór asszonyául vette, bár a lány ezt csöppet sem kívánta, mert a szíve legmélyén ő is

Húséges volt; ám a királyok és fiaik akkoriban már igen büszkéek voltak, s nem tűrtek ellenvetést. Nem volt hát szeretet Ar-Gimilzór és királynéja vagy a fiaik között. Inziladún, az idősebb, testben és lélekben egyaránt az anyjára ütött, ám Gimilkhád, az ifjabb, mindenben az apját követ te, legföljebb még büszkébb és akaratosabb volt. ArGimilzór inkább neki adta volna át a jogart, mint idősebb fiának, ha ezt a törvény engedte volna.

Amikor pedig Inziladún megkapta a jogart, ismét az ősi tünde nyelven adott magának nevet, s ez Tar-Palantir volt, mivel a király szeme és szelleme egyaránt messzire látott, s még akik gyűlölték, azok is félték szavait, mivel igazi látó volt. O egy időre békét nyújtott a Húségeseknek, s a kellő időben fölkereste Eru Szentélyét a Meneltarmán, amit ArGimilzór elhanyagolt. A Fehér Fát ismét nagy tisztelettel ápolta, s megjósolta, hogy amikor a Fa kiszárad, a királyok sora is a végéhez ér. Am bűnbánata túlságosan későn jött, hogy megbékítse a valókat atyái orcátlanságáért, melyet a nép többsége nem bánt meg. Gimilkhád pedig erős és durva volt, s az élére állt azoknak, akiket korábban a Király Embereinek neveztek, s nyíltan is szembeszállt fivére akaratával, amikor csak merhette, ám titkon még inkább. Így hát Tar-Palantir napjait bánat felhőzte, és sok időt töltött nyugaton, s ott fölment Minastir király tornyába az Oromet-hegyen, Andúnie közelében, ahonnan vágyakozva tekintett nyugatra, s egyre reménykedett, hogy megpillant majd egy vitorlát a tengeren. De többé nem jött hajó nyugatról Númenorba, s Avallóne a ködbe veszett.

Gimilkhád pedig két évvel a kétszázadik esztendeje előtt meghalt (ami korai halálnak számított Elros házában, még a hanyatlás korában is), ám ez sem hozott békét a királynak. Mert Gimilkhád fia Pharazön még az apjánál is nyughatatlanabb, hatalomra és gazdagságra éhesebb emberré érett. Gyakran járt idegenben mint hadvezér azokban a háborúkban, amelyeket Númenor Középfölde partvidékein vívott, hogy még jobban kiterjessze az uralmát az emberek fölött; s így Pharazönt jeles katonának ismerték el mind szárazon, mind a tengeren. Így aztán amikor visszatért Númenorba apja halálhírére, az emberek szíve felé fordult, mivel hatalmas vagyont hozott magával, s akkoriban még bőkezűen bánt vele.

Történt, pedig, hogy Tar-Palantir belefáradt a bánatba, és meghalt. Fia nem volt, csak egy lánya, akit Mírielnek neveztek nemes-tünde nyelven, s a jog és Númenor törvénye szerint a jogar reá szállt. Pharazön pedig az asszonyává tette akarata ellenére, s ezzel kétszeresen is gonoszt cselekedett, mivel Númenor

törvénye nem engedte meg a házasságot - még a királyi házban sem - másod-unoka testvéreknél közelebbi rokonok között. S miután megesküdték, a maga kezébe ragadta a hatalmat Ar-Pharazón néven (ez Tar-Calion lett volna tünde nyelven), asszonya nevét pedig Ar-Zimraphelre változtatta.

Arany Ar-Pharazón volt a leghatalmasabb és legbüszkébb mindazok közül, akik a tengeri királyok jogarát bírták Númenor alapítása óta; és összesen húsz meg három király és királynő uralta korábban a nízmenóriákat, s aludt immár mély sírban, aranyravatalon a Meneltarma alatt.

S amint ott ült faragott trónján Armenelos városában teljes dicsőségében, sötéten merengett, és háborúra gondolt. Mert Középföldén tudomást szerzett Sauron birodalmának erejéről, s arról is, mennyire gyűlöli Sauron Nyigathont. Most pedig hajósgazdák és kapitányok jöttek hozzá keletről; s jelentették, hogy Sauron kirukkolt az erejével, amióta Ar-Pharazón hazatért Középföldéről, fölvette az emberek királyának címét, meg bódította a parti városokat, s céljául hirdette meg, hogy a númenóriákat a tengerbe űzze, s tán még magát Númenort is elpusztítsa.

Nagy volt Ar-Pharazón haragja a hírek hallatán, s ahogy titkon töprengett magában, szívét eltöltötte a vágy, hogy a hatalma korlátlan legyen, s akaratának uralma kizárólagos. S eldöntötte a valók tanácsa és a magáén kívül bármely más megfontolás nélkül, hogy az emberek királya címet magának követeli, és Sauront fölszólítja, hogy legyen a hűbérese és szolgája, mert büszkeségében úgy vélte, hogy egyetlen királynak sem lehet akkora hatalma, hogy versenyre keljen Earendil örökösével. Ezért töméntelen fegyvert kovácsoltatott, és számtalan hadihajót építtetett, s mindezeket fölhalmozta, s amikor minden készen volt, maga indult serege élén keletre.

S az emberek látták a napnyugtából előbukkanó vitorláit, a bíborra festett, arannyal és vörössel átszőtt vitorlákat, és félelem fogta el a nyugati part lakóit, és messzire menekültek. A hajóhad pedig végül egy Umbar nevezetű helyre ért, ez volt a númenóriák hatalmas kikötője, amelyet maga a természet épített. Ures és néma volt körül a táj, amikor a tenger királya kikötött Középföldén. Hét napon át meneteltek lobogó zászlókkal és harsonaszóval, akkor egy hegyhez értek, s a király fölment, és fölvitette sátrát és trónját, aztán leült az ország közepén, és fölverték körülötte a tábornak, s a kék, aranyló és fehér sátrak úgy tarkáltak, akár egy nagy virágmező. S akkor a király hírnököket küldött szét, és megparancsolta Sauronnak, hogy jöjjön a színe elé, és tegyen hűbéresköt.

Es Sauron jött. Egyenesen Barad-dúr erős tornyából, és nem kívánt csatázni. Mert látta, hogy a tengeri királyok ereje és fensége jócskán meghaladja a róluk szóló híreket, így még legerősebb szolgálói sem tudnának ellenállni nekik, meg aztán még nem látta elérkezettnek az időt, hogy leszámoljon a dúnadánokkal. Es ravasz volt, tudta, hogy megnyerheti csellel azt, amit erővel nem tud. Ezért megalázkodott Ar-Pharazón előtt, és szép szavakat szólt, s az emberek csodálkoztak, mert minden, amit mondott, szépnek és bölcsnek tetszett.

Ám Ar-Pharazónt akkor még nem tudta rászedni, s a király arra gondolt, a biztonság kedvéért magával viszi Sauront Númenorba, mint önmaga és a Középföldén élő minden szolgája túsát. Sauron ezt kényszeredetten vette tudomásul, de magában örült, mert éppen egybeesett szándékával. És Sauron átkelt a tengeren, és meglátta Númenor országát és Armenelos városát a birodalom fénykorának csúcán, és elámult, a szívét pedig még nagyobb irigység és gyűlölet töltötte el.

Szájának és szellemének ravaszsága s rejtett akaratának ereje pedig akkora volt, hogy három év sem telt bele, s ő lett a király titkos tanácsosai közt az első, mert méznél édesebb hízelgés volt mindenkor a nyelvén, és sok olyan dolgot ismert, amelyekről az emberek akkoriban még nem tudtak. S látván, mennyire kegyben áll uruknál, valamennyi tanácsos hízelegni kezdett neki, kivéve Amandilt, Andámie urát. Az ország pedig lassacskán megváltozott, s a tündebarátok szíve megzavarodott, és sokan odahagyták félelmükben a hitüket, s bár akik mégis megmaradtak, még mindig Hűségeseznek hívták magukat, ellenségeik lázadóknak nevezték őket. Mert most, hogy megnyerhette az emberek fülét, Sauron mindenben cáfolta a valók tanításait, s elhitette az emberekkel, hogy a világban keleten, de még nyugaton is sok más földrész van, amelyet meghódíthatnak, s ahol számlálatlanul hever a kincs. S ha már túljutottak minden földön és tengeren, ott az Osi Sötét ség.

- S a világ abból lett teremtve. Mert egyedül a Sötétség méltó az imádásra, s belőle az Ur alkothat még további világokat is, hogy azoknak ajándékozza őket, akik őt szolgálják, így aztán hatalmuk növekedése sohasem ér véget.

Es akkor Ar-Pharazôn megkérdezte:

- Ki a Sötétség Ura?

Es Sauron zárt ajtók mögött beszélt neki, és hazudott:

- Az, akinek a nevét mostanában nem ejtik ki, mert a valók rászedtek benneteket vele kapcsolatban, amikor Eru nevét említették elsőként, azét a fantomét, akit maguk teremtettek szívük ostobaságában, hogy így kényszerítsék a maguk szolgálatára az embereket. Mert ők valamely nyien ennek az Erunak az orákulumai, aki pedig csak azt mondja, amit ők akarnak. De győzni fog még az igazi uruk, s ő majd megszabadít titeket ettől a fantomtól; a neve pedig Melkor, Mindenek Ura, Szabadság Adója, s ő erősebbé fog tenni benneteket a valóknál.

S akkor Ar-Pharazôn király visszatért a Sötétségnek és urának, Melkornak a tiszteletéhez, előbb titokban, majd nemsokára nyíltan, a népe előtt, s a nép többsége követte a példáját. Am azt beszéltek, élt még egy marokmi a Hűségesek közül Rómennában és környékén meg itt-ott az országban. Vezetőjük, akitől mind tanácsot vártak a nehéz időkben, Amandil volt, a király tanácsosa, és a fia, Elendil, akinek a fiai - Isildur és Anárion - akkoriban még ifjú emberek voltak nűmenóri számítás szerint. Amandil és Elendil kiváló hajóskapitányok voltak, és Elros Tar

i Minyatur házából származtak, bár nem az uralkodó ágból, akiké a korona volt meg a trón Armenelos városában. Ifjúságuk idején Amandil kedves volt Pharazónnak, így hát annak ellenére, hogy tündebarát volt, tagja maradt a királyi tanácsnak, amíg nem jött Sauron. Most eltávolították, mert Sauron jobban gyűlölte minden más nűmenorinál. Am Amandil oly nemes és oly kiváló hajóskapitány volt, hogy még mindig sokan tisztelték, és sem a király, sem Sauron nem mert még kezét emelni rá.

Ezért Amandil visszavonult Rómennába, s odahívott mindenkit, akit még Hűségeseknek tartott, mert attól félt, hogy' a gonosz immár sebesen fog tért hódítani, s minden tündebarát veszélyben lesz. S hamarosan úgy is lett. Mert a Meneltarma akkoriban teljesen elhagyatottá vált, s bár Sauron nem merte beszennyezni a szent helyet, a király fejvesztés terhe mellett megtiltotta mindenkinek, hogy fölmenjenek, még a Hűségeseknek is, akiknek szívében

I ott élt Ilizvatar. Es Sauron sürgette a királyt, hogy vágassa ki a Fehér Fát, Nimlothot, a Szépet, amely az udvarában nőtt, mert az is emlékeztetett az eldákra és Valinor fényére. Kezdetben a király ebbe nem egyezett bele, mert ügyvélté, hogy házának sorsa a Fához kötődik, ahogyan TarPalantir jósolta. Így hát ő, aki ostobaságában immár gyűlölte az eldákat és a valókat, megőrizte Nűmemor hajdani szövetségének puszta látszatát. De amikor Amandil hírére vette Sauron gonosz szándékának, elszomorodott szívében, mert tudta, hogy Sauron végül úgyis eléri a célját. Akkor beszélt Elendillel meg a fiaival, s földézte Valinor Fáinak történetét; és Isildur nem szólt semmit, ám kiment éjszaka, s olyasmitt tett, ami később nagy megbecsülést szerzett neki. Mert egyedül és áruhában elment Armenelosba, a királyi udvarba, ami immár tilalmas volt a Hűségesek számára, és eljutott a Fához, amit Sauron mindenkinek megtiltott, és a Fát éjjelnappal figyelték Sauron őrszemei. Akkor Nimloth nem fényelt és nem virágzott, mert késő ősz volt, s a Fa érezte telének közeledtét, Isildur pedig átjutott az őrszemek közt, és leszakított a Fáról egy gyümölcsöt, és menni készült. Ám az örök fölriadtak, és megtámadták Isildurt, aki kivágta magát közülük, és sok sebet kapott, s mivel áruhát viselt, nem jöttek rá, hogy ki nyúlt a Fához. Isildur pedig nagy nehezen visszajutott Rómennába, s átadta a gyümölcsöt Amandilnak, mielőtt még elhagyta volna az ereje. A gyümölcsöt titokban elültették, és palánta növekedett belőle, és tavasszal bimbózni kezdett. Amikor pedig az első levele kibomlott, Isildur, aki mindaddig eszméletlenül feküdt, közel a halálhoz, fölkel, s többé nem bántották a sebei.

Mindez éppen idejében történt, mert a kaland után a király engedett Sauronnak, és kivágatta a Fehér Fát, s végképp elfordult apái szövetségétől. Sauron pedig a nűmenóri főváros, Armenelos kellős közepén

egy dombon hatalmas templomot építtetett; kör volt az alapja, s a falak vastagsága ötvenlábnyi volt, az alap átmérője pedig ötszáz lábnyi volt középen, s a földtői a falak ötszáz lábnyi magasba emelkedtek, ahol hatalmas kupola borult rájuk. A kupolát pedig ezüsttel borították, s úgy csillogott a napfényben, hogy már messziről látszott, ám a fény hamarosan elborult, s az ezüst fekete lett. Mert a templom közepén tűzoltár volt, a kupola legtetijén pedig szellőzőnyílás, ahonnan nagy füst tört elő. S az első tüzet az oltáron Sauron a Nimloth kivágott fájából rakta, s az ropogva elégett, az emberek pedig ámultak, hogy akkora füst szállt föl belőle, amely hét napon át felhőbe burkolta az országot, csak azután szállt el nyugat felé.

S attól kezdve szünet nélkül égett a tűz, és szállt a füst, mert Sauron hatalma napról napra növekedett, s a templomban az emberek vérontással és kínzással és nagy kegyetlenséggel áldoztak Melkornak, hogy szabadítsa meg őket a Haláltól. Az áldozatokat pedig leggyakrabban a Hűségeselek közül választották, bár nyíltan nem azzal vádolták őket, hogy nem akarják imádni Melkort, a Szabadság Adóját, inkább az volt a vád, hogy gyűlölik a királyt, hogy lázadók, hogy cselvel és méreggel összeesküvést szőnek saját társaik ellen. A vádak jobbára hamisak voltak, csak hogy keserves idők jártak, s gyűlölet gyűlöletet szül.

S mindezek ellenére a Halál nem hagyta el az országot, inkább korábban és gyakrabban jött és számtalan szörnyű alakban. Mert míg korábban az emberek lassan öregedtek meg, s végül lefeküdtek aludni, amikor már ráuntak a világra, most örület és betegség támadt rájuk, s mégis féltek meghalni, és kilépni a sötétségbe, annak az Urnak a birodalmába, akit választottak, s az emberek kínjukban átkozták magukat. S az emberek akkoriban fegyvert ragadtak, és csekély dolgokért is lemészárolták egymást, mert gyorsan megmérgeződtek, Sauron pedig a maga szolgálóival járta az országot, és uszította az embereket, így aztán sokan lázongtak a király vagy uraik ellen, vagy azok ellen, akiknek olyasmijük volt, ami nekik nem, s a hatalmasok kegyetlen bosszút álltak.

Mindazonáltal a númenóriaknak sokáig úgy tetszett, hogy gyarapodnak, s ha boldogabbak nem lettek is, erősebbek igen, s a gazdagajk még gazdagabbak. Mert Sauron tanácsainak segítségével megsokszorozták a javaikat, és gépeket építettek és egyre nagyobb hajókat. S immár sereggel és fegyverrel hajóztak Középföldre, s ekkor már nem ajándékhozóként, nem is parancsolóként, hanem harcosként. Es vadásztak Középfölde embereire, és javaikat elvették, és rabszolgává tették őket, és sokukat föláldozták oltáraikon. Mert akkoriban templomokat és nagy sírhalmokat emeltek erősségeikben, s az emberek féltek tőlük, s a hajdani barátságos királyok emlékét elmosták az iszonyatokról szóló történetek.

Így lett Ar-Pharazón, a Csillag Országának királya a legnagyobb zsarnok a világon Morgoth uralkodása óta, bár valójában Sauron irányított mindent a háttérből. De múltak az évek, s a király érezte napjai teltevel a Halál árnyékának közeledtét, és félelem és harag töltötte el. Most jött el az idő, amelyet Sauron már régen várt és előkészített. Sauron azt mondta a királynak, hogy hatalma immár akkora, hogy érvényesítheti az akaratát mindenben, s nem kell alávetnie magát semmiféle parancsnak vagy tilalomnak.

-A valók kisajátították maguknak az országot, ahol nincs Halál - mondta -, s hazudtak neked ezzel kapcsolatban, s elrejtették előled kapzsiságukban és attól való félelmükben, hogy az emberek királyai elragadják tőlük a halhatatlan földet, s uralni fogják helyettük a világot. S bár kétségtelen, hogy az örök élet ajándéka nem jár mindenkinek, csak annak, akit hatalma, büszkesége és származása méltóvá tesz rá, mégis minden igazságosság ellen való, hogy ezt az ajándékot, amely megilleti, megtagadják a királyok királyától, Ar-Pharazóntól, a Föld legnagyobb fiától, akihez talán csak Manwe hasonlítható, ha ugyan hasonlítható. Am a nagy királyok nem szenvedik el, hogy bármit is megtagadjanak tőled, hanem elveszik a jussukat.

S akkor Ar-Pharazón, akit elbutított a halálfélelem, mert évei a végükhöz közeledtek, hallgatott Sauronra, s törni kezdte a fejét, hogyan támadhatná meg a valókat. Hosszan tervezgetett, s bár nem beszélt erről nyíltan, sokan mégis sejtették szándékát. Amandil pedig, amikor híret vette a király szándékának, nagy félelem és kétségbeesés töltötte el, mert tudta, hogy az emberek nem győzhetnek a valókon háborúban, s pusztulás tör a világra, ha ezt a háborút meg nem akadályozzák. Ezért hívatta a fiát, Elendilt, s azt mondta neki:

- Napjaink sötétek, s az emberek számára nincs remény, mert a Hűségesek száma csekély Ezért szándékomban áll azt tenni, amit ősünk, Earendil tett: nyugatra hajózni akár a tilalom ellenére is, és szólni a valá~kal, tán magával Manwéval is, ha lehet, és segítséget kérni, mielőtt elvesz minden.

- Elárulnád tehát a királyt? - kérdezte Elendil. - Hiszen ismered az ellenünk felhozott vádakat, hogy árulók és kémek vagyunk, amelyek mindeddig hamisak voltak.

- Ha úgy érzem, hogy Manwénak szüksége van ilyen követre - felelt Amandil -, elárulom a királyt is. Mert csupán egyféle hűség van, s az alól az ember szívét semmiféle ok nem oldozhatja föl. Meg aztán kegyelmet szereznek kérni az embereknek és szabadulást Saurontól, a Csábítótól, mivel legalább néhányan hűségesek maradtak. Ami pedig a Tilalmat illeti, magam szenvedem el a büntetést, hogy ne találtassék egész népem bűnösnek.

- S mit gondolsz, apám, mi fog történni házáddal és embereiddel, akiket hátrahagysz, ha tettedre fény derül?

- De nem derülhet rá fény - mondta Amandil. - Az indulást titokban készítem elő, és keletnek indulok, amerre naponta indulnak hajók a kikötőinkből, s aztán - ha a szél és a szerencse engedi - megfordulok, és délen vagy északon át visszamegyek nyugatra, hogy lássam, mit lelek ott. Neked pedig azt tanácsolom, fiam, hogy ti is csináljatok magatoknak más hajókat, s rakjatok föl mindent, amitől nem tudnátok megválni, s amikor a hajók készek, várakoztatok Rómenna kikötőjében, s mondd azt az embereknek, hogy a szándékom az, hogy ha elérkezettnek látod az időt, kövess engem keletre. Amandil már nem olyan kedves a trónon ülő rokonunknak, hogy nagyon bánná, ha el akarunk menni egy kis időre vagy akár örökre. Ám ne engedd, hogy lássa, hogy sok embert akarsz magaddal vinni, mert immár a háború nyugtalanítja, amelyre készül, s amelyhez szüksége lesz minden harcos kézre. Keresd meg a még mindig hűséges Hűségeseket, s azok titokban csatlakozzanak hozzád, ha veled akarnak menni, s osztják célodat.

- S mi legyen az? - kérdezte Elendil.

- Nem belekeveredni a háborúba, és figyelni - felelte Amandil. - Többet nem mondhatok, míg vissza nem jövök. De fölöttébb valószínű, hogy vezérlő csillag nélkül fogsz elmenekülni a Csillag Országából, mert ez a föld bemócskolódott. S akkor el fogod veszíteni azokat, akiket szeretsz, s még az. Életben megízleled a Halált, másutt keresve menedéket. D~ bögy keleten vagy nyugaton, azt csak a valók mondhatják meg.

S akkor Amandil búcsút mondott a háza népének, mint aki halni készül.

- Mert - mondotta - könnyen lehet, hogy többé nem láttok, s nem fogok olyan jelet mutatni nektek, mint egykor Earendil. Am legyetek mindig készenlétben, mert eddigi világunk vége közel már.

Beszélik, hogy Amandil éjszaka indult el egy kis hajóval, s előbb keletnek tartott, aztán megfordult, s elhajózott nyugatra. Három, a szívének kedves szolgáját vitte magával, s többé sem szavukat nem hallották, sem színüket nem látták ezen a világon, s egyetlen rege sem szól sorsukról.

Az embereket nem menthette meg másodszor is egy ilyen követség, és Númenor árulására nem volt könnyű feloldozás.

Elendil pedig mindenben követte apja parancsát, s hajóik a keleti parton horgonyoztak; s Elendil fölküldte a hajóra az asszonyokat és a gyerekeket, örökségüket és javaikat is fölhordatta. Sok szép és értékes dolog volt ott, amelyeket még bölcsességük napjaiban alkottak a númenóriaiak: edények és ékszerek és tudós tekercsek skarlát és fekete betűkkel teleírva. S volt Hét Kövük is, az eldák ajándéka, és Isildur hajóján vigyázták a fiatal fát, Nimlothnak, a Szépnek a csemetéjét. Így hát Elendil készenlétben állt, nem avatkozott bele az akkoriban történő gonosz dolgokba, s egyre a jelet várta, amely nem jött. Akkor titokban a nyugati parthoz hajózott, és szomorúan és vágyakozva tekintett a távolba, mert nagyon szerette az apját. Ám semmi mást nem látott, mint Ar-Pharazönnak a nyugati kikötőben gyülekező hajóhadát. Hajdanán pedig Númenor szigetén az időjárás mindig megfelelt az emberek szükségleteinek és tetszésének: az eső mindig idejekorán és kellő mennyiségben esett, a napsütés hol melegebb, hol hűvösebb

volt, s a tengerről fújt a szél. Amikor pedig nyugatról fújt a szél, úgy tetszett, hogy' csupa tünékeny, de édes, szívet pezsdítő illattal van teli, olyan virágokéval, amelyek örökkön nyílnak halhatatlan mezőlcön, s nevük sincs halandó partokon. De akkorra mindez megváltozott, mert maga az égbolt is elsötétült, és záporok meg viharok tomboltak azokban az időkben és vad szelek, s elő-előfordult, hogy egy-egy nagy númenóri hajó fölborult, és nem tért vissza a kikötőbe, holott a Csillag kelte óta ilyen bánatot nem ismertek. És nyugatról néha hatalmas felhő érkezett estefelé, alakja akár a sasé, szárnyhegyei északtól délig nyúltak, s lassan eltakarta a naplementét, és koromsötét éjszaka borult Númenorra. S a sasok némelyike ~illámokat hozott a szárnyai alatt, s mennydörgés visszhangzott tenger és égbolt között. S akkor az emberek megijedtek.

- Nézzétek a Nyugat Urainak Sasait! - kiáltották. Manwe Sasai jöttek Númenorra! - És arcra borultak.

Akkor néhányan megbánták bűneiket egy időre, ám mások megkeményítették a szívüket, öklüket rázták az ég felé, s azt mondták:

- A Nyugat Urai ellenünk esküdtek. Ők sújtottak először. A következő csapás a miénk lesz! Maga a király mondta ezeket a szavakat, de Sauron sugallta neki.

A villámok pedig szaporodtak, és embereket sújtottak agyon a dombokon és a mezőlcön és a város utcáin, s egy tüzes villám belecsapott a Templom kupolájába, és kettéhasította, s az lángba borult. Am maga a Templom meg sem rezdült, és Sauron ott állt a csúcson, és dacolt a villámmal, és sértetlen maradt, s akkor az emberek istennek nevezték, és megtettek mindent, amit csak akart. Így aztán amikor a végső figyelmeztetés jött, oda sem figyeltek rá. Mert a föld rázkódott alattuk, s a föld alatti mennydörgés robaja összevegyült a tenger bömbölésével, és füst szállt föl a Meneltarma csúcsán. De Ar-Pharazón csak annál inkább fegyverkezett.

Akkor a númenóri flotta elsötétítette a tengert a nyugati parton, s olyan volt, akár az ezernyi szigetből álló szigetvilág, árbocaiak úgy sorakoztak, akár az erdő fái a hegyoldalon, vitorláik akár a felhők, s lobogóik aranyfeketék voltak. Es minden csak Ar-Pharazón szavára várt, Sauron pedig visszavonult a Templom legbensejébe, s az emberek áldozatokat vittek neki, hogy elégesse őket.

S akkor a Nyugat Urainak Sasai előröppültek napnyugat ról harci rendben, soraik vége a végtelenbe vészett, s amint közeledtek, szárnyaikat egyre jobban széttárták, beborították az égboltot. Hátuk mögött pedig lángolt nyugat, s ők izzó fényben szálltak, mintha hatalmas harag tüzeben izzanának, s egész Númenort parázsló tűz fénye világította be; s az emberek társaik arcára néztek, s úgy látták, mintha az vöröslene a haragtól.

S akkor Ar-Pharazón megkeményítette a szívét, s fölment fenséges hajójára, az Alcarondasra, a Tenger Palotájára. Sokevezős volt az és sokárbocos, arany és fekete, s rajta állt Ar-Pharazón trónja. S a király fölöttötte teljes vértzetét és koronáját, fölemeltette lobogóját, s jelt adott a horgonyok felszedésére; s abban az órában a númenóri harsonák túlzengték a mennydörgést.

Így indult el Númenor flottája a nyugat fenyegetése ellen; s alig fújt szél, de sok evezőjük volt és sok erős rabszolgájuk, akiket korbáccsal hajtottak. Lement a nap, nagy lett a csönd. Sötétség borult az országra, a tenger nyugodt volt, s a világ várta, mi fog történni. A flotta lassan eltűnt a kikötőkben figyelők szeme elől, fényei elhalványultak, elnyelte az éjszaka, s reggelre eltűnt. Mert szél támadt keletről, és elsodorta; s megszegték a Valók Tilalmát, és tiltott tengerekre hajóztak, háborúba indultak a Halhatat fanok ellen, hogy megszerezzék tőlük az örök életet a Világ Körein belül.

Es előbukkantak Ar-Pharazón hajói a tengerről, és bekerítették Avallónét és Eressea egész szigetét, s az eldák búsak voltak, mert a naplemente fényét eltakarta előlük a númenóriak felhője. Végül Ar-Pharazón eljutott magába Amanba, az Áldott Birodalomba, Valinor partjára, s még mindig csönd volt, s a végzet egy hajszálon függött. Mert Ar-Pharazón megingott a végén, s kis híján visszafordult. Mert cserbenhagyta a bátorsága, amikor a néma partra pillantott, és látta ragyogni a Taniquetilt hónál fehérebben, Halálnál hidegebben, némán, változhatatlanul és félelmesen, mint Ilúvatar fényének árnyékát. Csakhogy immár a büszkeség uralkodott a szívén, s kiszállt hajójából, és kilépett a partra, s kihirdette, hogy az ország az övé, ha senki sem áll ki érte. S az egyik númenóri sereg méltósággal letáborozott a Túna körül, ahonnan az

eldák mind elmenekültek.

S akkor Manwe a Hegyen Ilúvatart szólította, s a valók egy időre letették Arda kormányzásának terhét. Ilúvatar pedig kimutatta hatalmát, s megváltoztatta a világ formáját; mély szakadék nyílt a tengerben Númenor és Halhatatlanföld között, s beléfolytak a vizek, s a zuhogó víz zaja és párája az égre szállt, s a föld remegett. S a númenóri flottát elnyelte a feneketlen mélység, megfulladtak, eltűntek mindörökre. Ar-Pharazón királyra és azokra a halandó harcosokra pedig, akik Aman földjére léptek, rázuhantak a hegyek, s azt beszélük, ott fekszenek az Elfeledettek Barlangjába zárva a Végső Csatáig s az Ítélet Napjáig.

Amant és az eldák Eresseáját pedig mindörökre olyan messzire vitték, ahol az emberek nem érhetik el őlzet. Es Andor, az Ajándék Országa, a királyok Númenora, Earendil Csillagának Elennája végleg elpusztult. Mert a hatalmas hasadék keleti széléhez közel volt, s kifordult alapjaiból, s a mélységbe merült alá, és nincs többé. S nincs immár a Földön egyetlen hely sem, ahol élne az emléke annak az időnek, amikor gonosz nem létezett. Mert Ilúvatar visszadobta a Nagy Tengert Középföldétől nyugatra s az Ures Földeket keletre tőle, és új tengerek és szárazföldek születtek, s a világ csekélyebb lett, mert Valinort és Eresseát elvették, s a rejtett dolgok birodalmába vitték.

Akkor történt mindez a szörnyűség, amikor az emberek nem számítottak rá, harminc és kilenc nappal azután, hogy a flotta útra kelt. Tűz tört ki akkor hirtelen a Meneltarmából, hatalmas szél támadt, és rengett a föld, megrendült az égbolt, megcsuszamlottak a hegyek, és Númenor alámerült a tengerbe minden gyermekével és minden aszszonyával és szép leányával és büszke úrnőjével, minden kertjével és csarnokával és tornyával, minden sírjával és kincsével, ékszerével és szövétével, festett és faragott díszével, minden vidámságával és nevetésével és muzsikájával, minden bölcsességével és tudományával: eltűntek mindörökre. S legutoljára a feltörő hullám, a zöld és hideg és habzó, Tar-Mírielt, a királynét nyelte el, aki szebb volt az ezüsthél és az elefántcsontnál és a gyöngynél. Túlságosan későn indult el fölfelé a Meneltarmán, a szent helyre, mert a víz utolérte, s a kiáltása beleveszett a bömbölő szélbe.

Akár Valinorba ért Amandil, akár nem, s akár meghallgatta a könnyörgését Manwe, akár nem, a valók kegyéből Elendil a fiaival és minden népével megmenekült a pusztulásból. Mert Elendil Rómennában maradt, s megtagadta a király parancsát, amikor az hadba hívta, s elkerülte Sauron katonáit is, akik elmentek érte, hogy a Templom tüzéhez hurcolják, s fől szállt hajójára, s a parttól távolabb várta az időt. A part viszont megvédte a tengertől, amely mindent a mélyébe akart nyelni, s később a vihar első dühétől is. Amikor pedig a mindent elnyelő hullám az országra csapott, s az alámerült, Elendil szívesebben elpusztult volna inkább maga is, mert semmiféle halálfájdalom nem lehetett nagyobb annak a napnak a veszteségénél és kínjánál, de nagy szél kapta el, erősebb minden addigi szélénél, amely nyugatról fújt, s messze röpítette hajóit, széttepte vitorláikat, és kettéroppantotta árbocikat, szalmaszálként űzte a boldogtalan embereket a vízen.

Kilenc hajó volt: Elendilé négy, Izárom Isilduré és kettő Anárioné, és menekültek a fekete vihar elől, a végzet alkonya elől a világ sötétjébe. S a mélyek égre törő haraggal emelkedtek föl alattuk, és hegymagas hullámok, tajtékzó hósapkával borítottak emelték őket a felhőfoszlányok közé, s napok múltán ledobták őket Középfölde partjainál. S az egész nyugati világ összes partjai és tengermelléki vidékei igen megváltoztak, és sokat szenvedtek abban az időben, mert a tengerek elhódították a szárazföldeket, és a partok leomlottak, és ősi szigetek merültek alá, és új szigetek emelkedtek a felszínre, hegyek omlottak le, s a folyók új mederbe ömlöttek.

Elendil meg a fiai aztán királyságokat alapítottak Középföldén, s bár bölcsességük és ügyességük csupán visszhangja volt mindannak, amit Númenor nyújtott Sauron jötte előtt, a világ vad embereinek mégis igen nagyok tet szett. Másutt több szó is esik Elendil fiainak tetteiről a későbbi korokban s harcukról Sauron ellen, mert az nem ekkor ért véget.

Mert Sauron maga is megrémült a valók haragjától s a végzettől, amelyet Eru bocsátott tengerre és földre. Több volt ez, mint amit akart, hiszen ő csupán a númenóriak pusztulását és büszke királyuk vereségét akarta. És Sauron, aki fekete trónján ült a Templom közepén, fölnevetett, amikor meghallotta Ar-Pharazón haragra hívó harsonáit, s fölnevetett másodszer is, amikor meghallotta a vihar mennydörgését,

s amikor harmadszor is fölnevetett a tulajdon gondolatán, hogy mit fog ő most tenni az edánoktól örökre megszabadult világgal, megragadtatott jókedvének közepette, és trónja a Templommal együtt a feneketlen mélységbe zuhant. Am Sauronnak nem volt halandó teste, s bár elveszítette azt az alakját, amelyben oly sok gonosz cselekedett, s többé soha nem tudott emberi szemnek tetsző alakot öltetni, szelleme fölemelkedett a mélyhól, s mint a tengerre boruló árnyék és fekete felhő, visszatért Középföldre, Mordorba, mert az volt az otthona. Ott ismét elfoglalta Barad-dűr erős várát, s ott lakozott sötéten és csöndben, amíg új alakot nem készített magának, a láthatóvá tett gonoszság és gyűlölet képét, és Sauron, az iszonyatos tekintetét kevesen tudták elviselni.

De mindez nem tartozik Númenor elmerülésének történetéhez, amiről már mindent elmondtunk. Eltűnt annak a földnek még a neve is, s az emberek azután már nem Elennáról beszéltek, sem Andorról, az Ajándékról, amelyet visszavettek, sem a világ peremén lévő Númenórról; hanem a tenger partján élő Számúzóttak, amikor szívük vágyakozásában nyugatra tekintettek, Mar-nu-Falmarról szóltak, amely elmerült a habokban, és Akallabéthről, az Elbukottról, ami Atalante az eldák nyelvén.

A Számúzóttak közül sokan hitték, hogy a Meneltarmának, a Menny Oszlopának csúcsa nem merült el örökre, hanem ismét a víz fölé emelkedett magányos szigetként a nagy vízen, hiszen szent hely volt, s még Sauron napjaiban sem mocskolták be. Es az Earendil magjából valók közül később többen kutatták is, mert a tudók úgy tartották, hogy a jószeműek a Meneltarmáról megláthatták Halhatatlanföld csillogását. Mert a dúnadánok szíve a pusztulás után is csak nyugatra húzott, s ha tudták is, hogy a világ megváltozott, azt mondták:

- Avallóne eltűnt a Földrót, és Aman országát elvitték, s a mostani sötét világban nem találhatjuk őket. Am egykor léteztek, ezért most is lenniük kell valóságosan és abban az alakban, amilyen a világ eredetileg volt.

Mert a dúnadánok azt tartották, hogy ha igazán áldott, akkor a halandó ember is megláthat más korokat, mint amelyben halandó teste él, s minduntalan menekülni akartak száműzetésük árnyékától, s látni valahogyan a fényt, amely nem pusztul el, mert a Halál gondolatán érzett bánat követte őket a mély tengereken át is. Így hát nagy tengerészek még mindig kutatták a kietlen tengereket, abban a reményben, hogy Meneltarma szigetére érnek, s ott megláthatják a volt dolgokat. De nem lelték meg. S akik messzire hajóztak, csupán az új földrészeket találták meg, s azok éppen olyanok voltak, akár a régié: halandók. S akik a legtávolabbra hajóztak, csupán gyűrűt írtak le a Föld körül, s oda jutottak, ahonnan elindultak, s azt mondták:

- Ma már minden út görbe.

Így aztán később a hajók útjaiból, a hagyományokból meg a csillagtudományból az emberek királyai már tudták, hogy a világ valóban gömbölyű, ám az eldáknak még mindig megengedett, hogy útra keljenek, s ha kedvük tartja, fölkeressék az Osi Nyugatot és Avallónét. Ezért az emberek bölcsei azt mondták, hogy még mindig kell lennie egy Egyenes Utnak azok számára, akiknek megengedik, hogy rábukkanjanak. S azt tanították, hogy míg az új világ pusztul, a régi út és a nyugat emlékének ösvénye változatlan, mint a hatalmas és láthatatlan híd, amely átszeli a lélegzet és a röplés levegőét (amióta a világ görbe, görbe az utóbbi is), s átszeli Ilment, amit az eleven test segítség nélkül meg nem tehet, míg eljut Tol Eresseára, a Magányos Szigetre, s tán azon is túl Valinorba, ahol még mindig ott lakoznak a valók, s figyelik a világ történetének kibomlását. Es históriák meg regék keletkeztek a tengerparton olyan tengerészekről meg a vízen hányódó emberekről, akik a sors vagy a valók kegyelméből és akaratából ráléptek az Egyenes Utra, s látták maguk alatt az elsüllyedő világot, s hamarosan Avallóne lámpafényes partjához értek vagy egyenesen a végső főnyerhez Aman határán, s ott megpillanthatták a Fehér Hegyet, a félelmet és gyönyörűségest, mielőtt meghaltak.

A gyűrűkről és a harmadkorról

A gyűrűkről és a harmadkorról

AMELYBEN EZEK A TÖRTÉNETEK VÉGET ÉRNEK

Kezdetétől létezett Sauron, a maia, akit a beleriandi sindák Gorthaurnak hívtak. Arda kezdetén Melkor megnyerte őt szövetségesének, s az Ellenség legnagyobb, legmegbízhatóbb szolgája lett, s a legveszélyesebb, mert számos alakot tudott ölteni, és ha kedve tartotta, még hosszú időn át nemes és szép alakban is meg tudott jelenni, s így a legóvatosabbak kivételével mindenkit megtévesztett.

Amikor Thangorodrimot lerombolták, és Morgoth hatalmát megdöntötték, Sauron ismét szép alakot öltött, hűséget fogadott Eonwének, Manwe hírnökének, és megtagadta gonosz tetteit. S néhányan úgy tartják, hogy ezt nem hazugul cselekedte, hanem Sauron valóban megbánta a bűnét, ha már csak félelemből is, mert kétségbe ejtette Morgoth bukása és a Nyugat Urainak haragja. Am Eonwének nem állt hatalmában, hogy megbocsásson a vele egy rendből valónak, így megparancsolta Sauronnak, hogy térjen vissza Arnanba, s ott kérje Manwe ítéletét. Sauron akkor elszégyellte magát, s vonakodott megalázottan visszatérni, s elfogadni a valók talán hosszú szolgálatot jelentő ítéletét, amellyel jó szándékát bizonyíthatná, hiszen Morgoth uralma alatt nagy volt a hatalma. Ezért Eonwe távozása után elrejtőzött Középföldén, és visszatért a gonoszhoz, mert erősen kötődtek Morgoth béklyói.

A Thangorodrim elestét okozó Nagy Csata és természeti csapások során erősen rengett a föld, és Beleriand elpusztult, és pusztává lett, és északon meg nyugaton sok szárazföld a Nagy Tengerbe süllyedt. Keleten, Ossiriandban megtört az Ered Luin fala, hatalmas szakadék nyílt benne dél felé, s a tenger viza b~áramlott oda. Ebbe az öbölbe torkollt az új mederben áramló Lhűn folyó, s ezért Lhűn öbölnek nevezték. Azt a vidéket a noldák már régen Lindonnak nevezték, s e nevet viselte ezután is, s még mindig sok elda élt ott, mert nem szívesen hagyták el Beleriandot, ahol harcoltak, és hosszú időn át munkálkodtak. Fingon fia Gil-galad volt a királyuk, s vele volt Elrond, a féltünde is, Tengerész Earendil fia, Elros númenóri király fivére.

A Lhün-öböl partján építették a tündék kikötőjüket, melyet Mithlondnak neveztek, és sok hajót tartottak ott, mert a hely alkalmas volt. Szürkerévből indultak hát időről időre tengerre az eldák, a Föld sötétsége elől menekülve, mert a valók kegyelméből az Elsőszülöttek még mindig használhatták az Egyenes Utat, és visszatérhettek, ha tudtak, Eresseában és a határtengereken túli Valinorban élő véreikhez.

Mások az eldák közül pedig átkeltek az Ered Luinon akkoriban, s a földrész belsejébe vonultak. Közülük sokan telerek voltak, doriathi és ossiriandi túlélők, akik birodalmakat alapítottak az erdő-tündék között az erdőkben s a hegyeken, messze a tengertől, ahová a szívük azért egyre húzott. Am csupán Eregionban - az emberek Hollinnak hívják - alapítottak tartósan fennálló birodalmat az Ered Luinon túl nolda származású tündék. Eregion közel volt a törpök nagy településéhez, amelyet azok Khazad-dúmnak neveztek, a tündék meg Hadhodronnak, majd később Morffának. Ost in-Edhildől, a tündék városából jól épített ízt futott Khazad-dúm nyugati kapujához, mert olyan barátság szövődött itt tündék és törpök között, amilyen soha másutt, mindkét nép javára. Eregionban a Gwaith-i-Mírdain, az Ekkőfaragók Népe olyan ékszereket teremtett, amelyek fölülmúltak minden addigit - Feanor művét kivéve; közülük pedig a legkiválóbb Celebrimbor volt, Curufin fia, aki elhidegült apjától, és Nargothrondban maradt, amikor Celegorm és Curufin távozott, ahogyan a Quenta Silmarillion is meséli.

Középfölde más vidékein is béke volt sok éven át, ám a földek jobbára puszták és elhagyottak voltak, kivéve azokat a helyeket, ahová beleriandiak érkeztek. Pedig sok tünde élt ott annak előtte is számtalan éven át, akik szabadon járták a tengertől odáig húzódó széles tereket, ám ezek avárok voltak, akik a Beleriandban történeteknek csupán hírét hallották, s akiknek Valinor nem volt több pusztá névnel. Délen és keleten pedig szaporodtak az emberek, s a legtöbbjük gonosszá lett, mert Sauron nem volt tétlen.

Látván a világ magárahagyottságát, Sauron úgy vélekedett, hogy a valók - Morgoth megdöntése után - ismét megfélemedtek Középföldéről, s a büszkesége növekedni kezdett. Gyűlölettel tekintett az eldákra, és félt a númenóri embereket, akik hajóikkal néha visszajártak Középfölde partjaira, de sokáig titkolta gondolatait és szívében szövögetett sötét terveit.

A Föld népe közül a legkönnyebben az embereket tudta magához hajlítani, ám hosszasan próbálta a tündéket a szolgálatába csábítani, mert tudta, hogy az Elsőszülöttek hatalma nagyobb, s gyakran járt közjűk, s alakja ekkor még mindig szépnék és bölcsnek tetszett. Csupán Lindont kerülte, mert Gil-galad és Elrond kétkedéssel nézték szép alakját, s bár nem tudták, hogy valójában kicsoda, nem engedték arra a földre. De másutt a tündék örömmel fogadták, nem hallgattak a Lindonból érkező hírnökökre, hogy vigyázzanak, mert Sauron fölvette az Annatar, Ajándékok Ura nevet, s a tündéknek kezdetben sok hasznuk volt a barátságából. O pedig azt mondta:

- Mily fájdalmas a nagyok gyöngesége! Mert hatalmas király Gil-galad, és minden tudományokban járatos Elrond mester, mégsem segítenek a munkámban. Talán nem szeretnék, hogy más országok is úgy viruljanak, mint az övék? De miért maradjon Középfölde mindörökre ső' tét és pusztá, amikor a tündék olyan széppé tehetnék, amilyen Eressea vagy maga Valinor? S mivel ti nem tértek oda vissza, fölteszem, hogy éppúgy szeretitek Középföldét, ahogyan én. Nem az-e tehát a dolgunk, hogy közösen munkálkodjunk a gazdagításán, s fölemeljük a tanulatlanul kóborló tünde nemzetségeket arra a hatalmi és tudásszintre, amilyen a tengeren túliaké?

Eregionban fogadták a legszívesebben Sauron tanácsait, mert az ottani noldák egyre szebb és ügyesebb dolgokat vágytak készíteni. Meg aztán a szívük is nyugtalan volt, hiszen megtagadták, hogy visszatérjenek nyugatra, mert egyszerre szerettek volna Középföldén maradni - hiszen valóban szerették Középföldét -, és élvezni az eltávozottak boldogságát. Ezért megnyitották a fülüket Sauronnak, és sokat tanultak tőle, mert nagy volt a tudása. Abban az időben Ost-in-Edhil mívesei fölülmúltak mindent, amit addig készítettek, s hozzáláttak a Hatalom Gyűrűinek megmunkálásához. Sauron pedig irányította a munkájukat, s tudott mindenről, amit csináltak, mert magához akarta láncolni, az uralma alá akarta vonni a tündéket.

A tündék pedig sok Gyűrűt csináltak, ám Sauron készített titokban Egy Gyűrűt, hogy uralja az összes többi, s azoknak a hatalma teljesen az Egy Gyűrűhöz kötődött, annak volt alárendelve, s csak addig élt, ameddig amaz. Es Sauron erejének és akaratának javát az Egy Gyűrűbe bocsátotta, mert a tünde gyűrűk

hatalma igen nagy volt, tehát az azokat uraló Egynek még erősebbnek kellett lennie, ezért Sauron a Tűzhegyen kovácsolta az Árnyék Országában. S amíg az Egy Gyűrűt viselte, tudott mindent azokról a dolgokról, amelyeket a csekélyebb gyűrűk segítségével cselekedtek, látta és uralni tudta a gyűrűk viselőinek még a gondolatait is.

De a tündéket nem volt olyan könnyű megfogni. Mihelyt Sauron az ujjára húzta az Egy Gyűrűt, a tündék észrevették, s tudták, ki ő, s hogy uralkodni akar rajtuk és mindenben, amit létrehozta. Akkor dühösen és rettegve levették gyűrűiket. Ő pedig látta, hogy lelepleződött, és nem sikerült rászednie a tündéket, és haragra lobbant: nyílt háborúban támadt a tündékre, s követelte, hogy az összes gyűrűt adják át neki, mivel a tünde kovácsok nem tudták volna elkészíteni őket az ő tudománya és tanácsai nélkül. Am a tündék elmenekültek előle, és három gyűrűjüket megmentették, elvitték, és elrejtették előle.

Ezek pedig a Három voltak, amelyek utoljára készültek, és nagy volt a hatalmuk. Narya, Nenyá és Vilya volt a nevük, s a Tűz, a Víz és a Lég gyűrűi voltak, rubinnal, gyémánttal és zafírral ékesek, s az összes tünde gyűrűk közül erre a háromra áhítozott Sauron a leginkább, mert akinek a birtokában voltak, az védekezni tudott az idő rombolása ellen, s késleltethette, hogy belefáradjon a világba. Csakhogy Sauron nem tudta föllelni őket, mert a Bölcsék kezére lettek bízva, s azok elrejtették, és mindaddig nem használták ölcet nyíltan, amíg Sauronnál volt az Egy Gyűrű. Így hát a Három tiszta maradt, mivel Celebrimbor egyedül kovácsolta ölcet, és Sauron keze sohasem ért hozzájuk, ám ezek is alá voltak vetve az Egynek.

Attól kezdve sohasem szűnt meg a háborúság Sauron és a tündék között, és Eregion kipusztult, és Celebrimbort -' meggyilkolták, és Moria kapuit bezárták. Akkor alapították Imladris - az emberek Völgyzugolynak hívták - erősséfiét, még hozzá Elrond, a féltünde, s az sokáig fennállt. I Am Sauron összegyűjtötte az összes többi gyűrűt, s szét osztotta Középfölde más népei között mindazoknak, akiket az igája alá akart vonni, mert a fajtájuknak adatotnál nagyobb titkos hatalomra vágytak. Hét gyűrűt a törpöknek adott, az embereknek pedig kilencet, mert mint minden más dologban, ebben is az emberek mutatták a legnagyobb készséget arra, hogy teljesítsék az akaratát. S megrontotta mindazokat a gyűrűket, amelyeket uralt, s annál könnyebben, mivel részt vett a készítésükben, s ezek a gyűrűk átkozottak lettek, s végül mindig elárulták viselőjüket. A törpöket pedig nehéz volt megszelídíteni, mert nemigen tűrik az idegen uralmat, nehéz kiismerni szívük titkos szándékát, s árnyakká sem változtathatók. Gyűrűiket csak arra használták, hogy vagyont szerezzenek, de harag és mohó aranyszerzési vágy költözött a szívükbe, s mindez szült annyi gonoszt, amennyi hasznára válhatott Sauronnak. Ugy tartják, hogy' a törp királyok Hét Kincsének alapja minden esetben egy-egy aranygyűrű volt, ám a kincseket már régen elrabolták, sárkányok falták föl, s a Hét Gyűrű némelyikét tűz emészttette el, másokat Sauron szerzett vissza.

Az embereket könnyebb volt csapdába ejteni. Akik a Kilenc Gyűrűt használták, azokból hatalmasok lettek a maguk idején: királyok, varázslók és hadvezérek. Dicsőséget és nagy vagyont szereztek, de végül mindez a vesztüket okozta. Ugy tetszett, végtelen az életük, ám az élet elviselhetetlenné vált számukra. Ha kedvük úgy tartotta, úgy járhattak a nap fénye alatt, hogy szem nem látta őket, s bepillanthattak a halandó ember számára láthatatlan világokba is, de gyakorta csak azokat a fantomokat látták, amelyeket Sauron vetített eléjük. És egymás után, előbb vagy utóbb, eredendő erejüktől és jó szándékuktól függően rabszolgái lettek a saját gyűrűjüknek, amelyet viszont az Egy uralt, Sauroné. És mindörökre láthatatlanná váltak mindenki előtt, kivéve az Uralkodó Gyűrű viselőjét, s beléptek az árnyak birodalmába. A Nazgúlok voltak ők, a Gyűrűlidércek, az Ellenség legszörnyűségesebb szolgálói, sötétség követte őket mindenüvé, s kiáltásuk a Halál szava volt.

Sauron mohósága és büszkesége pedig növekedett, s végül már nem ismert határt, s elhatározta, hogy ura lesz mindennek Középföldén, elpusztítja a tündéket, s ha teheti, végromlásba dönti Númenort. Nem tűrt semmiféle szabadságot vagy vetélytársat, s a Föld Urának nevezte magát. Még mindig tudott azonban olyan maszkot viselni, amelyben az emberek bölcsnek és szépnek látták. Ha tehetette, mégis inkább az erőszak és a félelem eszközével uralkodott, s akik észlelték egyre terjedő árnyékát, Fekete Úrnak és Ellenségnek nevezték, ő pedig az uralma alá gyűjtötte ismét mindazokat a gonosz lényeket, amelyek még Morgoth idejéből maradtak meg a földön és a föld alatt, orkoknak parancsolt, s azok úgy szaporodtak,

mint a legyek. Így kezdődtek meg a Fekete Evek, amelyeket a tündék a Menekülés Eveinek hívnak. Akkoriban sok középföldei tünde menekült Lindonba s onnan a tengeren túlra, hogy vissza sose térjen, és sokat elpusztítottak Sauron szolgálói. Ám Lindonban Gil-galad még őrizte hatalmát, és Sauron még nem mert átkelni az Ered Luinon, sem megtámadni a kikötőt, és Gil-galadot a númenóriaiak is segítették. Másutt Sauron volt az úr, s akik szabadok akartak maradni, az erdők és a hegyek erősségeiben kerestek menedéket, és üzte őket a félelem. Keleten és délen szinte minden embert Sauron uralt, s ezek az emberek akkoriban erősek voltak, és sok várost és kőfalat építettek, a számuk nagy volt, tüzesek voltak a csatában, és acél fegyvert forgattak. Számukra Sauron egyszerre volt király és isten, s igen félték, mert lakhelyét tűzzel övezte körül.

Sauron nyugat felé való terjeszkedése aztán mégis megtorpant, mert - amint az Akallabéth regéli - szembekerült Númenor kihívásával. A birodalom fénykorában akkora volt a númenóriaiak hatalma és dicsősége, hogy Sauron szolgálói sem tudtak ellenállni nekik, s abban a reményben, hogy ravaszsággal elérheti azt, amit erővel nem, Sauron egy időre odahagyta Középföldét, és túszként Númenorba ment Tar-Calion királlyal. Ott élt tehát, s végül csellel megmérgezte az emberek többségének szívét, s háborúba küldte őket a valók ellen, amivel a pusztulásukat okozta, ahogyan már régen kívánta. Am a pusztulás iszonyatosabb volt, mint amilyenre Sauron számított, mert elfeledte, mekkora is az ereje a Nyugat Urainak haragjukban. A világ széttöredezett, szárazföldek tűntek el, tengerek csaptak a magasba, s magát Sauront is elnyelte a feneketlen mélység. De szelleme föltámadt, és fekete szél szárnyán tért vissza Középföldre, otthont keresve. Ott azt látta, hogy távolléte alatt Gil-galad hatalma megnövekedett, immár hatalmas nyugati és északi országrészekre terjed ki, sőt túl a Kódhegységen és a Nagy Folyón egészen a Nagy Zölderdő határáig, egészen olyan erősségekig, amelyekben ő egykor biztonságban élt. Ekkor Sauron visszavonult a Fekete Földön álló erősségébe, s háborúra készült.

Akkor a pusztulásból menekült númenóriaiak - ahogyan az Akallabéth regéli - kelet felé tartottak. Vezetőik a Szálas Elendil és fiai, Isildur és Anárion voltak. Rokonai voltak a királynak, Elros leszármazottai, mégsem hallgattak Sauronra, s nem voltak hajlandók hadra kelni a Nyugat Urai ellen. Hajókra tették mindazokat, akik még hűségesek voltak, s elhagyták Númenort még a pusztulás előtt. Vitéz emberek voltak, s a hajóik erősek, mégis legyőzte őket a vihar, s a vízhegyek a fellegekig emelték őket, majd úgy zúdultak le Középföldre, mint a viharmadarak.

Elendil a hullám Lindonba vetette, ahol összebarátkozott Gil-galaddal. Onnan aztán fölfelé haladt a Lhún folyón, s az Ered Luinon túl birodalmat alapított; népe sokfelé élt Eriadorban a Lhún meg a Baranduin folyása mentén, ám fővárosuk Annúminas volt a Nenuial-tó vize mellett. Fornostnál, az Északi Lejtőlcön szintén númenóriaiak éltek, és Cardolanban és Rhudaur hegyei közt, és tornyokat emeltek az Eryn Beraidon és az Amon Súlon; sok bucka és rom maradt meg azokból az időkből, de Eryn Beraid tornyai még mindig a tengerre néznek.

Isildurt és Anáriont délnek vitte a víz, s végül hajóikat az Anduinon, a Nagy Folyón - amely Rhovanionból indul, s Belfalas öblében torkollik a nyugati tengerbe - vitték fölfelé, s azon a földön alapítottak birodalmat, amelyet később Gondosnak neveztek, míg az Északi Királyságot Arnornak. Númenóriai tengerészek már régen, hatalmuk fénykorában kikötőt és erősséget alapítottak az Anduin torkolatánál, annak ellenére, hogy közel volt Sauron és a Fekete Ország. A későbbi időkben már csak a Hűségesek hajói érkeztek ebbe a kikötőbe Númenorból, ezért a partvidék lakói jobbára tündebarátok és Elendil emberei voltak, akik örömmel üdvözölték uruk fiait. A déli birodalom fővárosa Osgiliath volt, amelyen átfolyt a Nagy Folyó, s azon a númenóriaiak hatalmas hidat építettek, csodaszámba menő tornyokkal és kórházakkal, s a tengerről magas hajók érkeztek a város kikötőjébe. Más erősségeket is építettek mindkét oldalon: Minas Ithilt, a Felkelő Hold Tornját keleten, az Árnyékhegység oldalában fenyegetésül Mordosnak, nyugaton pedig Minas Anort, a Lenyugadó Nap Tornját a Mindolluin-hegy lábánál a völgyekben élő vademberek elleni védelemül. Minas Ithilben volt Isildur háza, Anárioné pedig Minas Anorban, ám a birodalmat ketten uralták, s trónjaik egymás mellett álltak Osgiliathban. Ezek voltak a númenóriaiak főbb lakhelyei Gondosban, ám más szép és erős helyeket is építettek fénykorukban Argonathnál és Aglarondnál és Erechnél; s Angrenost gyűrűjében, amelyet az emberek Vasudvardnak

hívvak, fölállították elpusztíthatatlan kőből Orthanc Sziklacsúcsát.

Sok kincset és értékes, becses örökséget hoztak a Száműzöttek magukkal Númenorból, s ezek közül is a legbecsesebb a Hét Kő meg a Fehér Fa volt. A Fehér Fa Nimlothnak, a Szépnek a gyümölcséből nőtt, amely egykor a király kertjében nőtt Armenelosban, Númenorban, amíg Sauron el nem égette; Nimloth pedig Tirion Fájától származott, amely hasonmása volt a legidősebb fának, Fehér Telperionnak, amelyet Yavanna növesztett a valók földjén. A Fát, az eldák és a valinori fény emlékéért Minas Ithilben ültették el Isildur háza előtt, mert ő mentette meg a gyümölcsöt a pusztulástól, a Köveket pedig szétesztették.

Elendil kapott hármat, fiai pedig kettőt-kettőt. Elendil köveit Eryn Beraid és Amon Súil tornyaiban meg Annúminas városában helyezték el, fiainak kövei pedig Minas Ithilben, Minas Anorban, Orthancban és Osgiliathban voltak. Ezeknek a köveknek pedig az volt a tulajdonsága, hogy aki beléjük nézett, megpillanthatott térben és időben távoli dolgokat. Jobbára ugyan csak a testvérekövekhez közeli dolgokat mutatták, ám akinek eléggé erős volt a szelleme és az akarata, az oda irányíthatta a tekintetét, ahová csak akarta. Így aztán a númenóriak tudtak sok mindenről, amit az ellenségeik el akartak titkolni, s fénykorukban nemigen akadt, ami elkerülte volna éber tekintetüket.

Úgy tartják, hogy Eryn Beraid tornyait valójában nem a númenóri Száműzöttek építették, hanem Gil-galad rakat ta őket a barátjának, Elendilnek, Eryn Beraid Látókövét pedig Elostirionban helyezték el, a legmagasabb toronyban. Oda vonult vissza mindig Elendil, onnan pillantott ki a földrészeket elválasztó tengerekre, amikor gyötörte a honvágy kínja, s úgy mondják, ellátott néha egészen Avallóne tornyáig Eressea szigetén, ahol a Mesterkő volt és van. A köveket az eldák ajándékozták Amandilnak, Elendil apjának vigaszul Númenor sötét napjaiban, amikor a tündék már nem látogatták azt a Sauron árnyékát nyögő országot. A köveket Palantíroknak nevezték, ami azt jelenti, ami messziről is lát; ám a Középföldre hozott kövek immár régen elvesztek.

A númenóri száműzöttek tehát birodalmakat alapítottak Arnorban és Gondosban, ám hamarosan kiderült az is, hogy ellenségük, Sauron is visszatért. Ugy mondják, titokban eljutott ősi királyságába, Mordosba, az Ephel Dúathon, az Árnyékhegységen túl, ebbe a Gondorral határos országba. Ott, Gorgoroth völgye fölött nagy és erős erődítmény állt, Barad-dûr, a Fekete Torony, s volt ott egy tüzes hegy is, amelyet a tündék Orodruinnak neveztek. Azért is éppen itt vert tanyát Sauron hajdanán, mert a föld mélyéből előtörő tüzet használta varázslatainál és kovácsmunkájánál, és Mordor országának kellős közepén készítette egykor az Uralkodó Gyűrűt is. Ott töprengett hát a sötétben, amíg új alakot nem formált magának, s az rettenetes volt, mert szép álcáját elveszítette mindörökre, amikor a mélybe zuhant a númenóriakkal együtt. Fölvette hát a nagy Gyűrűt, és hatalomba öltözött, és Sauron szemének gonosz tekintetét még a tündék és az emberek nagyjai közül is kevesen tudták csak elviselni.

Sauron pedig háborúra készült az eldák és a nyugathoni emberek ellen, s a Hegy tüzeit ismét fölszította. Ezért nevezték el a númenóriak a füstölgő Orodruint - hiszen ebből tudták, hogy Sauron visszatért - Amon Amarthnak, Végzethegységnek. Sauron pedig nagy erőket gyűjtött össze keletről és délről, és szolgálai közül sokan a númenóriak nemes népéből származtak. Mert amikor Sauron abban az országban élt, az ott lakók többségének szíve a sötétség felé fordult. Ezért sokan azok közül, akik keletre hajóztak, és erősségeket meg városokat építettek a partokon, már szolgálai voltak az akaratának, és örömmel szolgálták Középföldén is. Am Gil-galad hatalma miatt ezek az árulók hatalmas és gonosz urak voltak - ők jobbára a távoli, déli vidékeken ütöttek tanyát, de akadt kettő, Herumor és Fuinur, akik a haradiak, a Mordortól délre, az Anduin torkolatán túl élő nagy és kegyetlen nép körében jutottak hatalomra.

Elendil és Gil-galad pedig tanácsot ültek, mert látták, hogy Sauron túlságosan megerősödik, s egyenként végez majd minden ellenségével, ha nem fognak össze ellene. Ezért szövetséget kötöttek, a Tündék és Emberek Utolsó Szövetségét, s keletre masíroztak Középföldén tündék és emberek hatalmas seregével, s egy időre megálltak Imladrisban. Ugy mondják, azóta sem volt Középföldén annál szebb és fényesebb had, és nagyobb sem, amióta a valók megostromolták Thangorodrimot.

Imladrisból indulva átkeltek számos hágón a Kódhegy Bégen, követték az Anduin folyását, s végül Dagorlad csatamezején találkoztak Sauron seregével, a Fekete Ország kapuja előtt. Minden élőlények

megoszlottak azon a napon, s minden fajtából, még az állatokból és a madarakból is akadt néhány mindkét seregben, a tündéket kivéve. Mert azok egységesen követték Gil-galadot. A törpök közül kevés akadt mindkét oldalon, ám a Morffai Durin nemzetségéből harcoltak néhányan Sauron ellen.

Gil-galad és Elendil serege győzedelmeskedett, mert nagy volt még akkor a tündék hatalma, a númenóriai pedig erősek és szálasak voltak, és haragjukban félelmetesek. Gil-galad lándzsájának, Aeglosnak senki sem tudott ellenállni, s Elendil kardja elől rettegve menekült ork és ember, mert a Nap meg a Hold fényében szikrázott, és Narsil volt a neve.

Aztán Gil-galad és Elendil átlépték Mordor kapuját, és körülvették Sauron erősségét; hét napon át tartott az ostrom, és súlyos veszteségeket szenvedtek az Ellenség tüzetől, dárdáitól és nyilaitól, és Sauron számos kisebb csapatot küldött ki ellenük. Ott, Gorgoroth völgyében esett el Elendil fia, Anárion, és vele sokan mások. Ám végül olyan kitartó volt az ostrom, hogy Sauron maga jött ki, és küzdött Gil-galaddal és Elendillel, s mindkettőjüket megölte, s Elendil kardja kettétört, amikor teste rázuhant. De Sauron is a földre került, s a Narsil markolatdarabjával Isildur levágta a kezéről az Uralkodó Gyűrűt, s a magáénak nyilvánította. Sauron akkor egy időre legyőzetett, odahagyta testét, s a szelleme elmenekült, és távoli helyeken bujkált, s hosszú éveken át nem öltött ismét látható alakot.

Így kezdődött a harmadkor a Hajdankor és a Fekete Évek után; s ebben a korban még mindig élt a remény és a derű emléke, s az eldák Fehér Fája hosszú időn át virágzott az emberek királyainak kertjében, mert a megmentett palántát Isildur elültette Anor fellegrárában a fivére emlékére, mielőtt elindult Gondorba. Sauron szolgáit leöldösték és szétszörták, de teljesen el nem pusztították, és bár sok ember elfordult a gonosztól, és Elendil utódainak alattvalója lett, sokan emlékeztek szívükben Sauronra is, és gyűlölték a nyugati királyságokat. A Fekete Tornyt a földig rombolták, ám az alapjai megmaradtak, s el sem felejtődtek. A númenóriai pedig őrizték Mordor földjét, de senki sem mert ott lakni, mivel rettegték Sauron emlékét, s közel volt a Tűzhegy is Barad-dúrhoz, s Gorgoroth völgyét előntötte a hamu. Sok tünde és númenóri és egyéb ember pusztult el a szövetségesek közül a csatában és az ostromnál, és a Szálas Elendil meg Gil-galad nagykirály sem volt immár. Soha többé nem gyűlt össze ilyen sereg, s nem volt több ilyen szövetség tündék és emberek között, mert Elendil után a két nép elhidegült egymástól.

Az Uralkodó Gyűrű még a Bölcsek szeme elől is eltűnt abban a korban, de el nem pusztult. Mert Isildur nem volt hajlandó átadni sem Elrondnak, sem Círdannak, akik a közelében voltak, s azt tanácsolták, hogy vesse nyomban a közeli Orodruinba, ahol kovácsolták, hogy elpusztuljon, s akkor Sauron hatalma csökkenni fog, s csupán komisz árny lesz belőle a pusztaságban. Ám Isildur elutasította a tanácsot, mondván:

- Megtartom vérdíjúl apámért és fivéremért. Avagy nem én sújtottam tán halálra az Ellenséget?

Es ahogy rápillantott, rendkívül szépnek látta a Gyűrűt, s nem tudta volna elviselni a pusztulását. Így hát a Gyűrűvel először visszatért Minas Aporba, ahol a fát elültette fivére, Anárion emlékére. De hamarosan továbbindult, s miután tanácsokat adott Meneldilnek, fivére fiának, és a kezére bízta a déli királyságot, fogta a Gyűrűt, hogy az ő házának öröksége legyen, s Gondorból észak felé indult azon az úton, amelyen Elendil érkezett, s elhagyta a Déli Királyságot, hogy átvegye apja birodalmát Eriadorban, messze a Fekete Ország árnyékától.

Ám Isildurt meglepte egy ork sereg, amely a Kódhegységben várakozott, akik váratlanul törtek rá a Zölderdő és a Nagy Folyó között, Loeg Ningloron, azaz Nőszirromföldre közelében a táborára, mert őrséget sem állított, azt hiuén, minden ellenségének vége. Ott aztán kis híján az egész seregét levágták, köztük három idősebb fiát, Elendurt, Aratant és Ciryont is; ám asszonyát és legkisebb fiát, Valandilt Imladrisban hagyta, amikor hadba vonult. Isildur a Gyűrű segítségével menekült el, mert amikor viselte, senki sem látta; de az orkok követték a szagát és így a nyomát, amíg a folyóhoz nem ért, s ott a vízbe vetette magát. Ott aztán a Gyűrű elárulta őt, s bosszút állt alkotójáért, mert ahogy Isildur úszott, a Gyűrű lecsúszott az ujjáról, és eltűnt a vízben. Akkor az orkok meglátták a vízben úszó Isildurt, s számtalan nyilvesszőt eresztettek belé, s így odaveszett. Emberei közül csupán hárman tértek haza a hegyeken túlra hosszú bujdosás után, s ezek egyike a fegyverhordozója, Ohtar volt, akire Elendil kardjának a szilánkjait bízta.

Így a Narsil idővel eljutott Valandilnak, Isildur örökösének a kezébe Imladrisba; a penge azonban törött volt, fénye kihunyott, és nem kovácsolták újjá. Es Elropd megjósolta, hogy addig nem is fogják, amíg az Uralkodó Gyűrű elő nem kerül, és Sauron vissza nem tér ismét, a tündék meg az emberek reménye pedig csak az lehet, hogy ezek a dolgok soha nem következnek be.

Valandil Annúminasba költözött, ám a népe megfogyatkozott, s a númenóriakból meg az eriadori emberekből túlságosan kevés maradt ahhoz, hogy belakjanak minden helyet, amelyet Elendil épített; Dagorlad mezején, Mordorban és Nöszirromföldén sokan elestek. Történt pedig Earendur, a Valandil követő hetedik király alatt, hogy a dúnadánok, a nyugathoni emberek kis birodalmacskákra és uradalmacskákra oszlottak, s ellenségeik egymás után végeztek ezekkel. Egere csekélyebbek lettek az évek múlásával, mígnem dicsőségük letűnt, s csupán zöld buckák maradtak utána a fűben. Nem maradt belőlük más, csupán néhány titkon az erdőségeket járó különös vándor, akiknek az otthonáról vagy úticéljáról a többi emberek mit sem tudtak, s csupán Imladrisban, Elropd házában ismerték származásuk titkát. De a kard szilánkjait sok-sok embernemzedéken át őrizték Isildur örökösei, s vérvonaluk is megmaradt töretlenül.

Délen Gondor uralma megmaradt, egy időben a dicsősége és a ragyogása is csak nőtt, mígnem szinte a bukása előtti Númenor fenségére és gazdagságára emlékeztetett.

Magas tornyokat építettek a gondoriak és erős falakat és sok hajót befogadó kikötőt, s az Emberek Királyainak szárnyas koronáját tisztelték és félték számos ország népei. Sok éven át növekedett a Fehér Fa a király háza előtt Minas Anorban, annak a fának a palántája, amelyet Isildur hozott a mélységes tengeren át Númenorból; s amelynek elődje viszont Avallónéból jött, s azé Valinorból a napok számlálását is megelőző napon, amikor a világ még fiatal volt.

De ahogy szálltak Középfölde gyors esztendői, Gondor fénye elhalványult, és Anárion fia Meneldilnek a vérvonala megszakadt. Mert a númenóriak vére keveredett más emberekével, és csökkent erejük és bölcsességük, életük megrövidült, és Mordom sem őrizték már olyan éberen. És Telemnarnak, a Meneldil házából való huszonharmadik királynak az idejében dögvész jött keletről fekete szél szárnyán, s elvitte a királyt és gyermekeit és sokakat Gondor népéből. Akkor a Mordor határán álló erődöket elhagyták, és Minas Ithil népe elmenekült, s titkon ismét belépett a gonosz a Fekete Országba, s Gorgoroth hamuját akárha hideg, szél kavarta volna, mert sötét árnyak gyülekeztek ott. Ugy tartják, az Ulairi voltak ezek, akiket Sauron Nazgüloknak nevezett, a Kilenc Gyűrűlidérc, akik sokáig rejtőztek, ám most visszatértek, hogy előlészítsék a terepet gazdájuknak, aki ismét növekedni kezdett.

Earnil alatt csaptak le először, amikor is éhjel jöttek át Mordorból az Árnyékhegységen, s Minas Ithilben ütöttek tanyát, s olyan rémületes hellyé változtatták, hogy ránézni sem mert senki. Attól kezdve Minas Morgul, a Boszorkányság Tornya volt a neve, s állandóan hadakozott a nyugati Minas Anorral. Osgiliath pedig, amelyet a fogyatkozó nép elhagyott, kísértetjárta romvárossá lett. Am Minas Anor állt, s a Minas Tirith új nevet kapta, ami azt jelenti: az Órség Tornya; mert a királyok egy fehér tornyot emeltek a fellelgyárban, szálakat és szépségeset, ahonnan a szem messzire ellátott. Büszke és erős volt még az a város, s a Fehér Fa még virágzott a király háza előtt, a númenóriak pedig még mindig védték a Folyó gázlóit Minas Morgul iszonyata s a nyugat minden ellensége, orkok és gonosz emberek ellen, s így a további vidékeket az Anduintól nyugatra megoltalmazták a háborútól és a pusztítástól.

Es fennmaradt Minas Tirith Earnil fia Earnur, az utolsó gondori király után is. O volt az, aki egyedül lovagolt Minas Morgul kapujához, hogy megfeleljen a Morgul úr kihívására, és párviadalban küzdjön meg vele, ám a Nazgül elárulta, és élve hurcolta a kínok tornyába, s többé nem látta őt eleven ember. Earnur pedig nem hagyott örökösöt, ám amikor a királyok háza kihalt, a Hűséges Mardd házából származó helytartók kormányozták a várost és az egyre zsugorodó birodalmat; és rohirok, északi lovasok érkeztek Rohan zöld földjére, amelyet korábban Calenardhonnak neveztek, és Gondor királyságának a része volt, s a rohirok segítettek háborúikban a város urait. Eszakon pedig, Rauros vízesésén és Argonath Kapuján túl voltak más védőerők is, ősbibek, semhogy az emberek ismerték volna őket, akiket a gonosz erők nem mertek megtámadni, míg el nem jött az idő, és sötét uruk, Sauron vissza nem tért. De addig az időig - Earnil után a nazgülok nem mertek átkelni a Folyón, vagy az emberi szem számára látható alakban

előjönni.

Elrond a harmadkor alatt és Gil-galad eleste után is Imladrisban élt, és odagyűjtött sok tündét és más bölcs és hatalmas népet Középföldéről, és sok emberéletem át vigyázta mindazt, ami szép volt; és Elrond háza menedéket nyújtott a fáradtnak s az elnyomottnak, s kifogy hatatlan volt jó tanácsban és bölcsességben. Ebben a házban éltek gyerek- és öregkorukban Isildur Örökösei, részint az Elronddal való vérokonságuk miatt, de azért is, mert bölcsességében Elrond látta, hogy közülük egy majd fontos szerepet fog játszani a kor végső, nagy tetteiben. S addig az időig Elrond őrizte Elendil kardjának szilánkjait, amikor a dúnadánok napja leáldozott, s vándorló néppé váltak.

Eriadorban Imladris volt a nemes-tündék legfőbb lakhelye, ám Lindon Szürkerévében élt a maradéka Gil-galad tünde király népének. Ezek néha ellátogattak Eriadorba, ám jobbára a tengerparton éltek, építették és ápolták a tünde hajókat, amelyeken az Elsőszülettek közül azok, akik belefáradtak a világba, elhajóztak a Messzi Nyugatra. Círdan, a Hajóács volt a kikötő ura, s előkelő helyen ült a Bölcsék között.

A Három Gyűrűről, melyeket a tündék mocsoktalanul rejtettek el, még a Bölcsék között sem igen esett nyílt szó, s az eldák közül is kevesen tudták, hová lettek. De Sauron bukása után ezek a Gyűrűk szüntelenül munkálkodtak, s ahol éppen voltak, ott volt az öröm is, és semmit sem mocsokolt be az idő. Így aztán a tündék még a harmadkor vége előtt megtudták, hogy a Zafírgyűrű Elrondnál van Völgyzugoly szép völgyében, Elrondnál, akinek a házára a legfényesebben ragyognak a csillagok, a Gyémántgyűrű pedig Lórien földjén, Galadriel úrnőnél. O az erdei tündék egyik királynője volt, Doriathi Celeborn asszonya, ám maga nolda, aki még emlékezett a napok számlálása előtt ti Napra Valinorban, s ő volt minden Középföldén maradt tünde közül a leghatalmasabb és leggyönyörűbb. Am a Vörösköves Gyűrű rejtve maradt mindvégig, s csupán Elrond, Galadriel és Círdan tudták, hogy kire bízták.

Így esett, hogy a tündék szépsége és áldása két birodalomban mit sem apadt mindaddig, amíg az a kor tartott: Imladrisban és Lothlórienban, a Celebrant és az Anduin közti rejtett vidéken, ahol a fák aranyvirágot nyitottak, s ahová ork vagy más gonosz teremtmény nem mert belépni. Ám a tündék közül sokan azt jóslták, hogy ha ismét eljön Sauron, akkor vagy megtalálja a Nagy Gvűrűt, vagy a legjobb esetben - az ellenségei lelik föl, és pusztítják el; de mindkét esetben erejét veszti a Három is, s velük pusztul mindaz, amit ők éltettek, s akkor a tündékre homály' vár, s az Ember Hatalma jön el.

Es így is lett: az Elry és a Hét és a Kilenc elpusztult, a Három pedig eltávozott, s ezzel véget ért a harmadkor, véget az eldák regéi Középföldén. A Hervadás Évei voltak ezek, s a tengertót keletre élő tündék virágkora télre vált. Akkor a noldák, a föld minden gyermekei közül a leghatalmasabbak és a legszebbek még járták az Innenső Földeket, s hangjukat hallhattú még halandó fül. Sok szép és csodálatos dolog volt akkor még a földön, de sok gonosz és félelmes is: orkok és trollok és sárkányok és ádáz állatok, meg ősi, bölcs lények az erdőkben, amelyeknek a nevére sem emlékeznek már; a hegyekben még törpök dolgoztak, és faragtak fáradságos munkával olyan kő- és fém munkákat, amelyeket azóta sem múltak fölül. Ám készült már az Ember Hatalma, s a dolgok megváltoztak, s végül a Fekete Úr ismét megjelent a Bakacsinerdőben.

Hajdanán pedig ezt az erdőt Nagy Zölderdőnek hívták, és tágas tisztásain és ösvényein számtalan állat és dalos madár tanyázott, s ott uralkodott Thranduil király a tölgyek és a bükkök alatt. De az évek múltán, amikor annak a korának már úgy az egyharmada eltelt, valamiféle sötétség lopakodott délről az erdőbe, és félelem járt az árnyas tisztásokon, ádáz vadak vadásztak, és kegyetlen, gonosz teremtmények vetettek tört.

Akkor változtatták az erdő nevét Bakacsinerdőre, mert fekete árnyék borult rá, és kevesen mertek csak áthaladni rajta, legföljebb ha északon, ahol Thranduil népe még féken tartotta a gonoszt. Hogy az honnan jött, kevesen tudták, s még a Bölcsék is csak nehezen jöttek rá. Sauron árnyéka volt az és visszatértének jele. Mert a déli pusztákról érkezve az erdő déli részén ütött tanyát, s ott lassan növekedett, és ismét testet öltött; egy sötét buckában lakott, ott üzte varázslatait, s bár mindenki félt Dol Guldur Varázslójától, mégis kevesen sejtették, mekkora veszély fenyegeti őket.

Amikor az első árnyak megjelentek a Bakacsinerdőben, akkor jelentek meg Középföldén az istarak is, akiket az emberek varázslóknak neveztek. Akkoriban senki sem tudta, honnan jöttek, csupán Círdan Szürkerévében, s ő is csak Elrondnak és Galadrielnek árulta el, hogy a tengeren túlról. Am később a tündék beszélni kezdték, hogy a Nyugat Urai küldték őket, hogy szembeszálljanak Sauron

hatalmával, ha ismét fölbukkan, s hogy a tündéket meg az emberek és minden élő, aki jót akar, hősi tettekre buzdítsák. Öreg, ám friss emberek alakjában jöttek, és az évek során alig változtak, csak lassan öregedtek, pedig nagy gondok nyugodtak a vállaikon; nagy volt a bölcsességük s a szellemük és a kezük hatalma. Sokat jártak a tündék és az emberek között, de tanácskoztak állatokkal és madarakkal is, és Középfölde népei sok nevet adtak nekik, mert az igazi nevüket nem árulták el. Közülük a legjelesebbeknek a tündék a Mithrandir és a Curunír nevet adták, de az északi emberek Gandalf és Saruman néven ismerték őket. Curunír volt a legidősebb, s ő érkezett először, utána pedig Mithrandir és Radagast, aztán a többi istarak, akik Középfölde keleti vidékeire mentek, s nem szerepelnek ezekben a regékben. Radagast az állatok és a madarak barátja volt, Curunír pedig főként az emberek között forgott, ékesen beszélt, s járatos volt mindenfajta mívészegben. Mithrandir állt legközelebb Elrondhoz és a tündékhez. Sokat kóborolt északon és nyugaton, de sehol sem telepedett meg; Curunír pedig bejárta keletet, s miután visszatért, Orthanc csúcsán lakott, Vasudvard gyűrűjében, amelyet a númenóriai raktak hatalmuk fénykorában.

A legéberebb mindig Mithrandir volt, s ő nyugtalanította a leginkább Bakacsinerdő sötétsége, amelyet sokan ugyan a Gyűrűlidérek művének tartottak, ő mégis attól félt, hogy a visszatért Sauron első jele; és elment Dol Guldurba, és a Varázsló elmenekült előle, s hosszú időn át tartott az éber béke. Aztán az Árnyék csak visszatért, s ereje növekedett; s akkor ült először össze a Bölcsék Tanácsa, a Fehér Tanács, s tagja volt Elropd és Galadriel és Círdan meg más elda urak mellett Mithrandir és Curunír is. Es Curunírt (a Fehér Sarumant) választották vezetőjüknek, mivel kezdettől ő tanulmányozta leginkább Sauron módszereit. Galadriel jobban szerette volna, ha Mithrandir a tanács feje - ezért Saruman neheztelt is, mivel büszkesége és hatalomvágya igencsak megnövekedett -, ám Mithrandir nem vállalta, mert nem kívánt másokat szolgálni, mint akik küldték, s nem akart egyetlen helyen sem lakni, sem engedelmességni bármiféle parancsnak. Saruman pedig tanulmányozni kezdte a Hatalom Gyűrűinek készítését és történetét.

Az árnyék meg egyre növekedett, és Elropd meg Mithrandir szíve elkomorult. Ezért egy alkalommal és nagy veszélyek közepette Mithrandir ismét fölkereste Dol Guldurban a Varázsló tárnáit, megbizonyosodott félelme valós voltáról, s elmenekült. Visszatérvén Elrondhoz pedig azt mondta:

- Sajnos beigazolódtott a félelmünk. Nem az Úlairi egyike az, ahogyan sokan gondolják. Maga Sauron az, aki ismét testet öltött, s gyorsan növekszik. Összegyűjti az összes Gyűrűket, s szüntelenül keresi az Egyet, folyvást kutatja Isildur örököseit, ha ugyan élnek még a Földön.

- Abban az órában doít el Sauron visszatérte - felelte Elropd -, amikor Isildur magához vette és nem pusztított ta el a Gyűrűt.

- Ám az Egy elveszett - mondta Mithrandir -, s amíg nem kerül elő, leszámolhatunk az Ellenséggel, ha összeszedjük az erőnket, és nem késlekedünk túlságosan sokáig.

Akkor összehívták a Fehér Tanácsot, és Mithrandir gyors tettekre buzdította őket, de Curunír ellene szólt, s azt tanácsolta, várjanak és figyeljenek.

- Mert nem hiszem - mondta -, hogy az Egy még egy szer előkerülne Középföldén. Az Anduinba esett nagyon régen, és szerintem már a Tengerbe jutott. S ott fog pihenni a végig, amikor ez a világ véget ér, s a mélyek fölemelkednek.

Ezért akkor semmit sem tettek, pedig Elropd szíve rosszszat sejtett, s azt mondta Mithrandirnak:

- Mégis úgy érzem, hogy az Egy előkerül, s akkor ismét háború lesz, s azzal véget ér ez a kor. Méghozzá sötétségben ér véget, hacsak valami különös véletlen nem siet a segítségünkre, amit nem lát tisztán a szemem.

- Sok különös véletlen esik a világon - mondta Mithrandir -, és gyakran a gyöngék keze nyújt segítséget, ha a Bölcsék haboznak.

Tehát a Bölcsék nyugtalanokdtek, ám még egyikük sem sejtette, hogy Curunír sötét gondolatokat sző, s immár áruló a szívében: mert azt kívánta, hogy egyedül ő találja meg a Nagy Gyűrűt, hogy annak segítségével kedvére uralja az egész világot. Túlságosan sokáig tanulmányozta Sauron módszereit annak a

reményében, hogy legyőzheti, s most már vetélytársaként irigyelte inkább, semhogy gyűlölte volna a művét. S úgy gondolta, hogy a Gyűrű, mivel Sauroné, keresni fogja a gazdáját, ha az ismét nyíltan föllép, de ha elűzik, akkor a Gyűrű is rejtve marad. Ezért hát kész volt játszani a veszéllyel, s egy ideig békén hagyni Sauront abban a reményben, hogy ő a legügyesebb, és barátait meg az Ellenséget egyaránt megelőzheti, amikor a Gyűrű előkerül.

Figyeltette Nőszíromföldét, de hamarosan rájött, hogy Dol Guldur szolgálai átkutatják a folyó minden szakaszát azon a vidéken. Akkor megértette, hogy Sauron is tud Isildur halálának körülményeiről, és megijedt, és visszavonult Vasudvardba, és megerősítette; s egyre jobban elmerült a Hatalom Gyűrűire s azok készítésére vonatkozó tanokban. Ám minderről nem szólt a Tanácsban, mert még mindig reménykedett, hogy először ő szerez tudomást a Gyűrűről. Töméntelen kéme volt, köztük sok madár, mert Radagast, aki nem tudott az árulásáról, segített neki, azt hiuén, hogy az Ellenséget kell szemmel tartani.

Bakacsinerdő sötétje pedig nőttön-nőtt, s a világ sötét zugaiból gonosz teremtmények özönlöttek Dol Guldurba, hogy egyetlen akarat alatt egyesüljenek, s haragjuk a tündék meg a númenóri túlélők ellen irányult. Ezért ismét összehívták a Tanácsot, sokat vitáztak a Gyűrűkről, Mithrandir pedig azt mondta:

- Nem szükséges, hogy a Gyűrű megkerüljön, mert amíg csak létezik a Földön, és el nem pusztul, addig él a benne lévő erő is, és Sauron növekedni és reménykedni fog. A tündék meg a tündebárátok ereje ma kisebb, mint régen volt. Nemsokára erősebb lesz nálatok az Egy Gyűrű nélkül is, mert uralja a Kilencet, és a Hétből hármat visszaszerzett. Le kell csapnunk.

Ebbe Curunír is beleegyezett, mert azt kívánta, hogy Sauront üzzék el Dol Guldurból, ami közel volt a folyóhoz, s ne kutathasson ott többé kedvére. Ezért, utoljára, segítette a Tanácsot, és összeszedték erejüket, megtámadták Dol Guldurt, és kiűzték onnan Sauront, s a Bakacsinerdő egy rövid időre ismét tiszta lett.

De későn csaptak le. Mert a Fekete Ur előrelátó volt, előkészítette minden további cselekedetét, s az Ulairi, a Kilenc Szolgája előtte járt, s készültek a jövetelére. Ezért menekülése csupán csel volt, s hamarosan visszatért, s mielőtt a Bölcsék megelőzhatték volna, visszament Mordor királyságába, s újjáépítette Barad-dűr tornyait. Abban az évben ült össze utoljára a Fehér Tanács, és Curunír visszavonult Vasudvardba, s csak önmagával tanácskozott.

Orkok gyülekeztek, s kelet meg dél felé a vademberek fegyverkeztek. Aztán a növekvő félelem és háborús előkészületek közepette beteljesült Elrond jóslata, és megkerült az Egy Gyűrű egy olyan különös véletlen által, amelyre még Mithrandir sem számított, ám a Gyűrű rejtve maradt mind Curunír, mind Sauron előtt. Mert az Anduinból már jóval azelőtt kivették, hogy kutatni kezdtek utána; a folyó partján élő kis halásznép egyik tagja lelte meg még a gondori királyi ház kihalása előtt; s megtalálójá olyan rejtékhelyre vitte, ahol nem érhatték el: a hegyek gyökerei alá. Ott volt tehát, amíg éppen a Dol Guldur elleni támadás évében ismét megtalálta egy utazó, aki a föld mélyére menekült a támadó orkok előtt, s elvitte a Gyűrűt egy távoli országba, a periannathok, az apró népek, a félszerzetek földjére, Eriadortól nyugatra. Addig a napig sem a tündék, sem az emberek nem törődtek velük sokat, sem Sauron, sem a Bölcsék - Mithrandir kivételével - nem gondoltak soha velük.

A szerencse és tulajdon ébersége révén tehát Mithrandir ~ szerzett először tudomást a Gyűrűről, mielőtt Sauron hírére vette volna; de kétségek gyötörték. Mert túlságosan nagy volt a Gyűrű gonosz hatalma ahhoz, hogy a Bölcsék bármelyike nyíltan viselje, hacsak - mint Curunír - nem kívánt maga is zsarnok és újabb Fekete Ur lenni; de a Gyűrűt el sem lehetett örökre rejteni Sauron előtt, és meg sem lehetett semmisíteni tünde tudással. Ezért a dúnadánok segítségével Mithrandir őrséget állított a periannathok országának határára, és várt. Am Sauronnak sok füle volt, s hamarosan hírére vette az Egy Gyűrű megkerülésének, s elküldte érte a nazgúlokat. Aztán kitört a háború, és Sauron elleni csatával ért véget a harmadkor, ahogyan kezdődött is.

Akik pedig látták az akkoriban történeteket, a vitéz és csodás tetteket, másutt már elmondták a Gyűrűháború történetét, hogy hogyan végződött váratlan győzelemmel s régen várt fájdalommal. Itt álljon csak annyi, hogy Isildur Örököse színre lépett északon, magához vette Elendil kardjának szilánkjait, s a

kardot újjákovácsolták Imladrisban; ő pedig hadba vonult az emberek vezérlő kapitányaként. Arathorn fia Aragorn volt ő, a harminckilencedik Isildur egyenes ági leszármazottainak sorában, ám jobban hasonlított Elendilre, mint bárki előtte. Csata dült Rohanban, és megdöntötték az áruló Gurunírt, és elfoglalták Vasudvardot; nagy viadal volt Gondor városa előtt is, s ottveszett Sauron kapitánya, Morgul nagyura is, és Isildur Örököse vezette a nyugat seregét Mordor Fekete Kapujához.

Abban a végső csatában részt vett Mithrandir és Elrond fiai és Rohan királya, a gondori urak és Isildur Örököse az északi dúnadánokkal. S ott a végén halál és vereség várt rájuk, mert Sauron igen erős volt. Am akkor igazságot nyert, amit Mithrandir mondott, és a gyöngye kéz segített, amikor a Bölcsék haboztak. Mert ahogyan az ének mondja, a periannathok, az apró népek, domboldalak és rétek lakói hozták el a szabadulást.

Mert Frodo, a félszerzet, mondják, Mithrandir parancsára egyedül vette a vállára a terhet, sokféle veszélyt és sötét céget megjárva szolgájával eljutott a Végzet hegyéhez Sauron akarata ellenére, s a Hatalom Nagy Gyűrűjét abba a tűzbe vetette, ahol kovácsolták, s az végre megszűnt létezni minden gonosz erejével együtt.

Akkor elbukott Sauron, s végképp legyőzve a gonoszság árnyékaként eltűnt, Barad-dűr tornyai leomlottak, és zuhanásuk zajától messzire rengett a Föld. Eljött újra a béke, s új tavasz nyílt a Földön; Isildur Örökösét Gondor és Arnor királyává koronázták, s a dúnadánok ereje megnőtt, dicsősége megújult. Minas Anor udvarában ismét kivirágzott a Fehér Fa, mert Mithrandir föllete egy palántáját a Mindolluin-hegység havában, amely magasan és fehéren tört az égre Gondor városa mellett, s amíg a Fa növekedett, a királyok sohasem feledték a Hajdankort.

Mindezeket főként Mithrandir ébersége és tanácsai révén érték el, s a végső napokban immár ő is tekintélyt parancsoló úrnak mutatkozott, s fehérbe öltözve vonult a csatába; de amíg el nem jött távozásának ideje, nem tudták, hogy régóta őrizője a Tűz Vörös Gyűrűjének. Azt a Gyűrűt hajdan Círdanra, Szürkerév urára bízták, de ő átadta Mithrandirnak, mert tudta, honnan jött, és hová fog megtérni.

- Vedd ezt a Gyűrűt - mondta -, mert súlyos munkák és gondok várnak rád, de ez segíteni fog, s megoltalmaz a kimerüléstől. Mert ez a Tűz Gyűrűje, s vele talán fölizdíthatod a régi vitézség tüzeit ebben a hűvösödő világban. Ám az én szívem a Tengeré, itt maradok szürke partjainál, s őrzöm a kikötőt az utolsó hajó indulásáig. Akkor elvárlak.

Fehér volt a hajó, sokáig építették, s hosszasan várta a véget, amelyről Círdan beszélt. Amikor pedig mindez elvégeztetett, és Isildur Örököse lett az emberek ura és a nyugat uralkodója, világossá vált, hogy a Három Gyűrű hatalmának is vége, s az Elsősülöttek immár vénnek és színtelennek látták a világot. Akkor szállt tengerre az utolsó nolda is a Révben, hogy mindörökre elhagyja Középföldét. Utoljára pedig a Három Gyűrű Órzoi szálltak vízre, s Elrond föllépett a hajóra, amelyet Círdan készített nekik. Osi félhomályban indultak el Mithlondból, aztán a Görbe Világ tengerei elfogytak alóluk, s a kerek ég szelei nem zavarták többé a hahót, amely a világ párája fölötti tiszta légtérben elszállt az Osi Nyugatra, s a regék és dalok eldái eltűntek mindörökre.